

Plemićka obitelj Vojković-Vojkffy i društveno-kulturni život Zagreba i okolice u 18. stoljeću

Janković, Valentina

Doctoral thesis / Disertacija

2013

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Department of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:111:058546>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-25**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI**

VALENTINA JANKOVIĆ

**PLEMIĆKA OBITELJ VOJKOVIĆ-VOJKFFY I DRUŠTVENO-
KULTURNI ŽIVOT ZAGREBA I OKOLICE U 18. STOLJEĆU**

DOKTORSKI RAD

ZAGREB, 2013.

**Sveučilište u Zagrebu
Hrvatski studiji
Poslijediplomski doktorski studij povijesti**

**PLEMIĆKA OBITELJ VOJKOVIĆ-VOJKFFY I DRUŠTVENO-
KULTURNI ŽIVOT ZAGREBA I OKOLICE U 18. STOLJEĆU**

Doktorski rad

Mentor: prof. dr. sc. Mijo Korade

Doktorandica: Valentina Janković

Zagreb, lipanj 2013.

**University of Zagreb
Centre for Croatian Studies
Postgraduate doctoral studies of History**

**THE NOBLE FAMILY VOJKOVIĆ-VOJKFFY AND SOCIO-
CULTURAL LIFE OF ZAGREB AND ITS SURROUNDINGS
DURING THE 18th CENTURY**

Dissertation

Mentor: prof. dr. sc. Mijo Korade

Candidate: Valentina Janković

Zagreb, June 2013

SADRŽAJ

Sažetak	6
Summary	8
1. Uvod	10
1.1. Dosadašnje spoznaje o povijesti obitelji Vojković-Vojkffy te njihovoj prisutnosti u društvenom i kulturnom životu Zagreba i okolice u 18. stoljeću	12
1.2. Izvori i struktura rada	17
2. Iz povijesti obitelji Vojković-Vojkffy	21
2.1. Povijesni pregled značajnijih osoba i događaja iz povijesti obitelji Vojković-Vojkffy	21
2.2. Rodoslovlje, prezime, grb	31
3. Društveni život sjeverozapadne Hrvatske u prvoj polovici 18. stoljeća – Nikola Vojković i njegovo doba	38
3.1. Politički i društveni život u sjeverozapadnoj Hrvatskoj u prvoj polovici 18. stoljeća	38
3.2. Obiteljske prilike i javne službe Nikole Vojkovića	45
3.3. Pisma kao „relevantan dokument o jednoj egzistenciji“	52
3.4. <i>Službu moju gospodinu vice comesu preporučam</i> – aspekti svakodnevice jednoga plemića na temelju korespondencije i ostavljenih dokumenata	57
a) Nikola Vojković kao zemaljski gospodar	57
b) Sudovi i parnice za zemljišni posjed	62
c) Život na dug	66
d) Obitelj i svakodnevni život	72
4. Životni okviri hrvatskoga plemstva tijekom druge polovice 18. stoljeća – grofovi Sigismund i Kristofor Vojković-Vojkffy	81
4.1. Politički društveni i kulturni život u sjeverozapadnoj Hrvatskoj u drugoj polovici 18. stoljeća	81
4.2. Odnosi i životne prilike u obitelji grofova Sigismunda i Kristofora Vojkffyja	89
4.3. Vojni život u službi Njezinoga Veličanstva	101
4.4. <i>Spectabiles et perilustres domini</i> u društvenom životu grada Zagreba.....	115
a) Zagrebački posjedi grofova Vojkffy	115
b) Rad u gradskim i državnim službama	125

4.5. <i>Contra et adversus</i> – sudske parnice obitelji Vojkffy	135
a) Značaj pravne dokumentacije	135
b) Oroslavje Donje, Oroslavje Gornje i susjedi grofovi Sermage	137
c) Parnice vođene oko posjeda Konjščina	145
d) Zemaljski gospodar i vlastelin	147
e) Izjavnice, opomene, zadužnice – pravni dokumenti vezani uz novčana pitanja	156
f) Pravni dokumenti Sigismunda Vojkffyja	160
5. Nasljeđe	169
5.1. Živjeti u zagrebačkoj palači	169
5.2. Dvorac u Oroslavju i Stubičke toplice	182
5.3. Na slavu Božju i za spas duše	190
5.4. Život kao inspiracija za roman	196
6. Zaključak	203
7. Prilozi	217
8. Popis priloga	245
9. Popis literature	246
10. Životopis	255

SAŽETAK

Doktorski rad „Plemićka obitelj Vojković-Vojkffy i društveno-kulturni život Zagreba i njegove okolice u 18. stoljeću“ bavi se ulogom spomenute obitelji u društvenim i kulturnim strujanjima na području grada Zagreba i njegove neposredne okolice tijekom 18. stoljeća. U radu se sagledaju i politički, društveni i zakonski okviri te okružje u kojemu je obitelj Vojković-Vojkffy, ali i druge obitelji njihovoga doba, djelovala. Temeljem dokumentarne građe i graditeljske ostavštine trojice pripadnika ove obitelji iz razdoblja 18. stoljeća, Nikole Vojkovića te Sigismunda i Kristofora Vojkffyja, definirano je nekoliko tematskih cjelina od kojih svaka predstavlja okosnicu načina svakodnevnoga življenja spomenutih osoba.

U radu je na temelju dosadašnjih spoznaja najprije donesen pregled najzanimljivijih osoba i događaja vezanih uz povijest obitelji Vojković-Vojkffy. Naglasak je pri tome stavljen na pitanje rodslovlja obitelji te pitanja vezana uz obiteljsko prezime, a opisan je i obiteljski grb. Središnja cjelina rada posvećena je viđenju življenja jednog hrvatskog plemića, zagrebačkoga podžupana i zemljoposjednika Nikole Vojkovića u prvoj polovici 18. stoljeća. U dokumentima i zapisnicima državnih tijela i lokalne uprave možemo pratiti profesionalno Vojkovićevo djelovanje kao javnoga službenika, dok njegova bogata pisana ostavština, čija je osobitost opsežna korespondencija, pruža obilje izvora za analizu svakodnevnoga načina življenja tog plemića, od njegove uloge zemaljskoga gospodara, preko učestalih sudskih procesa do novčanih pitanja i obiteljskoga života.

Potom je pozornost u radu usmjerena na drugu polovicu 18. stoljeća u doba kada su predstavnici obitelji bili braća Sigismund i Kristofor Vojkffy. U fokusu istraživanja je način njihovoga životnoga uspona preko dobrih obiteljskih veza i znatnih novčanih sredstava iz statusa srednjega plemstva sve od sredine 60-tih godina 18. stoljeća kada dobivanjem grofovske titule postižu velikaški status. Temeljem dostupne arhivske građe i njihovo djelovanje sagledali smo iz nekoliko gledišta, ponajprije sa stajališta njihove vojne karijere u kojoj su od nižih krajiških časnika dostigli službe pukovnika i generala. Zatim s gledišta njihovoga civilnoga načina života kojemu su se okrenuli nakon postizanja magnatskoga statusa. Pratili smo u kojim su sve državnim i županijskim službama sudjelovali te koji je bio način rada u rečenim službama. Istaknuto je kako su pravni procesi i parnice, prvenstveno radi zemljišnih odnosa, imali veliki utjecaj na život hrvatskog plemstva, a osobiti je naglasak stavljen na količinu pravne dokumentacije i građe kao izvor za proučavanje različitih aspekata života braće Vojkffy. Na temelju svekolikog društvenog, vojnog i kulturnog angažmana

grofova Vojkffy, u radu smo izdvojili nekoliko okosnica kroz koje smo nastojali sagledati način života hrvatskog visokog plemstva i pripadnika velikaških i plemićkih obitelji u drugoj polovici 18. stoljeća. U posljednoj cjelini rada istaknuli smo doprinos plemićke obitelji Vojković-Vojkffy osobito u graditeljskoj i duhovnoj baštini hrvatskog baroknog razdoblja.

Ključne riječi: Obitelj Vojković-Vojkffy, Zagreb, plemstvo, plemićka obitelj, društveni život, kulturni život, 18. stoljeće, sjeverozapadna Hrvatska, državna služba, arhivska građa

SUMMARY

The dissertation "The noble family Vojković-Vojkffy and socio-cultural life of Zagreb and its surroundings in the 18th century" addresses the role of these family in the social and cultural trends in the city of Zagreb and its immediate surroundings during the 18th century.

In this paper, political, social and legal frameworks and the environment in which the family Vojković-Vojkffy and other families of their period acted are considered.

Based on archive documents and architectural heritage of three members of this family from the 18th century period, Nikola Vojković, Sigismund and Kristofor Vojkffy, several thematic sections are defined, each of which represents the framework of everyday life of these people.

First, the theses passes through historical overview of the most important people and events related to the history of the family Vojković- Vojkffy, based on the current knowledge. Emphasis is placed on the family tree issues, issues related to the family surname and the family crest.

The central part of the paper is dedicated to the depiction of life of one Croatian nobleman, the lower prefect of Zagreb County and also a landowner Nikola Vojković, who lived in the first half of the 18th century. Vojković's professionally action as a public official can be traced in documents and records of government agencies and local government, while his rich written legacy, especially his extensive correspondence, provides a wealth of resources to analyze the everyday lifestyle of that nobleman, his role as a land owner, his frequent court processes all up to his financial issues and family life.

In the next section of the dissertation the attention has been focused on the other half of the 18th century, in which period the most distinguished members of the family were two brothers Sigismund and Kristofor Vojkffy. The focus of research in this section is the way they ascended during their lives, with the help good family relationships and significant financial resources, from the status of middle nobility up to mid-60s of the 18th century when they entered the high nobility circles by achieving title of counts.

Based on the available archival materials, lives and actions of two brothers has been viewed from several viewpoints, especially from the standpoint of their military career in which from the lower military officers stationed in Croatian military border they reached the titles of colonel and general. Furthermore their actions have been viewed from the standpoint of their civilian lifestyles to which they have mostly turned to after reaching high nobility status. In

the paper were stated all state and county offices in which Vojkffy brothers were engaged, especially as state and county officials, and were also given the descriptions of some of these state and local offices and the mode of their functioning.

It was pointed out that the legal process and litigation, primarily in the field of land ownership relations, had a major impact on the life of Croatian nobility, therefore the emphasis was also placed on the amount of legal documentation as a source for the study of different aspects of brother Vojkffy's lives.

Based on the overall social, military and cultural engagement of counts Vojkffy, in this dissertation, a series of framework was identified through which we sought to examine lifestyle of Croatian aristocracy and members of noble and aristocratic families in the second half of the 18th century.

In the last part of dissertation, special emphasis is placed on the contribution of the noble family Vojković-Vojkffy especially to the architectural and spiritual heritage of the Croatian Baroque period.

Key words: The Vojković-Vojkffy family, Zagreb, nobility, noble family, social life, cultural life, 18th century, northwestern Croatia, state office, archival documents

1. UVOD

„Što se dogodilo s našim plemstvom? Nestali su plemići, nestali su dvorci, nestale su njihove knjižnice, nestala je plemićka kultura“ konstatirala je Mira Kolar u svojem radu na temu nestanka plemićkih obitelji u Hrvatskoj i Slavoniji u 19. stoljeću.¹ U suvremenoj hrvatskoj historiografiji malo je radova vezanih uz postojanje i povijesne značajke hrvatskoga plemstva, ponajprije plemićkih obitelji koje su djelovale u novovjekovnom periodu na području sjeverozapadne Hrvatske.² Među njima značajnije su obrađene neke velikaške obitelji u razdoblju 16. i 17. stoljeća te njihov značaj u hrvatskoj političkoj i ratnoj povijesti³, dok su sudbine pripadnika drugih – manjih i većih plemićkih obitelji, zatim tragovi i doprinos kojega su ostavljali na prostor i vrijeme u kojem su živjeli, kao i način na koji su nestali s povijesne pozornice ostale, čini se, pomalo zapostavljene teme.

Možemo tek utvrditi da je slabiji interes hrvatskih povjesničara ponajprije za razdoblje novovjekovne povijesti, zatim za povijest svakodnevnoga načina života u novovjekovnome razdoblju, kao i za plemstvo kao društveni stalež, uzrokovao na koncu i manjak publikacija, monografija, knjiga i radova koji bi se bavile proučavanjem pojedinih plemićkih posjeda i njihovih vlasnika, ali i istaknutih pojedinaca – pripadnika plemićkih obitelji, s obzirom na njihovu društvenu, kulturnu ili pak gospodarsku ulogu. Tek je neznatno veći naglasak bio stavljen na ulogu hrvatskoga plemstva osobito u radu Hrvatskoga sabora, ali i njihov doprinos u radu drugih značajnijih hrvatskih i monarhijskih državnih i vjerskih institucija.

Cilj ovoga rada jest doprinijeti proučavanju značaja i razine društvenoga utjecaja, prvenstveno obitelji Vojković-Vojkffy, a zatim i ostalih plemićkih obitelji njihovoga doba na društveni, kulturni i gospodarski život Zagreba i njegove okolice tijekom 18. stoljeća. S druge strane nastojat će se sagledati djelovanje obitelji Vojković-Vojkffy, ali i ostalih plemićkih obitelji istoga društvenog okruženja unutar političkih, gospodarskih i zakonskih okvira koji su sačinjavali njihovu svakodnevicu.

¹Mira Kolar, „Što se dogodilo s plemstvom u Hrvatskoj i Slavoniji u 19. stoljeću?“ u *Izabrane teme iz hrvatske povijesti: zbornik radova sa znanstvenih kolokvija Dies Historiae 2004.-2006.* Zagreb: Hrvatski studiji Sveučilišta, 2007., 199-245.

²Primjerice, godine 2004. cijeli je broj časopisa *Gazophylacium* bio posvećen povijesti obitelji Patačić od Zajezde i njezinim istaknutijim članovima. Tu su između ostaloga skupljeni radovi Mije Koradea, Agneze Szabo i Vladimira Dugačkoga; u časopisu *Zaprešićki godišnjak* 1999. godine Agneza Szabo objavila je rad o grofovskoj obitelji Oršić Slavetički iz Gornje Bistre. U istome je časopisu 1997. godine objavljen je i rad Stjepana Laljaka „Grofovi Sernage u Hrvatskoj“ (I. dio), a 1996. u Zaprešićkom godišnjaku pretisnut je članak Emilija Laszowskog o Porodici Čikulin.

³Misli se ovdje na velikaške obitelji sjeverozapadne Hrvatske: Zrinski, Frankapan, Drašković, Erdödy i Ratkaj.

Temeljem do sada objavljenih radova i izvora te prvenstveno analizom arhivske građe u radu će biti obrađen način života triju istaknutih pojedinaca iz obitelji Vojković-Vojkffy koji su živjeli 18. stoljeću. Osobiti naglasak bit će stavljen na sfere društvenoga i javnoga života u kojima su spomenute osobe sudjelovale te na osnovne okosnice njihovoga načina života koje će u radu biti prezentirane u obliku tematskih cjelina oblikovanih na osnovu arhivske građe i kulturno-povijesnih spomenika koje su oni iza sebe ostavili. Temeljem te analize spomenutih izvora pokušati će se ukazati kakav je sadržajno bio ili mogao biti život mnogih pripadnika srednjega, ali i visokoga plemstva Banske Hrvatske u 18. stoljeću te na koji su način isti sudjelovali u izgradnji i oblikovanju prostora (gradova, posjeda, sakralnih objekata) i društva u kojem su živjeli.

1.1. Dosadašnje spoznaje o povijesti obitelji Vojković-Vojkffy te njihovoj prisutnosti u društvenom i kulturnom životu Zagreba i okolice u 18. stoljeću

Postojeća literatura o obitelji Vojković-Vojkffy nije velika. Objavljenih većih radova, knjiga ili monografija zasada nema stoga se literatura uglavnom temelji na nekoliko radova starijega datuma te na priložima u zbornicima i ulomcima pojedinih knjiga koje se, u okviru tema koje obrađuju, samo manjim dijelom dotiču spomenute obitelji.

U tom smislu kao dragocjeni izvor podataka, kako o obitelji Vojković-Vojkffy tako i općenito za povijest drugih plemićkih obitelji i njihove svakodnevice sredinom 18. stoljeća, svakako jesu *Annuae ili Historija 1748.-1767.* memoarski zapisi zagrebačkoga kanonika Baltazara Adama Krčelića.⁴ Biografske podatke o članovima obitelji Vojković-Vojkffy i njezinom povijesnom hodu daju članak Ivana Kukuljevića Sakcinskog „Dva Ivana Vojkovića“⁵ te rad Ivana Ulčnika „Iz prošlosti obitelji Vojković-Vojkffy“ uz kojeg je objavljeno i obiteljsko stablo ove obitelji.⁶ Opis podrijetla obitelji Vojković-Vojkffy te dobivanja grofovske titule, zajedno s opisom njezinoga grba u svoju je monografiju *Der Adel von Kroatien und Slavonien* uvrstio Ivan pl. Bojničić,⁷ a Emilij Laszowski je u svojem časopisu *Vitezović* objavio kraću bilješku i rodoslovlje muških potomaka grofovske grane obitelji od sredine 18. do početka 20. stoljeća.⁸ Kratku biografiju i značaj grofa Franje Vojkffyja na početku 19. stoljeća, u svojoj je knjizi *U obranu hrvatskih municipalnih prava i latinskoga jezika* obradila Zvezdana Sikirić Assouline.⁹ Neki podaci o mjestu i vremenu rođenja članova obitelji ili pak o rodbinskim odnosima te kumstvima prikupljeni su iz matica župa koje je objavio Vjekoslav Noršić, a to su: „Genealoški podatci o plemićkim porodicama iz matica župe Brdovec“¹⁰ te „Genealoški podatci o plemićkim porodicama matica župe Zlatar“.¹¹

⁴ Baltazar Adam Krčelić, *Annuae ili Historija 1748.-1767.* Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1952.

⁵ Ivan Kukuljević Sakcinski, "Dva Ivana Vojkovića", *Kaj: časopis za kulturu i prosvjetu* (posebno izdanje) (1975.), 55-67.

⁶ Ivan Ulčnik, "Iz prošlosti obitelji Vojković-Vojkffy", *Zagreb: mjesečnik Družtva Zagrebčana*, 7-9 (1943.), 277-299.

⁷ Ivan Bojničić, *Der Adel von Kroatien und Slavonien.* Neustadt an der Aisch: Bauer&Raspe, 1986.

⁸ Emilij Laszowski, „Vojković-Vojkffy“, *Vitezović: mjesečnik za genealogiju, biografiju, heraldiku i sfragistiku* 9 (1904.): 140.

⁹ Zvezdana Sikirić Assouline, *U obranu hrvatskih municipalnih prava i latinskoga jezika: govori na hrvatskom jeziku u saboru 1832. godine.* Zagreb: Srednja Europa, 2006.

¹⁰ Vjekoslav Noršić, „Genealoški podatci iz matica župe Brdovec“, *Zaprešićki godišnjak ... : za grad Zaprešić i općine Brdovec, Bistra, Dubravica, Luka, Marija Gorica i Pušća*, 9 (2000.): 254-282.

¹¹ Vjekoslav Noršić, „Genealoški podatci o plemićkim porodicama matica župe Zlatar“, *Vjesnik Hrvatskog državnog arhiva* 11 (1945.): 187-232., elektroničko izdanje

O uključenosti članova obitelji u društveni i politički život njihovoga vremena svjedoče članci *Zaključaka Hrvatskog sabora*¹², zapisnici s *Hrvatskih kraljevinskih konferencija*¹³, te zapisi u *Povijesnim spomenicima grada Zagreba*¹⁴. Podatke o školovanju, ranoj mladosti te vezama koje je obitelj imala s pojedinim rektorima Hrvatskoga kolegija u Beču nalazimo u istoimenoj knjizi Kamila Dočkala¹⁵ i u članku Emilija Laszowskog o povijesti sjemeništa Svetoga Josipa u Zagrebu.¹⁶ Uspon vojne karijere grofova Vojkffy, vrste poslova kojima su se bavili kao zapovjednici u Banskoj krajini te njihovo sudjelovanje u ratnim operacijama tijekom Sedmogodišnjega rata možemo pratiti u zbirci *Građa za istoriju Vojne granice u XVIII. veku*,¹⁷ zatim u Matasovićevoj knjizi *Die Briefe des grafen Sermage aus dem siebenjährige Kriege*,¹⁸ te u knjizi Alojza Jembriha *Grof Sermage u zrcalu svojih pisama*.¹⁹ Nešto podataka iz najranijih vojnih dana braće Vojkffy moguće je pronaći i u člancima Ljudevita Ivančana „Buna varaždinskoga generalata“²⁰ te Ivana Kukuljevića Sakcinskog „Hrvati za nasljednoga rata“.²¹

Za općeniti prikaz društvenoga života plemićkih obitelji druge polovice 18. stoljeća značajni su memoari grofa Adama Oršića pod nazivom *Rod Oršića*.²² Na ovome tragu vrlo su

http://info.arcanum.hu/vjesnik/a090929.htm?v=pdf&a=pdfdata&id=AV_II_11_1945&pg=194&l=hun
(pogledano 10. 2. 2013.)

¹² *Zaključci Hrvatskog sabora (Prothocola generalium congregationum statuum et ordinum regnorum Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae)* sv. II (1693.-1713.). Zagreb: Državni arhiv NR Hrvatske 1958.; sv. III (1714.-1735.). Zagreb: Državni arhiv NR Hrvatske, 1961.; sv. IV (1935.-1943.). Zagreb: Državni arhiv SR Hrvatske, 1964.; sv. VII (1753.-1758.). Zagreb: Državni arhiv SR Hrvatske, 1970.; sv. VIII (1759.-1773.). Zagreb: Državni arhiv SR Hrvatske, 1971.; sv. IX (1777.-1808.). Zagreb: Državni arhiv SR Hrvatske, 1974.

¹³ *Hrvatske kraljevske konferencije (Conferentiae regnorum Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae)*, sv. 2 (1717.-1728.). Zagreb: Arhiv Hrvatske, 1987.; sv. 3 (1728.-1741.). Zagreb: Arhiv Hrvatske, 1988.; sv. 4 (1742.-1792.). Zagreb: Arhiv Hrvatske 1992.

¹⁴ *Povijesni spomenici grada Zagreba (Monumenta historica civitatis Zagrabiae (dalje: MCZ), Zapisnici sjednica, prosvjedi i odluke od 1701. do 1742. ; Knjiga zagrebačkih građana od 1733. do 1799.; Vlasnici zagrebačkih kuća u XVIII. stoljeću (tabele)*, sv. XX. Zagreb: Povijesni muzej Hrvatske, 1971.; MCZ, *Zapisnici sjednica, prosvjedi i odluke 1743.-1834.*, sv. XXI. Zagreb: Povijesni muzej Hrvatske, 1975.

¹⁵ Kamilo Dočkal, *Hrvatski kolegij u Beču=Collegium Croaticum Viennense: 1624.-1784*. Beč = Wien: Hrvatski povijesni institut = Kroatisches historisches Institut; Zagreb: Arhiv HAZU, 1996.

¹⁶ Emilij Lasowski, „Prinosi za povijest sjemeništa (konvikta) sv. Josipa u Zagrebu (1653. - 1752.)“, *Vrela i prinosi* 9 (1939.): 61-110.

¹⁷ *Građa za istoriju Vojne granice u XVIII. veku*, knj. II (priredio Slavko Gavrilović). Beograd: Srpska akademija nauka i umetnosti, 1997.

¹⁸ Josip Matasović, *Die Briefe des Grafen Sermage aus dem Sebenjahrigen Kriege*. Zagreb: „Narodna starina“, 1923.

¹⁹ Alojz Jembrih, *Grof Sermage u zrcalu svojih pisama*. Zagreb: Multiart: Udruga Pinta, 2000.

²⁰ Ljudevit Ivančan, „Buna Varaždinskoga generalata i pograničnih kmetova godine 1755 I. i II.“ *Vjesnik Kraljevskog hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arkiva* 4 (1902.): 151-173. i 240-259. elektroničko izdanje http://info.arcanum.hu/vjesnik/a090929.htm?v=pdf&a=pdfdata&id=AV_I_04_1902&pg=168&l=hun
(pogledano 10. 2. 2013.)

²¹ Ivan Kukuljević Sakcinski, „Hrvati za nasljednoga rata“, *RAD Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, knj. 38 (1877.): 79-176.

²² Adam Oršić, „Uspomene Adama grofa Oršića Slavetičkoga od godine 1725. do godine 1814.“ u *Rod Oršića*. Zagreb: Hrvatski izdavačko bibliografski zavod, 1943., 55-113.

važni radovi o povijesti te društvenom i kulturnom životu Zagreba autorice Lelje Dobronić.²³ Za temu ovoga rada osobito je značajna monografija *Palača Hrvatskog povijesnog muzeja 1764.-2004.*²⁴ U ovoj knjizi autorica govori o nastanku palače, danas poznate pod nazivom palača Vojkffy-Oršić-Rauch; donosi kratak pregled aktivnosti njezinoga prvotnog vlasnika, Sigismunda Vojkffyja, analizira izgled i strukturu palače te naglašava njezinu ulogu u društvenom životu Zagreba od sredine 18. stoljeća do danas. Na tragu ovoga istraživanja nalazi se i vodič kroz izložbu *Život u palači*, odnosno, prilozi kustosice Hrvatskog povijesnog muzeja Marine Bregovac Pisk.²⁵

Monografija *Perivoji i dvorci Hrvatskoga zagorja*²⁶ donosi podatke o ulozi grofa Vojkffyja u izgradnji dvorca u Oroslavju te donosi podatke o izgledu samoga dvorca i perivoja koji ga okružuje. Više o arhitekturi i unutarnjem uređenju dvorca može se pronaći i u monografiji *Barokni dvorci Hrvatskog zagorja* autora Vladimira Markovića.²⁷ Rad Branka Čička „Oroslavje do kraja 18. stoljeća“ donosi pregled djelovanja plemićkih obitelji Vojkffy i Sermage na njihovim posjedima koji se u 18. stoljeću prostirali i graničili na području grada Oroslavja.²⁸ Osobito je zanimljiva studija o hrvatskim toplicama i lječilištima, autora Jeana Baptiste Lalanguea, liječnika Varaždinske županije iz 18. stoljeća, u kojoj su između ostalih opisane Stubičke toplice grofa Kristofora Vojkffyja.²⁹ O arhitekturi i povijesti Stubičkih toplica govori i prilog autorica Biserke Dumbović Bilušić i Viki Jakaše Borić u zborniku *Biskup Maksimilijan Vrhovac (1752.-1827.) i njegovo djelo.*³⁰

²³ Osim brojnih članaka u znanstvenim časopisima vezanih uz kulturne i društvene teme te istaknute osobe u povijesti Zagreba i njegove okolice u 18. stoljeću kakvi su primjerice članci od djelovanja Pavla Rittera Vitezovića i njegovoj tiskarskoj djelatnosti u Zagrebu u časopisu *Kaj* 3 (1995.) ili u *Senjskom zborniku* 22 (1995.) podsjetili bismo i na priređivački rad ove povjesničarke staroga Zagreba na izdanjima ranije spomenutih *Povijesnih spomenika grada Zagreba*. Osobito bismo istaknuli autorske knjige: *O gospodskim palačama Gornjeg grada*. Zagreb: Hrvatski povijesni muzej, 1967.; *Slobodni i kraljevski grad Zagreb*. Zagreb: Školska knjiga, 1992.; *Zagrebački kaptol i Gornji grad nekad i danas*. Zagreb: Školska knjiga, 1988. u kojima spominje i grofovsku obitelj Vojkffy; zatim *Zagrebački graditelji i građevinski ceh u XVIII. stoljeću*. Zagreb: Muzej grada Zagreba, 1974. i *Biskupski i kaptolski Zagreb*. Zagreb: Školska knjiga, 1991.

²⁴ Lelja Dobronić, Ankica Pandžić, *Palača Hrvatskog povijesnog muzeja=The Palace of the Croatian History Museum: 1764.- 2004.* Zagreb: Hrvatski povijesni muzej, 2004.

²⁵ Marina Bregovac Pisk, „Najljepša gornjogradska palača“, 12-24. i „Obitelj Vojković/Vojkffy“, 26-29. u *Život u palači: od 1764. do 2004.=Life in the Palace: from 1764 to 2004.* Zagreb: Hrvatski povijesni muzej, 2004.

²⁶ Mladen Obad-Šćitaroci, *Perivoji i dvorci Hrvatskoga zagorja*. Zagreb: Školska knjiga, 1990.

²⁷ Vladimir Marković, *Barokni dvorci Hrvatskog zagorja*. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna biblioteka, 1995.

²⁸ Branko Čičko, „Oroslavje do kraja 18. stoljeća“, *Hrvatsko zagorje: časopis za kulturu* 1 (2001.), 7-32.

²⁹ Jean Baptiste Lalangue, *Jean Baptiste Lalangue, medicinae doctoris.... Tractatus de aquis medicatis Regnorum Croatiae et Sclavoniae iliti Ispiszavanye vrachtvenih vod horvatzkoga y slavonszkoga orzsaga y od nachina nye usivati za potrebochu lyudi.* Vu Zagrebu: Stampana po Ivanu Thomassu plem. od Trattner, Letto 1779.

Ovaj spis danas se čuva u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, Zbirka rukopisa i rijetkih knjiga, sign. R II D-8⁰-10 a, b

³⁰ Biserka Dumbović Bilušić, Viki Jakaša Borić, „Stubičke toplice – arhitektonska struktura termalnog sklopa iz razdoblja Maksimilijana Vrhovca“ u *Biskup Maksimilijan Vrhovac i njegovo djelo: zbornik referata sa Znanstvenoga skupa „Biskup Maksimilijan Vrhovac u svome vremenu“ u organizaciji društva Kajkaviane održanoga 28. studenog 2003. u Dvorcu Stubički Golubovec*. Donja Stubica: Kajkaviana, 2006., 171-186.

O kulturnom djelovanju i uključenosti članova obitelji Vojković-Vojkffy, osobito Nikole Vojkovića, u suvremene trendove svojega društvenog kruga i pokroviteljstvu u crkvama dragocjene podatke donosi Vjekoslav Noršić radom „Opis nove župne crkve Blažene Djevice Marije u Belcu godine 1758.“³¹, zatim Janko Barle u radu „Nekoji odličniji članovi bratovštine sv. Barbare“³² te autorice knjige *Proštenjarske crkve Hrvatskoga zagorja*.³³

Opise svakodnevice te kulturnih i društvenih značajki iz prošlosti grada Zagreba, Zagrebačke županije i Hrvatskoga zagorja u čijem su ozračju djelovali i članovi obitelji Vojković-Vojkffy, nalazimo u poglavljima knjige *Stari i novi Zagreb* Emilija Laszowskog,³⁴ zatim u svescima publikacije *Iz starog i novog Zagreba*,³⁵ a značajno je izdanje i *Zagrebačke starine – prilozi poznavanju prošlosti grada Zagreba* autora Mirka Markovića.³⁶ O novim oblicima zabave koji se u zagrebačkom društvu javljaju u drugoj polovici 18. stoljeća, plesovima (balovima) te kazališnim predstavama, u svojim su radovima pisali Antonija Kasoviwicz-Cvijić, Nada Premerl te Slavko Batušić.³⁷ Za pregled društvenih i demografskih prilika u novovjekovnom Zagrebu značajni su radovi Zvezdane Sikirić i Stjepana Krivošića.³⁸ Općeniti pregled povijesti Zagreba, uključujući i razdoblje novog vijeka, u

³¹ Vjekoslav Noršić, „Opis nove župne crkve Blažene Djevice Marije u Belcu godine 1758.“ u *Starine* knj. 44. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1952., 7-24. elektroničko izdanje <http://dizbi.hazu.hr/?sitetext=121> (pogledano 10. veljače. 2013.)

³² Janko Barle, „Nekoji odličniji članovi bratovštine svete Barbare u Brdovcu“, *Vjestnik Kraljevsko hrvatsko-slavonsko-dalmatinskoga zemaljskoga arkiva* 14 (1912.). 59-64. elektroničko izdanje http://nfo.arcanum.hu/vjesnik/a090929.htm?v=pdf&a=pdfdata&id=AV_I_14_1912&pg=62&l=hun (pogledano 10. veljače. 2013.)

³³ Đurđica Cvitanović, „Proštenarske crkve Zagorja“, 16-19. i Goranka Kovačić: „Radovi kipara 17. i 18. st. u proštenjarskim crkvama Hrvatskoga zagorja“, 25-30. u *Proštenjarske crkve Hrvatskog zagorja: Muzeji Hrvatskog zagorja i Muzej seljačkih buna, Gornja Stubica, 7. VII.-5. VIII. 1995.* Gornja Stubica: Muzej Hrvatskog zagorja, 1995.

³⁴ *Stari i novi Zagreb* (priredio Emilij Laszowski), Zagreb: Školska knjiga, 1994.

³⁵ *Iz starog i novog Zagreba*, sv. 5, Zagreb: Muzej grada Zagreba, 1968. ; sv. 6, Zagreb: Muzej grada Zagreba, 1974.

³⁶ Mirko Marković, *Zagrebačke starine: prilozi poznavanju prošlosti grada Zagreba*, Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, 2006.

³⁷ O oblicima zabavnog i kulturnog života zagrebačkoga visokog društva s kraja 18. stoljeća u nekoliko je članaka pisala Antonija Kasowicz -Cvijić: „Zagrebačke poklade sredinom osamnaestog vijeka“, *Novosti* 39 (1930.): 17. i „Prve javne pozornice u Zagrebu 1780.-1800.“, *Hrvatsko kolo* XIV (1933): 52-82. O plesu kao novom obliku zabavnoga života u drugoj polovici 18. i u 19. stoljeću pisala je i Nada Premerl u prilogu „Ples kao oblik društvenog života u prošlosti Zagreba“, 139-149. u *Iz Starog i Novog Zagreba* sv. V, Zagreb: Muzej grada Zagreba, 1974., a u istome zborniku svoj je prilog o povijesti kazališta u Zagrebu i dolasku prvih, njemačkih, kazališnih družina krajem 18. stoljeća dao i Slavko Batušić, publicist i teatrolog, u prilogu „Osnova za prvo kazalište u Zagrebu“, 107-112.

³⁸ Značajna je knjiga Stjepana Krivošića vezana uz stanovništvo Zagreba i njegove okolice: *Zagreb i njegovo stanovništvo od najstarijih vremena do sredine XIX. stoljeća*, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1981. Važan je doprinos istraživanju stanovništva Zagreba u 18. stoljeću dala i Zvezdana Sikirić u radu „Građani Slobodnog i Kraljevskog Grada Zagreba prema Knjizi građana (1733.-1799.)“, *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest* br.1 (1996.): 103-128.

izdanjima *Tisućljetni Zagreb* i *Povijest Zagreba* donose Ivan Kampuš, Igor Karaman i Franjo Buntak.³⁹

Ovaj pregled dosadašnjih spoznaja i značajnijih izdanja vezanih uz temu disertacije možemo zaokružiti spominjući još neka značajna izdanja. Među njima ističe se studija Josipa Adamčeka o ekonomskom i društvenom razvoju u 18. stoljeću u knjizi *Društveni razvoj u Hrvatskoj od 16. do početka 20. stoljeća* te određena poglavlja u drugoj knjizi sinteze *Povijest Hrvata*.⁴⁰ Pri sagledanju javnih službi i poslova kojima su se bavili Vojković-Vojkffyji te načina djelovanja pojedinih institucija državne i lokalnih vlasti nezaobilazna literatura jest i knjiga Ivana Beuca *Povijest institucija Kraljevina Hrvatske Slavonije i Dalmacije*⁴¹ te studija Zlatka Herkova *Statut grada Zagreba od god. 1732.*⁴² Značajni su i radovi hrvatskog povjesničara s početka 20. stoljeća, Josipa Matasovića, o nekim fragmentima historije i svakodnevnog življenja u „galantnome stoljeću“,⁴³ katalog izložbe *Od svagdana do blagdana: barok u Hrvatskoj*⁴⁴ te treći svezak monografije *Hrvatska i Europa: Barok i prosvjetiteljstvo* kao ukupan pregled političkih, kulturnih, znanstvenih i društvenih događaja u Hrvatskoj u razdoblju novoga vijeka.⁴⁵

³⁹Ivan Kampuš, Igor Karaman, *Tisućljetni Zagreb: od davnih naselja do suvremenog velegrada*, Zagreb: Školska knjiga, 1994. i Franjo Buntak, *Povijest Zagreba*, Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske, 1996.

⁴⁰ U zbirci *Društveni razvoj u Hrvatskoj: (od 16. stoljeća do početka 20. stoljeća)*, ur. Mirjana Gross. Zagreb: Sveučilišna naklada Liber, 1981. osobito bismo istaknuli za temu disertacije važno poglavlje Josipa Adamčeka, „Ekonomsko-društveni razvoj u Hrvatskoj i Slavoniji u 18. stoljeću“, 59-82. U sintezi *Povijest Hrvata*. Od kraja 15. stoljeća do kraja Prvoga svjetskog rata, knj. 2, gl. ur. Mirko Valentić et al. Zagreb: Školska knjiga, 2005. za povijest društvenih i kulturnih kretanja u Banskoj Hrvatskoj 18. stoljeća važna su poglavlja: „Demografska i društvena kretanja“, 214.-218., „Zemljišni odnosi u Hrvatskoj u 18. stoljeću i problemi poljoprivrede“, 218-225., zatim poglavlje „Uprava i općedruštvene prilike do Marije Terezije“, 225-227., Gospodarstvo Hrvatske i Slavonije do Marije Terezije, 227-232., te „Gospodarske reforme carice Marije Terezije na području cijele Hrvatske i Slavonije“ 259-269 autorice Mire Kolar Dimitrijević zatim poglavlja autora: Ivane Horbec, „Upravne reforme Marije Terezije“, 242-252., Milana Vrbanausa „Vlastelinstva u Hrvatskoj u 18. stoljeću“, 252-258., te Alexandra Buczynskog, „Vojna krajina u 18. stoljeću“, 274-287. Ista sinteza donosi i za ovaj rad vrlo značajno poglavlje „Likovne umjetnosti, književnost, znanost, školstvo i Crkva u Hrvata u 18. stoljeću“, 316-341., točnije članak Mije Koradea u tome poglavlju o stanju i ulozi crkve u razvitku hrvatskoga školstva u 17. i 18. stoljeću.

⁴¹ Ivan Beuc, *Povijest institucija državne vlasti Kraljevina Hrvatske Slavonije i Dalmacije: pravnopovijesne studije*. Zagreb: Pravni fakultet, Centar za stručno usavršavanje i suradnju s udruženim radom, 1985.

⁴² Zlatko Herkov, *Statut Grada Zagreba od god. 1732. i Zbornik statuta Grad Zagreba od godine 1773.* Zagreb: Arhiv grada Zagreba, 1952.

⁴³ Osobito se u prikazu kulturnoga ozračja 18. stoljeća ističu: Josip Matasović, *Iz galantnog stoljeća: (kulturno historijski fragmenti)*. Zagreb: Dora Krupićeva, 2008; zatim studija *Zagrebački kućni namještaj polovinom 18. stoljeća*. Zagreb: posebni otisak iz „Narodne starine“, 1925., te članak „Nekoji fragmenti historije XVIII. stoljeća“, *Narodna starina: nepovremeni časopis za povjest kulture i etnografiju Južnih Slovjena* 26 (1931.): 97-107. i 267-272.

⁴⁴ *Od svagdana do blagdana=From everyday to holidays: barok u Hrvatskoj=Baroque in Croatia (kultura življenja u 17. i 18. stoljeću u Hrvatskoj=cultural life of 17th and 18th century in Croatia)* : Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb, 25. 5.- 26. 9. 1993., ur. Vladimir Maleković. Zagreb: Muzej za umjetnost i obrt, 1993.

⁴⁵ *Hrvatska i Europa: kultura, zanost i umjetnost. Barok i prosvjetiteljstvo: (XVII.-XVIII. stoljeće)*, ur. Ivan Golub. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti: Školska knjiga, 2003.

1.2. Izvori i struktura rada

Pri izradi rada, osim literature i objavljenih izvora, korištena je izvorna građa pohranjena u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu, Državnom arhivu grada Zagreba te građa iz Zbirke rukopisa i starih knjiga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Hrvatskom državnom arhivu korišteno je ponajprije arhivsko gradivo obiteljskog fonda Obitelj Josipović-Vojković⁴⁶ koji, osim fonda Vlastelinstvo Zabok, Oroslavje⁴⁷ sadrži glavninu arhivske građe za povijest obitelji Vojković-Vojkffy. Mnoštvo građe vezano uz tu obitelj pronađeno je i u obiteljskom fondu Obitelji Čikulini-Sermage.⁴⁸ Nadalje, korišten je i materijal sačuvan u fondu Zagrebačka županija⁴⁹ i to ponajprije onaj koji je nastao djelovanjem Sudbenog stola Zagrebačke županije te onaj, sačuvan u obliku zapisnika sa sjednica skupštine Zagrebačke županije. Osim navedenog, građa je crpljena iz fonda Banskoga stola,⁵⁰ fonda Ban Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije⁵¹ i Protonotar Kraljevstva.⁵² Za dobivanje dijela rodoslovnih podataka korištena je Zbirka matičnih knjiga⁵³, te Zbirka grbovnica i Zbirka rodoslovlja.⁵⁴ U Državnome arhivu grada Zagreba prvenstveno je korišten fond Poglavarstvo Slobodnog kraljevskog grada Zagreba,⁵⁵ od kojih ponajviše zapisnici sa sjednica Poglavarstva grada Zagreba te Zapisnici fasija (izajva) uglavnom za razdoblje druge polovice 18. stoljeća.

Rad je strukturiran u šest cjelina. U ovoj uvodnoj cjelini naznačen je predmet interesa i istraživanja disertacije te njeni ciljevi. Nakon uvida u dosadašnje spoznaje o obitelji Vojković-Vojkffy i njezinoj ulozi u društvenom i kulturnom životu Zagreba i okolice, naznačene su i institucije, odnosno arhivski fondovi u kojima se čuva izvorna građa korištena

⁴⁶ Hrvatski državni arhiv (dalje: HDA), fond Obitelj Josipović-Vojković (dalje: OJV), signatura fonda: HR-HDA-726

⁴⁷ Hrvatski državni arhiv (dalje: HDA), fond Vlastelinstvo Zabok, Oroslavje (dalje: VZO), signatura fonda: HR-HDA-694

⁴⁸ Hrvatski državni arhiv (dalje: HDA), fond Obitelj Čikulini-Sermage (dalje: OČS), signatura fonda: HR-HDA-706

⁴⁹ Hrvatski državni arhiv (dalje: HDA) fond Zagrebačka županija (dalje: ZŽ), signatura fonda: HR-HDA-34

⁵⁰ Hrvatski državni arhiv (dalje: HDA), fond Banski stol (dalje: BS), signatura fonda: HR-HDA-386

⁵¹ Hrvatski državni arhiv (dalje: HDA), fond Ban Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije (dalje: BHSD), signatura fonda: HR-HDA-10

⁵² Hrvatski državni arhiv (dalje: HDA), Protonotar Kraljevstva (dalje: PK), signatura fonda: HR-HDA-11

⁵³ Hrvatski državni arhiv (dalje: HDA), Zbirka matičnih knjiga (dalje: MK), Župa Brdovec (mikrofilm M-23, M-24), Župa Donja Stubica (mikrofilm M-309 i M-310, M-312), Župa Okić-Sveto Trojstvo (M-335), Župa Zabok (M-1941, Status animarum)

⁵⁴ Hrvatski državni arhiv, Zbirka grbovnica (dalje: ZG) (signatura fonda: HR-HDA -885); Zbirka rodoslovlja (dalje: ZR) (signatura fonda: HR-HDA-888)

⁵⁵ Državni arhiv u Zagrebu (dalje: DAZG), fond Poglavarstvo Slobodnog kraljevskog grada Zagreba (dalje: PGZ), signatura fonda: HR-DAZG-1

pri izradi rada. U nastavku uvodnoga dijela ukratko će biti predstavljena struktura disertacije te pojedine teme o kojima će se govoriti unutar svakog poglavlja.

Druga cjelina rada bit će posvećena pregledu povijesti obitelji Vojković-Vojkffy. Na temelju dosadašnjih spoznaja pažnja će se usmjeriti na nekoliko istaknutijih pripadnika obitelji i specifičnosti njihovoga djelovanja u vremenu u kojem su živjeli. Unutar ove cjeline pratiti ćemo povijesni hod obitelji od razdoblja kasnoga srednjeg vijeka sve do prvih desetljeća 20. stoljeća kada je obitelj izumrla. Iznimku u ovom povijesnom hodogramu učiniti ćemo samo za period 18. stoljeća, točnije samo u slučaju triju osoba: Nikole Vojkovića te Sigismunda i Kristofora Vojkffyja, s obzirom da će njihove biografije, način života i svekoliko djelovanje opširno biti navedeno u poglavljima koja slijede. Također ćemo naglasiti neke specifičnosti vezane uz pitanje preciznosti dosadašnjih radova o povijesti obitelji u definiranju njezinih članova u razdoblju 15. i 16. stoljeća. Osim toga donijeti ćemo i neke podatke vezane uz porijeklo prezimena obitelji, a na kraju ćemo ukratko opisati grb obitelji i njegove mijene kroz povijesna razdoblja.

Treća i nešto opširnija cjelina rada bit će posvećena viđenju svekolikog načina života hrvatskog plemića kroz prizmu djelovanja i življenja vlastelina i zagrebačkoga podžupana Nikole Vojkovića u prvoj polovici 18. stoljeća. Ova cjelina tematski je podijeljena na nekoliko većih poglavlja. Nakon kratkog uvodnog poglavlja u drugom ulomku rada donosimo biografske podatke o Vojkoviću i njegovoj obitelji te promatramo njegov uspon u političkome i društvenom životu Zagrebačke županije. Kao podžupan Zagrebačke županije, vlastelin i plemić Nikola Vojković o svojem je djelovanju ostavio ogromnu građu u obliku pisama i korespondencije uglavnom na hrvatskome jeziku. U ovom poglavlju ta građa je analizirana i tematski podijeljena. Pri obradi osobita pozornost je posvećena izgledu pisama i načinu komunikacije Nikole Vojkovića s različitim osobama s kojima se službeno ili osobno dopisivao. Na kraju smo iz korespondencije, ali i ostale sačuvane građe izlučili aspekte načina života jednog hrvatskog plemića s osobitim osvrtom na njegovo ponašanje u ulozi „zemaljskoga gospodara“. Pratili smo zatim značenje sudova i sudskih postupaka u plemićkoj svakodnevnici, način života plemstva u trajnoj potrazi za novčanim sredstvima i obiteljski život – prvenstveno ulogu i značenje žena, plemkinja, u gospodarenju i brizi oko posjeda i imanja.

U četvrtoj cjelini ovoga rada pozornost je usmjerena na dva značajnija predstavnika obitelji Vojković-Vojkffy u drugoj polovici 18. stoljeća. Za razliku od Nikole Vojkovića o kojemu u literaturi i objavljenim izvorima ima vrlo malo spomena, Sigisimund i Kristofor Vojkffy zahvaljujući svojem osebnom životu i ponašanju, događajima u kojima su sudjelovali, ali i zahvaljujući snažnim društvenim i obiteljskim vezama s brojnim poznatim

plemićkim obiteljima plijenili su pozornost svojih suvremenika, ali i nekih autora u novijoj hrvatskoj historiografiji. Nakon kratkog uvoda u događajnicu druge polovice 18. stoljeća donijeti ćemo biografske podatke o braći Vojkffy te opisati njihove obiteljske veze i odnose. U posebnom poglavlju pratiti ćemo njihov uspon u vojnoj službi te osobito njihovo djelovanje u društvenoj i gospodarskoj sferi grada Zagreba i Zagrebačke županije od sredine 60-ih godina 18. stoljeća. Kroz oblike društvenoga angažmana grofova Vojkffy, njihovo sudjelovanje u radu državnih, županijskih i gradskih institucija, njihove sudske procese i parnice, kroz njihove postupke i detalje iz svakodnevnog života pokušati ćemo sagledati način života hrvatskog visokog plemstva i razlučiti na temelju dosadašnjih spoznaja da li se i u kojoj mjeri ova grofovska obitelj razlikovala od ostalih magnatskih obitelji Banske Hrvatske. Utvrditi ćemo koje su to poveznice ili osnovne odlike života hrvatskog visokoga plemstva u 18. stoljeću. Osobiti naglasak u ovoj cjelini biti će stavljen na veliku količinu pravosudne arhivske građe nastale sudjelovanjem braće Vojkffy u brojnim sudskim parnicama i procesima koji su se uglavnom vodili zbog zemljišnih odnosa i posjedovnih prava.

Peta cjelina rada posvećena je kulturnom utjecaju i nasljeđu koje je nastalo djelovanjem Nikole Vojkovića te grofova Sigismunda i Kristofora Vojkffyja, odnosno njihovom doprinosu hrvatskoj baroknoj baštini. Posebna pozornost u ovome poglavlju posvećena je načinu iskazivanja pobožnosti, ali i općem trendu pokroviteljstva plemićkih obitelji u crkvama i samostanima u vrijeme Nikole Vojkovića. Kulturno nasljeđe koje su iza sebe ostavili grofovi Vojkffy (palača Vojkffy-Oršić-Rauch na zagrebačkom Gradecu, dvorac u Oroslavju i Stubičke toplice, zatim crkva Sv. Jelene Križarice u Zaboku) teme su o kojima će biti više riječi upravo u ovom predzadnjem poglavlju.

Završni dio rada sustavno će uobličiti najvažnije spoznaje vezane uz djelovanje obitelji Vojković-Vojkffy u okviru općih strujanja njihovoga vremena. Pri tome će osobita pozornost biti usmjerena na bogatstvo i specifičnosti arhivske građe koju sadrže obiteljski fondovi, ali i bogatstvo izvornoga materijala u drugim fondovima hrvatskih arhiva koji može poslužiti za izučavanje povijesti različitih društvenih skupina kroz povijest. Naglasiti će se i potreba za daljnjim istraživanjima na području hrvatske novovjekovne povijesti, povijesti hrvatskoga plemstva i plemićkih obitelji te njihovom kulturnom, društvenom i gospodarskom angažmanu.

Radu će na kraju biti dodano više priloga korisnih pri interpretaciji teksta ili pak onih ilustrativne naravi.

Zbog specifičnosti dijela građe upotrijebljene za izradu ovoga rada, a koja je nastala na hrvatskome jeziku i kajkavskom narječju, u tekstu će takva građa biti citirana u suvremenoj

grafiji kako bi se olakšalo praćenje teksta. Imena i prezimena osoba spomenutih u ovoj radnji, biti će zabilježena na način da osobno ime i prezime bude zapisano suvremenom grafijom u svom hrvatskom obliku ukoliko se radi o hrvatskim prezimenima i u originalnom obliku ukoliko se radi o prezimenima stranoga podrijetla ili pak (ukoliko se radi o povijesnoj ličnosti) u obliku u kojemu se prezime bilježi u historiografiji. Pored ovako zabilježenog prezimena u zagradi će se nalaziti oblik prezimena osobe zabilježen onako kako je isti zapisan u arhivskom izvoru iz kojega smo crpili podatke. Najčešće se ovdje radi o latiniziranim oblicima hrvatskih prezimena. Pri zapisivanju nazivlja i mjesta, gradova ili drugih pojmova kada isto bude prvi puta spomenuto u tekstu bit će najprije zabilježeno u suvremenoj grafiji pored kojega će u zagradi stajati oblik toga naziva onako kako je on zabilježen u dokumentu. Jedina iznimka pri zapisivanju imena i prezimena osoba biti će u slučaju pisanja imena članova obitelji Vojković-Vojkffy koja će isključivo biti zapisivana prema standardnom hrvatskom pravopisu bez dodataka latiniziranog ili nekog drugog oblika u zagradama.

2. IZ POVIJESTI OBITELJI VOJKOVIĆ-VOJKFFY

2.1. Povijesni pregled značajnijih osoba i događaja iz povijesti obitelji Vojković-Vojkffy

Vjerojatno zbog nedostatka relevantnih dokumenata i odgovarajuće građe, u radovima autora koji su pisali o porijeklu i povijesti obitelji Vojković-Vojkffy (Kukuljević, Ulčnik, Bojničić i Krčelić) najranija razdoblja povijesti obitelji naznačena su tek u općenitim crtama i u okviru tek nekoliko rekonstruiranih događaja oko kojih se uglavnom slažu svi autori. Prema Bojničiću i Kukuljeviću Vojkovići potječu iz redova najstarijih plemićkih rodova. Krčelić je na zahtjev svojih suvremenika, Sigismunda i Kristofora Vojkffyja, a u svrhu njihovoga dobivanja grofovske titule, godine 1763. na temelju dostavljenih mu obiteljskih dokumenata, napisao molbu s pregledom povijesti i plemićkoga podrijetla obitelji. Govoreći o tome u *Annuama* Krčelić se prisjeća kako su u njegovo vrijeme Vojkovići zajedno s Oršićima tvrdili da potječu od staroga roda Lapsanovića, pa čak i da vuku podrijetlo od kralja Zvonimira.⁵⁶ Međutim, najraniji dokument kojega spominju svi autori i na kojemu temelje analizu o najranijem plemićkom podrijetlu obitelji Vojković-Vojkffy jest privilegij Bele IV. iz 1224. godine, darovan slobodnjacima „zbog zasluga koje su učinili njemu (Beli) i njegovom ocu kralju Andriji“ u mjestu Klokoč.⁵⁷ Tim činom deset slobodnjačkih obitelji u mjestu Klokoč dobilo je plemićki status, a prema Kukuljevićevoj tvrdnji iz tih desetak obitelji kasnije su se razvili mnogi plemićki rodovi, uključujući i Vojkoviće-Vojkffyje te Oršiće. Ovaj Belin privilegij potvrđivali su i kasniji vladari: Ljudevit I. godine 1381., Sigismund 1412. g., Vladislav 1441. g., Ferdinand I. 1550. te Maksimilijan II. 1572. godine. Jedna od desetak privilegiranih obitelji podno Klokoča bila je i obitelj Maretić čiji je istaknuti član Vojk (Wojk) bio začetnik nove grane obitelji čiji su se potomci sredinom 15. stoljeća prozvali njegovim imenom. U 15. i 16. stoljeću Vojkovići su posjedovali grad Vojkovac nedaleko utvrde Klokoč koji se, prema Bojničiću, u obiteljskim ispravama spominje kao glavno obiteljsko mjesto. Bojničić također spominje kako su se Vojkovići služili i pridjevkom „od Trebinja“ za što međutim nije mogao pronaći razlog.⁵⁸

⁵⁶ Krčelić, *Annuae*, 452

⁵⁷ Današnje selo Klokoč nalazi se u općini Vojnić u Karlovačkoj županiji i prema popisu stanovništva iz 2001. imao je 69 stanovnika.

⁵⁸ Bojničić, *Der Adel*, 281.

Upravo je razdoblje 15. i 16. stoljeća bio period jačanja i uzdizanja obitelji Vojković, a njezini članovi počeli su zauzimati istaknute vojne i javne dužnosti. Godine 1441. Juraj (Gjuro) Vojković vršio je službu kapetana klokočkoga okruga. Već krajem stoljeća, točnije 1496., Nikolu Vojkovića od Vojkovca i Klokoča zatječemo kao člana saborskoga izaslanstva koje je u Budim kralju Vladislavu IV. nosilo molbu za odobravanjem novoga grba za Gornju i Donju Slavoniju. Isti je Nikola 1499. vršio službu prabilježnika Kraljevine Hrvatske, a čini se da je služba bila nasljedna jer je istu dužnost prije njega obavljao i njegov otac Adam. Godine 1523. Nikola Vojković postao je i prisjednik suda Zagrebačke županije.⁵⁹ Nije novost to da su plemići ili pojedine plemićke obitelji kroz povijest vršile razne osobito javne i državne službe, no ovdje ipak želimo istaknuti kako su upravo gore navedene službe kapetana i vojnog zapovjednika te uloga prisjednika suda Zagrebačke županije, ali i sudjelovanja u različitim saborskim izaslanstvima, u županijskim i gradskim upravama, službe koje će gotovo prema nasljednome pravu obavljati članovi obitelji Vojković-Vojkffy sve do svojega nestanka u prvoj polovici 20. stoljeća.

U drugoj polovici 16. stoljeća svojim vojnim podvizima u borbama protiv Osmanlija istaknuo se Ivan Vojković Stariji. Rođen je oko 1520. godine i bio je prema obiteljskoj tradiciji u službi kapetana karlovačkih konjanika dolazeći često u sukob s Osmanlijama. Godine 1573. sudjelovao je i u smirivanju Seljačke bune. Dvije godine kasnije u jednom pograničnom sukobu Ivan Vojković bio je ranjen i zarobljen. U zarobljeništvu je proveo sljedećih sedam godina nakon čega ga je njegova obitelj otkupila. Nakon oporavka ponovno je Vojković krenuo u rat s Osmanlijama i istaknuo se u bitci na Odri, prilikom Erdödyjevoga osvajanja Moslavine, ali i u bitkama kod Siska 1591. i 1593. godine. Ove posljednje godine, točnije 1593. u jednoj od bitaka bio je ponovno zarobljen, ali ovoga puta se za njega zauzeo Hrvatski sabor i bio je oslobođen nakon godinu dana. Umro je 1595., a iza sebe je ostavio četrnaestero djece među kojima i Ivana, svojeg najmlađeg sina i nasljednika te nešto starijeg sina Baltazara od kojega su potekli Vojkovići i Vojkffyi koji će do 20. stoljeća biti nositelji obiteljskoga imena, titula i dijela obiteljskih posjeda.⁶⁰

Ivan II. Vojković kao mladić putovao je po zemljama Habsburške Monarhije gdje je uglavnom služio kao vojnik plaćenik. Vrativši se u Hrvatsku ušao je u vojsku bana Tome Erdödyja uz kojega je ratovao protiv Osmanlija. Nakon toga bio je premješten u Vojnu krajinu u vojsku pod zapovjedništvom grofa Vuka Erdöedyja, zapovjednika grada Petrinje gdje se, djelomice u pješačkim, a djelomice u konjaničkim postrojbama proslavio u mnogim

⁵⁹ Kukuljević Sakcinski, „Dva Ivana Vojkovića“, 55.

⁶⁰ Usp. Kukuljević Sakcinski, „Dva Ivana Vojkovića“, 59. i Bojničić, *Der Adel*, 200-201.

bitkama. Ratovao je kod Siska protiv dubičkoga kapetana Mustafa-age Sertića. Proslavio se i za vrijeme banovanja Jurja Zrinskoga pod čijim je zapovjedništvom ratovao i suzbijao Osmanlije kod međimurske granice.

U tim sukobima jednom je prilikom priskočio u pomoć vojnicima koji su bili napadnuti tijekom povratka iz zasjede na turskome teritoriju s druge strane Mure i našli se okruženi rijekom i osmanlijskim vojnicima. Prema priči, Vojković je sa sebe svukao odjeću i obuću, uskočio bosonog u čamac, naoružan jedino mačem i dvama pištoljima. Prešavši na drugu obalu Mure s još nekolicinom vojnika dočepao se jednog konja i na čelu opkoljene postrojbe uspio je natjerati Osmanlije na povlačenje. Tom prilikom odrubio je sedamnaest glava neprijateljima te ih poklonio banu. Glas o ovom Vojkovićevom podvigu dospio je i do Beča, pa je Ivana II. u svojem pismu pohvalio i sam kralj. O ovome njegovom podvigu početkom 18. stoljeća grof Ivan Franjo Čikulini ispjevao je jednu pjesmu u svome djelu *Idea Magnanimitatis Illyricae et Pannonicae*.⁶¹

Nakon podviga na Muri Vojković je ratovao s banom Zrinskim u Pounju, točnije u Banskoj krajini gdje su Osmanlije napadali prostor kod utvrde Kostajnica. Junaštvom se Ivan II. Vojković istaknuo i u travnju 1625. u bitci pod gradom Zrinom gdje je bio i ranjen. Zbog svojega doprinosa u obrani Kraljevstva bio je imenovan kapetanom križevačkih konjanika te se u toj službi i dalje isticao. Borio se također pod opsjevanim gradom Legradom pod zapovjedništvom bana Nikole Zrinskoga i ponovno junaštvom i lukavošću pomogao spasiti opkoljeni grad.⁶²

Godine 1655. kralj Ferdinand III. dodijelio je Ivanu II. Vojkoviću plemićku povelju (*literae armales*) kojom je potvrdio plemićko podrijetlo njegove obitelji. U povelji su bila nabrojana sva Vojkovićeva junačka djela te pohvaljene njegove ratne zasluge kao i zasluge njegovoga oca, Ivana Starijeg, u obrani Hrvatske Kraljevine. Dobivena plemićka potvrda odnosila se kako na samoga Ivana II., tako i na njegove nasljednike: sinove Franju, Juraja i Vuka. Prema povelji osim Ivana II. Vojkovića nositelj plemićke povlastice bio je i njegov nećak, sin njegovog pokojnog brata Baltazara, Ivan (Ivan III.). To znači da je kralj plemićku potvrdu darovao ne samo obiteljskoj grani Ivana II. već cijeloj obitelji Vojković. Upravo je Ivan III. kao sunositelj plemićke povlastice to svoje plemstvo prenio na kasnije nositelje obiteljskoga imena. Ovom povlasticom Vojkovićima je bio podijeljen i plemićki grb te su im bili potvrđeni i svi posjedi koje su u tome trenutku imali u svojem vlasništvu.⁶³

⁶¹ Kukljević Sakcinski, „Dva Ivana Vojkovića“, 62

⁶² Isto, 63.

⁶³ Isto, 64.

Osmanlijska osvajanja prouzročila su migracije stanovništva iz ratom opustošenih teritorija na, između ostalog, relativno mirno i zaštićeno područje sjeverozapadne Hrvatske. Na tom području, na brojnim malim posjedima nastalima kao rezultat raspada velikih vlastelinstava, tijekom 17. stoljeća smjestio se veliki broj novopridošlih plemićkih obitelji. Upravo se u tome razdoblju i obitelj Vojković nepovratno vezala uz područje na kojem se nekada prostiralo veliko Susedgradsko-stubičko vlastelinstvo u neposrednoj okolini grada Zagreba odakle je obitelj nastavila svoj društveni i materijalni uspon.

Njihov utjecaj i položaj u Hrvatskoj u 17. stoljeću vidljiv je osobito prema broju posjeda, utvrda i dvoraca koji su bili u njihovom vlasništvu. Majka Ivana II. Jelena Tomasović živjela je kao udovica na svom samoborskom dobru u Hrastju, a godine 1615. sigurno je posjedovala i grad Kerestinec te imanja u blizini grada Okića. Ivan II. Vojković je po svojoj prvoj supruzi, Barbari Berković, dobio imanje kod Susedgrada. Godine 1634. kupio je predij Blato za 100 zlatnih dukata. Godine 1637. mijenjao je s Elizabetom Ratkaj kmetsko selište *Vinovo selo* na goričkom imanju u brdovačkom okrugu za drugo kmetsko selište na još jednom velikom posjedu, *Raktiju*.

Međutim, prijelomna godina u materijalnom jačanju i stjecanju posjeda bila je svakako 1646., kada je barun Ivan Jakov Moscon izdao darovnicu Ivanu II. Vojkoviću kojom mu je, kako bi namirio dugove svoje obitelji te obitelji Gregorijanec, darovao brojne posjede i dvorce. Prema ovoj darovnici, Ivan Stariji, carski kapetan karovačkih konjanika, Pavlu i Stjepanu Gregorijancu, ocu i svekru Mosconove supruge, posudio je novac prilikom kupovanja mokričkoga imanja u Kranjskoj. Nadalje Ivan II. je Mosconovoj majci Marti, kao i Ani Mariji Gregorijanec te Evi Moskon, sestri Ivana Jakova, posudio „6555 gradački talira kova nadvojvode Ferdinanda“, zatim je samome barunu darovao neke „skupo kupljene konje“, a u najnovije doba kad je Moskon morao poći u rat, darovao mu je i turskoga konja, kupljenoga za 300 talira. Na ime vraćanja duga Moscon je prepustio Ivanu Vojkoviću i njegovim sinovima Franji, Jurju Ignaciju i Vuku „imanje Raktije s dvorom i dvor Ogled u sučiji stenjevačkoj i Nove dvore Lužnice u sučiji brdovačkoj, sa svim selima i pristajalištima, navlastito s vinogradima zvanim Perjavica, Vramerčić, Maglenjak i Ogled, kao i sve otoke što leže oko Susedgrada, Lužnice i Brdovca koji se tiču Vujkovićeve imanja Jeđidovca, zajedno sa susjedskim brdom, mitnicom i brodarima.“ Osim toga barun Moscon je Vojkoviću predao dvor Kunigunde Hening u Donjoj Stubici, dvor Gašpara Tahija u Strmcu i dvor potomaka Ščitarocijevih u Donjoj Stubici. Dobio je Vojković i dvor Jurja Lukačića u Pušci, dvor Stjepana Jaskaja u Brdovcu, dvor Ivana Sobova u Zpresečju, dvorove Jurja Jagičića i Petra Sombathelja, dvor naziva Trigrad u Donjoj Stubici s još nekim dvorovima koji se nalaze u

Oroslavju, Donjoj Stubici, Brdovcu i Zelini.⁶⁴ Pored toga dobili su Vojkovići i Stari Dvor, kuriju i imanje u Laduču, u brdovačkom okrugu koje je kasnije pripalo nasljednicima Ivanovoga brata Baltazara i koje je među malobrojnim preostalim imanjima sačinjavalo glavni posjed Vojkovića sve do kraja 18. stoljeća.⁶⁵

Ovu darovnicu baruna Moscona potvrdio je ban Ivan Drašković u Požunu u listopadu 1646. godine i od toga trenutka započinje veza Vojkovića s članovima obitelji Moscon i Sermage koja će trajati sljedećih 150 godina, a biti će osobito intenzivna sredinom i krajem 18. stoljeća. Ivan II. Vojković je od svih nabrojanih posjeda najčešće boravio u Rakitju, Samoboru, Stubici i Lužnici odakle je vješto upravljao svojim brojnim dobrima. Ženio se četiri puta, a jedna njegova supruga, Marija Sidonija, bila je iz obitelji Oršić.

U literaturi se spominje da je Ivan II. Vojković bio i pokrovitelj crkve Sv. Katarine na zagrebačkom Gornjem gradu u kojoj je dao dva puta izgraditi žrtvenik sv. Apostola. Godine 1658. poklonio je istoj crkvi sag bijele boje i dvije srebrne svjetiljke. Umro je krajem 1660. ili početkom 1661. godine i bio pokopan u istoj isusovačkoj crkvi.⁶⁶

Još za Ivanova života umro je njegov sin Juraj Ignacije. Čini se da preostali sinovi nisu imali muških potomaka ili su rano umrli, čime je zapravo izumrla ova grana obitelji. Prema rodoslovlju obitelji kojega je načinio Laszowski⁶⁷ od Ivanovih potomaka obiteljsku liniju nastavila je jedino Ivanova kćer Katarina koja se udala za Jurja Gotthala. Katarinina kćer Ana Helena udala se za Adama Danijela Raucha čiji je sin Ivan Rauch u prvoj polovici 18. stoljeća bio hrvatski podban. Obitelji Rauch i Vojković te kasnije Vojkfffy bile su od kraja 17. stoljeća pa u sljedećih dvjestotinjak godina također vrlo usko povezane, a veza dviju obitelji bila je obnovljena i učvršćena brakom grofa Kristofora Vojkffya sa njegovom daljnom rođakinjom Anom Marijom Rauch, kćerkom gore spomenutoga Ivana Raucha, sredinom 18. stoljeća.

Prema diobenom ugovoru braće Ivana II. i Baltazara Vojkovića koji se temeljio na odredbama tada važećega tripartitnoga prava⁶⁸ posjedi koje su dobili 1646. godine morali su se nasljeđivati isključivo po muškoj liniji, dok se ženskim članovima obitelji njihovo nasljedstvo moralo isplaćivati novcem.⁶⁹ Čini se dakle da su brojna dobra i posjedi Ivana II.

⁶⁴Kukuljević Sakcinski, „Dva Ivana Vojkovića“, 66.

⁶⁵Više o djelovanju obitelji Vojković-Vojkfffy u Brdovcu u 17. stoljeću može se pronaći u članku Stjepana Laljaka, „Brdovec: postanak i značenje naziva“, *Zaprešićki godišnjak* 3 (1993.): 35- 40.

⁶⁶Ulčnik, „Iz prošlosti obitelji Vojković - Vojkfffy“, 282.

⁶⁷Laszowski, „Rodoslovlje Vojković-Vojkfffy“

⁶⁸Lujo Margetić, *Hrvatsko srednjovjekovno obiteljsko i nasljedno pravo*. Zagreb: Narodne novine, 1996., 279-286.

⁶⁹Ljudevit Ivančan, „Potomci plemena Aka“, *Vjesnik Kraljevskog hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskoga arkiva* 7 (1905.): 79, elektroničko izdanje

http://info.arcanum.hu/vjesnik/a090929.htm?v=pdf&a=pdfdata&id=AV_I_07_1905&pg=76&l=hun (pogledano 13. lipnja 2013.)

prešli upravo u ruke njegovoga nećaka Ivana III. Vojkovića. Taj posjed Ivana III. zasigurno je bio uvećan i posjedom Zabok budući da je njegova majka Eva Zaboky, nakon očeve smrti postala posljednji odvjetak te plemićke obitelji i glavna nasljednica posjeda.

Ivan III. Vojković imao je sa suprugom Suzanom Vernić brojno potomstvo, a glavni nositelji obiteljskoga imena početkom 18. stoljeća ostali su braća Nikola i Franjo Vojković. Nikola Vojković te njegovi nećaci, odnosno Franjini sinovi, Sigismund i Kristofor Vojkffy, njihov način života te ukupni angažman i djelovanje u povijesnim i društvenim okvirima 18. stoljeća predmet su i glavni interes ovoga rada. Stoga ćemo o njihovome dobu i djelovanju opširnije govoriti u poglavljima koja slijede. Kako bismo doprinijeli cjelokupnom pregledu povijesti obitelji, u daljnjem tekstu istaknuti ćemo povijesni značaj i ulogu još nekih članova obitelji Vojković-Vojkffy u kasnijim razdobljima.

Nikolu Vojkovića, kapetana utvrde Kamensko, podžupana Zagrebačke županije uspješnog zemljoposjednika i uglednog hrvatskog plemića, naslijedio je sin Ignacije Ivan Vojković. Nakon što su sinovi Franje Vojkovića, Sigismund i Kristofor Vojkffy 1763. godine osigurali titulu grofova i time se izdvojili zajedno sa svojim potomcima od ostatka obitelji, grana obitelji kojoj se na čelu nalazio Ignacije Vojković ostala je i dalje u statusu srednjega plemstva. Nakon Ignacijeve smrti krajem 1767. godine, na čelu te plemićke grane obitelji našao se njegov sin Josip Vojković. On je u braku s Agnezom Škrlec, kćerkom Nikole Škrleca Lomničkog dobio troje djece. Jedini sin Eduard nije imao potomaka, a nakon udaje Eduardove sestre Karoline za Stjepana Josipovića, i taj se plemićki ogranak obitelji ugasio. Jedini ogranak obitelji Vojković-Vojkffy ostao je onaj čiji su pripadnici Sigismund i Kristofor Vojkffy sredinom 18. stoljeća stekli magnatski status.

Kristofor Vojkffy u braku s Anom Marijom Rauch dobio je kćerku Leonardu, svoje jedino preživjelo dijete.⁷⁰ Leonarda se 1779. godine udala za grofa Adama Oršića, autora memoarskih zapisa *Uspomene Adama grofa Oršića Slvetičkoga*. U memoarima o ovom svojem braku ostavio je Oršić interesantan opis: “Kako je mojem ocu zdravlje bivalo sve lošije, želio je da se oženim, predloži mi nekoliko prilika, od kojih je moj izbor pao na Leonardu, kćerku grofa Krste Vojkffyja i Ane barunice Rauch. Bila je liepa, dobro raštena djevojka, zdrava razbora, brza i živahna, bila je vrlo dobra gospodarica; rodila mi je sada živu

⁷⁰ U prijepisu dijelova kraljevske darovnice kojom grofovima Vojkffy Sigismundu i Kristoforu daje novu grofovsku titulu, a koji u svojem djelu *Der Adel* donosi Ivan Bojničić na str. 201., navodi se da grofovski naslov prelazi i na Sigismundove i Kristoforove potomke. Kao potomci ovog zadnjeg navode se Leonarda i Josipa. Dakle u trenutku dobivanja titule Kristofor je imao i kćerku Josipu. Niti ovaj podatak niti kćerka Josipa, poslije se, koliko je nama poznato, ne spominju niti u jednom obiteljskom dokumentu. Ulčnik u svojem članku „Iz prošlosti obitelji Vojković-Vojkffy“ na str. 283. na temelju proučavanja matičnih knjiga župe Svetoga Marka u Zagrebu donosi da je Kristofor imao još dvoje djece. Tereziju Franjicu (Francisku) i sina Mihaela. Oni se također ne spominju niti u jednom drugom obiteljskom dokumentu pa pretpostavljamo da su umrli kao djeca.

djecu Reginu, Jurja i Josipu. Četvrto djeteta Petar umrlo je od godine dana. Međutim moja žena koja se je na jednoj šetnji u Slavetić ugrijala i oprala noge u hladnoj kupelji, dobila je sušicu, bila više godina bolešljiva i umrla 1792.“⁷¹

Sigismund Vojkffy u braku sa svojom trećom suprugom Elizabetom Maltinszky imao je trojicu sinova. Pavao Josip umro je još kao dijete,⁷² a najmlađi sin Matija Fridrik August umro je kasnije, bez potomaka. Oca grofa naslijedio je najstariji sin Franjo III., rođen 1763. godine. Iako je Franjo Vojkffy rođen sredinom stoljeća, on na čelo obitelji dolazi tek po očevoj smrti 1792. Po svojoj naobrazbi i načinu života, može se smatrati da je već bio pripadnik jednoga novog društvenog i povijesnog kruga. Povijesnu ulogu grofa Franje Vojkffya u svojoj je knjizi *U obranu municipalnih prava i položaja Hrvatske*, djelomice opisala Zvezdana Sikirić Assouline, analizirajući raspravu o opravdanosti uvođenja mađarskoga jezika u javne poslove Kraljevine umjesto latinskoga, a koju je na saborskome zasjedanju 1832. godine iznio grof Franjo Vojkffy.⁷³

Franjo Vojkffy stekao je pravničko obrazovanje na Kraljevskoj akademiji u Zagrebu.⁷⁴ Također je, kao i njegov otac, bio u vojnoj službi i borio se u ratu kojega je protiv Osmanskoga Carstva 1788. pokrenuo Josip II. Bio je oženjen Rebekom, kćerkom grofa Petra Ivana Nepomuka Sermagea i njegove supruge Marije Josipe Keglević. U braku s Rebekom Franjo Vojkffy nije imao djece, ali je zato imao nezakonitoga sina Karla s Anom Hromez iz Graza. Nakon Rebekine smrti, 1815. Godine, Franjo je oženio Anu Hromez i u tome braku dobio još kćerku Karolinu te sina Sigismunda.⁷⁵

⁷¹ Oršić, „Uspomene Adama grofa Oršića“, 60.

⁷² Ulčnik u članku „Iz povijesti obitelji Vojković-Vojkffy“ na stranici 285. donosi da je Pavao Josip bio rođen u svibnju 1762. godine, ali u svibnju 1763. kada kraljica izdaje Sigismundu i Kristoforu grofovsku diplomu, u njoj je, kako to donosi Bojničić u *Der Adel* na str 201., spomenut samo sin Franjo što znači da je Pavao već umro. Najmlađi Sigismundov sin Matija rodio se četiri godine kasnije u veljači 1767. godine.

⁷³ Usp. Sikirić Assouline, *U obranu hrvatskih municipalnih prava*, 17-37. Ovaj govor koji je prerastao u raspravu otisnutu na 31 stranici uzrokovala je odluka Ugarskoga sabora o uvođenju mađarskoga jezika u javne službe u Hrvatskoj od siječnja 1834. godine. Protiv toga i u obranu latinskoga jezika ustao je Vojkffy kao pripadnik starog hrvatskoga plemstva. Donio je tako u svojem govoru tezu o neopravdanosti ukidanja latinskoga jezika jer je isti za razliku od mađarskoga razumljiv u cijelom svijetu. Tezu o korisnosti učenja latinskoga jezika potkrijepio je činjenicom da je latinski najbolja podloga za svladavanje svih znanja i vještina, posebice u učenju stranih jezika. Osim toga argumentira svoj stav činjenicom da odluka o uvođenju mađarskoga jezika nije zakonita jer u složenim državama mora vladati pravni princip ravnopravnosti, tj. veće kraljevstvo ne može zapovijedati manjem već njihovi glasovi jednako vrijede. Osim toga odluka o uvođenju mađarskoga bila je neizvediva jer je govornik smatrao da je predviđeni rok od tri godine bio prekratak za takvu promjenu, kao i to da bi ona Mađare dovodila u prednost pred ostalim narodima. Ovdje se vjerojatno autor referirao na teškoće prilikom svladavanja stranoga jezika. Argumentaciju je Vojkffy završio pitanjem razboritosti odluke o uvođenju mađarskoga jezika u javne službe s obzirom na trenutak u kojem su to pokušali izvesti točnije na to da su diljem Europe i svijeta u tim godinama izbijale različite bune i previranja te izravno aludirajući da bi se sličan scenarij mogao dogoditi i u Hrvatskoj.

⁷⁴ Sikirić-Assouline, *U obranu hrvatskih municipalnih prava*, 46.

⁷⁵ Ulčnik, „Iz prošlosti obitelji Vojković -Vojkffy“, 285.

Na krilima razvoja manufakture, odnosno, ranoindustrijske djelatnosti na tlu civilne i vojne sjeverozapadne Hrvatske koji je započeo od sredine 18. stoljeća, brojnim hrvatskim plemićima poduzetnicima pridružio se i Franjo Vojkffy otvorivši 1801. godine tvornicu kamenine u Krapini. Ovu njegovu tvornicu spominje i Oršić⁷⁶ u svojim memoarima jednako kao i Vojkffyjevu kožarnicu. Poslije Franjine smrti njegova poduzeća prešla su u vlasništvo obitelji Sermage.⁷⁷

Franjo Vojkffy bio je i jedan od prvih hrvatskih florista. Iza njega ostala su tri toma herbarija u kojem je sakupio, klasificirao te latinskim i njemačkim nazivima opisao više od 150 vrsta cvijeća. O imanju, odnosno vlastelinstvu Zabok-Oroslavje, koje je Franjo naslijedio od oca, u Hrvatskome državnom arhivu sačuvana je obimna građa iz vremena dok je njime upravljao Franjo Vojkffy.⁷⁸

Na dražbi 1832. godine na kojoj su prodavane nekretnine 1782. godine ukinutoga samostana sv. Klare u Zagrebu, zajedno sa Josipom Brigljevićem i Josipom Stajdacherom kupio je Franjo Vojkffy zemljište na kojem je stajala porušena crkva Svetoga Trojstva s pripadajućim vrtom za iznos od 8601 forintu. Gradilište i pripadajući vrt prostirao se do današnjega Dvoranskog prečaca niz Optičku ulicu. Kupljeno zemljište bilo je razdijeljeno i to tako da je sjeverni dio pripao grofu Vojkffyju. Nakon Vojkffyjeve smrti njegova udovica prodala je svoj dio gradilišta 1835. godine grofu Dragutinu Draškoviću za 9000 forinti.⁷⁹ Na kupljenom gradilištu grof je dao sagraditi palaču koja je trebala biti obiteljski dom, no ista je uskoro prodana prvacima Hrvatskoga narodnog preporoda i od tada je služila za različita društvena i politička okupljanja te kao sjedište pojedinih institucija. Palača u Opatičkoj 18 stoji i danas u vlasništvu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i nosi naziv Narodni dom.⁸⁰

Osim u tvornicama i na vlastelinstvu, Franjo Vojkffy je u duhu svojega vremena bio vrlo aktivan u radu Hrvatskoga sabora gdje je redovito prisustvovao sjednicama i često bio imenovan u razne saborske komisije. U poznim godinama bio je, jednako kao i njegov otac, prisjednik županijskog sudbenog stola.⁸¹ Franjo Vojkffy umro je u listopadu 1833. godine u Temešvaru, a njegova supruga Ana Hromez umrla je u travnju 1858. godine u Oroslavju.

⁷⁶ Oršić, „Uspomene Adama grofa Oršića“, 86.

⁷⁷ Ulčnik, „Iz prošlosti obitelji Vojković -Vojkffy“, 287.

⁷⁸ HDA, VZO, sign. 694.

⁷⁹ Ulčnik, „Iz prošlosti obitelji Vojković-Vojkffy“, 288.

⁸⁰ Informacije su preuzete s internetske stranice Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti iz članka „Narodni dom – prvo sjedište akademije“ http://info.hazu.hr/narodni_dom (pogledano 12. travnja. 2013.)

⁸¹ Sikirić Assouline, *U obranu hrvatskih municipalnih prava*, 49.

Pokopana je zajedno sa sinom Karlom koji je umro 1852. i suprugom Franjom, u obiteljskoj grobnici u Zaboku.⁸²

Franjin sin i nasljednik Sigismund (Žiga) Vojkffy pripadao je sasvim novoj i drugačijoj generaciji hrvatskoga plemstva uključenoj, zajedno s vodećim pripadnicima građanske intelektualne elite, u moderna politička kretanja u borbi za hrvatske plemićke interese. „Kroničar Josip Neustadter već ga 1842. godine spominje među 'gorljivim domorocima' iz redova visokoga plemstva.“⁸³ Kada su u srpnju 1845. godine u Zagrebu nastali nemiri i demonstracije kao posljedica prevlasti mađarona prilikom restauracije u Zagrebačkoj županiji, nakon krvavoga sukoba vojske i građana u kojem je stradalo 13 „srpanjskih žrtava“, Vojkffy je zajedno s Jankom Draškovićem i Jurjem Oršićem te drugim hrvatskim plemićima prosvjedovao kod bana Franje Hallera protiv počinjenoga krvoprolića.⁸⁴

U ožujku 1848. godine bio je Sigismund Vojkffy izabran za zapovjednika zagrebačke garde Narodne straže.⁸⁵ Godine 1850. Vojkffy je bio vrlo angažiran oko nastojanja hrvatskih vlastelina da im se što prije isplati tzv. urbarijalna naknada za zemljišta koja su nakon ukidanja kmetstva 1848. bila podijeljena seljacima. Tim povodom grof Vojkffy sazvao je dana 15. siječnja 1850. u prostorijama Narodnog doma sastanak vlastelina i pri tome je bilo zaključeno da će zamoliti kralja Franju Josipa I. za što skoriju isplatu naknade. Na istome sastanku bio je izabran i odbor na čelu sa samim Vojkffym koji je na svojoj drugoj sjednici izradio predstavku kralju. Vojkffy se nalazio i na čelu izaslanstva koje je predstavku nosilo kralju u Beč, a tamo su im se pridružili i biskup Strossmayer te ban Jelačić koji je podupro njihovu zamolbu kod kralja.

Kako bilježi Ulčnik, grof Žiga Vojkffy bio je vitez reda Gvozdene krune te je obnašao dužnost sudbenoga prisjednika u više hrvatskih županija. U red zagrebačkih građana bio je upisan 1847. godine. U Novoj Vesi u Zagrebu posjedovao je jednokatnu kuću koja je kasnije bila prodana Ubožkoj zakladi grada Zagreba, a prilikom popisa stanovništva Zagreba 1857. godine zabilježeno je da je Žiga Vojkffy bio vlasnik kuće u Vijećničkoj ulici na broju 11 i 12. Bio je oženjen Marijom pl. Ditković i imao četvero djece: Floru, Teofila Branislava (kasnije

⁸²Ulčnik, „Iz prošlosti obitelji Vojković-Vojkffy“, 285. Prema bilješci Ulčnika Franjo Vojkffy umro je u Temešvaru, odnosno Temišvaru u Rumunjskoj, no nije jasno je li u samome gradu ili na svojem imanju Rittberg u Banatu u južnoj Ugarskoj (danas Tormac u Rumunjskoj), kojega spominje u knjizi Sikirić Assouline na str. 47.

⁸³Sikirić Assouline, *U obranu hrvatskih municipalnih prava*, 49.

⁸⁴Ulčnik, „Iz prošlosti obitelji Vojković-Vojkffy“, 289.

⁸⁵Sikirić Assouline, *U obranu hrvatskih municipalnih prava*, 49. i Ulčnik, „Iz prošlosti obitelji Vojković-Vojkffy“, 277.

prozvanog Janko), Mariju i Vilheminu. Umro je u kolovozu 1860. godine u Oroslavju i bio pokopan u obiteljskoj grobnici u Zaboku.⁸⁶

Zabavan i uvijek raspoložen za šalu, grof Janko (Teofil Branislav) Vojkffy, bio je rado viđeni gost elitnih društvenih događaja u Zagrebu i okolici u drugoj polovici 19. stoljeća. Glas o njemu osobito se raširio nakon dvoboja u Celovcu (Klagenfurt am Wörthersee u Austriji) u kojem je sudjelovao 1877. godine, a protiv grofa Walkensteina povjerenika pokrajinske vlade Koruške. O ovome događaju opširno su izvještavale i Narodne novine. Povod dvoboju bila je rasprava oko plesa koji se trebao održati u korizmi. Vojkffy je smatrao da se ples u korizmi može održavati dok se Walkenstein tome protivio jer je to bilo u suprotnosti s njegovim vjerskim osjećajima. Grof Vojkffy bio je povrijeđen držanjem Walkensteina posebice jer se prepirka vodila u prisutstvu dama, pa ga je izazvao na dvoboj pištoljima. U pucnjavi, Janko Vojkffy bio je teško ranjen, grof Walkenstein je pobjegao. Liječnik dopremljen iz Zagreba morao je Vojkffiju amputirati desnu ruku. Nakon gubitka ekstremiteta, Vojkffy se nastavio baviti svojim prijašnjim aktivnostima. Bavio se lovom i izvrsno je gađao lijevom rukom. Violinu je svirao tako da je gudalo držao prstima desne noge i često je ovakvim prizorima uveseljavao visoko građansko društvo u kazališnoj gostonici na Markovu trgu koje se tamo sastajalo i kasnije odlazilo na predstave u obližnjem gradskom kazalištu.⁸⁷

Janko Vojkffy bio je oženjen kneginjom Paulom Fuger i imao je troje djece Kristofora, Huberta i kćer Janku. Umro je u Karlovcu u svibnju 1897. godine i bio pokopan u obiteljskoj grobnici u Zaboku. Neposredno prije smrti posjed i dvorac Oroslavje Donje, dotadašnje sijelo obitelji prodao je Ugarskoj hipotekarnoj banci od koje je imanje kupio neki konzorcij i rasprodao ga seljacima.⁸⁸ U vrijeme kada je Ivan Ulčnik završavao svoj članak o prošlosti obitelji Vojkffy, godine 1943., niti jedan pripadnik te obitelji više nije živio u Hrvatskoj. Kristofor Vojkffy živio je zajedno sa sestrom Jankom u Njemačkoj, a njihov brat Hubert skrasio se u Koszegu u Mađarskoj. Niti jedan od dvojice muškaraca nije imao potomstvo i bilo je jasno da su oni bili posljednji nositelji obiteljskoga imena Vojkffy.⁸⁹

⁸⁶ Ulčnik, „Iz prošlosti obitelji Vojković-Vojkffy“, 291-292.

⁸⁷ Isto, 297-298.

⁸⁸ Obad-Ščitaroci, *Dvorci i perivoji Hrvatskoga zagorja*, 215.

⁸⁹ Ulčnik, „Iz prošlosti obitelji Vojković-Vojkffy“, 299.

2.2 Rodoslovlje, prezime i grb

Uz članak „Iz prošlosti obitelji Vojković-Vojkffy“ Ulčnik je objavio i rodoslovno, odnosno, obiteljsko stablo Vojković-Vojkffyja. (Prilog 1.) U svojem članku navodi kako se u pogledu prikupljanja podataka obratio tada živućem grofu Kristofu Vojkffyju „koji nam je iz svog obiteljskog arhiva mnogo zanimljivog o svojoj porodici priobćio.“⁹⁰ Isto tako iz Ulčnikovoga članka može se zaključiti da se u pisanju obiteljskih podataka služio tada postojećom literaturom o obitelji (primjerice Bojničicevom monografijom i Krčelićevim *Annuama* te radovima Josipa Matasovića i Rudolfa Horvata), a i sam je istraživao u maticama župnoga ureda župe Sv. Marka u Zagrebu te u tadašnjem Gradskom arhivu grada Zagreba.

Podaci iz obiteljskog rodoslovlja objavljenoga uz članak, u nekim se elementima, osobito imenima i obiteljskim vezama pojedinih članova obitelji iz njezinoga najranijeg perioda, ne slažu s podacima koje je u članku donio Ulčnik, te ranije Kukuljević.

Primjerice, u obiteljskom stablu navodi se kako je Vojko Maretić od Klokoća (*Maretich de Klokoch*) bio sin Juraja Maretić od Klokoća te da je umro 1460. godine. Imao je sina Ivana ili Mihaela Vojković (*Vojkovich*), a ovaj je pak imao tri sina: Jurja koji je umro 1550., Nikolu I. koji je je umro 1573. te Ivana I. (1520.-1596.). Jurjev sin Baltazar I. Vojković bio je oženjen Helenom (ili Klarom) Posiedarsky i nije imao potomaka. Nikola je također umro bez muških potomaka, a obiteljsku liniju nastavio je Ivan I. Vojković oženjen Helenom Stanimirom Tomasović (*Thomassovich*). Par je imao dvije kćeri Katarinu i Anu, te sinove Ivana II. (Starijeg) (1595.-1661.) i Baltazara II. koji je bio oženjen Evom Zaboky i umro 1635. godine.⁹¹

Ivan Ulčnik u svojem pregledu prošlosti obitelji za isti period donosi ove podatke. Vojka Maretića naslijedio je Juraj Vojković s bratom Nikolom (preskače postojanje Ivana ili Mihaela Vojkovića koji se navode u obiteljskom stablu). Juraj je imao sina Baltazara koji se oženio iz obitelji Posiedarsy de Posiedaria. Nikola je umro bez nasljednika. Baltazarov sin Ivan I. postao je kapetan grada Karlovca i oženio se Helenom pl. Tomašević. Dakle Ivan I. po obiteljskom stablu je Jurjev brat, a u Ulčnikovom članku Jurjev unuk. Ivanov sin Ivan II. postao je kapetan grada Križevaca. Imao je sina Baltazara koji se oženio Evom pl. Zaboky. Dakle kod Ulčnika je Baltazar II. Ivanov sin, a ne brat.⁹²

⁹⁰ Usp. Ulčnik, *Iz prošlosti obitelji Vojković-Vojkffy*, 278.

⁹¹ Opisano se može pratiti na priloženom prijepisu rodoslovnog stabla koje je načinio Laszowski.

⁹² Ulčnik, „*Iz prošlosti obitelji Vojković-Vojkffy*“, 279.

Kukuljevićeva pak verzija rodoslovlja u istom ovom periodu glasi: potomak Vojka iz Klokoča bio je Ivan Vojković koji je imao sina Jurja. Postojao je i Nikola Vojković koji je imao oca Adama (ime koje se ne javlja niti u jednom ranijem rodoslovlju). Sin ili brat rečenoga Nikole Juraj bio je otac Ivana I. (starijeg) rođenog oko 1520. a ovaj je imao sina Ivana II. (mlađeg), kapetana u Križevcima.⁹³

Osim ovoga objavljenog obiteljskog stabla, među obiteljskim dokumentima u fondu Obitelj Josipović-Vojković u Hrvatskom državnom arhivu pronađen je i nacrt obiteljskoga stabla kojega je 1799. godine dao sastaviti Josip Vojković-Vojkffy.⁹⁴ (Prilog 2.) Podaci u ovome stablu za isto razdoblje 15 i 16. stoljeća kao i gore navedeni primjeri započinju s Ivanom Vojkffyjem od Klokoča koji je rođen 1573. godine i bio oženjen prvo Helenom Tomasović, a zatim Suzanom Vernić (*Vernich*). Imao je Ivan tri brata: Juraja Vojkffya rođenog 1550., zatim Nikolu rođenog 1573. godine i Mihaela rođenog 1559. Mihael je bio oženjen Margaretom Drašković (*Draskovich*) i par je imao kćerku Vincenciju, udanu za Ivana Dešića (*Dessicha*). Ivan Vojkffy imao je dvije kćeri, Anu i Katarinu te sinove Baltazara rođenog 1635. godine i Ivana Starijega. Ivan Stariji imao je tri supruge; Mariu Oršić, Barbaru Bekovich i Veroniku Lichkovich. Imao je dva sina Wolfganga i Franu Antuna te kćeri Katarinu i Barbaru. Baltazar je pak bio oženjen Evom Zaboky i s njom imao djecu Helenu, Juditu, Nikolu i Ivana Mlađega koji je dobio plemićku povelju zajedno s Ivanom Starijim.

Ovo rodoslovlje naglasak prvenstveno stavlja na granu obitelji koja je potekla od Baltazara i njegovoga sina Ivana III. kao sunositelja plemićke povelje izdane 1655. godine, a jasno je da su neka imena izostavljena, primjerice imena nekih supruge ili rano umrle djece i mladih. Ovdje možemo navesti očiti primjer Jurja Ignacija, sina Ivana Vojkffyja Mlađeg koji je 1655. dobio plemićku povelju u kojoj je ime ovog njegovog sina navedeno, dok se u samom obiteljskom stablu ne nalazi podatak da je ta osoba uopće postojala. Iz ovoga proizlazi da rodoslovlje nije nastalo sa svrhom da se prikaže cjeloviti pregled svih osoba koje su činile grane obitelji Vojković-Vojkffy, već vjerojatno s ciljem da se prikaže redoslijed nasljeđivanja onih osoba koje su bile izravni potomci prvoga nositelja plemićke darovnice, Ivana III, a čiji je potomak bio i sam Josip Vojković-Vojkffy.

Iz svega navednog vidljivo je da u četiri pregleda obiteljske povijesti postoje četiri različita prikaza rodoslovlja te obitelji. Gore smo naveli samo najočitije primjere i to one koji se odnose na period 15. i prve polovice 16. stoljeća. Razlikovanje u odnosima i podacima o određenim članovima obitelji Vojković-Vojkffy ima i za kasnija razdoblja, ali su te razlike i

⁹³ Usp. Kukuljević, „Dva Ivana Vojkovića“, 55-56.

⁹⁴ HDA, ZR, dokument nema signaturnu oznaku.

neslaganja u rodoslovnom stablu u kasnijim razdobljima osjetno manja. Vjerojatno su ta neslaganja posljedica različite literature i/ili interpretacije izvora kojima su se pojedini autori koristili u prikupljanju potrebnih informacija, pa je stoga temeljem trenutno dostupne literature bez detaljnijega istraživanja genealogije i podrijetla obitelji, osobito za ranija razdoblja, teško utvrditi točne podatke o odnosima među njezinim članovima.

Na temelju istraživanja dokumentarne građe korištene pri izradi ovoga rada došli smo do novih podataka vezanih uz rodbinske odnose pojedinih članova obitelji Vojković-Vojkffy i to u razdoblju 18. stoljeća. Te podatke usporedili smo sa trenutno postojećim podacima o obitelji koje već spomenuti autori donose u svojim radovima te s podacima iz dvaju navedenih obiteljskih stabala. Temeljem tih novih spoznaja do sada poznate podatke djelomice smo ispravili (primjerice godine rođenja, smrti ili imena i prezimena pojedinih osoba) te ih djelomice i nadopunili. Novi elementi u obiteljskom stablu Vojkovića-Vojkffyja biti će dodatno pojašnjeni kako do njih budemo stizali u daljnjem tekstu radnje. Kako bismo što transparentnije prikazali nove podatke, kao i radi lakše usporedbe s dvama obiteljskim stablima prikazanim u Prilogu 1 i 2., izmijenjene podatke o nekim članovima obitelji Vojković-Vojkffy iz razdoblja 18. stoljeća donosimo u Prilogu 3.

Vojković, Vojkffy (Wojkffy) ili Vojković-Vojkffy, koja je razlika? Pitanje je ovo s kojim su se susretali svi istraživači povijesti ove obitelji. Krčelić, kao prvi autor koji je dao pregled povijesti obitelji, ali i opisao djelovanje svojih suvremenika Sigismunda i Kristofora Vojkffyja, također je nastojao objasniti razliku u načinu na koji su suvremenici nazivali ovu obitelj. Krčelić je naime smatrao da su postojale dvije potpuno odvojene obitelji: Voikffyji od Klokoča koji su bili u službi ugarskih kraljeva, te druga obitelj Vojkovića koji su bili podložni bosanskim kraljevima i nisu imali nadimak po tvrđavi (mislio je na Klokoč). Nije međutim mogao dokazati jesu li te dvije obitelji imale istoga pretka. Svoj stav obrazlagao je time da su oni koji su ostali pod vlašću ugarskih kraljeva uobičajenim ugarskim nastavkom –ffy bili nazvani Vojkffy što je značilo sinovi Voika; a oni pak koji su se nazivalo Vojković da su bili prozvani nastavkom –vić, koji je u Bosanskom kraljevstvu bio uobičajen za prezimena. Svoju tezu podupirao je i činjenicom što su Vojkovići koji su živjeli u njegovo vrijeme nisu posjedovali utvrdu Klokoč, ali i druga imanja Voikffyja, te konačno po tome što su Vojkovići došli na područje Banske Hrvatske nakon što su Osmanlije uništile bosansku državu.⁹⁵

Smatrao je naime kako Vojkovići i Vojkffyji koji su bili njegovi suvremenici nisu bili iz obitelji Vojkffyja od Klokoča, dakle onih slobodnjaka koji su dobili plemićku povelju Bele

⁹⁵ Krčelić, *Annuae*, 452.

IV. Svoje stajalište dodatno je potkrijepio i činjenicom da privilegij Bele IV. temeljem kojega su Krčelićevi suvremenici Sigismund i Kristofor nastojali potvrditi staro plemstvo svoje obitelji, nikako nije mogao potvrditi ili dokazati njihovo plemićko podrijetlo, odnosno potvrditi da se privilegij odnosi baš na njihovu obitelj. Bela je naime u Klokoču plemićima bio proglasio čitav rod – cjelokupnu zajednicu, a ne jednu obitelj točnije obitelj Maretić iz koje su potjecali Vojković-Vojkffyji.

Temeljem ovih svojih tvrdnji da njegovi suvremenici Vojkovići i Vojkffyji nemaju veze s Vojkffyjima od Klokoča i Vojkovića, nekoliko stranica dalje naveo je da su tek nakon dobivanja grofovskoga naslova Sigismund i Kristofor, do tada Vojković, promijenili svoje djedovsko prezime i nazvali se grofovima Vojkffy od Klokoča i Vojkovića. “Stoga, potomstvo, ako bilo u javnim ispravama ili u privatnim njihovim pismima ili kod njihovih potpisa naideš na ime Žigmunda ili Krste Vojkovića s dodatkom Voikffy, nemoj misliti, da su bili ili da su sada neka druga obitelj, nego znaj, da su to oni isti, koji su se nazivali, potpisivali ili bili smatrani Vojkovićima sve do lipnja ove godine, naime dok su pripadali plemićkom staležu. Pošto su pak prešli u velikaški stalež, odnosno postili grofovsku čast, oni se sami potpisuju Voikffy od Vojkovića, tako se nazivaju u javnim ispravama i tako ih nazivaju drugi, kojima je poznata kraljičina povelja o imenovanju, iako ih puk po običaju još i danas zove Vojkovići. Međutim, kako sam već spomenuo, Ignjat, Nikolin sin, koji je ostao u plemićkom staležu, drži i čuva staro djedovsko prezime Vojković od Klokoča.”⁹⁶

Ovo Krčelićevo tumačenje o promjeni prezimena iz Vojković u Vojkffy nakon dobivanja grofovske titule prihvatili su i prenose gotovo svi ranije spomenuti autori koji su se bavili poviješću obitelji, osobito događajima vezanim uz njezine istaknute pojedince u 18. i 19. stoljeću. Jedino se Ivan Ulčnik u svojem članku suprotstavlja mišljenju o mađarizaciji prezimena. On je smatrao da su se „Vojkovići pisali i Woykovichi de Klokoch“, odnosno da je na latinskome jeziku njihovo ime zvučalo „Woykffy, filli de Woyk“ i da je od toga latinskoga naziva kasnije nastalo ime Vojkffy. Obrazlaže dalje svoju tezu – referirajući se pri tome možda na Krčelića „prema tome ne bi stajala tvrdnja nekih povjestničara da je ime Vojkffy nastalo uslied pomađarivanja ove obitelji. Koliko je poznato Vojkovići-Vojkffyji nisu u prijašnje doba stajali u savezu s Mađarima, a niti su tamo imali kakvoga posjeda.”⁹⁷

Iz pojedinih dokumenata koji su korišteni pri izradi ovoga rada, vidljivo je da su Vojkovići i ranije bili nazivani Vojkffyjima ili su se sami u nekim slučajevima tako potpisivali. Ovdje ćemo kao primjer navesti već spomenutu plemićku darovnicu Ivanu II.

⁹⁶ Krčelić, *Annuae*, 455.

⁹⁷ Ulčnik, „Iz prošlosti obitelji Vojković-Vojkffy“, 278.

Vojković-Vojkffyju iz godine 1655. u kojoj kralj Ferdinand plemićku darovnicu daje „Tibi fidelis nostro Egregio Johanni Voykffy de Klokoch, & Vojkovich“, a isti naziv Voykffy de Klokoch & Vojkovich ponavlja u cijelom dokumentu. U članku o dva Ivana, kada o istom Ivanu Vojkoviću-Vojkffyju govori Kukuljević, u tome članku on donosi prijepis dijelova dvaju pisma i jedne listine pisanih na hrvatskome jeziku. U prvome pismu svojoj budućoj supruzi Dori Vragović kojega je pisao sam Ivan, na kraju pisma on se potpisuje prezimenom Vojkovich. U drugome pismu čije dijelove donosi Kukuljević, također napisanom na hrvatskome jeziku, Ivanova treća supruga Marija Sidonija Oršić obraća mu se riječima „(...) preštima veliku ljubav dragoga moga gospodina Vojkovića Januša (...)“, dok ga u svojoj listini kojom Ivanu i njegovome potomstvu daje pravo na uživanje velikih okićkih šuma ban Toma Erdoedy naziva ga također „Vojković Janušem“.⁹⁸ Moguće je da se u ovome slučaju sam Ivan kada je pisao na hrvatskome ili kada su pisali njemu koristio prezimenom Vojković kao hrvatskim oblikom toga prezimena, dok je u službenim ispravama bio nazivan mađariziranim ili latiniziranim oblikom prezimena Vojkffy.

U istoj ispravi, tj. plemićkoj darovnici, kralj je plemstvo potvrdio kako samome Ivanu II. kojega naziva Voykffy de Klokoch & Vojkovich, tako i njegovim sinovima Franji, Jurju i Wolfgangu (Vuku). Isto tako plemićka povelja obuhvatila je i rod Ivanovoga pokojnog brata Baltazara, točnije njegovoga sina Ivana III. koji je također bio sunositelj plemićkih povlastica. Međutim kralj u darovnici Ivana Mlađeg (Ivana III.) ne naziva Vojkffyjem de Klokoch & Vojkovich već samo prezimenom Vojkovich. Ovo je možda potaknulo Krčelića na misao o dvije odvojene grane obitelji, Vojffyjima i Vojkovićima. Činjenica jest da se nakon izumrća nasljednika Ivana II. Vojković-Vojkffyja u drugoj polovici 17. stoljeća, nasljednici njegovoga nećaka Ivana III., Nikola i Franjo, krajem 17. i u prvoj polovici 18. stoljeća nazivaju i potpisuju isključivo prezimenom Vojković od Klokoča (pišu ga u obliku Voikovich ili Vojkovich de Klokoch).

Unuci Ivana III. Vojkovića, Sigismund i Kristofor, 1763. godine stekli su grofovsku titulu s kojom su preuzeli i novo prezime – grofovi Vojkffy od Klokoča i Vojkovića. Iako su potekli od grane obitelji Vojković od Klokoča, i tako su se uglavnom i nazivali, zanimljivo je da su se braća još i prije nego su prešli u velikaški stalež ponekad u svojoj privatnoj korespondenciji potpisivala prezimenom Vojkffy. To je primjerice vidljivo u seriji pisama koja početkom 40-ih godina izmjenjuju Sigismund i njegov stric Nikola Vojković. Sigismund se potpisuje „Gna. Strica sluga nevreden Sigismund Voykffy.“⁹⁹ Prema tome u ovome slučaju,

⁹⁸Kukuljević „Dva Ivana Vojkovića“, 67-68.

⁹⁹ HDA, OJV, kut. 28, sign. 15. XII. 1742 ili sign. 2. I. 1743.

Krčelićeva tvrdnja da su braća Vojkffy tek nakon što su postali grofovi pomađarili svoje djedovsko prezime i počeli se potpisivati Vojkffy od Klokoča i Vojkovića, samo djelomice stoji. S druge strane, Nikola Vojković, stric Sigismunda i Kristofora, nikada se nije potpisivao prezimenom Vojkffy niti ga se u službenim dokumentima tako nazivalo. Isto je činio i njegov sin Ignacije Vojković do trenutka dok Ignacijevi bratići Sigismund i Kristofor nisu postali grofovi. Od tada se i Ignacije u korespondenciji potpisuje prezimenom Vojkffy. O tome svjedoči i pismo Sigismunda Vojkffya u kojem on svojem bratiću i njegovoj djeci odobrava potpisivanje prezimenom Vojkffy, međutim ga upozorava da uz prezime Vojkffy ne smije nadopisivati sintagmu *ili Vojković (aliter Voikovich)* budući da grofovska grana obitelji nosi naziv samo Vojkffy od Klokoča i Vojkovića (*Vojkffy de Klokoch et Voikovich*).¹⁰⁰

Kako objasniti ove varijacije u pisanju prezimena i u odnosu samih članova obitelji prema vlastitom prezimenu? Ignacije Vojković se možda u ovome slučaju želio okoristiti novostečenim položajem svojih rođaka i čvršće se povezati s tom granom obitelji pa je odlučio u potpisu i sam koristiti oblik prezimena Vojkffy. Dok bi u slučaju njegovih rođaka Sigismunda i Kristofora, u periodu prije nego su postali grofovi i promijenili prezime u Vojkffy, jedno od mogućih rješenja moglo ležati u činjenici da su braća kao siromašni mladi plemići Vojkovići svoj društveni uspon gradili kroz vojnu karijeru u Banskoj vojnoj krajini u kojoj je zapovjedni jezik bio njemački. Oblik prezimena Vojkffy možda im je u tome kontekstu zvučao prihvatljivije i svrsishodnije od njegovog hrvatskog naziva. Ili su pak nastojeći zadobiti što veći ugled ponekad namjerno koristili oblik prezimena svojega pretka Ivana II., koji se izuzetno istaknuo u vojnome pogledu i postigao zavidnu vojnu slavu, a potom i materijalnu dobit i na taj način dodatno naglasiti svoje podrijetlo.

S obzirom na složenost pitanja prezimena članova obitelji Vojković-Vojkffy u ovome radu koristili smo obje verzije prezimena. Kada općenito govorimo o obitelji koristimo naziv Vojković-Vojkffy, ponajprije zbog toga što je tijekom povijesti postojalo nekoliko plemićkih ograna obitelji koje su se nazivale Vojković, te jedna koja je nosila naziv Vojković-Vojkffy. Obje te grane obitelji postepeno su nestajale tijekom 17. i 18. stoljeća, a ulogu nastavljачa obiteljske tradicije tada je preuzela grofovska grana obitelji koja je ponovno uzela oblik prezimena Vojkffy, ali bez pridjevka Vojković. U daljnjem tekstu u kojem ćemo se usredotočiti na razdoblje 18. stoljeća Nikolu, potomka Ivana III. Mlađeg Vojkovića nazivati ćemo onako kako se on i sam nazivao u svim službenim dokumentima i u brojnoj svojoj korespondenciji, prezimenom Vojković (ili s dodatkom od Klokoča i Vojkovića). Sinove

¹⁰⁰ HDA, OJV, kut. 63, sign. 14. IX. 1764.

Nikolinoga brata Franje Vojkovića, Sigismunda i Kristofora, nazivat ćemo prezimenom Vojkffy, u svim fazama njihovoga života i djelovanja, djelomice zbog toga što su se i sami u nekim situacijama tako potpisivali i prije nego su dobili grofovsku titulu, a onda kada govorimo o periodu nakon 1763. s punim pravom jer su grofovi prelazeći u magnatski stalež i sami promijenili prezime u Vojkffy od Vojkovića i Klokoča.

Dobivanjem *literae armales*, obitelji Vojkffy od Klokoča i Vojkovića bio je podijeljen i obiteljski grb koji je opisan i u samoj darovnici, a njegov opis i grafički prikaz donio je Ivan Bojničić u pregledu hrvatskoga i slavonskoga plemstva s njihovim grbovima.¹⁰¹ Najstariji grb Vojkovića-Vojkffyja bio je crne i zlatne boje i sastojao se od jednog polja unutar kojeg su prikazana dva lava koji stoje jedan nasuprot drugome propinjući se na stražnjim nogama. Prednjim nogama lavovi pridržavaju odsječenu glavu Osmanlije, a iznad sebe podupiru crnoga orla raširenih krila. Grb je očito asocirao na vojne uspjehe Ivana II. Vojkovića-Vojkffyja u ratovima protiv Osmanlija. Ovaj prvotni obiteljski grb u ponešto drugačijem izdanju nosili su i potomci Ivana III. Vojkovića. U vrijeme Nikole Vojkovića grb se, kao što je Bojničić to i prikazao, sastojao od sličnih elemenata kao i prvotni, ali je bio ponešto kompleksniji i bogatije ukrašen. Grb se sastojao od dva polja. U donjem polju nalazila su se dva lava koja su stajala na stražnjim nogama i između sebe u sredini pridržavali su mač na kojem se nalazila odsječena glava Osmanlije. Iznad, u drugome polju nalazio se crni orao raširenih krila. Ponad cijelog grba nalazila se kraljevska kruna nad kojom se ponovno nadvio crni orao raširenih krila. Bojničić je u svojem pregledu plemićkih grbovnica naznačio da je prikaz ovoga grba napravljen na temelju *Rodoslovlja grofova Patačić* koji se nalazi u Zagrebačkoj sveučilišnoj biblioteci, a bio je prikazan i na portretu jednoga Vojkffyja u hrvatskom Nacionalnom muzeju u Zagrebu. Radi se ovdje o portretu vjerojatno Ivana III. Vojkovića koji se danas nalazi u Zbirci portreta hrvatskoga povijesnog muzeja. Stjecanjem grofovske titule u svibnju 1763. Vojkffyima od Klokoča i Vojkovića bio je podijeljen i novi grofovski grb, složeniji i s nekoliko novih elemenata, za razliku od motiva koji se javljaju u prethodna dva. Ovaj grb sastojao se od četiri polja. U dva polja smještena dijagonalno bili su prikazana dva lava s mačem i s odsječenom glavom Osmanlije, a u druga dva dijagonalno položena polja crni orao raširenih krila, ovaj put s krunom na glavi. Na sredini između četiri polja nalazio se i štit na kojem je bila prikazana desna ruka koja drži sablju, a okomito iznad nje nalaze se tri krune. Cijeli prikaz nadvisuju tri krune raspoređene vodoravno te s lijeve strane lav sa sabljom, a s desne raskriljeni crni orao s krunom na glavi (Prilog 4).

¹⁰¹ Bojničić, *Der Adel*, 200-201.

3. DRUŠTVENI ŽIVOT SJEVEROZAPADNE HRVATSKE U PRVOJ POLOVICI 18. STOLJEĆA – NIKOLA VOJKOVIĆ I NJEGOVO DOBA

3.1. Politički i društveni život u sjeverozapadnoj Hrvatskoj u prvoj polovici 18. stoljeća

Politička karta Habsburške Monarhije početkom 18. stoljeća izmijenila se kao posljedica Rata za oslobođenje (1683.-1699.) u kojem su u okvir Monarhije osim dijelova Ugarske, bili vraćeni Slavonija i Srijem. Dvor je vraćene teritorije smatrao zemljom koja je „oslobođena mačem“ te stoga ta područja nisu bila vraćena i pripojena ostatku Sjeverozapadne Hrvatske već su bila podvrgnuta Dvorskoj komori. Time su srušene nade hrvatskoga plemstva da će zemlja biti vraćena prijašnjim vlasnicima. Uskoro je na tome području započeo proces dekameralizacije pri čemu su se posjedi dijelili najprije zaslužnim plemićkim obiteljima u Ratu za oslobođenje ili su se njime namirivali ratni dugovi. Veleposjedi su se najčešće prodavali stranim velikaškim obiteljima. Odlukom Marije Terezije civilni teritorij Slavonije bio je organiziran u tri županije: Virovitičku, Požešku i Srijemsku te vraćen u okrilje Hrvatsko-ugarskoga kraljevstva. Uz granicu na Savi izgrađuje se i ojačava obrambeni sustav pa se u prvoj polovici 18. stoljeća grade obrambene utvrde u Osijeku, Petrovaradinu, te najveća u Slavonskome Brodu.

Politički i društveni kontinuitet ipak se zadržao u Banskoj Hrvatskoj podijeljenoj na tri „stare“ županije: Zagrebačku, Varaždinsku i Križevačku. Tim područjem upravljao je i vladao ban i Hrvatski sabor. Na banskoj stolici u prvoj polovici 18. stoljeća izmijenila su se četiri bana Ivan Palffy (1704.-1732.), Ivan Drašković (1732.-1733.), Josip Eszterhazy (1733.- 1741.) i Karlo Batthyany (1742.-1756.). Banovi su često zbog ratnih događanja ili pak boravka na Dvoru bili odsutni pa su upravljali preko svojih namjesnika. Četrdesetih i pedesetih godina 18. stoljeća moćne političke ličnosti, „bogovi Hrvatske“ kako ih u svojim memoarima naziva njihov suvremenik kanonik Krčelić, bili su podban Ivan Rauch, protonotar Adam Najšić i zemaljski blagajnik Ivan Bužan koji su banovu odsutnost i svoje dužnosti obilato koristili za vlastiti probitak. Njihovu vlast maknula je Marija Terezija kada je u okviru svojih reformi počela provoditi modernizaciju uprave u Banskoj Hrvatskoj.

U geopolitičkome smislu Dvor, osobito kralj Karlo III. počinje shvaćati vrijednost i važnost jadranske obale kao izlaza u svijet i mogućnost uključivanja u tijek svjetske politike i trgovine. Vidljivo je to bilo i godine 1717. kada je Jadran proglasio slobodnim morem te dvije godine kasnije kada Trst i Rijeka postaju slobodne i glavne trgovačke i izvozne luke s područja Monarhije.

Na domaće prilike ipak veliki utjecaj imali su ratovi koje je Monarhija vodila u prvoj polovici 18. stoljeća. Rat za Španjolsku baštinu, dva Habsburško-turska rata 1714.- 1718. i 1737.-1739. godine, Rat za poljsku baštinu, te Austrijski nasljedni rat 1741.- 1748. koji je buknuo po stupanju na prijestolje mlade vladarice Marije Terezije. Ratovi su uvelike iscrpljivali državnu blagajnu i angažirali ljudske i materijalne potencijale i hrvatskih zemalja unutar Carstva. Ostavljalo je to posljedice i na gospodarstvo Hrvatske zbog ukonačivanja i zimovanja vojnih postrojbi („kvartir“) protiv čega su često prosvjedovali i hrvatski plemići i njihovi podložnici.

Jedino područje na kojemu je nakon Rata za oslobođenje hrvatskim slaležima učinjen ustupak bilo je područje između Kupe i Une koje je carskim dekretom Josipa I. iz lipnja 1703. bilo organizirano po principu Vojne krajine i stavljeno pod upravu hratskoga bana. Na tome području Banske krajine mahom su časnici dolazili iz redova hrvatskoga srednjeg ali i višeg plemstva. Banska krajina je kao i Slavonska te Karlovačka vojna krajina bila temeljito reorganizirana s nestankom njezine obrambene svrhe. „Stara“ Krajina kapetanijskoga tipa bila je reorganizirana i njene kapetanije i vojvodstva bile su zamijenjene generalkomadama, pukovnijama (njih ukupno jedanaest), bataljunima i satnijama. Cilj preustroja bio je zadržati njezin poseban status pod upravom Dvora, u odnosu prema ostalim hrvatskim zemljama. Časnici su trebali postati profesionalni vojnici spremni za pokret na sva europska bojišta prema uzoru na uređene regularne formacije carske vojske. Pukovnije i satnije bile su ujedno i osnovna upravna područja i njihovim uvođenjem nastale su bitne promjene u vojnokrajiškoj administrativnoj strukturi.

U političkome životu Banske Hrvatske srednje je plemstvo imalo znatan utjecaj. Pripadnici tih plemićkih obitelji obavljali su javne funkcije i aktivno sudjelovali u radu županijskih skupština onih županija u kojima su imali posjede, ali i u radu Sabora čije su sjednice magnati često izbjegavali. Osobita je njihova uloga bila prilikom donošenja Pragmatičke sankcije 1713. godine, dokumenta kojim su potvrdili zasebnost hrvatskih zemalja u okviru Monarhije i naglasili razliku u odnosu na mađarsko plemstvo u okviru Hrvatsko-ugarskoga kraljevstva.

Osim javnih poslova, često su plemići svoje loše materijalno stanje mogli popraviti službom u vojsci gdje su često participirali zajedno s pojedinim velikašima. U prvoj polovici 18. stoljeća časnički su položaji u Banskoj krajini bili rezervirani za hrvatske plemiće, a nerijetko su sudjelovali na tim položajima i u drugim krajinama.

U strukturi plemićkoga staleža u Hrvatskoj u 18. stoljeću dogodile su se neke promjene, s time da je najveća bila produbljivanje razlika među pojedinim slojevima toga staleža. Sredinom 18. stoljeća samo je oko 530 velikaških i plemićkih obitelji držalo feudalne posjede tj. one na kojima su držali kmetove. Ostali su pripadnici plemićkoga staleža (2720) obitelji koje nisu imale takvih posjeda. Među njima najbrojniji su bili plemići-jednoselci, a tijekom 18. stoljeća njihov broj povećali su i brojni plemići armalisti među kojima su bili mnogi činovnici i službenici, također bez posjeda.¹⁰² O neprekidnom ulaženju novih ljudi u plemićki stalež svjedoče i zapisnici Hrvatskog sabora gdje su gotovo na svakoj sjednici bile proglašavane plemićke povelje (*literae armales*) novih plemića.

Mnoge činovničke službe obavljali su i dobro stojeći plemići posjednici, ali i oni koji su pripadali siromašnijem sloju (oni s malim posjedima ili bez njih). Upravo sudjelovanje u radu državne uprave, obavljanje raznih funkcija u okviru županija, pa čak i u magistratima gradova uz vojničko zanimanje bili su često način osiguravanja sigurne egzistencije i napredovanja u društvu.

Krajem 17. i tijekom prve polovice 18. stoljeća došlo je do uzdizanja novih plemićkih obitelji Černkovečki, Čikulini, Sermage, Patačić, Gothál, Oršić, Vojković i drugih od kojih su mnoge stekle i magnatski status. Njihov uspon nije bio vezan uz kraljevske darovnice već uz vlastitu aktivnost, oni su posjede stjecali „cum industria sua“, dakle vlastitom poduzetnošću kako je to rekao Gabrijel Črnkovečki. Gotovo su svi racionalno gospodarili svojim gospodarstvima i posjedima. Razvijali su proizvodnju za tržište i stečeni kapital ulagali su u daljnje širenje i kupovanje posjeda i zemlje.

Glavni izvor egzistencije, a samim time i položaja u društvu bio je zemljišni posjed. Nakon procesa refeudalizacije tijekom 17. stoljeća na vlastelinstvima i manjim posjedima sve veći dio zauzimale su alodijalne površine. Proširivanje alodijalnih gospodarstava zasnivalo se na povećanju i intenziviranju radne rente. Tlaka je bila osnovni feudalni namet u prvoj polovici 18. stoljeća i glavni uzrok nezadovoljstva podložnika na brojnim imanjima. Obično se taj namet očitovao u davanju većeg broja radnih dana prilikom žetve, košnje i berbe u vinogradu na vlastelinskom alodiju. To je bio dopunski rad povrh onoga koji su podložnici

¹⁰² Adamček, „Ekonomsko-društveni razvoj u Hrvatskoj i Slavoniji“, 59-60.

morali obavljati svaki tjedan u okviru redovite tlake. Većim prinosom osiguravala se i veća plemićeva zarada na tržištu, a najčešće se osiguravao veći prinos žita i vina, koji su na tržištu donosili najveći prihod. Snažniji razvitak trgovine i manufaktura je međutim morao pričekati drugu polovicu stoljeća.

Unatoč povećanim tržišnim viškovima još uvijek ih je bilo premalo, jednako kao i sajмова, pa je stoga tržište bilo nerazvijeno. Djelomice su tome doprinijeli i loše ceste i putovi te stalna nesigurnost zbog mogućnosti pljačke. Sve to uzrokovalo je malu količinu novca koja je bila u opticaju pa je njime oskudijevalo i plemstvo i često bilo prisiljeno pozajmljivati ga uz kamate. Otvaranje žitnog puta Dunavom, Savom i Kupom te povezivanje Rijeke s Karlovcem izgradnjom prometnice *Karoline* plemstvu je otvorilo mogućnost zarade prodajom žita što su neki obilato koristili. Kmetska davanja na plemićkim alodijima sve više su zbog povećanih potreba na tržištu rasla. Odnosi plemstva i njihovih podanika uređivali su se individualno i razlikovali se od posjeda do posjeda. Plemić je osim alodijalnoga dijela gospodarstva uživao i *iura regalia* mlinarsko pravo, naplaćivanje cestarine ili mostarine, a njegovi podanici osim radne tlake bili su uključeni i u održavanje cesta i mostova. Obaveze seljaka često su premašivale njihove mogućnosti pa je car Karlo VI. 1737. godine donio prvi carski urbar za cijelu Hrvatsku koji međutim nije zaživio, što je sredinom stoljeća dovelo do novih pobuna i potaknulo donošenje novih urbarijalnih mjera. Prepreke društvenom razvoju činile su i neprekidne epidemije kuge koje su s područja Osmanlijskoga Carstva prodirale na hrvatsko područje.

Na prostoru sjeverozapadne Hrvatske u malenim gradovima i na plemićkim posjedima u okolici Zagreba i Hrvatskome zagorju polako je preko majstora, graditelja i slikara živjela i dopirala barokna umjetnost i kultura, a kuće, palače, crkve i gradovi dobivaju srednjoeuropski izgled. Ovom novom baroknom ozračju pridonio je zacijelo i Pavao Ritter Vitezović iz čije je zagrebačke tiskare izašlo značajan broj kalendara te nešto Vitezovićevih vlastitih, ali i djela njegovih suvremenika. Neprocjenjivo kulturno blago ostalo je sačuvano u baroknim zdanjima plemićkih obitelji, ali i zahvaljujući utjecaju redovničkih zajednica (pavlina, isusovaca i franjevac) koje osnivaju samostane, obnavljaju i podižu crkve, organiziraju škole i studije. Valja spomenuti i ženske redovničke zajednice koje u svojim školama obrazuju djevojke. Osobito mjesto ovdje zauzimaju uršulinke koje su početkom 18. stoljeća u Varaždinu osnovale prvu javnu žensku školu te zagrebačke klarise koje u svojem samostanu pružaju poduku ponajprije plemićkim kćerima. Plemićke obitelji nerijetko su bile kolatori, pokrovitelji umjetničkog stvaralaštva što je svoj odraz između ostaloga ostavilo i u crkvama. Za pokoj duše oni obnavljaju crkve, opremaju ih namještajem i oltarima, u oporukama

ostavljaju nadarbine i novčane zaloge. Cjelokupno to nasljeđe ogleda se u kipovima Francesca Rabbe ili pak slikama pavlina Ivana Krstitelja Rangera razasutim po crkvama i kapelama Hrvatskoga zagorja. U duhovnoj sferi oživjela su osobito marijanska svetišta u koja se hodočastilo o crkvenim godovima i gdje se tražio spas od svjetovnih nevolja.

Glavno središte Banske Hrvatske i ujedno najveći hrvatski grad bio je Varaždin u kojemu su bile smještene centralne institucije Kraljevine. Zagreb je u prvoj polovici 18. stoljeća bio maleni grad napućen uglavnom trgovcima i obrtnicima čijim su radom upravljala cehovska pravila. Oni su oblikovali gospodarski život grada koji se ogledao i u održavanju godišnjih ili tjednih sajмова. U gradu su stanovali pojedini djelatnici državne, županijske ili pak gradske uprave, pripadnici slobodnih zanimanja: pravnici, liječnici i ljekarnici. U gradskim kućicama i u selima u neposrednome gradskom podgrađu stanovalo je mnogo težaka, podložnika, pomoćnika, šegrt, slugu i sluškinja. Značaj Zagreba podizala je činjenica da je bio sjelo biskupa i kaptola kao *locus credibilis*.

Tek maleni broj plemića stanovao je ili je imao posjed u gradu. Naime, financijska moć plemstva temeljila se uglavnom na njihovim posjedima koji su bili smješteni izvan gradova pa su i sami plemići na njima provodili veći dio godine obilazeći svoja dobra, kurije i dvorce. Rijetko su zalazili u gradove i to uglavnom kada su morali prisustvovati saborskome zasjedanju, županijskoj skupštini ili se pak na poziv županijskog i plemićkog ili banskog sudbenog stola pojaviti na ročištu u nekoj od sudskih parnica.

Ovakva situacija oblikovala je i arhitekturnu vizuru Gradeca i Kaptola. Prema popisu kuća iz 1742. godine koji je u svojem izvještaju o kanoničkim vizitacijama zagrebačkih župa donio kanonik Stanislav Nikola Pepelko, Zagreb je na čitavom svom užem području, dakle na prostoru Gradeca i susjednoga Kaptola, brojio 560 kuća.¹⁰³ Kuće su bile smještene unutar gradečkih i kaptolskih zidina, ali u popis su ušle i one smještene u podgrađu u Ilici, Šošarskoj vesi ili primjerice na Harmici. Većina tih građanskih kuća bile su u prvoj polovici 18. stoljeća još velikim dijelom načinjene od drveta. Bile su to većinom prizemnice ili jednokatne, priproste građevine od hrastovih balvana, jelovih dasaka i pletera, a pokrivene drvenim tankim dašćicama i šindrom. Rjeđe su bile zidane kuće ili pak veće zgrade i palače načinjene od kamena ili pečene cigle. Stoga je najveći strah zagrebačkih purgera bio požar koji je nerijetko uzrokovao opsežna i razorna stradanja. Nesmiljena vatrena stihija mogla je buknuti u bilo kojemu trenutku, primjerice nepažnjom nekog majstora koji se u svojem zanatu koristio vatrom. U prvoj polovici 18. stoljeća Zagreb su bila opustošila dva takva velika požara i to

¹⁰³ Buntak, *Povijest Zagreba*, 508.

1706. i 1731. godine. Prema starim gradskim propisima izgorjele kuće morale su se obnoviti nakon požara u roku od godinu dana. Kada do toga ne bi došlo, gradski magistrat postao bi vlasnik te parcele. Zgrade su se nakon požara obnavljale u kamenu, a osnivale su se i gradske ciglane.

Ulogu kulturnih, prosvjetnih, ali i gospodarskih čimbenika imala su i tri zagrebačka (gradečka) samostana: isusovački, kapucinski i samostan klarisa. Osobito su klarise uživale posebnu naklonost velikaških i plemićkih obitelji jer su se bavile odgojem djevojaka njegujući zanimanje za knjigu, hrvatski jezik i glazbu. U samostanu su boravile i odgajane uglavnom plemićke kćeri koje su u većini slučajeva ostajale ovdje kao redovnice donoseći samostanu svoj miraz. I to je između ostaloga omogućavalo *abbatisama* da iz samostanskih prihoda posuđuju novac plemićkim i velikaškim obiteljima te na taj način zauzimaju i značajnu gospodarsku ulogu u održavanju i povećanju plemićkih dobara i gospodarstava. O ovoj praksi svjedoče i brojne potvrde o pozajmicama te o uplaćivanju kamate na pozajmljene svote u obiteljskim arhivskim fondovima. Na jugoistočnome rubu grada nalazio se samostan Družbe Isusove na kojega se naslanjala crkva Svete Katarine, a u neposrednoj blizini isusovci su držali i kolegij te sjemenište Svetoga Josipa u kojemu su boravili siromašniji đaci njihovoga kolegija.

Posebno mjesto u kulturnome životu grada i građana imale su i isusovačke drame, pomno režirane i kostimirane predstave koje su izvodili učenici njihovoga gornjogradskog kolegija. Prvu svoju predstavu dali su već na Tijelovo 1607. godine na današnjem Katarinskom trgu. Tijekom svojega prisustva u Zagrebu, sve do ukinuća reda 1773. godine s đacima kao glumcima i interpretima ukupno su izveli oko 400 kazališnih komada uglavnom na latinskome jeziku uz pokoju iznimku na hrvatskom, tj. kajkavštini. Predstave su izvodili uglavnom u aluli gimnazije, u njezinom dvorištu, u dvorani kolegija na Jezuitskom trgu, na trgu Svete Katarine ili pak na središnjem Markovu trgu a spuštali su se i do Kaptola ispred katedrale i biskupskoga dvora te na isusovački posjed kod sv. Ksavera.

Osim predstava na otvorenome, procesija, crkvenih svečanosti prilikom instalacije banova ili ustoličenja biskupa, sajмова, proštenja i sličnih javnih događaja pozornost zagrebačkih građana i interes javnosti privlačila su i javna kažnjavanja prijestupnika te posebice progoni, suđenja i spaljivanja žena optuženih za vještičarenje. Iako je u srednjoj i zapadnoj Europi početkom 18. stoljeća ovaj proces već odavno jenjao, u Banskoj Hrvatskoj, on se nastavio, kako to svjedoče i sudski zapisi, gotovo do polovice 18. stoljeća kada je prekinut određenim zakonskim odredbama Marije Terezije.

Plemstvo je razasuto po svojim dvorcima i kurijama ipak imalo raznovrsniju vrstu zabave. Krajem 17. i početkom 18. stoljeća mnogi najodličniji predstavnici hrvatskog društva bili su članovi *Društva vinskih doktorah od Pinte* okupljenog oko osnivača grofa Baltazara Patačića. Osim toga okupljali su se i na svojim imanjima o čemu je u svojim memoarima ostavio zapis Adam Oršić: „Nikad nije nitko za svoju zabavu zimi odlazio u grad. Veselo su se slavile krstitke, imendani i rođendani. Kavaliri imućni plemići pozivali bi svoje susjede, pa se onda kraj dviju gusala i jednog cimbla plesalo cijele noći. (...) danju su riedko kartali, nego su igrali male igre.,”¹⁰⁴

Mirnu zagrebačku svakodnevicu razbudila je novina koju je sa sobom donijela grofica Marija Studenberg, supruga banskoga namjesnika Ludovika Erdödyja koja je u vrijeme poklada u drugoj polovici 40-ih godina 18. stoljeća priređivala krabuljne plesove te organizirala „nemške komedije“ i kazališne predstave u kojima su kao glumci bili angažirani plemići i plemkinje. Puk je to nešto novo i neviđeno u Zagrebu primio s negodovanjem, a protiv plesova bio je i zagrebački biskup Klobušicki. S priređivanjem scenskih igara i zabava osobito u vrijeme banskoga namjesnika Adama Batthyanya nastavila je njegova supruga Terezija Illeszhazy. Grofica, koju su zbog ljepote nazivali i Dijana, svojom pojavom i načinom ophođenja oko sebe je privlačila zagrebački plemićki krug. Došavši u Zagreb 1753. godine preuzela je organizaciju društvenoga života u svoje ruke. Priredila je 1754. godine u vrijeme poklada više zabava, svečanih plesova i maskerada na koje u hrlili plemići, časnici, ali se među njima moglo naći i građana jer je pristup bio omogućen svakome tko je platio ulazninu u iznosu od 34 krajcara. U drugoj polovici stoljeća započelo se s organiziranjem građanskih plesova na novim mjestima okupljanja, kavanama i gostionicama, pa je malo-pomalo takav način zabave postao normalan i poželjan. Osobito se galantan duh stao širiti od sredine 18. stoljeća kada su u domaće društvene krugove i robusni hrvatski plemićki svijet stali prodirati utjecaji europskih prijestolnica.¹⁰⁵

U ovakvome okruženju djelovao je i Nikola Vojković, imućni i utjecajni plemić Zagrebačke županije i najistaknutiji član obitelji Vojković u prvoj polovici 18. stoljeća.

¹⁰⁴ Oršić, „Uspomene Adama grofa Oršića“, 83.

¹⁰⁵ U pregledu značajnijih procesa na području Sjeverozapadne Hrvatske, u gradu Zagrebu i sjeverozapadnoj Hrvatskoj u prvoj polovici 18. stoljeća koristili smo već spomenute radove i poglavlja u izdanjima: *Stari i novi Zagreb* (priredio Emilij Laszowski); *Iz starog i novog Zagreba*, sv. 5; Ivan Kampuš, Igor Karaman, *Tisućljetni Zagreb*; Franjo Buntak, *Povijest Zagreba*; rad Josipa Adamčeka „Ekonomsko-društveni razvoj u Hrvatskoj i Slavoniji“; u knjizi *Povijest Hrvata* knj. 2: koristili smo podatke iz poglavlja „Demografska i društvena kretanja“, „Zemljišni odnosi u Hrvatskoj u 18. stoljeću i problemi poljoprivrede“, „Gospodarstvo Hrvatske i Slavonije do Marije Terezije“, „Uprava i općedruštvene prilike do Marije Terezije“ autorice Mire Kolar Dimitrijević, te poglavlja autora Milana Vrbana „Vlastelinstva u Hrvatskoj u 18. stoljeću“ i „Likovne umjetnosti, književnost, znanost, školstvo i Crkva u Hrvata u 18. stoljeću“.

3.2. Obiteljske prilike i javne službe Nikole Vojkovića

Nije poznato kada je i gdje Nikola II. Vojković točno rođen.¹⁰⁶ Bio je jedno od devetero djece Ivana III. Vojkovića i njegove supruge Suzane Vernić.¹⁰⁷ Prvi siguran podatak iz ranijeg razdoblja Nikolinoga života potječe iz zapisa u knjizi prisega Hrvatskoga kolegija u Beču gdje je zapisano da je u vrijeme rektora Črnkovića (*Chernkovich*) prisegu pri stupanju u kolegij 18. listopada 1696. godine između ostalih položio i Nikola Vojković za kojega je pri tome jamčio kanonik Antun Vukmerović (*Vukmerovich*).¹⁰⁸

U obiteljskom fondu prema svim dokumentima vezanima uz obitelj Vojković, čini se da se Nikola vrlo brzo nametnuo kao vodeća osoba u obitelji. Kao što je prije u tekstu navedeno postojala je vrlo snažna vojnička tradicija u obitelji Vojković čiji su članovi kao zapovjednici gotovo od početka sudjelovali u mnogim ratovima i sukobima protiv Osmanlija. Osim toga u obitelji je bilo pojedinaca koji su se bavili i uglednim javnim službama. Ovu obiteljsku tradiciju nastavio je i Nikola Vojković.

Nakon očeve smrti početkom 18. stoljeća s braćom je podijelio posjede i imanja, te se kao i većina tadašnjega srednjega plemstva bavio uglavnom poslovima vezanima uz gospodarstvo na svojim posjedima koncentriranim uglavnom u Zagrebačkoj županiji. Sjedište mu je bilo na imanju *Rakitje* (današnje mjesto Rakitje u blizini Samobora), a imao je obiteljske posjede na prostoru nekadašnjeg susedgradsko-stubičkoga vlastelinstva (u okolici Susedgrada, Oroslavje, Zabok). Stekao je i posjed u blizini Karlovca, a drugom ženidbom dobio je i dijelove posjeda izumrle obitelji Črnkoci (*Chernkoczy*). U skladu s vojnom tradicijom svoje obitelji obavljao je od 1719. godine službu vojvode u utvrdi Kamensko u Karlovačkoj vojnoj krajini, a 1726. godine na sjednici Hrvatskoga sabora bio je izabran za podžupana Zagrebačke županije i tu je dužnost obnašao do 1732. godine. Bio je sudionik (kao tužitelj, tuženi, a u mnogim prilikama i sudac) u nebrojenim parnicama, prigovorima, tužbama i žalbama radi posjeda, povreda imovinskih prava, novčanih dugovanja ili kažnjivoga ponašanja. Dopisivao se s brojnim poznatim obiteljima i osobama svojega doba, a osobito su zanimjive njegove brojne novčane

¹⁰⁶ Iz pregledanih matičnih knjiga rođenih za župe Brdovec i Okić-Sveto Trojstvo (kamo je pripadao posjed Rakitje), dakle župa koje su se nalazile u blizini posjeda obitelji Vojković krajem 17. i početkom 18 stoljeća, niti jedna od njih ne donosi podatak o krštenju Nikole Vojkovića. Od postojećim matičnih knjiga rođenih iz tog perioda, a u blizini mjesta gdje su Vojkovići imali posjede, pregledane su još matične knjige župa: Konjščina, Gornja Stubica i Bistra.

¹⁰⁷ Usp. Prilog 1. Obiteljsko stablo obitelji Vojković-Vojkffy

¹⁰⁸ Dočkal, *Hrvatski kolegij u Beču*, 227.

transakcije i korespondencija sa zagrebačkim samostanom klarisa, ali i privatno dopisivanje, primjerice, sa suprugom i rođacima.

Nikola se ženio dva puta. Njegova prva supruga bila je Izabela Hranilović (*Hranilovich*), kćerka Petra Hranilovića, kapetana u Karlovačkoj vojnoj krajini. S Izabelom je imao jednog sina, Ignacija Ivana, koji se u nekoliko navrata još kao malo dijete spominje u dokumentima vezanima primjerice uz nasljedstvo nekih posjeda ili sudske parnice oko nasljedstva, ili pak u privatnoj korespondenciji. Imao je i dvije kćeri, Barbaru i Katarinu, koje se spominju u svega nekoliko pisama vezano uz pozajmljivanje novca i vraćanje kamata.

Sa svojom drugom suprugom, Elizabetom Barbarom Gereczy, oženio se 1719. godine. Prvi suprug Elizabete Barbare bio je Franjo Črnkoci, kapetan u Banskoj vojnoj krajini, podžupan Varaždinske županije te kraljevski peharnik na dvoru i ujedno povjerenik odgovoran za insurekciju u Banskoj vojnoj krajini. Nakon njegove smrti ostala je sama sa dvoje djece Kristoforom Josipom, koji je kasnije također postao kapetan u Banskoj vojnoj krajini i podžupan Zagrebačke županije, te Magdalenom Kristinom koju je kao novakinju Elizabeta Barbara poslala u samostan svete Klare u Zagrebu. U vrijeme dok je Kristofor bio još maloljetan kao njegova majka i skrbnica upravljala je obiteljskim posjedima, a iz toga perioda ostala je u obiteljskom arhivu sačuvana i njena opširna korespondencija. Nakon sinove pogibije u bitci protiv Osmanlija 1717. godine, pod prijetnjom oduzimanja dijela obiteljskih imanja od strane kraljevskoga fiska te pritisnuta dugovima i onima koji su pretendirali po nasljednom pravu na imanja njenog pokojnog supruga, početkom 1719. godine Elizabeta Barbara udala se za Nikolu Vojkovića i u brak donijela preostala imanja obitelji Črnkoci. Ubrzo nakon toga protiv supružnika su pretendenti po nasljednom pravu na spomenuta imanja podigli parnicu po kojoj su Elizabeti Barbari i sada njezinom novom suprugu osporavali pravo na posjed izumrle obitelji Črnkoci. Parnica se vodila tijekom cijelog njihovog zajedničkog života i protekla se čak na treće desetljeće 18. stoljeća. Elizabeta Barbara umrla je u travnju 1722. godine i bila pokopana pored svojeg prvog supruga Franje te sina Kristofra u crkvi Sv. Martina u Ščitarjevu (mjesto u blizini Velike Gorice) kojoj je za života bila pokroviteljica. Zahvaljujući Elizabetinoj udaji za Nikolu u obiteljski fond Josipović-Vojković dospio je veliki dio dokumentarne građe iz obiteljske ostavštine izumrle obitelji Črnkoci koja danas sačinjava sastavni dio toga fonda i čuva se u Hrvatskom državnom arhivu.

Javno djelovanje Nikole Vojkovića osim u obiteljskome arhivu može se, kao i za mnoge druge plemiće pratiti kroz njegovo sudjelovanje u radu Hrvatskoga sabora, u odlukama koje

su bile donošene na sjednicama Zagrebačke županije, u zapisnicima s kraljevinskih konferencija te u sudbenim i pravnim spisima grada Zagreba i Zagrebačke županije.¹⁰⁹

Kao plemić sa posjedima u Zagrebačkoj županiji Nikola Vojković imao je pravo sudjelovanja u radu sjednica županijskih skupština. To se prvenstveno odnosilo na pravo glasa čime je sudjelovao u rješavanju različitih poslova županije te pri biranju županijskih dužnosnika. Također je imao mogućnost da se kandidira i bude odabran za obnašanje raznih funkcija u istoj županiji kao što je primjerice bila funkcija sudskoga prisjednika na županijskome sudu.

U djelatnost županija kao plemićkih zajednica (*universitas nobilium*) spadale su briga za očuvanje mira i poretka, razrez poreza, briga o izvršavanju i poštivanju odredaba i zakona koji su doneseni sa sjednicama Sabora osobito onih vezanih uz obranu zemlje: popravak puteva, mostova, izgradnja i održavanje obrambenih utvrda, ukonačivanje i prehrana vojske i sl.¹¹⁰ Tijekom prve polovice 18. stoljeća bilo je uobičajeno da Križevačka i Zagrebačka županija više uopće ne održavaju svoje skupštine nego da se njihovi poslovi rješavaju tijekom redovitih sjednica Hrvatskog sabora. Na taj način u saborskim zapisnicima među donesenim zaključcima ostali su sačuvani i poslovi koji su spadali direktno u nadležnost županija, odnosno aktivnosti za koje su u okviru tih poslova bili zaduženi plemići.

U javnim se poslovima Nikola Vojković počeo uspinjati tijekom 1717. godine. Te se godine na saboru održanome u travnju natjecao za mjesto podžupana Zagrebačke županije koje je tada bilo upražnjeno smrću Kristofora Ščitarocija. Protukandidati su mu bili Ivan Hijaczinti, notar Varaždinske županije, Sigismund Škrlec, zemaljski župan općine Turopolje, te Ivan Bušić i Adam Zebić. Od tih kandidata za mjesto podžupana 1717. godine izabran je Sigismund Škrlec.¹¹¹

U međuvremenu od 1719. bio je Vojković imenovan vojvodom utvrde Kamensko koja je pripadala kapetaniji sa sjedištem u Tounju u Karlovačkoj vojnoj krajini. Kao vojvoda zapovjedao je skupinom od 28 vojnika koji su pripadali toj utvrdi.¹¹²

Kao plemić iz Zagrebačke županije u studenom 1723. godine Nikola Vojković bio je izabran u komisiju koja je morala dogovoriti razrez novog poreza za cijelo Kraljevstvo. Komisija se trebala sastati u prije dogovoreno vrijeme kako bi dogovorili razrez poreza i zatim to predložili na sljedećem sazivu sabora Kraljevine.¹¹³ U zapisniku Kraljevske konferencije u lipnju

¹⁰⁹ *Zaključci Hrvatskoga sabora*, sv. II. do IV.; *Hrvatske kraljevske konferencije* sv. 2 i 3. te fond HDA, ZŽ, sign. HR-HDA-34.

¹¹⁰ Beuc, *Povijest institucija državne vlasti*, 212.

¹¹¹ *Zaključci Hrvatskoga sabora*, sv. III, 66.

¹¹² Karl Kaser, *Slobodan seljak i vojnik. Rana krajiška društva (1545. – 1754.)*. Zagreb: Naprijed, 1997., 125-126.

¹¹³ *Zaključci Hrvatskoga sabora*, sv. III, 148.

1725. zabilježeno je da je Vojković bio jedan od kandidata za plemićkoga suca Zagrebačke županije i član odbora za izradu nacrtu o razrezu poreza.¹¹⁴ U kolovozu iste godine, budući da nije bio izabran za plemićkoga suca bio je na sjednici sabora predložen za jednog od prisjednika Sudbenog stola.¹¹⁵

Na Saboru u svibnju 1726. Nikola Vojković bio je imenovan podžupanom Zagrebačke županije i to nakon što se to mjesto oslobodilo, odnosno, kada je ostavku na taj položaj zbog prihvaćenog mjesta prisjednika Sudbenog stola dao Sigismund Škrlec. Zabilježeno je pritom da je Nikola na županijskoj skupštini bio izabran većinom glasova. Zbog prihvaćanja nove dužnosti i velikog obima poslava kojeg je ta dužnost iziskivala Vojković je morao odstupiti s mjesta vojvode.¹¹⁶

Vice župani ili podžupani (*vice comes*) po svojoj dužnosti mijenjali su velikoga župana u radu Hrvatskoga sabora i drugdje u njegovoj odsutnosti u svim njegovim djelatnostima i zaduženjima prilikom obavljanja poslova vezanih u njegovu županiju te su imali sudbene ovlasti.¹¹⁷

Jedna od osnovnih funkcija župana pa tako i podžupana bila je briga za logističke vojne poslove, primjerice održavanja putova i utvrda. Tako je novoimenovani podžupan Vojković već na istome Saboru u svibnju 1726. u članku 13. kao županijski dužnosnik bio imenovan za člana komisije za pregled tvrđava u Banskoj krajini. Naime, prema izvještaju koji je redovima i staležima izložio grof Emerik Erdödy zapovjednik utvrda Kostajnice i Jasenovca o stanju granice i utvrda u Kraljevstvu te o njihovim potrebama, na Saboru je bila određena komisija koja će izvršiti pregled utvrda. Iz plemićkog staleža bili su odabrani zagrebački podžupan Nikola Vojković i Stjepan Domjanić (*Domianich*) za inspekciju utvrde Sredičko, dok su vojni zapovjednici kapetan Adam Ilijašić (*Illiasich*) i Nikola Petković (*Petkovich*) iz Vojne krajine bili zaduženi za inspekciju utvrda Kostajnice i Jasenovca. Zadatak komisije bio je ispitati, pregledati i popisati njihovo stanje i potrebe do sljedećeg zasjedanja sabora kada će izvijestiti o rezultatima svoga rada.¹¹⁸ Na Kraljevinskoj konferenciji održanoj u veljači 1728. u Zagrebu na predavku podbana i župana Zagrebačke i Križevačke županije Adama Daniela Raucha o potrebi popravka cesta i mostova pod Susedgradom, spomenuti podban te Nikola Vojković,

¹¹⁴ *Hrvatske kraljevinske konferencije*, sv. 2, 129.

¹¹⁵ *Zaključci Hrvatskoga sabora*, sv. III, 166.

¹¹⁶ *Zaključci Hrvatskoga sabora*, sv. III, 183.

¹¹⁷ Beuc, *Povijest institucija državne vlasti*, 217.

¹¹⁸ *Zaključci Hrvatskoga sabora*, sv. III, 184.

podžupan Zagrebačke županije, bili su ovlašteni sazvati suvlasnike malte u Susedgrad radi prikupljanja potrebnoga novca i popravka cesta i mostova.¹¹⁹

Osim ovih poslova sudjelovao je podžupan Vojković i u poslovima novčane regulacije. Tako je 1728., zajedno sa sudskim prisjednikom Sudbenog stola Sigismundom Škrlecom (*Skerleczom*) sudjelovao u radu odbora osnovanog na inicijativu vrhovnog tridesteničara Nikole Jagušića po pitanju smanjenja poreza.¹²⁰ Kao podžupan sudjelovao je Vojković i u regulaciji ubiranja maltarina na mostovima u svojoj županiji. Od 1729. rješavao je slučaj žalbe posjednika i plemića protiv ubiranja maltarina na rijekama Kupi i Savi koji su tražili njihovo ukidanje.¹²¹

Na Saboru održanome u rujnu 1731. godine u Varaždinu zabilježeno je kako je protiv nekih vojnih i županijskih činovnika, među kojima se našao i Nikola Vojković kao podžupan Zagrebačke županije, podignuta tužba radi utjerivanja poreznih zaostataka.¹²²

Osim upravnih, veliki dio dužnosti podžupana otpadao je i na sudbene ovlasti. Podžupani su imali pravo suditi u građanskim i kaznenim postupcima. U građanskim postupcima sudili su u sporovima okupacije zemljišta (oronica, livada, šuma i sl.) te likvidnih dugova i založnoga prava. U kaznenim postupcima imali su *jus gladii* tj. pravo kaznene sudbenosti zbog primjerice nasilja neplemića i plemića jednoselca, zbog falsificiranja novca, zbog bijega kmetova sa svoga selišta, a vršili su i istražne postupke za sve zločine za koje je bio nadležan Oktavalni odnosno Banski stol.¹²³

Tako je Nikola Vojković u svibnju 1729. bio jedan od članova komisije koja se trebala pobrinuti da zločinci koji su pobjegli iz zatvora budu uhićeni i predani sudu.¹²⁴ Na Kraljevinskoj konferenciji u svibnju 1731. godine bilo je zaključeno kako zemaljska gospoda na čijem su području u okolici Zaboka spaljene tri žene, osumnjičene kao vještice, nisu ništa poduzeli da se zločinci uhite te su podžupan Vojković i plemić Josip Jelačić bili zaduženi za istragu i rješavanje slučaja.¹²⁵ Očito su krivci bili vrlo brzo uhićeni kad je na saborskome zasjedanju iste godine bilo zaključeno da se krivcima osumnjičenima za spaljivanje triju žena kod Zaboka bez prethodnoga suda, a koji su uhićeni i zatvoreni u Zagrebu, sudi pred

¹¹⁹ Hrvatske kraljevske konferencije, sv. 2, 143.

¹²⁰ Hrvatske kraljevske konferencije, sv. 3, 19.

¹²¹ Zaključci Hrvatskoga sabora, sv. III, 243. i 288.

¹²² Zaključci Hrvatskoga sabora, sv. III, 317.

¹²³ Beuc, *Povijest institucija državne vlasti*, 217.

¹²⁴ Zaključci Hrvatskoga sabora, sv. III, 244.

¹²⁵ Hrvatske kraljevske konferencije, sv. 3, 48.

podžupanom Zagrebačke županije Nikolom Vojkovićem bez obzira što zatočenici dolaze s područja Varaždinske županije.¹²⁶

Gore navedene sudbene ovlasti podžupana Vojkovića bile su zabilježene u zaključcima Sabora i Konferencija, no njegovo djelovanje kao podžupana i to u okviru sudbenih ovlasti najdetaljnije je zabilježeno u sudbenim i pravnim spisima Zagrebačke županije.

Primjerice, u siječnju 1728. pred Nikolom Vojkovićem kao podžupanom grof Emerik Erdödy je podnio tužbu protiv Gabrijela Berkovića vezano uz spor oko zemlje i posjeda.¹²⁷ Iste te godine zbog spora vezanog uz zemlju, ponovno grof Emerik Erdödy u Zagrebu u kući senatora Slobodnoga i kraljevskoga grada na brdu Griču pred podžupanom je podigao tužbu protiv gospodina velečasnoga Nikole Thauza župnika crkve Svetog Jurja Mučenika zvane još i Mali Juraj koja se nalazi na posjedu *Stupnik* i pripada vlastelinstvu *Kerestinec* u Zagrebačkoj županiji.¹²⁸ Jednako tako Vojković je sudio 1730. godine u postupku vezanom uz založene kmetove u procesu gospođe Barbare Garany supruge Petra Paraminskog protiv redovnika Kolegija družbe Isusove iz razloga što joj nisu vratili kmetove koji su im bili založeni.¹²⁹

Kao sudac Vojković je verificirao, provjeravao i čitao sve iskaze i svjedočanstva te svojim potpisom jamčio njihovu ispravnost i autentičnost za svaki pojedini pravni slučaj kojemu je predsjedao. Provodio je i nalagao ispitivanja i istrage za potrebe Banskoga suda te je svojim potpisom i pečatom odobravao umetanje svjedočanstava, prijepisa i ostalih priloženih dokumenata u pravne spise pojedinih slučajeva.¹³⁰

Tijekom zasjedanja Sabora u travnju 1731. godine zajedno s protukandidatima Josipom Zaverškim, notarom Banskoga stola i Ivanom Rauchom, kraljevskim i saborskim tajnikom, koji su svi, kako je navedeno u članku „zaslužni i dovoljno kvalificirani ljudi“, natjecao se za upražnjeno mjesto banskog *asesora* odnosno prisjednika Banskoga stola.¹³¹ Ovu službu nije dobio, a godinu dana nakon toga u veljači 1732. Vojković je odstupio s mjesta podžupana Zagrebačke županije.¹³²

Nakon što je napustio službu i dalje je ostao aktivan u javnom i upravnom životu Kraljevine pa se njegovi daljnji postupci također djelomice mogu pratiti u radu upravnih tijela. Spominje ga se tako među zaključcima Hrvatskih sabora prilikom razreza poreza za

¹²⁶ *Zaključci Hrvatskoga sabora*, sv. III, 298.

¹²⁷ HDA, ZŽ, Procesualia pars I. (1700.-1727.), svežanj 170., No. 689, fasc. 21, god. 1727.

¹²⁸ HDA, ZŽ, Procesualia pars I. (1728.- 1733..), svežanj 171., No. 699, fasc. 21, god 1728.

¹²⁹ HDA, ZŽ, Procesualia pars I. (1728.- 1733..), svežanj 171., No. 711, fasc. 22, god 1730

¹³⁰ HDA, ZŽ, Procesualia pars I. (1728.- 1733..), svežanj 171., No. 703, fasc. 22, god. 1730.

¹³¹ *Zaključci Hrvatskoga sabora*, sv. III, 290.

¹³² *Zaključci Hrvatskoga sabora*, sv. III , 323.

godine 1732. i 1736., kada je morao platiti svotu od 200 rajnskih forinti.¹³³ Na Saboru u rujnu 1736. Nikola Vojković i Matija Marković, nadzornik imanja gospodina grofa Jurja Erdödyja obvezuju se nabaviti brašno za vojsku i hranu za životinje,¹³⁴ a u nekoliko navrata spomenut je i u saborskim zapisnicima u okviru sudskih parnica u kojima je sudjelovao.¹³⁵

Na saborskom zasjedanju u Varaždinu 1733. godine raspravljalo se o uvođenju u bansku čast novoga bana Josipa Eszterhazyja. Prema dogovorenom programu u svečanoj povorci koja je novoga bana trebala dopratiti do kuće obitelji Drašković gdje se trebalo održati svečano primanje, jedan od sudionika bio je i Nikola Vojković. On je zajedno sa Adamom Ilijašićem, zapovjednikom Banske krajine i Ludovikom Patačićem od Zajezde zamjenskim podžupanom Križevačke županije bio izabran za sudjelovanje u ovoj svečanosti kao pripadnik plemićkoga staleža odnosno iz redova plemstva.¹³⁶

Zanimljivo je da je Vojković nakon odstupanja iz službe zadržao titulu podžupana pa ga se nazivom *emeritus comitatus Zagrabienensis vice comitus* oslovljava u većini kasnijih dokumenata i pisama.

Nakon što je ostavio mjesto podžupana, povukao se na svoje imanje *Rakitje* i otuda se nastavio baviti svojim brojnim posjedima te je vrlo aktivno sudjelovao u javnom i društvenom životu Zagreba i njegove okolice sve do smrti u veljači ili ožujku 1745. godine. Župnik Kušević u svome pismu naslovljenom na Ignacija, Nikolinog sina, u ožujku 1745. izražava sućut povodom smrti oca: „...čez malo nadošel mije glas za smert pokojnoga, kaj iz pravičnoga žalujem serca, quia meus singularis erat amicus cui Deus dot requiem eternam...”¹³⁷ Oporuka Nikole Vojkovića nije ostala sačuvana među spisima u obiteljskom arhivu.

¹³³ *Zaključci Hrvatskoga sabora*, sv. III, 370. i *Zaključci Hrvatskoga sabora*, sv. IV, 42.

¹³⁴ *Zaključci Hrvatskoga sabora*, sv. IV, 27.

¹³⁵ *Zaključci Hrvatskoga sabora*, sv. III, 452. i *Zaključci hrvatskoga sabora*, sv. IV, 337. i 342. Na saboru održanome u studenom 1733. godine u Zagrebu u članku 45 govori se o sporu između Nikole Vojkovića i obitelji Rauch. Na saboru održanome u listopadu 1742. godine obitelji Vojković (među kojima Nikola te njegovi nećaci Sigismund i Kristofor) te Ivan Rauch ulažu prigovor protiv obitelji Henning i svih pretendenata na dobra Marte Gregorijanec koja se nalaze u Zagrebačkoj županiji u samoborskoj gospoštiji, a zovu se Rakitje i Lužnica. Na istom saboru prigovor od strane nasljednika i potomaka obitelji Henning bio je uzvraćen tužiteljima. To je bio ujedno i posljednji zapisnik o Nikoli u Zaključcima hrvatskoga sabora.

¹³⁶ *Zaključci Hrvatskoga sabora*, sv. III, 414.

¹³⁷ HDA, OJV, kut. 28, sign. 15. III. 1745. Temeljem ovoga pisma godinu 1745. uzeli smo kao godinu smrti Nikole Vojkovića i kao takvu je upisali u rodoslovno stablo u Prilogu 3.

3.3. Pisma kao „relevantan dokument o jednoj egzistenciji“¹³⁸

Veliku količnu sačuvane građe u arhivskome fondu obitelji Vojković iz razdoblja života Nikole Vojkovića čine pisma, odnosno sačuvani dio prepiske koju je primao od svojih suvremenika i koja danas predstavlja izvrstan uvid u vrijeme i okružje u kojem je živio.

Od 17 kutija u fondu Josipović-Vojković, koje se izravno odnose na vrijeme u kojem je Nikola aktivno djelovao njih sedam odnosi se isključivo na sačuvana pisma osoba koje su mu pisale. Tek rijetko pronalazimo nacрте ili sačuvana vlastita Nikolina pisma drugim osobama. Među građom nalazi se velika količina službenih pisama koje je kao obnašatelj funkcija primao od svojih nadređenih i podređenih, zatim velika količina privatnih pisama, korespondencija sa suprugom ili sinom, susjedima i rođacima, korespondencija vezana uz sporove koje je vodio, pritužbe podložnika na razne nepravde, molbe za pravnu ili novčanu pomoć, obveznice i zadužnice, prijetnje tužbama, potvrde o primitku ili pozajmljivanju novaca, pisma upravitelja Nikolinih posjeda u kojima ga izvještavaju o učinjenim poslovima, pisma sa željama za dobro zdravlje te čestitke i pozivnice. Pisma iz ove ostavštine uglavnom su praktičnoga karaktera i danas bismo ih mogli usporediti s poslovnom korespondencijom dok su u manjini ona pisma koja imaju intimniji karakter.

Osim korespondencije u arhivu se iz Nikolinoga vremena nalazi i velika količina građe važne za sagledavanje svakodnevnog života jednog hrvatskog plemića s početka 18. stoljeća: računi, zadužnice, priznanice, službeni dokumenti iz sudskih sporova i parnica, povelje i svjedočanstva o uživanju posjeda te bilješke o vođenju posjeda.

Još jedna osobitost ove građe i korespondencije jest to što se čini da je Vojković sačuvao gotovo sva pisma koja su mu ikada bila dostavljena. Uvijek je na omotima pisama ili kovertama naznačio od koga je primao pismo, točan datum kada ga je dobio i koji je ukratko bio njegov sadržaj. Zatim bi naznačio kada je i što na njega eventualno odgovorio. Dokumente i pisma spremio je u posebne fascikle u svom osobnom arhivu pa se tako u građi pronalaze papiri na kojima je naznačeno kada je koji dokument ili pismo pospremio i kako. Nikola je zapravo katalogizirao svoju korespondenciju.

Danas je zbog načina na koji je organizirana građa koja se čuva u obiteljskom fondu Josipović-Vojković gotovo nemoguće prema Nikolinim zabilješkama rekonstruirati način na koji je čuvao i vodio svoju vlastitu arhivu, no i sama činjenica da je katalogizirao i pomno spremio vlastitu građu otkriva ga kao vrlo metodičnu i pedantnu osobu. Sačuvao je primjerice

¹³⁸ Predrag Finci, *Govor prepiski*. Sarajevo: Svjetlost, 1980., 135.

i donio kući pisma svoje supruge Elizabete Barbare koja mu je slala dok je službeno boravio u Beču. Ona niti jedno njegovo pismo koje je primila iz Beča nije sačuvala ili ga je vjerojatno upotrijebila u neke druge svrhe.

U manjoj mjeri među Vojkovićevim dokumentima pronalazimo i one za koje je sasvim je očito da su nekada bili dio njegovog osobnog arhiva, ali je vlasnik očito procijenio da nisu dovoljno značajni da bi ostali trajnije sačuvani, pa su često takvi dokumenti bili poderani ili ispisani nacrtima ili bilješkama za neke druge dokumente ili pisma. Manje važne dokumente i pisma, zapravo gdje god bi na papiru ostala neispisana praznina, Nikola je koristio za pisanje vlastitih bilježaka ili podsjetnika. Bilješke su najčešće bile pisane hrvatskim jezikom tek ponekad latinskim.

Pisanje pisama, kao uostalom i svakodnevno ophođenje s ljudima, nalagalo je određena pravila. U ovome slučaju to se odnosilo na običaj da se na početku pisma, u slučaju kada jedna strana odgovara na pismo druge, naznači što je ta strana pročitala u pismu druge strane i da se utvrdi je li ona pročitano dobro razumjela. Na taj način do nas dopiru fragmenti i onih nesačuvanih pisama koje je pisala druga strana.

Postojale su i određene norme oko toga koliko je bilo dolično da pismo bude dugačko i kakve je sve formule te stilske i rečenične ukrase moralo sadržavati. Radi uštede papira pisma često nisu bila umetana u kuverte već je papir bio presavijen u obliku pisma i zapečaćen pečatom pošiljatelja. Na vanjskoj strani toga papira potom bi bila ispisana „adresa“ iako treba naznačiti da adrese u mjestu stanovanja, u današnjem smislu riječi, nisu postojale. Pismo se adresiralo ili naslovljavalo na ime i prezime osobe uz prethodno navedenu oznaku poštovanja i časti koju je osoba uživala u društvu titule (poput *perillustris domino/domina*) te titulu i zanimanje te iste osobe. Ako se radilo o ženi umjesto njezinoga zanimanja bilo je navedeno ime osobe čija je ista žena bila supruga, kćer ili pak udovica. Nerijetko se iz takvog oslovljavanja može pratiti i nečija karijera, ili primjerice utvrditi bračno stanje. Ispod ovih podataka upisivalo se mjesto u kojem je osoba stanovala ili mjesto gdje se trenutno nalazila. Ovdje treba podsjetiti da su ovakva pisma često bila dostavljana po drugim osobama ili slugama, dakle nije se koristila poštanska služba, pa nije niti postojala potreba za preciznijim adresiranjem, niti je to bilo uobičajeno.

Pismo je obično započinjalo obraćanjem osobi kojoj se piše, primjerice „Szlusbu moi u poniznu gosponu Vice comesu preporucam“. Nakon početne formulacije u kojoj se, ako se radilo o odgovoru na dobiveno pismo, obično, radi boljeg razumijevanja, još jednom ponavljalo što je sadržavalo pismo na koje se odgovaralo, nakon čega se uobičajeno naglašavalo da je to prethodno pismo bilo pročitano s doličnom pažnjom i pozornošću. Potom

bi slijedio glavni dio pisma gdje su se razlagali razlozi pisanja, izlagali problemi te donosila obrazloženja. Na kraju pisma dolazio je potpis s naznakom zanimanja ili titule autora te oznakom mjesta i datuma. Nerijetko pisma su sadržavala i dio označen kao *post scriptum*.¹³⁹

Iako su vrlo često pisma bila naslovljena na latinskome i rijeđe na francuskom ili njemačkom jeziku, sadržaj tih pisama (sačuvanih u građi obitelji Vojković-Vojkffy u prvoj polovici 18. stoljeća) u većini slučajeva bio je pisan je na hrvatskome jeziku. Bitno je napomenuti da ne postoje razlike u tome tko piše, odnosno, kojega su staleža ili porijekla osobe koje pišu. Dakle, hrvatskim jezikom jednako su pisali i plemići i podložnici i svećenici, a osobito zagrebačke klarise. Često se u ovakvim situacijama navodi kako su plemići pisali hrvatskim zato što su primjerice pisali dokument za svojega podložnika ili su komunicirali s upraviteljem svojih imanja pa su pisali hrvatskim kako bi ih ovaj razumio. To se međutim ne može primijeniti u ovom slučaju. Nikola Vojković vjerojatno se podjednako dobro služio i latinskim jezikom (vidljivo je to iz nekih njegovih bilješki), ali primjetno je da u privatnoj prepisci, a često i u službenoj, uglavnom i možda radije, koristi hrvatski jezik. Čini se da ova praksa nije vrijedila samo u slučaju Nikole Vojkovića već i za brojne druge osobe s kojima se isti dopisivao. Bilo je tu i podložnika, ali uglavnom se radilo o osobama višega društvenog statusa, svećenicima, opaticama samostana sv. Klare, rođacima koji su također bili plemići, podbanu, sucima, županima i podžupanima, koji su Nikoli redovito otpisivali na hrvatskome. Iako je ovo premali uzorak za generalizaciju usudujemo se, temeljem količine korespondencije i broja osoba koje su ju stvorile, tvrditi da se hrvatski jezik (ovdje prvenstveno mislimo na jezik i kajkavsko narječje koje se upotrebljavalo u sjeverozapadnoj Hrvatskoj sa svojom specifičnom grafijom) koristio svakodnevno na razini opće upotrebe i komunikacije. To naravno u svakodnevnoj komunikaciji ne isključuje upotrebu drugih jezika.

¹³⁹Tako se u svim kutijama fonda HDA, Obitelj Josipović-Vojković, a koje se odnose na razdoblje dok je živio i djelovao Nikola Vojković nalaze razni oblici korespondencije, najviše pisama sadrži kutija 28 gdje se čuvaju pisma koja su uredno datirana datumom mjesecom i godinom. Osobitost fonda jest to što se u kutijama 29 i 30 nalaze sačuvana sva ona pisma (neka se mogu smjestiti i u drugu polovicu 17 stoljeća) u kojima nije potpuno naznačen datum. Tu prevladavaju pisma osobnoga karaktera, poruke, cedulje i slično koje nisu u vrijeme kada su nastale imale karakter službenoga pisma ili dokumeta pa uglavnom sadrže samo naznaku dana i mjeseca kada su pisane ili pak blagdana kada su pisane, a ne sadrže i godinu pa se teže mogu svrstati u odgovarajuće razdoblje. Osim toga u gradivu ovoga fonda dokumenti su označeni obično datumom kada su nastali ili se radi o kombinaciji godine kada je dokument nastao i prezimena osobe na koju se odnosio dokument. Gradivo je u kutije raspoređeno s obzirom na vrstu dokumenta, ali poštujući i vremenski tijek nastanka. Te iste vremenske oznake na dokumentima, odnosno godine, ponekad su krivo protumačene i pročitane i kao takve označene u signaturi dokumenta. Pisma ili koji drugi dokumenti su tako povremeno završavali u kutijama u koje ne pripadaju odnosno, bili su smješteni u razdoblje kojemu ne pripadaju. Ove manje nepravilnosti naravno nisu uočljive na prvi pogled i mogu se dokučiti samo detaljnim pregledom građe, ali i poznavanjem okolnosti u kojima je građa nastala i osobe koja ju je sastavljala. U slučaju Nikole Vojkovića u takvom se slučaju primjerice pismo lako može svrstati u vremenski period u kojem je nastalo jer je isti na kuvertama ili na samim pismima bilježio datum kada ih je primio, tko je bio njegov pošiljatelj te koji je ukratko njegov sadržaj.

Zanimljivo je primjerice na ovome mjestu spomenuti korespondenciju između Nikole Vojkovića i grofa Ivana Franje Čikulinija. Naime, 1721. godine Nikola je grofu prodao imanje Konjščinu i u početku je njihova prepiska tekla na latinskome jeziku i bila je vezana uz uvjete prodaje odnosno kupnje imanja. Međutim vrlo brzo prepiska je prešla na hrvatski jezik i kao takva nastavila se još godinama nakon toga uslijed čega su i teme postale drugačije i osobnije.¹⁴⁰

Analizirajući brojnu korespondenciju osobito iz perioda 30-ih i 40-ih godina 18. stoljeća može se izdvojiti nekoliko grupa ljudi čija je prijevika s Vojkovićem ostala sačuvana.

Ponajprije to je prijevika s plemićima i plemkinjama, pripadnicima visokog društvenog staleža i državnim službenicima. Vojković se dopisivao s članovima obitelji Rauch s kojom je preko pradjeda rodbinski bio povezan. Zatim s grofom Čikulinijem i grofom Erdödyjem dopisivao se vezano uz zemljišne poslove, a s plemićem Jurjem Jelačićem, rođakom i susjedom, kontaktirao je oko sporova vezanih uz zemljišne posjede. Osim toga Nikola Vojković dopisivao se s nizom državnih dužnosnika, posebice u periodu dok je obavljao službu podžupana. Pišu mu ban i podban, suci i istražitelji, državni službenici, vojni zapovjednici iz vremena dok je obavljao službu vojvode u Karlovačkom generalatu. Dopisivao se sa Ivanom Bužanom, sudskim prisjednikom i kasnije podbanom, zatim Nikolom Babočajem Čehom, podsucem Zagrebačke županije te s notarom, Pavlom Bojničićem.

Nakon toga slijedi prijevika sa podložnicima kao što su upravitelji imanja, plemići jednoselci, građani i slobodnjaci. Od predstavnika svećeničkog staleža najviše je kontaktirao sa župnicima na svojim posjedima ili u obližnjim mjestima, primjerice sa župnikom Antunom Čolnićem svećenikom crkve sv. Vida u Brdovcu i kasnijim biskupom đakovačkim. Osobito je zanimljiva i živa bila Vojkovićeva prijevika s upraviteljicama samostana klarisa u Zagrebu te opatima samostana u Zagrebu i Samoboru. Pišu mu i članovi obitelji i prijatelji, a najviše pisama sačuvano je od Nikoline supruge Elizabete Barbare, sina Ignacija, brat Franje te nećaka Ivana Raucha i Sigismunda i Kristofora Vojkffyja. (Prilog 5.)

Ova korespondencija ne donosi samo osobne podatke o onima koji pišu i kojima je namijenjena već donosi i niz situacija iz mikropovijesti Zagreba i njegove okolice. Mjesta iz kojih stižu pisma i u koja odlaze te sadržaj tih pisama neposredno su vezani uz svakodnevicu

¹⁴⁰ HDA, OČS, kut. 87, sign. 1.31, 1.34-1.35, 1.48, 1.50, 1.59, 1.68, 1.71, 2.30. Primjerice u svibnju 1721. godine Vojković piše Čikuliniju: "Službu moju Poniznu Gospodinu Grofu njih Gospotstvu ponizno preporučajući. Budući onomadne pri njih Gospotstvu hotelsem se preporučiti za jedan travnik sloboden ali dva dabimi njih Gospodstvo odpušćali Popusti za plaću kak i ljudi plaćaju, koj sami odkupljuju, pak sem zabil negsemse na putu zmislił zato akobi moguće bilo odpušćati poniznose preporučam, znam jedno zdrebca koje bi zanje imal, na dalje vmilošću preporučam i ostajem Rakitju 27 Maj 721 Gpna Grofa njih Gptva Sluga sem ponizan i zavezan Voikovic Miklovus MP" PS. Včera budući u zagrebu Razumeti moralszem od Gorskoga da denes bude conferentia i sada Locumtenens da u Zagreb dojdou ar nasz 50 000 dabi dali ppteritis quarterys.

Zagreba, Rakitja, Samobora, Jastrebarskog, Karlovca, Varaždina, Stubice, Oroslavja, Krapine, Susedgrada, Stražimana kod Požege. Donose dijelove povijesti tih mjesta i načina na koji se u njima odvijao svakodnevni život njihovih stanovnika. Svjedoče o glavnim preokupacijama plemstva, ali i njihovih podložnika te o pitanjima koja su za njih bila od egzistencijalne važnosti, otkrivaju kakve su i koje vrijednosti imali u životu i što su određivali kao prioritete. Analizom pisama iz Vojkovićeve bogate korespondencije koja su osobne prirode i nevezana uz državne službe koje je obnašao, naišli smo na nekoliko ključnih vrijednosti i prioriteta oko kojih se odvijala cjelokupna egzistencija toga plemića. Najveći dio korespondencije bio je posvećen upravljanju posjedima te Vojkoviću kao zemljoposjedniku. Začuđujuće veliki dio njih prijepiska je sa upraviteljima imanja o načinu vođenja posjeda. Tu su također i brojni sudski spisi iz parnica bilo krivičnih ili zemljišnih, a velik dio korespondencije otpada i na financijska pitanja – pozajmljivanje novca, dugovanja, otplate, zadužnice. Zatim slijede obiteljske prilike, supruge, djeca, prijatelji te na kraju najmanje pisama bilo je posvećeno svakodnevnom načinu života.

3.4. *Službu moju gospodinu vice comesu preporučam* – aspekti svakodnevice jednoga plemića na temelju korespondencije i ostavljenih dokumenata

Na periferiji Europe početkom „galantnoga stoljeća“, prva i osnovna funkcija plemića koji je posjedovao imanje bila je funkcija zemaljskoga gospodara koji upravlja ukupnim gospodarenjem, ali velikim dijelom i životima podložnika na svim imanjima u svome vlasništvu. Posjedi – oranice, šume, pašnjaci, vinogradi i uopće plodovi koje je donosila zemlja – bili su najvažniji izvor prihoda, osiguravali su egzistenciju i svojim vlasnicima omogućavali blagostanje i mogućnost bavljenja drugim poslovima, primjerice, državnom ili vojnom službom. Veličina i broj imanja koje je posjedovao pojedini plemić bili su ogledalo njihovoga bogatstva, statusa i ugleda.

Unutar granica svojega posjeda plemić je slobodno mogao raspolagati svim plodovima i prihodima sa zemljišta te ukoliko se nije bavio trgovinom, bio je oslobođen plaćanja desetine, maltarine i carine te svih javnih daća i podavanja osim vojnih obaveza. Također je na svome posjedu imao pravo suditi svojim kmetovima i slugama.¹⁴¹

Način života i svakodnevice jednog hrvatskog plemića djelomično se može rekonstruirati prateći dokumente iz obiteljskoga arhiva Nikole Vojkovića.

a) **Nikola Vojković kao zemaljski gospodar**

Kao zemaljski gospodar Nikola je sastavljao kupoprodajne ugovore u ime svojih kmetova, djelomice zbog svoga plemićkoga prava na upravljanje svojim podložnicima i njihovim postupcima, a djelomice zbog toga što je on bio pismen, a kmetovi ili drugi podoznici uglavnom nisu. Zaštita posjeda te njihovo očuvanje i povećavanje te očuvanje i briga za svoje podložnike bila je stalna dužnost i preokupacija zemaljskoga gospodara.

Godine 1702. Nikola je sastavio kupoprodajni ugovor između svojega kmeta Jurja Oršića koji je prodao travnjak s okolnim vrbama slobodnjaku Mateku Vlašiću i njegovoj braći. „Prodao je moj kmet vu velike svoje nevolje na izderžanje sebe svojeh bratićev i hiže svoje vu nevolnom vremenu za žitek iliti življenje (...). Matek Vlašić bude dužan davati godišnje jednoga kopuna

¹⁴¹Usp. Beuc, *Povijest institucija državne vlasti*, 186. i 187.

i jednoga repara (fazana op. a.) u dvor u Rakitje. Pisan i navadnim pečatima zapečaćeni list. Daje Nikola Voikovich.“¹⁴²

Godine 1706. sastavlja kupoprodajni ugovor o prodaji iskrčenog zemljišta nakon smrti dotadašnjeg podložnika kopunjaka Martina Tkalčića (*Tkalchicha*) koji je umro bez potomaka i ostavio krčevinu koja se onda vratila Nikoli, a od kojega posjeda mu je svaku godinu pokojnik bio dužan davati jednoga kopuna i jednoga repara, što je iznosilo „novacz pet“. Budući da se krčevina nalazila podalje od Vojkovićevog dvorca Raktija on tu krčevinu nije dao nekom od svojih podložnika iz Rakitja već je to zemljište odlučio prodati „poštovanim ljudima“ Juri, Mati i Grgi Dekanić (*Dekanich*) iz sela Lučkoga koj je bilo bliže krčevini, a koji su ljudi bili podložnici Jurja Dumbovića (*Dumbovich*), kustosa crkve zagrebačkoga kaptola. Dekanići su ga sami molili za kupovinu te krčevine za koju bi mu nastavili davati svake godine isti prinos dakle jednoga kopuna i repara kao i prethodni uživatelj. Krčevinu je prodao braći za 25 rajnskih forinti.

Iz ugovora je vidljivo da se vrlo dobro pazilo na granice posjeda koji se prodavao, a isti posjed bio je točno definiran nabranjem okolnih posjeda i njihovih vlasnika. „Pogodilsemse za Rajnički dvadeset pet, koga kerč dobra i jaka rali proštimanaje i merise ovak, z jedne strani kerči kmeta spomenutoga gospodina kustosa, zdrugoga kraja, Mike Kutinjačića (*Kutiniachicha*), ztrete strani Juretea Sepca (*Szepcza*), i jul Kutinjačića kerči, zčeterete strani Jureta Bačehića (*Bacehica*) ili Vrkanje i vdove Mike Havišića (*Havisicha*) senokoše.“ Dalje navodi točnu lokaciju rečenoga krča „(...) pri save, pri cirkve blizu Svetoga Juraja pod Stupnikom duguž deržanja grada Suseda i imanja Rakičkoga moga vu vermegije ove Zagrebačke po oficijalu mojemu Mihalju Barlaboću (*Barlabocsu*) njim ruke davši i zručivši dalsem i prodal (...) njim jarih ostanku muškoga spola daga oni i njihovi muškoga spola ladanje vršiju (...)“ Ugovor završava formulacijom: „List pod lastovite ruke podpisek moj i pečati moje podpećačenje. Dal i napisalim v Rakitju.“¹⁴³

Osim prodaje Nikola je davao zemlju i u zakup. Na svojem posjedu *Ribniku* u zakup na rok od tri godine nekom Gladiću (*Gladich*) daje imanje pod uvjetom da ne dira kuću, odnosno da je nakon tri godine ostavi u istome stanju u kojem ju je zatekao.“Po ovom našem pismu imenuvanu činimo dasmo dali i dopustili vuzeti gosp. Antonu Eberhardu Gladiću naše Imanje od poglavitoga gosp Voiks. Miks. zasada kakoti Ladavca oberstar zvanoga vu kotaru Ribnika grada vermegije Zagr.“¹⁴⁴ Godine 1720. dopušta pak Vojković slobodnjacima da se nastane u

¹⁴² HDA, OJV, kut. 10, sign. 29. I. 1702.

¹⁴³ HDA, OJV, kut. 10, sign. 1706.

¹⁴⁴ HDA, OJV, kut. 13, sign. 29. IV.1716.

selu Rakitju i još tome posjedu pridaje jednu sjenokošu kako bi slobodnjaci mogli bolje služiti.¹⁴⁵

Kao zemaljski gospodar imao je Nikola i sudbeno pravo u sporovima među svojim kmetovima. Primjerice u pismu iz studenoga 1741. ga podložnik iz Karlovca moli kako bi sudio kao njegov zemaljski gospodar u sporu kojega vodi sa svojim tastom vezano uz podjelu i ograđivanje neke zemlje.¹⁴⁶

Kao zemljoposjedniku Nikoli Vojkoviću bila je dužnost da se brine o svim poslovima na svojim imanjima koji su bili vezani uz obradu zemlje i dobivanje plodova. U njegovoj ostavštini čuva se brojna korespondencija vezana baš uz tu temu. Brojna pisma koja su mu slali upravitelji njegovih posjeda svjedoče da se o svim zemljišnim i poljskim radovima brinuo i želio ih znati do u detalje. Preko upravitelja ili službenika (oficijala) na svojim imanjima bio je uključen u sve poslove koji su se tamo odvijali. Zemlja je bila glavni izvor prihoda i on je očito kao zemljoposjednik znao sve u najmanje detalje, stalno se dopisivao sa svojim upraviteljima kako bi znao kakvo je stanje na pojedinome posjedu i pisao im što dalje činiti. O zemlji i njenim plodovima, osobito dobrome urodu žita ovisilo je njegovo bogatstvo. Upravitelji imanja ili kako ih Nikola u dokumentima i pismima naziva *dvorski* redovito su sa posjeda kojima su upravljali izvještavali o dovršenim poslovima i onima koji su im još preostali. Pisali su kada se spremaju na oranje, kada će biti košnja sijena, raspitivali se koju količinu pšenice i po kojoj cijenu mogu prodati te izvještavali o situaciji i opterećenju kmetova i podložnika.

Protonotar Ivan Rauch, Nikolin susjed i rođak godine 1740. pisao mu je kako je njegov (Nikolin) oficijal pokosio livadu tri tjedna ranije nego što je to bilo potrebno te ga je upozorio da to nikako nije dobro i pitao ga je li on to naredio. Također je Rauch Nikolu upozorio kako je spomenuti oficijal loš čovjek koji zavadama uznemirava mirne ljude.¹⁴⁷

Plemić Juraj Jelačić pak pisao je Nikoli i molio ga da dužniku Mikuli Petreku vrati trećeg vola kojega je uzeo na dug štibre odnosno poreza, Mikuli zbog duga neka uzme neko drugo blago koje nije za odrađivati tlaku (kao volovi) i s kojim kmet slobodno može raspolagati. Također su Nikolini ljudi uzeli neku mrežu za ribolov od Jelačićevih ljudi pa moli da to vrate, odnosno želi zadovoljštinu. Jelačić se nadalje u pismu nadao da će se i dalje s Nikolom dogovarati i

¹⁴⁵ HDA, OJV, kut. 14, sign. 1720.

¹⁴⁶ HDA, OJV, kut. 28, sign. 7. XI. 1741.

¹⁴⁷ HDA, OJV, kut. 28, sign. 30. VIII. 1740.

suradivatiu miru i susjedskoj ljubavi, a pritom ga je podsjetio neka upozori svoje ribiče da ne izlovljavaju njegove ribnjake.¹⁴⁸

Među korespondencijom ovakvoga tipa ističe se Nikolina prijepiska, odnosno pisma koja je dobio i sačuvao od svog upravitelja Mate Čizme s imanja Stražiman u Požeškoj županiji.¹⁴⁹ Korespondencija je iznimno zanimljiva jer govori ponajprije kako je Nikola preko tog upravitelja najčešće pribavljao duhan iz Stražimana, a od plodova s tog imanja često je dobivao i šljive koje su dopremali u Rakitje i koristili ih za pečenje rakije. Prepiska govori i o slučaju kada su se početkom 40-ih godina 18. stoljeća podložnici nekih sela koja su pripadala imanju Stražiman pobunili protiv upravitelja Mate Čizme radi ubiranja poreza.¹⁵⁰

U svijetu gdje je zemlja bila osnovno mjerilo bogatstva, a posjed omogućavao život i status, u neraskidivoj simbiozi postojali su zemaljski gospodar i njegov podložnik. O podložnosti kmetova i njihovom određivanju tlake u velikoj je mjeri ovisio prosperitet plemićkih imanja i samoga plemića. S druge strane boreći se za svakog podložnika za svaku njegovu tlaku, njegovog vola, podvoz i kola, uživo slušajući njihove probleme i rješavajući razmirice ili pak zauzimanjem za svoje podložnike protiv nasilja drugih vlastelina plemić je svojim podložnicima pružao najveću moguću zaštitu. To ne umanjuje činjenicu da je zemljoposjednik nastojeći što više iskoristiti svoj alodij podložnicima svojih imanja nametao sve više tlake ili poreze koje nisu bili u stanju plaćati. Kmet je bio dužan na naknadu za uživanje selišnih zemljišta, na kmetska podavanja koja su se sastojala u plaćanju u naturi u obliku prirodnih proizvoda te davanju radne rente na plemićevu alodiju. U novcu se plaćala domnica, a u prirodninama devetina od sveg zemljišnog prihoda i od vinograda. Osim navedenih podavanja bili su dužni na davanje npr. jednog goniča u lov, dva podvoza izvan oranja i slično. Osim toga bili su dužni davati desetinu crkvi.¹⁵¹

Osim toga svaki oblik lošega ponašanja bio je kažnjavao i po načelu *jus gladii* provodila su se mala suđenja u okviru pojedinih plemićkih posjeda za svako neodgovarajuće ili kažnjivo

¹⁴⁸ HDA, OJV, kut 28, sign. 29. XI. 1740.

¹⁴⁹ Današnje selo na mjestu toga imanja naziva se Stražeman, ali se u svim dokumentima i pismima u vrijeme Nikole Vojkovića imanje naziva Stražiman stoga smo i mi u ovome radu koristili taj naziv.

¹⁵⁰ HDA, OJV, kut. 28, sign. 17. V. 1741.; sign. 26. VIII. 1741.; sign. 9. IX. 1741. Podložnici iz sela Kantarovca i Sovinjaka su se posvađali s upraviteljem Čizom radi poreza i pred novim carskim provizorom u Osijeku govorili da Čizmo nije kriv kao čovjek već po pravu od njih ne smije uzimati novac jer je Nikola obećao da će ih s isplatom čekati 5 godina. Osim toga Čizmu ne poštuju kao upravitelja imanja nego za sve savjete idu kod Jure Stipanovića. Čizmo moli Nikolu neka napiše pismo na provizora da potvrdi koji je od njih dvojice provizor imanja kad već očekuje od Čizme da mu prikupi porezni novac. Očito se iz razvoja događaj ovdje radi o tome da Nikola Vojković nije slobodnjaku Juri Stipanoviću dao neku zemlju, ovaj je onda pobunio kmetove navedenih zaselaka protiv davanja daća Čizmu. Zanimljivo pismo koje su Nikoli povodom ovoga događaja napisali sami kmetovi na imanju vezano uz provizora. Oni pišu da su zadovoljni sadašnjim stanjem. Prijašnji provizori su prikupljali poreze i dio zadržavali za sebe. Oni sami su zadovoljni upraviteljem Čizmom.

¹⁵¹ Usp. Beuc, *Povijest institucija državne vlasti*, 190-193.

ponašanje podložnika ili su se problemi rješavali pred županijskim i plemićkim sucem ako se slučaj ticao posjeda i kmetova više različitih vlasnika. U pismu iz svibnja 1741. Ivan Rauch odgovara stricu Nikoli Vojkoviću na pismo u kojem mu ovaj javlja kako je njegova (Nikolina) kmetica optužila Rauchovog lugara da je ubio jednog prašćića. Stoga Rauch obavještava Nikolu da će poduzeti sve što treba za obranu svojega čovjeka protiv optužbi Nikoline kmetice.¹⁵²

Kmetove i podložnike tretiralo se kao vrstu imovine za koju je odgovarao njihov gospodar i koja se jednako kao i svaki komadić ugrožene zemlje pod svaku cijenu nastojao zaštititi. Grofica iz Brezovice (iako se u pismu imenom ne navodi, vjerojatno se radi o grofici Drašković) imanja susjednog Nikolinom Rakitju, preko svojega je podložnika Arbanasa pisala Vojkoviću 1743. godine da svojega kmeta koji je krčio njezinu šumu sebi za oranicu pošalje k njoj na pravdu, a tako i sve koji u njejoj šumi sebi za oranice sijeku hrastove jer ona zbog takvoga ponašanja trpi veliku štetu. Također je prigovorila na Nikolinog slobodnjaka Demerca koji je oteo od njezinoga slobodnjaka pokućstvo i kovački alat pa je ovom prilikom i za to tražila zadovoljštinu.¹⁵³

Česti su bili slučajevi sačuvani u dokumentima iz Vojkovićeve ostavštine koji govore da se kmetove, u nedostatku novca odnosno gotovine, zalagalo. Oni su bili vlasništvo koje se dobivalo ili kupovalo zajedno sa zemljom i posjedom. U nemogućnosti otplaćivanja dugova zemljoposjednici su često zalagali ili na određeno vrijeme davali kmetove ili kmeta onome kome su bili dužni na tlaku ili neku drugu vrstu službe. Kmetove su njihovi prvotni zemaljski gospodari obično otkupljivali nakon što bi se domogli novca i to obično zajedno s tlakom.

Primjerice, u sudskim spisima Zagrebačke županije u sklopu jedne parnice vezane uz posjed gospodin Zebić piše pismo sucu Zagrebačke županije kako Vojković mora potvrditi pred sucem da je dao pravo njemu otkupiti svoga kmeta.¹⁵⁴

U prosincu 1735. godine župan zagrebačke županije Andrija Szale potvrđuje ugovor u kuriji Stari dvor na posjedu koji pripada Nikoli Vojkoviću između njega i Ivana Raucha koji u ovom slučaju zastupa svoju sestru, udovicu Zebić. U tom dokumentu spominje se prethodni ugovor koji je Nikola sklopio sa udovicom Zebić vezano uz kmetove u selu Drenju. Naime, Nikola je založio kmetove iz spomenutog sela i to za svotu od 300 forinti, a kako bi ponovno zadobio

¹⁵² HDA, OJV, kut. 28, sign. 16. V. 1741.

¹⁵³ HDA, OJV, kut. 28, sign. 14. I. 1743.

¹⁵⁴ HDA, ZZ, Testimoniales, sv. 254, spisi 7-120, Fasc.1mo, N^{ro}. 38, 1734.

svoje kmetove koje si je u međuvremenu zbog neisplaćenih obaveza prisvojio spomenuti Ivan Rauch Vojković istome mora isplatiti gore navedenu svotu.¹⁵⁵

O vrijednosti kmetova i njihovom značenju za plemićki posjed svjedoči i zanimljivo pismo upućeno Nikoli u kolovozu 1744. godine koje mu iz Stupnika šalje Juraj Jelačić. On u ime svoje jako tužne supruge moli da bi od Nikole nazad iskupili svoje kmetove koji pripadaju njezinome malom imanju u Bistri. „Ravno sada prijel jesem iz Bistrice List od siromaške tužne i žalosne gospe vu kojem po jednom stanovitom Redovniku pišemi ponizno i vekuvečno svoju službu vu Milošću ufanomu gosnu. Vcomesu prepouručajući, da idem do gosna. Vcomesa ponizo proseći dabi one kmete meni i njoj izkupiti dostojali dopustiti (povidami kmet dase siromaška tak jako neprestirance plaće mar dase ne vubije od velikoga plaća i žalosti...) od kuda ja tak od njeine siromaške strane, kak i moje kruto ponizno preporučamse dragomu i ufanomu gosnu. Vcomesu naj oni budu tak dobri i milostivni suprotimeni i mojoj gospi gledeći naj ovu njeinu veliku nevolju tugu i žalost ter naimeni one kmete koje sumi vre sami po nekoliko puta obćali izkupiti dostojali, ali pred Martinjem ali po martinju izkupiti dase v jus dadu a stanovito ufanomu gosponu Vcomesu polegh Mogućnosti moje i siromaške žene moje jus platiti budemse skerbel (...)“¹⁵⁶

b) Sudovi i parnice za zemljišni posjed

Obiteljski arhivi, ali i službeni sudski zapisnici puni su sudskih spisa i dokumentacije iz parnica koje su se doslovno svakodnevno vodile za posjede, za dobivanje materijalnih dobara, za dobivanje makar i najmanjeg dijela posjeda nekog daljnjeg rođaka rodbinskim vezama i putem prava na nasljedstvo. Sporovi su se vodili za svaku livadu, oranicu, komadić zemlje i svakoga kmeta.¹⁵⁷ Vodili su se među vlastelinima i zemljoposjednicima čiji su se kmetovi međusobno posvađali ili si naštetili. Vodila se borba protiv zakonitih ili nezakonitih nasljednika koji su pravnim putem desetljećima ustrajno po nekoliko generacija unazad tražili

¹⁵⁵ HDA, ZŽ, Testimoniales, sv. 254, spisi 7-120, Fasc.1mo, 1735.

¹⁵⁶ HDA, OJV, kut 28, sign. 22. VIII. 1744.

¹⁵⁷ Velik dio tih sudbenih spisa koji se tiču pravnih postupaka vezanih uz posjede u Zagrebačkoj županiji se, osim razasut po kutijama privatnih obiteljskih arhiva, nalaze i u fondu Zagrebačke županije Hrvatskoga državnoga arhiva. Fond sadrži i elenke gdje su po abecedi, kronološki i po vrsti poredani popisi odnosno informacije u kojem se fasciklu i na kojim stranicama mogu pronaći traženi sudski spisi. Za ovo razdoblje prve polovice 18. stoljeća, a vezano uz djelovanje i parnice obitelj Vojković, nažalost veliki dio tih pravnih spisa ne postoji, izgubljen je ili izdvojen iz fonda Zagrebačke županije. Jedini trag njihovom postojanju jesu bilješke uredno zavedene u elenkima. Elenki se danas nalaze na mikrofilmovima pod oznakom Z- 400, Z-401, Z-402, Z-404. Osim parnica pred sudom ili sudovima u okviru Zagrebačke županije, dio postupaka, oni vođeni na višoj instanci, bili su vođeni pred Banskim ili Oktavalnim sudom. Neke pritužbe i sporovi oko imanja bili su proglašavani i zapisivani u zapisnike sa sjednica Hrvatskoga sabora i kao takvi u obliku saborskih članaka sačuvali su se do danas.

svoja prava na posjed. Vodila se i pravna borba protiv kreditora koji su posuđivali novac koji nikada nije bio vraćen pa su prema ugovorima ili sudskim putem tražili obeštećenje prisvajanjem dijela dužnikovoga posjeda (oranice, livade, kuće) ili prodajom toga dijela za gotov novac što se u pravnim spisima nazivalo pojmom „executia“.

Na sudovima su se davali prigovori i podizale tužbe vezano uz nasljedna prava ili povredu vlastelinskih prava, prigovaralo se na postupke druge strane i tražila zadovoljština i za najmanju povredu koja je bila vezana uz posjede. Primjerice, godine 1720. braća Vojković (Nikola i Franjo) pred Banskim stolom uložili su prigovor protiv kanonika Ivana Zebića (*Zebich*) i njegove sestre kojima su dali imanje Oroslavje u najam, a sada njihovi (Zebićevi) nasljednici, hipotekari i ostali koji polažu prava na kanonikova imanja potražuju povrat svojih sredstava. Vojkovići se bune i tvrde da s njihovog imanja se ne može potraživati povrat sredstava jer to nije vlasništvo onih kojima je imanje iznajmljeno već je samo bilo dano u zakup.¹⁵⁸

Godine 1744. Ivan Rauch, podban, piše ujaku Nikoli vezano uz tužbu koju je protiv njega podigla udovica Gallyuff da joj je Nikola u njezinom „sirotinjskom staležu“ (udovica) oteo neku zemlju između Sava na njezinom imanju u Laduču. Rauch upozorava na to Nikolu kao razumnog i pametnog čovjeka neka to riješi odnosno postupi pravedno ili neka dokaže svoje pravo na sudu na rečeno imanje.¹⁵⁹

Veliki dio ranijih sudskih dokumenata iz ostavštine Vojković u razdoblju do 20-tih godina 18. stoljeća otpada na međusobne svađe obitelji Rauch točnije Adama Daniela Raucha i Nikole Vojkovića. Sporovi su vođeni su uglavnom zbog nasljednoga prava na posjede ili na svakodnevne prijeporne događaje i sitne svađe i prigovore oko susjedskih odnosa i vođenja imanja. Cijela priča započela je još sredinom 17. stoljeća. Naime, Adam Danijel Rauch, podban i veliki župan Zagrebačke i Križevačke županije oženio se Anom barunicom Gotthal, unukom slavnog Ivana II. Vojkovića. Po Gotthalovoj obitelji u miraz je dobio *Jakovlje*, a po Vojkovićevoj trebali su dobiti posjed *Rakitje*. No prema ugovoru braće Vojkovića iz 1646. godine svi donirani posjedi morali su ostati u muškoj lozi, a ženski se morali isplatiti novcem. Uslijed gubitka prava na Rakitje nastao je sudski spor između te dvije obitelji, a završio je tako da su Vojkovići u ime odštete za Rakitje Rauchu ustupili posjed Lužnicu.¹⁶⁰ Od toga trenutka započele su česte parnice između tih dviju obitelji koje su jedna drugoj osporavale

¹⁵⁸ HDA, OJV, kut. 64, sign. 1717. i sign. 1720. Vojković

¹⁵⁹ HDA, OJV, kut. 28, sign. 7. V. 1744.

¹⁶⁰ Ljudevit Ivančan, „Potomci plemena Ake“, *Vjesnik Kraljevsko-hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskoga arkiva* 7(1905.): 78. elektronički oblik http://info.arcenum.hu/vjesnik/a090929.htm?v=pdf&a=pdfdata&id=AV_I_07_1905&pg=76&l=hun (pogledano 13. lipnja 2013.)

pravo na posjede. Vojković je osporavao pravo Rauchu na bilo koji posjed koji je dobio po ženskoj liniji jer je bio oštećen novčanim iznosom. Osim toga tu su bile brojne manje pritužbe, previranja, protutužbe i prigovori vezani uz zemljišne prilike.¹⁶¹ O burnome odnosu ova dva protagonista svjedoči i brojna korespondencija također sačuvana u obiteljskim arhivu Vojkovića.

U sudbenim spisima tako su zabilježene i brojne izjave, primjerice, kada pred podsucem Zagrebačke županije, Nikolom Krčelićem (*Kerchelich*) u ožujku 1715. Vojković svjedoči i daje zadovoljštinu da konji zbog kojih njegovoga službenika Jurja Sokačića (*Sokachicha*) optužuje čovjek Adama Daniela Raucha nisu uzeti niti on o njima išta zna. Ova izjava napisana je na latinskome, a točne Nikoline riječi kojima svjedoči upisane su kao što je vjerojatno i svjedočio, na hrvatskome.¹⁶² Sačuvano je u ostavštini i pismo protonotara kraljevstva upućeno Nikoli kako je i do kralja stigla vijest da se obitelj Rauch i Vojković svađaju oko nasljednoga prava na posjed neke zemlje koja se naziva *Gmany*e, oko koje je 1699. godine bio potpisan neki ugovor, a spor je trajao do 1706. godine.¹⁶³

Čak ni rodbinske veze među, primjerice, braćom ne oslobađaju ih da do u tančine podijele plodove s imanja i oko toga sastave ugovor. Kad je u pitanju zemlja ništa nije bilo važnije od toga, čak ni najbliži srodnici. S druge strane razmljiva je bila želja u vremenu kada je zemljišni posjed predstavljao temelj egzistencije, da za svako posjedovanje ili promjenu odnosa i vlasništva nad posjedima i dobrima postoji valjani dokument. Tako je Nikola s bratom Franjom sklopio ugovor u siječnju 1720. godine u Oroslavju pred svjedocima koliko su i što dobili na posjedu Zabok u žitu odnosno u plodovima i novcu i koliko mu brat od dobivenoga duguje u žitu i novcu nakon diobe zabočkih dobara.¹⁶⁴

Najveći dio pravnih spisa vezan uz Nikolu Vojkovića u njegovom obiteljskom arhivu vezan je ipak uz veliku parnicu koju je vodio za pravo na nasljedstvo odnosno posjede pokojnoga Franje Črnkocija tijekom svojega braka sa Elizabetom Barbarom, udovicom Črnkoci, ali i nakon njezine smrti 1722. godine. Obitelji Črnkoci su pripadala velika imanja Črnkovec (danas mjesto u blizini Velike Gorice), dio imanja u Zaboku, posjed Konjščina te imanje Stražiman kod Požege.

Nakon smrti Kristofora Črnkocija, 1717. godine, posljednjeg muškog potomka te obitelji za otplatu dugova ili djelove imanja opterećenih dugovima počeli su se otimati kreditori, a

¹⁶¹ Primjerice HDA, OJV, kut. 64, sign. Rauch–Voikovich 1727. Tužba Ivana Rucha protiv Nikole Vojkovića pred Adamom Oreškim podžupanom Zagrebačke županije vezano uz posjed u Raktiju.

¹⁶² HDA, OJV, kut. 13, sign. 1715.

¹⁶³ HDA, OJV, kut. 64, sign. Vojković -Rauch 1726.

¹⁶⁴ HDA, OJV, kut. 14, sign. 1720.

kraljevski fisk tražio je povratak darovanog imanja Stražiman nakon izumrća posljednjeg muškog pripadnika te obitelji. Pritisnuta dugovima i bez obitelji početkom 1719. godine Elizabeta Barbara udala se za Nikolu Vojkovića te zajedno s njime započela pravnu bitku za imanja pokojnoga supruga protiv kraljevskoga fiska te rodbine koja joj je osporava nasljedstvo i tražila temeljem rodbinskoga prava s članovima obitelji Črnkoci svoj dio posjeda. Od ostalih pretendenata na imanja pokojnoga Črnkoci osobito su se isticali Juraj Vagić, tada podžupan Križevačke županije te barun Gabrijel Gotthal koji su pravo na posjede polagali temeljem rodbinskih veza svojih supruga s obitelji Črnkoci.

Kako bi najprije pred kraljevskim fiskom dokazali svoje pravo na nasljedstvo i Vojković i Juraj Vagić su svaki za sebe boravili u Beču i tamo pomoću veza i prijatelja nastojali dobiti dozvolu od kralja za drugu parnicu kojom bi se imanja izuzela iz vlasti kraljevskoga fiska i na kojoj bi bilo odlučeno tko će naslijediti koji dio imanja. O tome svjedoči nekoliko pisma koje je Barbara Elizabeta slala suprugu u Beč izvještavajući ga o potezima njegovoga takmaca Vagića koji se hvalio kako je parnicu u Beču obrnuo u svoju korist.¹⁶⁵

Nakon što je Vagićevom intervencijom i spletkama slučaj bio prebačen na Ugarsku kraljevsku komoru, Nikola i Barbara pisali su 1721. godine izravno kralju moleći za pomoć u parnici. Kralj je da bi se razjasnila situacija naložio protonotaru kraljevstva Juraju Branyughu da Nikola mora u ime svoje supruge predložiti sve dokumente kojima dokazuje pravo na nasljedstvo.¹⁶⁶ Nakon što su uspjeli od kralja dobiti termin za drugu imovinsku parnicu, svima koji su potraživali dijelove černkocijanskih imanja bilo je naloženo podastrijeti na sastanku u Ščitarjevu pred članom ili izaslanikom Ugarske komore dokumente na kojima su temeljili svoje pravo na nasljedstvo.

Uslijed parnice, a da bi majci olakšala dobivanje posjeda njezina kćerka opatica Magdalena Cernkoczy, krajem 1721. godine izjavom se i darovnim ugovorom pred čazmanskim kaptolom odrekla prava na svoj dio nasljedstva spomenutih imanja u korist svoje majke. Pred kaptolom je izjavila kako majci i njezinim sljednicima i nasljednicima daruje svoja prava na imanje u Črnkovcu. Daje to iz ljubavi prema majci i zbog majčine ljubavi prema njoj i bratu, ali i odanosti kući Črnkovečkih: „za vse dobro nakanjenjesa kojemsu bili nagnjeni vsigdar kakti verna Mati suprot GBratu momu gorespomenutom sinu pako svojemu, i hiže Čerkocijanske želejući pomoći Dalisu vse svoje pravo za oslobođenje Imanja Chernkovačkog iz Ruk gpe. Črnkoci Gabora perlie, a sada gdina Gotthala Gabora Hižnoga Tovarusa i

¹⁶⁵ Primjrice, HDA, OJV, kut. 29, sign. 17. II.

¹⁶⁶ HDA, OJV, kut. 14, nema signature Kralj piše protonotaru kraljevstva Branjugu 6. rujna 1721. vezano uz parnicu za nasljedstvo imanja Črnkovec.

kmetesu pomogli izkupiti Mikčevečke iz Ruk Gdne Ferenc Ivanovića kojisu bili založeni po Gne Helena Gotthal Hižnom Tvarošu Gpna Črnkoci Laszlova.“¹⁶⁷

Međutim početkom 1722. godine Elizabeta Barbara je umrla, a pravnu bitku za imanja nastavio je voditi Nikola. Parnica je djelomično okončana kada su dijelovima imanja Črnkovec namirene obitelji Gotthal i Vagić dok je Nikola dobio kuću u Črnkovcu koju kasnije kako je to zabilježeno u jednome saborskome zaključku prodaje Kraljevini koja ju za svoje potrebe uređuje.¹⁶⁸ Osim togha dobio je imanja Konjšćinu i Stražiman kod Požege. Zanimljivo je da je imanje Konjšćina još tijekom vođenja imovinske parnice obitelj Vojković 1721. g. prodala grofu Ivanu Franji Čikuliniju o čemu svjedoči već spomenuta korespondencija.

c) **Život na dug**

Svakodnevicom prve polovice 18. stoljeća vladala je kronična nestašica novca uzrokovana ponajprije slabo razvijenom proizvodnjom i trgovinom, a bankarski sustav na području Banske Hrvatske nije postojao. Jedina mogućnost dolaska do gotovine u trenutku potrebe bilo je pozajmljivanje. Ogromna količina priznanica, pisama i zadužnica temeljem kojih se novac posuđivao, pozajmljivao, ili se otplaćivale kamate na dug govore o tome kako je ta praksa bila toliko ustaljena da bi se moglo reći da je život na dug, život bez gotovoga novca, postao trajnim načinom života. Novac su na različite načine posuđivali odnosno zaduživali se svi, od velikaša i plemića do slobodnjaka i kmetova, od građana do svećenika, redovnika i redovnica. Zbog novčanih transakcija i neredovitog vraćanja novca na sudovima se prosvjedovalo, opominjalo, podizalo tužbe i parnice. Postojali su slučajevi kada se vraćanje novaca sudskim putem utjerivalo generacijama i dugovi su se ili potražnja za povratom posuđenoga prenosile na nasljednike i generacije potomaka.

Nikola i obitelj njegove davno pokojne prve supruge Izabele Hranilović tužili su obitelj Vojković 1740. godine da je protupravno sebi zadržala neke kamate od Hranilovića na temelju dobra Kupljenovno u općini Pušća u Zagrebačkoj županiji. Sud Zagrebačke županije je dosudio da Vojkovići moraju vratiti određenu svotu novaca pravim nasljednicima

¹⁶⁷ HDA, OJV, kut. 14, sign. 1721.

¹⁶⁸ *Hrvatske kraljevske konferencije*, sv. 3, 50. Varaždin, 4. srpnja 1731. čl. 2. Ovlašćuje se Adam Oreški, kraljevinski blagajnik, da u ime Kraljevine traži zajam za popravak Črnkocijeve, kasnije Vojkovićeve kuće, kupljene za potrebe Kraljevine, a što je stradala u požaru. Popravak će nadzirati Sigismund Škrelec, veliki prepošt, i Oreški, uz pomoć velikog suca. Pisat će se županu Općine Turopolje za potrebno građevno drvo, a poslove će obavljati radnici iz Bojničičevog kotara (te Jelačićevi i Medunićevi) i podvoze i manualne radove pod prijetnjom kazne.

(Hranilovićima), a onda dio od te svote ima pravo dobiti i Nikola Vojković. Zanimljivo da Nikolina supruga umrla gotovo 30-ak godina ranije i da je Nikola po toj osnovi još uvijek imao pravo na nešto od novčanih transakcija njezine obitelji.

„Pinez“ je dakle bio nervus (anima) rerum i nije bilo kolebanja, kad se radilo o stjecanju toga „ušteđenog rada“ pisao je Matasović u svojoj studiji *Iz galantnog stoljeća*.¹⁶⁹ Vrlo slikovito o tome svjedoče i pisma kojima se moli prolongiranje plaćanja dugova ili kamata, pisma kojima se uz skrušene izraze poniznosti i iskazivanje najveće ljubavi i poštovanja među rodbinom, kumovima, prijateljima ili pokroviteljima moli za posudbu gotovoga novca.

Godine 1740. Nikoli je u odgovoru na njegovu opomenu o dugu pisao plemić Damjanić (*Damianich*). Ispričao se uz napomenu kako ga je zadesila neka nevolja i da trenutno, bez obzira na to kako će Nikola postupiti, nema novaca koji bi mu mogao vratiti.¹⁷⁰ Ivan Kraljić (*Krallich*) u pismu od srpnja 1741. godine piše kako je prije nekoliko godina posudio novac Jelačiću (*Jellachichu*), a koji mu ovaj nije vratio. Jelačić se naime stalno ispričavao kako mu je tuča uništila ljetinu te da mu je stoka uginula i da trenutno ne može vratiti novac. Kraljić sa svojim bratom više ne želi slušati izgovore i čekati na zadovoljštinu već u svome pismu Nikoli šalje potvrdu o pozajmici novca i moli ga neka on neka on pokuša od Jelačića naplatiti dug jer dužnik s Kraljićem stalno izbjegava susret.¹⁷¹

Nakon smrti dužnika novčane dugove nasljeđivali su naravno preostali članovi obitelji. Tako Nikoli u ožujku 1742. piše udovica Rosina Szilly i vraća mu neki novac, zahvaljuje za dar poslan za Uskrs i nada se da ga je i on dobro proveo. Piše i vezano uz još jedan novčani dug te kako ga namjerava riješiti. Naime pokojni Rosinin šogor ostao je dužan Nikoli, tu obveznicu je obećao ispuniti njegov brat, a Rosinin suprug, pa kad je i on umro Nikola je od udovice tražio naplatu duga na što je ona i pristala, kako i sama navodi, prema zakonu. Nikolinoj milosti preporuča se i nadalje osobito ako bi zbog svojih sinova pala u neprilike pa se nada da će i dalje moći pozajmljivati od njega.¹⁷²

Od svih dokumenata koji se mogu pronaći u obiteljskom arhivu Vojkovića upravo velik dio sačuvane baštine otpada na kvijetancije i admonicije, odnosno, priznanice i zadužnice.¹⁷³ One se izdaju za svaku uplaćenu ili vraćenu svotu, izdaju se među prijateljima, braćom i sestrama, roditeljima i djecom. Posuđivali su i primali novac plemići i plemkinje, redovnici i redovnice, svećenici, obični građani i slobodnjaci. (Prilog 6.)

¹⁶⁹ Matasović, *Iz galantnog stoljeća*, 98.

¹⁷⁰ HDA, OJV, kut. 28, sign. 1740.

¹⁷¹ HDA, OJV, kut. 28, sign. 26. VIII. 1741.

¹⁷² HDA, OJV, kut. 28, sign. 28. III. 1742.

¹⁷³ U ovome kontekstu podjednako će se koristiti nazivi kvijetancija i admonicija jer su to nazivi koji se koriste i u originalnim dokumentima.

U siječnju 1707. godine grof Juraj Kristofor (*Georgy Christophorus*) Sauer iz Karlovca Nikoli šalje priznanicu kojom potvrđuje da je od Nikole primio polovicu svote, točnije 637 rajnskih forint,i od ukupnog duga sada pokojnog Nikolinog brata koji u cijelosti iznosi 1220 rajnskih forinti. Razliku je Nikola nadoplatio grofu Saueru darovavši mu konja.¹⁷⁴ U drugome pak slučaju nalazimo kvijetanciju odnosno potvrdu od Elizabete Barbare Gereczy kojom potvrđuje da je od grofa Čikulinija primila godišnju kamatu na pozajmljenu mu svotu.

„Ja zdole podpisana valujem dasem od Gosdina Grofa Čikuliny Joannis njih Gospoctva prijala vu napridek Interesa Rf. dvesto od capitala koji pri njih gospoctva iz navadnoga interesa je.... zverhu kojeh Rf. dvesto njih Gospoctva i quietujem.“ Datu Rakitje 24. Jun721. Elizabet Barbara Gereczy.¹⁷⁵

Kada je u pitanju bio novac bez obzira o kojoj se svoti radilo i tko ga je zalagao, a tko primao nijedna novčana transakcija nije provedena bez da je za nju postojao odgovarajući dokaz. Kad se radi o novcu rodbinske veze jednako kao i kod, primjerice, diobe imanja među braćom nisu bile važne. Nikoli tako godine 1704. kvijetanciju izdaje i potpisuje sestra Ana koja je bila udana za Ivana Ladanyja. Daje mu priznanicu kako je od brata Nikole primila kamatu u iznosu od 31 rajnskih forinti i deset groša. „Ja dole podpisana na znainje dajem po ovom mojep pismu kako ja jesam prijala od moga Gospona brata Miklovuša Voikovića trideseti i jedan Rainiški i deset groši Interesa vu Letu Jezero sedemstoi četrtom za koje peneze njih milosti oslobođenoga i mirovnoga činim i zmojum Lastovitom rukum križ postavljam Anno eod. 21 augusti Ana Vojković.“¹⁷⁶

Gotov novac bio je rijedak pa ni založeno srebro nije toliko vrijedilo koliko gotovina. „Ja zdola potpisani svedočim dasam posudil od gosp. Vojković Mikloša vu mojoj velike potreboči Rainički dvadeset i dva dico Rf. 22 za koje peneze jasam nimi založil srebra lottot trideseti osam dico lott: 38 koje peneze jasam nimi sada do pervoga jurjeva obečati dostaviti znavadnimi interesum...“¹⁷⁷

Novac se naravno pozajmljivao drugoj strani uz određene kamate. Na temelju analize većine priznanica i zadužnica uobičajena godišnja kamata na posuđenu glavnici iznosila je 6 %.

Osim kvijetancija kojima su potvrđivane uplate i vraćanje određenih novčanih sredstava, oni koji su pozajmljivali novac od nekoga potpisivali su i svojim obiteljskim pečatima potvrđivali valjanost zadužnice.

¹⁷⁴ HDA, OJV, kut.11, sign. 15. I. 1707.

¹⁷⁵ HDA, OJV, kut. 14, sign. 26. VI. 1721.

¹⁷⁶ HDA, OJV, kut. 10, sign. 21. VIII. 1704.

¹⁷⁷ HDA, OJV, kut. 11, sign. 6. III. 1709.

Takva je primjerice zadužnica Nikole Vojkovića koju izdaje u Oroslavju u travnju 1711. kada u svojoj *necessitate* određenu sumu od Adama Daniela Raucha podžupana Zagrebačke županije posuđuje u njemačkoj moneti i to 53 rajnska forinta.¹⁷⁸

Jednako tako pred plemićkim sucem Zagrebačke županije potpisuje Nikola 1720. godine obveznicu kojom potvrđuje da je posudio novac od kapetana Karovačke krajine Kuševića (*Kussevicha*) kako bi od Adama Daniela Raucha otkupio svoje imanje *Stari dvor* odnosno *Berdovecz*. I ovako pred plemićkim sucem daje priznanicu da će vraćati kamate na pozajmljenu svotu od 1000 rajnskih forinti u protivnom se Kušević i nasljednici imaju pravo ući u posjed njegovog imanja i držati ga do isplate svote i kamata.¹⁷⁹

Novčani dugovi nasljeđivali su se generacijama i generacijama unatrag kako to slikovito govori i obaveznica Leopolda Zaverškog iz travnja 1702. godine kojom „Ja zdola podpisani daiem na znanie vsemy vszakom pred koieh obraz ili liczi doiti ovo moje pizmo ili obligatoria“ posuđuje od Nikole novac i 5 rajnskih forinti i obećaje ih platiti do svibnja tekuće godine, na Tijelovo (15.5.), te se obvezuje da ako ne bi mogao platiti do toga datuma, Nikola ili njegov nasljednik ili sljednik, ako ih bude imao mogu držati njegovo imanje za rečeni dug dok god on ili njegovi nasljednici ili njegovi potomci ne plate taj dug. Zapečaćeno i potpisano vlastitiom rukom.¹⁸⁰

Znatan broj sačuvanih zadužnica i priznanica u arhivu Vojkovića, nastao je u samostanima, osobito samostanu Svete Klare u Zagrebu. Nadstojnice samostana – glavne *abbatise*, jednako su kao i upravitelji muških samostana brinule o financijskoj sigurnosti svojega samostana upravljajući njegovim novcem i ubirući kamate na pozajmljene svote. Vrlo poduzetne i u stalnome dodiru s vanjskim svijetom, osobito plemstvom, vodile su zagrebačke klarise školu za mlade plemkinje, brinule o vlastitim posjedima i gospodarskim poslovima. Financirale su se i svoju glavnicu povećavale i novčanim donacijama ili nasljedstvom svojih sestara kojim su se ove uzdržavale. Za novakinje koje su živjele u samostanu odnosno njihovo uzdržavanje također su morale brinuti njihove obitelji. Tako 1710. godine Elizabeta Barbara Gereczy za uzdržavanje svoje kćeri Kristine samostanu klarisa daje godišnju svotu novaca i maslac sa svojega imanja što joj svojom kvijetancijom potvrđuje abbatissa. „Ja odozdol potpisana Reda Svete Clare Kloštra Zagrebačkoga sada drugi put Abatisa (...) Valujem i svedočim daje Klošter pod skerbju mojum postavljen priel vu gotoveh penezih četrdeset Raniški i pet.... od Plemenite stare-slavne Rođena Gospe Elizabeta Gereczy, Plemenitoga i

¹⁷⁸ HDA, OJV, kut. 12, sign. 1711.

¹⁷⁹ HDA, OJV, kut. 14, sign. 1720.

¹⁸⁰ HDA, OJV, kut. 10, sign. 1702.

dobro i slavno Rođenoga negdašnjega Černkoci Ferenca, Cezarove i kraljeve svetlosti Tolnačnika i oberstara etc. Ostavljena vdova i to polag pogodbe za hranu Njih milosti kćere Marije Magdalene Kristine Černkocy, vu našem kloštu hranjene, i navučane, za lanšnje leto 1709. na dvaiseti i prvi den prešesnoga meseca Juliussa izveršeno i dokončano. Zverhu kojeh četerdeset Rainški i pol centa masla za leto sad rečeno pravo i napunom pri ... gore imenuvau Gospu oberstaricu zovem mojem pismom zrukom mojom podpisanem i z kloštarsum pečatjum podpečačenom quietajem i slobodneh činim. Dat Zagrabia die 23. Augusti 1710. Maria Elisabeth Szilli Abbatissa.¹⁸¹

Samim time što su kćeri slali u samostan, plemićke obitelji nisu bile oslobođene svojih obaveza prema njima. One su i dalje imale zakonsko pravo dobiti svoje nasljedstvo, nakon smrti roditelja ili rodbine te bi obično redovnica ta dobivena dobra pripisivala samostanu za svoje uzdržavanje. Također je prilikom ulaska imala pravo na miraz (vjerojatno novčani) koji joj je služio za osobne potrebne.

No nisu samo klarise sudjelovale u ovakvoj praksi novčanih transakcija – bila je to očito redovita praksa kako ženskih tako i muških samostana. Tako među kvijetancijama nalazimo dvije priznanice od pavlinskoga samostana u Zagrebu iz 1713. godine koji je Barbari Elizabeti posudio novac u iznosu do 355 rajnskih forinti, a ona je na tu svotu plaćala godišnju kamatu od 6 %. u iznosu od 20 forinti.¹⁸²

Godine 1718. Nikola dobiva priznanicu od kolegija prebendara kora crkve zagrebačke da je položio kamate na pozajmljenu svotu u iznosu od 620 rajnskih forinti.¹⁸³ U svibnju 1721. godine nalazimo Nikolinu zabilješku u kojoj sam piše kanoniku Zebiću i još jednom ga podsjeća na način na koji je vraćao dug od 1719. godine¹⁸⁴, a već sljedeće godine 1722. nakon smrti njegove supruge Elizabete Kolegij prebendara katedrale u Zagrebu Nikoli šalje opomenu. Naime pokojna njegova supruga je od kolegija prebendara posudila svotu u iznosu od 1000 rajnskih forinti i na tu je svotu plaćala kamate. Postojala je i klauzula u prizaninici o posudbi da ukoliko kamate ne budu uplaćivane i pozajmljeni novac vraćen kolegij ima pravo naplatiti se dijelom njezinoga posjeda Črnkovec. Nakon što je črnkovačko imanje naslijedio Ludovik Vagić koji je također u međuvremenu umro nitko im ne plaća kamate pa će oni biti prisiljeni naplatiti svoj dug executiom odnosno prisilnom naplatom zauzimanjem imanja i njegovim korištenjem do isplate svojih novčanih potraživanja.¹⁸⁵

¹⁸¹ HDA, OJV, kut. 12., sign. 23. VIII. 1710.

¹⁸² HDA, OJV, kut. 12, sign. 1713.

¹⁸³ HDA, OJV, kut. 13, sign. 1718.

¹⁸⁴ HDA, OJV, kut. 14, sign. 6. V. 1721.

¹⁸⁵ HDA, OJV, kut. 14, nema signature, pismo Kolegija prebendara katedrale u Zagrebu datirano 14. 11. 1722.

Osim svoje supruge Elizabete Barbare, iz vremena dok je još bila udovica Franje Črnkocija, osobitu vezu sa samostanom klarisa imao je i sam Nikola Vojković.

Godine 1721. godine dobio je potvrdu da je samostanu uplatio 15 rajnskih forinti. Vjerojatno je i on u jednom trenutku posudio novac od klarisa pa je vraćao kamate. Kako je to vidljivo iz kvijetancije gdje opatica Maria Anna Rosalia Hranilović (sestra njegove prve supruge) piše da mu za svaku godinu kada uredno preda novac ona izdaje kvijetanciju „zverhu kojih rečenih penezi za vekšega veruvainja radi pod pečatjum kloštarskom kvietanciju daiem.“¹⁸⁶

Osim što je posuđivao novac u ranijim fazama života, Nikola Vojković je kasnije isti taj samostan opskrbljivao prehrambenim proizvodima sa svojih imanja. Godine 1718. abatisa Helena Klara Orahoczy piše kako je od „gs Voiković Miklouša čisteg masla 91 funt kako i 10 alaganov pšenice kada njega Milost Budu hoteli ondasu račun vučini i prevzemi sreber za kojega dalisu pšenicu i maslo.“¹⁸⁷ Dok mu u svibnju (ne znamo koje godine jer nije navedeno u pismu) abatisa Ratkaj (*Rattkay*) piše neka joj povodom slavlja zbog postavljanja nove *abbatise* u samostan pošalje peradi i da će mu za to platiti po cijeni po kojoj se inače perad prodaje. „Spominamse dasumi vm vnogo puti vu potreboče pomogli i zato sada za zadnji put prosim ponizno vm akobi kak moguće dami pošelju k nedelje kaj imaju mladine kopunov, osebužno i purana kojega, ar danas tjeden toje vu prišasni četertak trojački tjeden budemo novu g Abatisu postavljali ter nigdar nikaj mladine nemam... ja pako hoću plaćati kopune po 3 groše, a purane kakse pogodimo i to taki i zonum prilikum hoću peneze zatu mladinu poslati listor prosim za boga nai mi vučine ovu milošuću.“¹⁸⁸ (Prilog 7.)

Intimni prijateljski odnos ista opatica Rosina Ratkaj pokazuje i kada Nikolu u pismu iz 1719. godine moli za savjet vezano uz pismo Erdödyja koje i prilaže svojem. Nikola je očito bio cijenjena osoba, intimni nadstojničin prijatelj i vjerojatno osoba dostojna povjerenja koja je bila upoznata s povjerljivim samostanskim poslovima. U istome pismu molila je opatica i njegovu suprugu Elizabetu da plati kamate za ovu i prošlu godinu, a kojoj je opatica produžila rok za plaćanje do Martinja. Naime i sama opatica, kako napominje u pismu, mora pozajmljivati novac kako bi kupila govedinu za potrebe samostana.¹⁸⁹

Osim zaduživanja drugi način dobivanja gotovoga novca bila je trgovina. Trajna je nestašica novčanih prihoda srednje plemstvo ponekad pretvarala u prave trgovce poljoprivrednim proizvodima (žitom, vinom, duhanom i životinjama) s njihovih posjeda.

¹⁸⁶ HDA, OJV, kut. 14, sign. 1721.

¹⁸⁷ HDA, OJV, kut. 13, sign. 1718.

¹⁸⁸ HDA, OJV, kut. 30, sign. 9. V.

¹⁸⁹ HDA, OJV, kut. 64, sign. 1719. Vojković

Uz već spomenutu trgovinu živežnim namirnicama sa samostanom klarisa u Zagrebu te trgovinu duhanom sa posjeda Stražiman kod Požege, sa svojega imanja Vojković je osobito razvio trgovinu žitom. Vezano uz Nikolino žito koje ima na prodaju piše mu kapelan Petar Kosović (*Kossovich*), plebaniš crkve Svete Ane. Moli u ime svojih župljana kmetova da bi im prodao žito za gotov novac koji bi oni mogli uplatiti do blagdana Sveta tri kralja. Župnik sam jamči svojom zadužnicom za njih. U slučaju da njegovi župljani ne bi mogli platiti on se obvezuje podmiriti račun. Također kapelan je molio Nikolu neka mu svakako naznači koja je cijena žita te da njegovim župljanima svakako pošalje dobro žito, a ne zeleno.¹⁹⁰

I župnik iz Jastrebarskog Nikoli isti dan piše neka kmetu posudi žito dok mu ovaj ne uspije vratiti novac i to tako da će vjerojatno tijekom zime uspjeti prodati nešto vina i namaknuti novac za žito (...“tako kako i drugem doklam si bude mogel vina kaj openeziti“).¹⁹¹

Plemstvo se ipak ponekad uspjevalo otrgnuti od svoje zemljoposjedničke stvarnosti i gotovo robusnoga života i s nešto gotovoga novca koji su trgovinom ili primjerice posuđivanjem i ubiranjem kamata uspjevali sakupiti, s vremena na vrijeme u skladu sa svojim plemićkim statusom priuštiti si poneki dašak luksuza. Tako su primjerice kvalitetniju i luksuznu robu nabavljali i kupovali izvan Hrvatske, u Beču ili kojem drugom gradu Monarhije. Nikola piše Ivanu Rauchu i zahvaljuje na dvije kese od kože koje je zatekao u kući po dolasku iz Beča, ali su bez cijene. Bez obzira na to šalje mu 12 rajnskih forinti dok će po potrebi ostalo nadodati.¹⁹² Netko piše Nikoli nepoznate godine i čestitajući mu Novu godinu moli ga da kada bude išao u Graz neka njemu ili njoj donese 3 para cipela. Nema potpisa pa ne znamo tko je tražio cipele. „Kmet Lacko Horvatić povedlami da vm pojdu vu nemškoj Gradac kaj ako tak da tam idu prosim dami dostojaju troji cipeliši Drečni ženski srednji donijeti.“¹⁹³ U pismu iz prosinca 1744. plemić Kušević (*Kusseovich*) pita Vojkovića po kojoj bi cijeni prodao i koju vrstu žita podsjećajući ga usput da se kod njega Kuševića nalazi srebro i zlato koje je isti za Vojkovića kupio u Beču.¹⁹⁴

d) Obitelj i svakodnevni život

Do sredine 18. stoljeća, Zagreb je bio maleni grad kojega su nastanjivali obrtnici i trgovci. Bio je središte sudskih i upravnih poslova, s kaptolom i samostanima kao

¹⁹⁰ HDA, OJV, kut. 28. sign. 11. VI. 1740.

¹⁹¹ HDA, OJV, kut. 28. sign. 11. VI. 1740.

¹⁹² HDA, OJV, kut. 28. sign. 20. X. 1743.

¹⁹³ HDA, OJV, kut. 29, nema signature

¹⁹⁴ HDA, OJV, kut. 28, sign. 30. XII. 1744.

vjerodostojnim mjestima za obavljanje pravnih i administrativnih poslova. Njegovi stanovnici živjeli su običnim ustaljenim ritmom, bez raskoši i velikoga uzbuđenja okruženi bedemima koji su rijetko propuštali dolazak novina u njihove mirne živote.

U prvoj polovici 18. stoljeća plemstvo sjeverozapadne Hrvatske nije imalo običaj živjeti u gradovima, a samo rijetki su od njih imali kuće unutar gradskih zidina. Zagreb, točnije Gradec bio je mjesto gdje se išlo „opravljati“ poslove, administrativno središte i mjesto sastanaka, mjesto gdje se posuđivao i vraćao novac, mjesto gdje se išlo pisati i potvrđivati dokumente u gradskome magistratu ili pak u kojem od samostana ili na Kaptolu, mjesto gdje se sastajao sud na kojem se moglo uložiti prosvjed protiv nekoga ili pak doći na sudsku parnicu, mjesto gdje se u samostanskim ljekarnama pripravljaio lijek za nekog bolesnika, mjesto gdje se dolazilo prigodno na sajmove ili kakvu crkvenu procesiju. Među dokumentima nalazimo da se zbog pravnih poslova kao što je primjerice bilo ovjeravanje ugovora, čak nije ni moralo dolaziti u Gradec već se sastajalo i ugovaralo na plemićkim dvorcima. Bilježnik, sudac ili podžupan bio bi pozvan na to mjesto sastanka kako bi svojim potpisom ovjerali ili potvrdili valjanost ugovora ili su se pak ugovori i ostali poslovi obavljali u domovima gore navedenih dužnosnika.¹⁹⁵

Iako administrativno središte županije i sjedište župana, bilježnika, plemićkoga i gradskoga suca, mjesto gdje se sastaje gradski magistrat i povremeno sastaje sabor, plemići koji su imali posjed nisu, osim ako su obavljali neku javnu službu ili tijekom, primjerice, trajanja saborskoga zasjedanja, živjeli odnosno trajnije se nastanjivali u gradu. U gradu se nije živjelo jer to još uvijek nije bilo mjesto za plemićki način života.

Srednje i visoko plemstvo Zagrebačke županije uglavnom je živjelo na svojim posjedima u okolici Zagreba. Česti su i uobičajeni bili godišnji obilasci imanja koje su posjedovali, obično kako bi obavili poslove vezane uz vođenje gospodarstva na tim posjedima. Mogli bismo reći da su plemići zapravo živjeli pravim seoskim, ladanjskim životom, brinući o napretku svojih imanja, stojeći na čelu zajednice svojih podložnika kao zemaljski gospodari u udobnosti svojih kurija, dvoraca, parkova, šetnica s pogledom na okolne oranice, vinograde, pašnjake i šume. Čini se da se i većina društvenoga života skromno i s vrlo malo uzbuđenja odvijala druženjem po dvorcima, međusobnim posjetama te ručkovima i večerama. O tome prema sjećanju u svojim memoarima svjedoči i grof Oršić opisujući i žaleći za nekadašnjim načinom

¹⁹⁵ Primjerice HDA, OČS, kut. 21, sign. N° 2061. U kuriji Jurja Jelačića župana Zagrebačke županije pred Nikolom Babočajem Čehom vice sucem Zagrebačke županije Julijana Moscon podiže sudsku opomenu protiv Nikole Vojkovića vezanu uz dug oko kurije *Vukovo selo*.

života. „Na stol su dolazila dobra i mnoga mesna jela; torte i paštete bijahu najotmjenija jela. Za stolom se dugo sjedjelo i izpijalo u svačije zdravlje.“¹⁹⁶

Spominjući trpezu čini se da nisu samo mesna jela i paštete bile omiljena hrana već je i prehrana bila dosta raznolika. Tako u pismu iz listopada 1740. godine grof Karlo Ratkaj zahvaljuje Vojkoviću na ptičicama koje je za razonodu i zabavu poslao njegovoj supruzi grofici te ga ujedno moli kako bi mu iz svojih ribnjaka poslao nešto svježih riba ili u nedostatku istih neka pošalje sušene.¹⁹⁷ U sljedećem mu pak pismu zahvaljujući na čestitkama za rođendan i poslanoj ribi, Ratkaj i njegova supruga obećavaju uzvratiti istom mjerom te po zimi nakon lova poslati mu jelenjega ili košutinog mesa.¹⁹⁸ (Prilog 8.)

Život se na imanjima odvijao u krugu obitelji. Zbog velike stope smrtnosti, udovice i udovci nisu bili rijetkost pa tako ni stalne ženidbe. Ponešto o načinu života žena, odnosno plemkinja u doba Nikole Vojkovića također je moguće rekonstruirati na temelju pisama iz njegove ostavštine. U prvome redu većina plemkinja je jednako kao i muškarci njihovoga doba bila pismena. Iako je većina njih vjerojatno poduku primala kod kuće, ne smijemo zanemariti činjenicu da je veliku ulogu u opismenjavanju djevojaka odigrao i samostan opatica svete Klare u Zagrebu u sklopu kojega je tijekom 18. stoljeća djelovala škola za mlade plemkinje.¹⁹⁹

Nadalje iz pisama je vidljivo da su se plemkinje (srednje plemstvo) uglavnom služile hrvatskim jezikom. Neke od njih vjerojatno su poznavale i druge jezike osobito latinski, njemački i francuski.

Iz pisama je također očito da plemkinje nikako nisu bile nezainteresirane za događaje oko sebe, usudimo se tvrditi da su s gotovo jednakim žarom kao i muški dio populacije nastojale očuvati svoj status ili oplemeniti i povećati svoj posjed. Iako nisu sudjelovale u javnim poslovima županija, gradova ili na koncu Kraljevine, žene su itekako bile ravnopravne sudionice gospodarskoga života. Plemkinje, udane žene ili udovice u odsutnosti muževa skrbile su za dobrobit i normalno funkcioniranje obiteljskih dobara²⁰⁰, posuđivale novac ili se zaduživale te ga s kamatama vraćale²⁰¹, podizale su tužbe i sudjelovale u imovinskim

¹⁹⁶ Oršić, „Uspomene Adama grofa Oršića“, 83.

¹⁹⁷ HDA, OJV, kut. 28, sign. 29. X. 1740.

¹⁹⁸ HDA, OJV, kut. 28, sign. 4. XI. 1740.

¹⁹⁹ Emilij Laszowski, „Opatice sv. Klare ili klarise u Zagrebu“ u *Stari i novi Zagreb*. Zagreb: Školska knjiga, 1994., 63.

²⁰⁰ Primjerice u HDA, OJV, kut. 64, sign. Vojković 1714. Barbara Vragović piše Nikoli Vojkoviću vezano uz Nikolinu tužbu protiv njezinih kmetova koji su napali njegove kmetove i oteli im stoku. Ona se obvezuje da će mu dati zadovoljštinu zbog načinjene štete kao što to čine u sličnim situacijama i ostala gospoda.

²⁰¹ Primjerice u HDA, OJV, kut. 14, sign. 1720. Priznanica kojom se potvrđuje kako je Elizabeta Barbara uplatila kamatu na posuđenu svotu u iznosu od 200 rajnskih forinti Elizabeti Vukmerović udovici Znika u Golubovcu u lipnju 1720. godine.

sporovima osobito onima koji se tiču nasljedstva posjeda. Kao udovice preuzimale su također i skrb nad svojom maloljetnom djecom i bile im zakonite skrbnice do njihove punoljetnosti. Nažalost malo je radova o povijesti žena te njihovom doprinosu i ulozi u pojedinim povijesnim razdobljima. Ipak obiteljski arhivi kao i u mnogo čemu drugome odličan su izvor za saznanja o ženama i njihovoj ulozi u društvenom i gospodarskom životu Hrvatske.

U ostavštini Nikole Vojkovića ostala su između ostaloga sačuvana i četiri pisma od kojih mu je tri njegova supruga Elizabeta Barbara tijekom njihovog kratkog bračnog života slala u Beč u vrijeme dok je Nikola tamo boravio vezano uz parnicu za obiteljska imanja Chernkoczyja; dok mu je četvrto poslala u Karlovac. Njegovi odgovori na Barbarina pisma nažalost nisu ostali sačuvani.

Iako ih je količinski malo pisma su izvrstan prozor u svijet i intimu obiteljskoga života. Pravi su mali izvor detalja o Nikolinom i Barbarinom bračnom odnosu, o stanju u obitelji i odnosu prema djeci. Donose pojedinosti vezano uz vođenju imanja i gospodarstva, odnos prema susjedima. (Prilog 9.)

Budući da su pisma pisana u vrijeme dok je boravio u Beču u borbi s kraljevskim fiskom za dobivanje nove parnice i u vrijeme dokazivanja prava na nasljedstvo imanja od novosti koje mu je prvo javljala Elizabeta Barbara bile su vijesti o postupcima njihovog tada najvećega rivala u imovinskoj parnici, podžupana Križevačke županije, Vagić.²⁰²

U svakome pismu redovito ga je izvještavala o poslovima koje je davala obavljati na imanjima. U odgovoru na Nikolino pismo od 25. veljače (vjerojatno 1721. godine) piše: „Naši kmeti černkovečki marljivo drva nositi moraju gos. meštru vu Zagreb (...) Naši konji vu zaboku senosu dojeli iega jošće aliga zatu nevolnu betežnu marhu čuvaju vu kaštel kupć onje zblatom stackan njega minus bude tam jel dabi bilo gde konje držati vu černkovceh na onom senu ondešnje bise lepo prodati moglo. Ja vendar mislim Čeha prositi akobimi mogl el stanja kaj odpustiti dabi končiske konje tam vergla (...) marhe naše vu zaboku je dosada poginulo osemnaister glav a jošće je betežne. Ovde smo imeli lepo vreme do nedlje prešesne a potlam imamo da jeden čas sunce sveti a drug čas deš ide po ovome (...) počele suse sterni zeleniti lepo.“²⁰³ U pismu pak koje je datirano na 1. studenoga, nepoznate godine i upućeno Nikoli u Karlovac, piše kako svinje nisu imale što jesti pa ih je s imanja u Bistiri preselila u Želin i da će poklati sve one koje su dovoljno velike za to.²⁰⁴

²⁰² HDA, OJV, kut. 28, sign. 17. II.

²⁰³ HDA, OJV, kut. 29, s.d.

²⁰⁴ HDA, OJV, kut. 30, sign. 1. XI. 16... (smatralo se da ovo pismo datira iz 17. stoljeća, međutim po sadržaju je jasno da se odnosi na prepisku između Nikole Vojkovića i njegove supruge te da je vjerojatno nastalo u jesen 1720. godine)

Kao brižna pomajka izvještavala je Nikolu o tome da mu sin Ignacije loše napreduje u školi i baš kada mu je krenulo bolje, razbolio se i morao se liječiti kod isusovačkoga ljekarnika. „(...) za navuk Ignacije zločestoje jako bil začel da preceptor neznal kajšnjim začeti pakseje bil poboljšal. Natoje obetežal ter je zdela betežen apotikar jesusovački knjemu hodi iako flakum van hita vina nesme piti niti kiseloga jesti.“²⁰⁵ Kasnije u pismu od 6. ožujka izvještava ga kako Ignacije još uvijek ne ide u školu jer se oporavlja od bolesti ali i od žuljeva koje je dobio od čizama.: „Za prisedbu Ignaci jošće spred fašinek vu školi nehodi nešto od betegaje bilo a nešto od noge veli dasuga čizme ožulile (...)“²⁰⁶

Od zanimljivosti u post scriptumu piše i o svađi i tučnjavi između dvoje susjeda koja je skoro završila dvobojem. „P.S. skorobi bila zabilaim obznaniti da ove dneve bilisu pogledića obodva i plepelić namlake pri obedu pri vagiću. jurica pogledić posvadilseje s plepelićem i jurica pogledić dobroje zeskubel plepelića i vansuse zezvali ali plepelić neštel nego joššće vu zorju sdomu poboegel nekam.“²⁰⁷

Iako je pisma započinjala sa formulom „Služba moja ponizna daje vu ljubav mojemu dragomu preporučena“, a završavala sa „Ostajem mojega ljubljenoga službenica i tovarošica verna“ čini se da je i njihov brak bio sklopljen iz interesa, brak u kojem se ona sklonila i pronašla zaštitu nakon smrti muža i sina te odlaska kćeri u samostan o čemu je gore bilo riječi. Možda najrječitije to opisuje i sama u četvrtom pismu u kojem Nikolu prekorava kako nije morao odlaziti, odnosno, bolestan i u teškom stanju putovati u Karlovac samo kako bi se udaljio od nje.²⁰⁸

Elizabeta Barbara umrla je u travnju 1722. godine, od neke, čini se, kronične bolesti. Razotkrivanju njene intime pridonio je i račun za lijekove zagrebačkoga apotekara Kristofora Baptista izdan godine 1724., kojima se Elizabeta Barbara liječila u zadnjim mjesecima svojega života. Račun je pronađen u ostavštini Vojkovića, a za razdoblje od kraja 1721. do travnja 1722. godine. Iz njega je vidljivo kojim se preparatima liječila (najčešći je pripravak bio bademovo ulje), ali i da je njezino zdravlje iz dana u dan bilo sve gore sudeći po intenzitetu i količini lijekova koje je uzimala sve do trenutka smrti.²⁰⁹

Osim supruginih pisama u ostavštini je sačuvano i nešto pisama koje je Nikola Vojković izmijenio sa sinom Ignacijem. Pisma su uglavnom bila poslovna, na razini vođenja gospodarskih poslova na imanjima. Vidljivo da je njega pomalo uključivao u svoje poslove i

²⁰⁵ HDA, OJV, kut. 28, sign. 17. II.

²⁰⁶ HDA, OJV, kut. 28, sign. 6. III.

²⁰⁷ HDA, OJV, kut. 29, s.d.

²⁰⁸ HDA, OJV, kut. 30, sign 1. XI. 16...

²⁰⁹ HDA, OJV, kut. 14, sign. 16. III. 1724.

slao ga umjesto vlastitih odlazaka na pojedina svoja imanja kako bi ga kao svojeg jedinog nasljednika pripremio za ulogu zemljoposjednika.²¹⁰ Svoje jedinome nasljedniku Nikola je također omogućio školovanje u Hrvatskome kolegiju u Beču gdje je mladi Ignacije boravio dvije godine.²¹¹

Nikola je bio najbližiji s bratom Franjom Vojkovićem s kojim je i najčešće kontaktirao te ga zajedno s njegovim sinovima Sigismundom i Kristoforom novčano i materijalno pomagao.

Naime prema diobenom dokumentu iz godine 1701. braća Nikola, Ivan i Franjo podijelili su imanja tako da je Nikola dobio Rakitje, a Franjo dio imanja u Oroslavju. No čini se da se Nikola puno bolje snalazio kao zemljoposjednik i kasnije se kao vojvoda u Vojnoj krajini te zagrebački podžupan uzdignuo do visokoga položaja u društvu. Franjo Vojković je izgleda ostao siromašan plemić s vrlo malim posjedom i velikim financijskim poteškoćama. Nakon Franjine smrti njegovi sinovi naslijedili su obiteljsko imanje, ali potaknuti siromaštvom karijeru su započeli graditi u vojnoj službi. Zanimljivo je da su kasnije sinovi Franje Vojkovića, Sigismund i Kristofor obiteljsko ime uzdigli do razine visokoga plemstva na što ćemo se usredotočiti u četvrtoj cjelini ove radnje.

Poseban odnos Nikola je imao prema svojem rođaku Ivanu Rauchu. Bez obzira na to što mu je njegov otac Adam Daniel Rauch u mlađim danima bio jedan od glavnih oponenta i parničara na sudu vezano uz obiteljsko nasljedstvo i imanja, čini se da je s Ivanom Rauchom razvio prisniji odnos. Odmah nakon očeve smrti mladi Ivan Rauch piše Nikoli i objašnjava da će sada on preuzeti očevu ulogu i moli u tome Nikolinu pomoć uz obećanje da će mu vjerno služiti i najprije to dokazati tako da mu dostavi sve potrebne papire i dokumente.²¹²

U njihovoj obilnoj međusobnoj korespondenciji koja se odvijala godinama Rauch mu stalno piše vezano uz imanja i razmirice koje se javljaju na imanjima s obzirom da su susjedi i stalno naglašava da želi dobrosusjedske odnose.

Četrdesetih godina Nikola pomaže svom rođaku Rauchu kada ga ovaj u seriji od nekoliko pisama traži dopuštenje i njegov potpis za prijepis i ovjeru grbovnice Ivana II. Vojkovića, točnije njegovih vojnih zasluga i uspjeha zbog kojih mu je kralj izdao grbovnicu te da mu ovjereni dokument proslijedi u Beč. Rauch je naime smatrao da s obzirom na to da je po majci potomak obitelji Vojković da bi mu pozivanje se na junaštva Ivana II. Vojkovića i zasluge koje je učinio za Kraljevstvo u borbi protiv Turaka mogle pomoći u svrhu njegovog

²¹⁰ HDA, OJV, kut. 29, s.d.

²¹¹ Dočkal, *Hrvatski kolegij u Beču*, 274 -275. U zapisnicima kolegija zabilježeno je da se dana 12. svibnja (1732.) u domovinu vratio „saecularis“ Vojković, a godine 1733. Vojković je u Kolegiju zajedno s još nekim pitomcima boravio 199 dana.“

²¹² HDA, OJV, kut. 64, sign. 1728. Vojkovich

napredovanja na mjesto podbana.²¹³ Na njegove molbe Nikola je odogovorio da se original grbovnice čuva u kući kod kanonika Pogledića te ga uputio kako Ivanove vojne uspjehe i zasluge može pročitati i u djelu *Historia* mađarskoga povjesničara Nikole Istvanffyja. Nakon što je Nikola potvrdio prijepis odnosno kopiju grbovnice, autentičnost iste potvrđena i je kod zagrebačkoga kaptola te je Rauch taj dokument priložio svojoj molbi u Beču. U listopadu 1743. godine Ivan Rauch zaista je postao hrvatski podban te ujaka u pismu od 22. listopada iste godine podsjeća na poziv na instalaciju i poziva ga tom prilikom na svečani objed kojeg će prirediti povodom tog sretnog događaja.

Kako se iz korespondencije čini Nikola nije bio ravnodušan ni spram svoga rođaka Ivana Bužana, sudskoga prisjednika Sudbenoga stola jer mu u jednom od rijetkih pisama koja su ostala sačuvana vrlo nježno piše i raspituje se o zdravlju njegove obitelji i naziva je „malom kumpanijom.“²¹⁴

Ne može se na temelju ovako maloga uzorka kao što je ostavština jedne obitelji, točnije jednog njezinoga člana, zapravo pretpostaviti koliko je mecenatski odnos bio važan segment društvenoga života i koliko je pridonosio ugledu i bogatstvu pojedinca.

U mlađim danima osobito nakon smrti druge supruge Elizabete Barbare Nikola se mučio s dugovima i sam pozajmljivao novac i zaduživao se. No čini se da se ta situacija tridesetih i prvoj polovici četrdesetih godina 18. stoljeća popravila pa je Nikola nakon vojne i državne službe podžupana te nakon što je po supruzi Elizabeti Barbari naslijedio dobar dio nekadašnjih imanja obitelji Črnkoci zapravo postao cijenjen i bogati pripadnik plemićke zajednice. Nikola je u svojim kasnijim godinama bio pokrovitelj i svojevrсни sponzor i mecena koji je i sam mogao posuđivati kao ugledni i bogati pripadnik plemstva. O tome svjedoči velika količina pisama osobito iz prve polovice 40-tih godina 18. stoljeća u kojima ga podložnici, slobodnjaci, građani ili mlađi siromašniji plemići mole da im posudi novac za različite svrhe ili pak da im bude zaštitnikom i dobrotvorom u njihovim pothvatima. Nazivaju ga ocem ili patronom. Tako mu primjerice plemić Juraj Kraljić (*Kralich*) oslovljavajući ga ocem piše radi novčane pozajmice kojim bi pokrio troškove popravka kuće i nove peći koju mu izrađuje lončar.²¹⁵ U svemu tome Nikola je naravno imao interes stoga što mu je rastao ugled u društvu i zapravo je stjecao doživotne dužnike, ali je na svoju posudbu novca kao i svi drugi naplaćivao kamate pa mu se to u konačnici i novčano isplatilo.

²¹³ HDA, OJV kut. 28, sign. 30. VI. 1743. i sign. 27. VII. 1743.

²¹⁴ HDA, OJV, kut. 29. s.d.

²¹⁵ HDA, OJV, kut. 28, sign. 12. VII. 1742.

Pobožnost i stalna prisutnost i pripravnost na smrti bili su jedan od glavnih aspekata života. Smrt je bila dio svakodnevnoga življenja, bila je neminovna kao dio životnoga ciklusa. Osim stalne prijetnje od nasilnoga gubitka života, zdravlje i sposobnost tijela ili njegova krhkost i nemogućnost da se nosi s bolestima i tjelesnim nedostacima, umiranje male djece bili su glavni uzroci sveprisutnog osjećaja smrtnosti. Najznakovitiji pozdrav u pismima bilo je zazivanje zdravlja ili, u slučaju bolesti, brzoga ozdravljenja. Franjo Kušević (*Kussevich*) u svome pismu Nikoli Vojkoviću iz svibnja 1742. godine naglašava: „žalmije iz pravoga serca da tak dugo Gon Vcomes postelje i hiže čuvati moraju želim onda prvo i stalno zdravlje...”²¹⁶ Jedan od načina prevladavanja straha od smrti očitovao se i u vrlo specifičom obliku barokne pobožnosti. Plemići kao pokrovitelji crkava, osobito na svojim posjedima, daruju novac i sredstva za njihovu gradnju, obnovu i opremanje. Grade ili održavaju oltare svetaca zaštitnika, daruju crkveni namještaj, opremu i svijeće; naručuju i plaćaju svete mise i mise zadušnice. U svojim oporukama crkvama ostavljaju legate u zalag za ukop vlastitog tijela u crkvenu kriptu i služenje misa zadušnica za spas duše.²¹⁷

Jedan od lijepših ilustracija te vrste pobožnosti možemo saznati i iz pisma koje je Nikoli napisala Franciska Ana Hranilović (*Hranilovich*) udana Vojnović sestra njegove pokojne supruge Izabele. U svojem pismu iz travnja 1713. godine koje bismo mogli okarakterizirati kao svojevrsnu oporuku ponajprije govori o svojoj velikoj ljubavi prema pokojnoj sestri, šogoru i nećaku. Budući da joj je otac još uvijek živ ona ovim pismom ostavlja nakon svoje smrti svoje imanje koje trenutno posjeduje kao i ono koje bi tek trebala dobiti od nasljedstva nakon očeve smrti, Nikoli i njegovome sinu zato što su joj sestra koju je neizmjereno voljela i njezin suprug Nikola bili dobri i zato što je Nikola nije ostavio samu i brinuo je o njoj kada je ostala udovica. Zauzvrat moli da Nikola za nju, njezinog pokojnog supruga i majku uplati svete mise zadušnice te da uredi da se i nakon njegove smrti njihovo ime spominje u misama zadušnicama.²¹⁸

I zaista među građom koja je nastala nakon 1713. godine nalazimo priznanicu samoborskoga franjevačkoga samostana koja dokazuje da je Nikola održao obećanje i nakon smrti šogorice Ane Franciske u travnju 1717. godine za nju dao služiti mise zadušnice.²¹⁹

Ipak, praznovjerje i narodne predaje osobito tradicija vezana uz vjerovanje u vještice bili su snažno prisutan dio svakodnevice, pa potvrdu o tome nalazimo i u ostavštini Vojkovića.

²¹⁶ HDA, OJV, kut. 28, sign. 2. V. 1742.

²¹⁷ Primjerice Elizabeta Barbara Gereczy Vojković bila je pokroviteljica crkve u Šćitarjevu i pokopana je u toj crkvi zajedno sa svojom obitelji i prvim suprugom. Za života je darivala crkvu te je i oporučno je crkvi ostavila zalag za pokop služenje misa zadušnica.

²¹⁸ HDA, OJV, kut. 64, sign. 1713.

²¹⁹ HDA, OJV, kut. 64, sign. 1717.

Naime Ivan Rauch 1729. godine piše Nikoli koji u to vrijeme obnaša dužnost podžupana Zagrebačke županije i opisuje kako je uhvaćena vještica koja se sada nalazi okovana u utvrdi Želin. Rauch moli da se pošalje komisija s Krčelićem (*Krchelicem*) na čelu koja bi na znanstveni način morala ispitati je li ta žena kriva za ono za što ju se optužuje jer je siguran (Rauch) da Vojkoviću ne bi bilo drago da je optuženica zatvorena ako nije kriva.²²⁰

²²⁰ HDA, OJV, kut. 64, sign. 1729. Voikovich

4. ŽIVOTNI OKVIRI HRVATSKOGA PLEMSTVA TIJEKOM DRUGE POLOVICE 18. STOLJEĆA – GROFOVI SIGISMUND I KRISTOFOR VOJKFFY

4.1. Politički, društveni i kulturni život u sjeverozapadnoj Hrvatskoj u drugoj polovici 18. stoljeća²²¹

Razdoblje vladavine Marije Terezije i njezinoga nasljednika Josipa II. u Hrvatskoj i Slavoniji bilo je obilježeno dubokim društvenim, ali i promjenama u upravnom ustroju zemlje. Od sredine 50-tih godina 18. stoljeća Marija Terezija u Banskoj je Hrvatskoj svojim intervencijama u unutarnji ustroj zemlje nastojala oblikovati upravni aparat na koji bi se kao kraljica mogla osloniti u provođenju svoje politike i suprotstaviti se staleškome karakteru uprave u hrvatskim zemljama.

Hrvatski sabor imao je izrazito jak utjecaj u lokalnoj i županijskoj upravi triju županija: Varaždinskoj, Zagrebačkoj i Križevačkoj od kojih su upravo posljednje dvije upravno i financijski ovisile o Hrvatskom saboru i banu. O upravnoj strukturi i djelovanju tih županija odlučivalo se na sjednicama Hrvatskoga sabora, a ne na županijskim skupštinama. Također u Hrvatskoj je prije reformi Marije Terezije postojala samo jedna zajednička blagajna koju je kontrolirao Sabor. Zbog potrebe da učvrsti svoju vlast na lokalnoj razini kraljica je upravnim reformama nastojala urediti ponajprije poreznu upravu te ojačati vojsku, ali i potaknuti lokalno gospodarstvo. Hrvatske županije nastojala je urediti po uzoru na slavonske županije koje je 1745. godina vratila pod jurisdikciju Hrvatskoga sabora. Spomenute županije bile su ustrojene tako da je kraljevska vlast imala mnogo veće ovlasti i bila više prisutnija na lokalnoj razini. Primjerice, kraljica je u tim županijama imenovala velike župane pa su oni bili predstavnici kraljevske vlasti na županijskoj razini, u županijskim skupštinama vodio se politički život i lokalni upravni poslovi, a svaka županija imala je vlastitu blagajnu.

²²¹U pregledu značajnijih procesa na području Sjeverozapadne Hrvatske i u gradu Zagrebu tijekom druge polovice 18. stoljeća koristili smo poglavlja u knjizi *Povijest Hrvata* knj. 2: „Demografska i društvena kretanja“, „Zemljišni odnosi u Hrvatskoj u 18. stoljeću i problemi poljoprivrede“, „Gospodarske reforme carice Marije Terezije na području cijele Hrvatske i Slavonije“, „Promjene nastale u društveno-upravno području kroz reforme Josipa II., odnosno kako Hrvatska i Slavonija dočekuju 19. stoljeće“ autorice Mire Kolar Dimitrijević; zatim poglavlja autora: Ivane Horbec „Upravne reforme Marije Terezije“, Milana Vrbanusa „Vlastelinstva u Hrvatskoj u 18. stoljeću“, Alexandera Buczynskog „Vojna krajina u 18. stoljeću“ te poglavlje „Likovne umjetnosti, književnost, znanost, školstvo i Crkva u Hrvata u 18. stoljeću“. Osim navedenog korištene su također već spomenuta izdanja Franje Buntaka *Povijest Zagreba*, te *Tisućljetni Zagreb* Kampuša i Karamana.

Prve promjene koje je kraljica potaknula u tradicionalnom ustroju uprave u Banskoj Hrvatskoj ticale su se uređenja poreznoga sustava kao primarnoga interesa Dvora. Naime do sredine 18. stoljeća porezna sredstva hrvatskih županija nisu poput sredstava ostalih članica Monarhije završavala u krajevskoj blagajni već su ista tijekom ratova protiv Osmanlija bila dodijeljena hrvatskim staležima radi održavanja Banske krajine. S vremenom vojni porez stopio se s kraljevskim porezom pa se iz iste blagajne održavala i Banska krajina i županijski aparat. Prema diplomi bana Karla Batthyanyja iz 1750. godine kojom su proveden određene reforme u Banskoj krajini, jedna od odredbi ticala se poreznoga sustava. Kraljevski je blagajnik morao je u ime poreza godišnje isplaćivati 34 tisuća forinti novopostavljenom vojnom povjereniku u Banskoj krajini u također novoutemeljenu zasebnu vojnu blagajnu.

Po sređivanju poreznih prilika u uslijedila je reforma Varaždinske, Zagrebačke i Križevačke županije po uzoru na mađarske i slavonske. Povod toj kraljičinoj intervenciji bilo je izbijanje seljačkih nemira 1755. godine u Križevačkoj županiji te odluka tadašnjega hrvatskog političkog vodstva o vrlo oštrom gušenju bune. Na temelju izvještaja Althanove komisije koja je po zvršetku bune bila poslana kako bi istražila njezine uzroke i kaznila krivce, Dvor je došao do zaključka da su za izbijanje nemira krivi preveliki nameti i potraživanja pojedinih vlastelina od njihovih podanika, te da je politička moć u Hrvatskoj koncentrirana u rukama malobrojne grupe ljudi koja je u nedostatku čvršćeg banskoga i kraljevskoga autoriteta postala vrlo utjecajna. Godine 1759. sustav novoga županijskog uređenja izrađen je u Beču i poslan staležima u obliku dekreta. Kraljica je, kao i u slavonskim županijama imenovala velike župane, a održavanjem županijskih skupština te prikupljanjem sredstava u vlastitu blagajnu svaka je županija dobila mogućnost reguliranja svojih lokalnih poslova neovisno o Saboru.

Svakako navjeću promjenu u političkome i upravnome smislu u doba Marije Terezije prouzročila je nova reorganizacija uprave. U kolovozu 1767. godine utemeljeno je Kraljevsko vijeće za kraljevine Dalmaciju, Hrvatsku i Slavoniju. To Hrvatsko kraljevsko vijeće (kako je najčešće nazivano) bio je organ kraljičine izvršne vlasti u zemlji i predstavljalo je prvu modernu vladu u Banskoj Hrvatskoj. U poslove Vijeća pripadali su svi poslovi i ovlasti koje je do tada ban dijelio sa Saborom. Vijećem je uz još petoricu savjetnika predsjedao ban, a njegovo se sjedište sve do 1776. nalazilo u Varaždinu kada je, nakon požara, bilo premješteno u Zagreb. Vijeće je preuzelo vrhovnu upravu nad svim političkim, vojnim i gospodarskim poslovima u zemlji te je nadgledalo rad lokalnih jedinica uprave – županija i gradova, upravljalo je regulacijom zemaljskoga poreza i nadgledalo rad sudova. Osnutkom ovoga tijela Hrvatski je sabor potpuno izgubio upravnu funkciju te je njegova uloga nadalje stala ona

zakonodavna te ograničena na vojno-financijska pitanja. To je u konačnici dovelo do smanjivanja uloge i utjecaja hrvatskih slaža u političkome životu Banske Hrvatske.

Po završetku Sedmogodišnjega rata tijekom 60-tih i 70-tih godina 18. stoljeća u politici Dvora prema Hrvatskoj do izražaja je osobito došao gospodarski interes i to ponajprije u žitnoj trgovini, a kasnije u poticanju proizvodnje i osnivanju manufaktura. U interesu poticanja trgovine žitaricama iz Temišvarškoga Banata prema Jadranskome moru, pri čemu je grad Rijeka postao glavna izvozna luka, osnovana je na širem riječkom i primorskom području Severinska županija. Osobito se poticala regulacija i održavanje plovnoa trgovačkoga puta koji je kroz Slavoniju i Bansku Hrvatsku tekao rijekama Dunavom i Savom do Siska te Kupom do Karlovca odakle je dalje Karolinškom cestom bio dopreman do Rijeke. Hrvatsko kraljevsko vijeće u velikoj je mjeri doprinijelo gospodarskom razvoju zemlje, uređenju trgovine, poticanju osnivanja manufaktura i lokalnoga gospodarstva te obrtništva u gradovima. Unutar spomenutoga Vijeća 1769. godine osnovana je Trgovinska komisija koja je na čelu sa savjetnikom Nikolom Škrlecom Lomničkim bila zadužena za praćenje i napredak u svim pitanjima koja su se ticala gospodarstva hrvatskih zemalja.

Jedna od prvih većih gospodarskih odredbi Marije Terezije bila je odluka da se u hrvatskim zemljama u Varaždinskoj i Zagrebačkoj županiji te na području Slavonije i Slavonske vojne krajine započne s uzgojem dudova svilca. Ovaj pokušaj razvitka svilarstva u Hrvatskoj najprihvaćeniji je i najrašireniji bio upravo u Slavoniji. Tu tijekom druge polovice 18. stoljeća niču brojni nasadi dudu, u svim većim mestima razvijaju se odmotavaonice svile, a u većim gradovima djeluju i svilane. Osim svilarstva osobito je kraljica poticala bavljenje pčelarstvom i uzgojem ovaca.

Marija Terezija bila je velika zagovarateljica osnivanja manufakutra budući je u njima vidjela mogućnost za povećanje proizvodnje i općeniti gospodarski i trgovački napredak zemlje. Manufakture se, osobito u Banskoj Hrvatskoj, osnivanju tijekom 60-tih i 70-tih godina 18. stoljeća. Zanimljivo je da su se poslovima manufakture bavili uglavnom pripadnici višega plemstva koji su pojedine vrste proizvodnje pokretali upravo na svojim posjedima i imanjima. Najviše manufaktura bavilo se proizvodnjom platnenoga materijala. Bile su to uglavnom suknare kakvu je primjerice, osnovao Franjo Kušević na Ksaveru u Zagrebu, ili pak ona u vlasništvu grofa Petra Troilla Sermagea na njegovom imanju u Stenevcu te suknara grofa Draškovića u Trakošćanu. Grof Theodor Batthyany otvorio je manufakturu platna 1768. godine, a na svojem imanju u Vidovcu i grof Franjo Patačić bavio se izradom platna. Značajne su bile i manufakture metala gdje se osobito istaknuo grof Leopold Erdödy kao vlasnik samoborskoga rudnika bakra, a jedna od najvećih manufaktura, ona za proizvodnju

peći i zemljanoga posuđa, pripadala je barunu Ignjatu Magdaleniću u Križevcima. Godine 1764. grof Drašković u Trakošćanu je pokrenuo i staklanu gdje su radili uglavnom češki majstori, a u Novoj Vesi u Zagrebu nalazila se i najstarija hrvatska papirana koja je radila od 1771. godine u vlasništvu zagrebačkoga kaptola.

Međutim ove manufakture bile su uglavnom kratkotrajni pothvati koji su se od početka novoga stoljeća mahom ugasili uglavnom zbog pritiska konkurencije i jeftinije robe koja je stizala iz ostalih zemalja članica Monarhije.

U gradovima djelovali su obrtnici i zanatlije udruženi u cehove kojima je Marija Terezija također pridavala veliku pozornost, provela je njihovu reviziju i potvrđivala nova, modernija pravila.

U politički i svekoliki društveni život hrvatskih zemalja promjene je 1780. godine uveo novi car Josip II. U kolovozu 1779. Hrvatsko kraljevsko vijeće prestalo je s radom i sve njegove ovlasti prenesene su na Ugarsko namjesničko vijeće, čime je isto postalo mjerodavno i za područje Banske Hrvatske kao vrhovna politička vlast. Osamdesetih godina to je utjecalo na tješnju vezu hrvatskoga plemstva s jakim ugarskim plemstvom u kojima su hrvatski staleži tražili potporu protiv ojačale germanizacije Josipa II. Ovakav razvoj situacije uzrokovao je dalekosežne posljedice u daljenjem političkom životu hrvatskih zemalja.

Odgajan u duhu prosvjećenog apsolutizma Josip II. je svoje spoznanje upotpunjavao i temeljio na zamislima francuskih encilopedista. Držao se ideje carske neograničene vlasti koju je u potpunosti potrebno koristiti za dobrobit svojih podanika. U listopadu 1781. izdao je Edikt o vjerskoj toleranciji, a već sljedeće 1782. donosi odluku o ukidanju svih muških i ženskih samostana koji se nisu bavili podučavanjem ili negom bolesnika. Imovina tih samostana i ukinutih crkvenih redova prešla je u ruke Komore koja ih je dalje rasprodavala, a dobivena financijska sredstva Josip II. djelomice je iskoristio za osnivanje novih župa. Godine 1784. proglasio je njemački jezik službenim u visokoj upravi na razini cijele države, a u nastojanju sklapanja svih habsburških zemalja u jedinstvenu i homogenu državu, podijelio je Ugarsku i Hrvatsku na deset okružja. U kolovozu 1785. ukinuo je kmetstvo iako prema toj uredbi kmetovi nisu imali pravo na zemljišni posjed. Godine 1788. kao saveznik Katarine Velike bio je upleten u Turski rat. Njegove uredbe i edikti u korist prosperiteta njegovoga naroda i Monarhije izazvale su veliko nezadovoljstvo i protivljenje plemstva. Sve svoje reforme, osim ukidanja kmetstva i Edikta o vjerskoj toleranciji, Josip II. opozvao je neposredno prije smrti. Naslijedio ga je u kratkotrajnoj vladavini brat Leopold II., a novo stoljeće Monarhija je dočekala na čelu s carem Franjom I. Za razliku od svoje majke Marije Terezije koja nikada nije boravila u Hrvatskoj (iako je 1755. godine planirala putovanje po krajevima

sjeverozapadne Hrvatske), Josip II. u nekoliko je navrata putovao Banskom Hrvatskom i Vojnom krajinom, a u travnju 1775. boravio je i u Zagrebu gdje je bio oduševljeno dočekan. Jedna od najznačajnijih ličnosti s kraja stoljeća u hrvatskim zemljama bio je zagrebački biskup Maksimilijan Vrhovac, odan prosvjetiteljskim idejama, njegovo je djelovanje ostavilo trajni trag u političkom kulturnom i gospodarskom životu Hrvatske na prijelazu stoljeća.

Osim civilne Hrvatske u drugoj polovici 18. stoljeća bitne promjene dogodile su se i u sustavu Vojne krajine. Nakon završetka preustroja sredinom 18. stoljeća sastojala se Vojna krajina od ukupno od 11 pukovnija koje su bile nasljednice prijašnjih kapetanija i vojvodstava. One nisu bile samo taktičke vojne jedinice nego i osnovna upravna područja i njihovim su uvođenjem nastale bitne promjene u vojnokrajiškoj administrativnoj strukturi. Godine 1754. izašla su i *Vojnokrajiška prava* uzbirka propisa kojom se reguliralo obaveze i prava krajišnika u Varaždinskoj i Karlovačkoj krajini, ali je nakon 15-ak godina pravilnik bio proširen i na Slavonsku te na Bansku krajinu. Stvorena je i posebna *Krajiška proventna zaklada* koja je trebala regulirati i brinuti o svim prihodima i rashodima Vojne krajine te omogućiti financiranje krajiškoga stanovništva. Započelo se s ustrojavanjem i stvaranjem vojnih komuniteta – povlaštenih krajiških gradova kako bi se intenzivirala trgovina i obrt te potaknulo inače autarkično krajiško gospodarstvo. Sredinom 60-tih godina pristupilo se brojčanom ujednačavanju pukovnija podijeljenih na bataljune i satnije. Presudna godina i prekretnica u upravnom i gospodarskom pogledu u krajiškom društvu bila je 1787. godina kada je Krajina bila podijeljena na nova vojno-upravna područja, kantone. Ta je podjela ukinuta početkom novoga stoljeća.

I u drugoj polovici 18. stoljeća iz srednje Europe, ali i s područja Sjeverne Italije posredno preko Slovenije do hrvatskih zemalja stižu umjetnički utjecaji kasnobaroknoga razdoblja s naznakama rokoko stila i klasicizma. U graditeljstvu barokni stil očituje u nekim od najljepših primjera baroknog urbanizma u gradu Varaždinu, glavnome gradu Hrvatske kraljevine, kakva je primjerice palača obitelji Patačić izgrađena 1764. godine. U Slavoniji tijekom druge polovice 18. stoljeća bila je podignuta osječka Tvrđa, kompleks objekata vojnoga karaktera, a niz drugih gradova, kakav je primjerice Bjelavar, izgrađuju se planski s pravilnim rasterom ulica i trgovima, ili se pak moderniziraju.

U crkvenoj umjetnosti barokiziraju se mnoge starije građevine, a jedinstveni primjer svakako je crkva Sv. Marije Snježne u Belcu kraj Zlatara čija je dogradnja dovršena 1758. godine. Grade se i novi dvorci hrvatskoga plemstva na njihovim posjedima diljem Hrvatskoga zagorja, a svoju obnovu u baroknome stilu doživljavaju i stari dvorci. Na prostranim vlastelinstvima u slavonskoj ravnici novi vlasnici također grade svoje dvorce i palače, a

osobita pozornost u duhu stoljeća posvećena je oblikovanju pejzaža i perivoja koji okružuju te građevine.

Osobito je plodno 18. stoljeće bilo u književnosti i književnoj produkciji, a prosvjetiteljski duh osobito se ogledao u usmjerenosti pojedinih književnih djela na široke pučke čitateljske slojeve. Najznačajniji predstavnik takve proze bio je je slavonski fiziokrat i pisac Matija Antun Relković. U središnjoj Hrvatskoj prevladavale su nabožne i moralne teme, a krajem stoljeća u skladu s rastućim afinitetom publike prema kazališnoj umjetnosti na tome polju ističe se Tituš Brezovački sa svojim komedijama. Posebno mjesto u hrvatskoj književnosti kasnoga 18. stoljeća zauzima Katarina Patačić i njezine *Pjesme Horvatske* iz 1781. godine.

Osim književnih djela, u pisanoj produkciji bili su vrlo popularni različiti priručnici osobito oni gospodarskoga i obrazovnog sadržaja, a Hrvatsko kraljevsko vijeće upravo je poticalo izdavaštvo takvih priručnika na narodnome jeziku. U Varaždinu je početkom 70-tih godina boravio Ivan Krstitelj Lalangue doktor medicine koji je bio banski liječnik i županijski fizik. Kao izraziti predstavnik prosvjetiteljstva zbog neizmjerne potrebe za podukom puka i ugledajući se na *Normativum de re sanitatis*, zakon o ustrojstvu i unaprjeđenju javnoga zdravstva na području cijele Monarhije, počeo je pisati prosvjetno-zdravstvene knjige koje su bile prevođene na hrvatski jezik. Među njegovim djelima našao se i priručnik za primalje za koje je u Varaždinu utemeljio i školu, zatim sastavio je opširni popis i opisao svojstva hrvatskih ljekovitih vrela i toplica, a izdao je i praktičnu knjigu iz poljodjelstva s uputom o sađenju i upotrebi krumpira ili kako ih on naziva „zemaljskih jabuka“, namirnice koja je tijekom druge polovice 18. stoljeća sve više pronalazila svoje mjesto na stolovima svih društvenih skupina.

Razvija se i hrvatska znanost u drugoj polovici 18. stoljeća, no njezini najznačajniji predstavnici djeluju uglavnom izvan zemlje, primjerice znanstvenici okupljeni oko Ruđera Boškovića u Rimu ili pak oni koji djeluju na budimskom i peštanskom sveučilištu.

Sve do ukinuća, pojedini crkveni redovi bili su nositelji privatnoga i javnoga visokog, srednjeg i osnovnoga školstva na području hrvatskih zemalja. Od sredine 18. stoljeća javlja se i porast župnih pučkih škola. Pod utjecajem prosvjetiteljskih ideja i razvoja znanosti sredinom 18. stoljeća bečki dvor nastojao je modernizirati škole u Monarhiji. Prve veće promjene u uređenju školskoga sustava dogodile su se objavom pravilnika *Allgemeine Schulordnung* kojega je 1777. potvrdio i doradio zakon o ustrojstvu školstva u monarhiji nazvan *Ratio educationis*. Upravo ovim odredbama Marija Terezija postavila je temelj za masovnije i obrazovanje djece i mladeži tijekom sljedećega stoljeća. Osim značajnih promjena u osnovnome i srednjem školstvu u hrvatskim zemljama, pod utjecajem Hrvatskog kraljevskoga

vijeća 1769. u Varaždinu je s radom započeo i Političko-kameralni studij, a u Zagrebu je 1776. godine Marija Terezija dekretom osnovala Kraljevsku akademiju znanosti.

Život u Zagrebu u drugoj polovici 18. stoljeća značajno se promijenio. Od maloga grada obrtnika, trgovaca i purgera Zagreb je u drugoj polovici stoljeća izrastao u najveći grad Banske Hrvatske. Godine 1788. brojio je 7000 stanovnika. Postao je administrativni centar i glavni grad Kraljevine nakon što je Varaždin 1776. godine teško stradao u velikom požaru. Iz uništenoga grada središta svih administrativnih institucija premještena su u Zagreb. Djelomice je i to razlog zbog kojega su plemići sve više vremena provodili u Zagrebu budući da su mnogi od njih sudjelovali u radu državnih, županijskih ili sudskih tijela, a neki od njih i u radu gradskoga magistrata. Ne želeći se više zadovoljiti samo ladanjskim načinom života, sve je više plemićkih obitelji boravilo u Zagrebu koji je, osobito u zimsko vrijeme, u vrijeme poklada, pružao mnogo raznovrsniji, zabavniji i bogatiji društveni život. Zbog toga od sredine 18. stoljeća u gradu niče sve više plemićkih gradskih palača koje se osobito grade uz istočni i sjeverozapadni gradski zid. Plemići su kupovali po nekoliko malih nekadašnjih purgerskih „funduša“²²² i na tome mjestu podizali svoje gradske domove.

Osim magnatskih obitelji, privučeni državnim službama, u gradu je stanovalo i mnogo plemića armalista koji nisu imali svoj posjed nego su se uzdržavali radeći administrativne poslove, ili su pak radili kao pravnici, liječnici ili profesori. Upravo se iz tih krugova u drugoj polovici 18. stoljeća počinje stvarati građanska inteligencija koja će odigrati značajnu ulogu u političkome životu Hrvatske u 19. stoljeću.

Budući da grad nije više imao mjesta unutar svojih zidina sve više kuća izgrađuje se izvan gradskih bedema, u podgrađu, gdje su i neki od zagrebačkih plemića imali svoje posjede. I dok je *Zagrebačka knjiga građana* u prvoj polovici stoljeća jedva bilježila pokojega plemića, u drugoj polovici stoljeća umnožio se broj pripadnika srednjega plemićkog sloja, ali i visokih plemićkih obitelji koji su postajali punopravni građani Zagreba i kao takvi bili upisani u njegovu knjigu građana. Djelomice ih je na ovaj čin mogla potaknuti odredba zagrebačkoga magistrata da svatko tko posjeduje nekretninu u gradu, a nije zagrebački građanin, na istu nekretninu plaća gradsku pristojbu ili porez.

Postupno se u Zagrebačke salone uvodila visoka moda i barokna uglađenost u stilu odijevanja i načinu ophođenja. Po uzoru na ostale srednjoeuropske zemlje bile su otvorene i prve gradske

²²² Funduš ili kako ga nalazimo u dokumentima *funduss* ili *fundus* naziv je za mjeru kojom se u 18. stoljeću označavala veličina gradskoga gradilišta u Zagrebu. Prema Lelji Dobronić „(...) evidentno je da je funduš mjera za kućno zemljište, što je bila i starija „curia“. (Funduš je mjera za parcelu, odnosno kućno gradilište, slična na neki način „jutru“ ili „rali“ za livade i oranice). Tu se razabire daje „fundus“ naziv 18. stoljeća za srednjovjekovni pojam „curia“. Dobronić, „Vlasnici zagrebačkih kuća u XVIII. stoljeću (tabele)“ u MCZ, sv. XX, 186.

kavane koje su se krajem stoljeća prometnule u centre okupljanja visokoga građanskog društva. Osim kulturnih i umjetničkih utjecaja nakon završetka Sedmogodišnjega rata časnici i povratnici s europskih bojišta sa sobom su donijeli slobodnozidarske ideje i literaturu što u svojim memoarskim zapisima bilježi i kanonik Baltazar Adam Krčelić, kroničar i kritičar zagrebačkoga i hrvatskoga javnog života sredinom 18. stoljeća.

Jedno od značajnijih mondenih okupljališta tijekom 70-ih i 80-ih godina 18. stoljeća u Zagrebu bila je palača koju je dao izgraditi grof Sigismund Vojkffy. Svojom je oblikom nalikovala ostalim palačama koje su građene u to doba, a njezina središnja dvorana služila je za okupljanje društva, ali i kao plesna dvorana te kazališni prostor. U njoj su se održavali plesovi tzv. *noble baals* i manje predstave putujućih njemačkih kazališnih družina. Za plesove u organizaciji gradskih kavanara naplaćivale su se i ulaznice, a u plemićke palače uz plaćenu ulaznicu pristup su imali i pučani. No građani su ipak radije posjećivali vlastite prugarske plesove (*burger baals*) koji su se također obično održavali u pokladno vrijeme u gradskoj vijećnici ili u zagrebačkim kavanama.

Ovakvu svakodnevicu druge polovice 18. stoljeća sa svojim suvremenicima dijelili su i grofovi Vojkffy. Uzdižući se iz redova siromašnoga srednjeg plemićkog sloja, svojim djelovanjem ostavili su značajan trag u političkim, društvenim i kulturnim strujanjima i u vrlo kratkom vremenu s nekolicinom drugih plemićkih obitelji u drugoj su polovici 18. stoljeća postali predvodnici društvenih zbivanja u Banskoj Hrvatskoj.

4.2. Odnosi i životne prilike u obitelji grofova Sigismunda i Kristofora Vojkffyja

Franjo, brat Nikole Vojkovića, imao je dva sina, Sigismunda i Krisofora. O njihovom najranijem životu i mladosti ima vrlo malo podataka. Ne zna se točno kada su braća rođena²²³ no prema podacima koje donosi Baltazar Adam Krčelić kada govori povijesti obitelji može se zaključiti da je stariji Sigismund bio rođen oko 1720., dok je Kristofor bio nekoliko godina mlađi. Osim dvojice sinova Franjo Vojković imao je još četvero djece, tri kćeri: Elizabetu, Evu i Martu te sina Baltazara Antuna.²²⁴ Jedina Sigismundova i Kristoforova sestra koja se spominje u nekoliko kasnijih obiteljskih dokumenata bila je Marta Vojkffy, redovnica u zagrebačkom samostanu klarisa. Prilikom raspuštanja samostana u travnju 1782. godine od 24 redovnice koje su se u tome trenutku tamo nalazile najstarija je bila upravo grofica Voikffy u dobi od 62 godine od kojih je 48 provela u samostanu.²²⁵ Umrla je u Zagrebu u veljači 1786. godine i bila pokopana u obiteljskoj grobnici u Zaboku.²²⁶

Franjo Vojković bio je, čini se, u nepovoljnijoj financijskoj situaciji od svojega brata Nikole. Živio je uglavnom od prihoda koje su mu donosili posjedi Oroslavje Donje, Stari dvor kod Brdovca i dio zabočkih dobara, a Krčelić je u svojim *Annuae* zabilježio da je Franjo bio siromah te da je „svoje sinove odgajao više milosrđem drugih nego vlastitim sredstvima (...).“²²⁷ Pa iako siromašan, ostao je među spisima rektora Hrvatskoga kolegija u Beču zabilježeno da je godine 1728. Franjo Vojković zavodu posudio 96 forinti.²²⁸ U takvoj situaciji braća Vojkffy kao djeca siromašnoga zagorskog plemića morala su se osloniti na vlastite sposobnosti i sreću kako bi se uzdignu iz ovakvih životnih okolnosti.

Jedini podatak iz najranije Kristoforove mladosti nalazimo u popisu, odnosno, katalogu zakladničara i zakladnih konviktoraca Sjemeništa svetoga Josipa na zagrebačkome Gradecu

²²³Franjo Vojković posjedovao je imanja na području Brdovca, Zaboka i Oroslavja, međutim u sačuvanim matičnim knjigama krštenih odnosno rođenih iz tih župa nigdje se ne spominje rođenje dvojice braće. Za potrebe rada istraživali smo u Zbirci matčnih knjiga u Hrvatskome državnom arhivu i pregledali smo matčne knjige rođenih za župe Brdovec (mikrofilm M-23) i Donja Stubica, kojoj je u 18. stoljeću pripadalo Oroslavje (mikrofilm M-309 i M-310.) Za Zabok (postoji samo *Status animarum*, ali ne i za period 18. stoljeća). Pregledali smo i matice rođenih za okolna mjesta, Konjščinu i Gornju Stubicu te Bistru, dok maticu za župu Sv. Križ Začretje kojoj je ranije pripadala župa Zabok nismo pronašli. Znakovito je što je u matici umrlih u župi Donja Stubica zabilježena smrti Kristofora Vojkffyja. Moguće da je tamo bilo zabilježeno i njegovo, ali i Sigismundovo rođenje. Međutim matica rođenih župe Donja Stubica danas je sačuvana tek od godine 1731.

²²⁴HDA, OJV, kut. 64., nema signature. U diobenom ugovoru iz godine 1714. između braće Franje i Nikole spominju se Franjina djeca: Eva, Elizabetha, Martha i Balthasar Antun, ali ne i Sigismund te Kristofor. Čini se da su njih dvojica bili najmlađi članovi obitelji rođeni nakon 1714. godine.

²²⁵Laszowski, „Opatice sv. Klare ili klarise u Zagrebu“, 64.

²²⁶Ulčnik, „Iz prošlosti obitelji Vojković – Vojkffy“, 282

²²⁷Krčelić, *Annuae*, 452.

²²⁸Dočkal, *Hrvatski kolegij u Beču*, 267.

kojega su držali isusovci, a obično su u njemu stanovali i hranu dobivali mladići iz siromašnijih obitelji. Sjemenište je naime imalo zakladu koju su svojim novčanim priložima podržavale pojedine plemićke obitelji i na taj način omogućavale školovanje tih mladića. Godine 1735. zabilježeno je da je uz pomoć sredstava iz zaklade obitelji Smolečić (Smolechich) Kristofor Vojkffy školovao u klasi *Rhetor*.²²⁹ Sljedećih godina Kristofora nema na tome popisu pa vjerojatno nije više boravio u ovoj instituciji. Iako ne postoje podaci da bi Kristofor Vojkffy za razliku od svojega strica i bratića pohađao Hrvatski kolegij u Beču, prema podacima koje u istoimenoj knjizi donosi Kamilo Dočkal, Kristofor je održavao veze s rektorima te obrazovne ustanove. Tako je zabilježeno da se sredinom 60-tih godina 18. stoljeća dopisivao s rektorom kolegija Josipom Radićevićem, a u lipnju 1767. bio je zajedno sa svidničkim biskupom Bazilijem Božickovićem, Franjom Škrlecom, savjetnikom Ugarske kancelarije, kanonicima Josipom Gallyuffom i Jurjem Bisztriczeyem, kancelistom Ladislavom Bisztriczeyem te agentom Bujanovićem na ručku kojega je u čast dobročinitelja i prijatelja Kaptola i zavoda organizirao tadašnji rektor Antun Pullay.²³⁰

Jedini podatak iz najranije mladosti Sigismunda Vojkffya jest onaj kojega Krčelić donosi u svojim *Annuae*, da je isti na dvoru bana Josipa Eszterhazyja vršio službu dvoranina. Zahvaljujući upravo tome pružila se prilika siromašnom i ambicioznom mladom plemiću da se uspne na društvenoj ljestvici. Naime, na dvoru ga je na jednom plesu kao „lijepog i stasitog“ mladića, zapazila Barbara Sofija Moscon udovica pokojnoga Ivana Branyugha, protonotara Kraljevine. Ona je tada, prema Krčeliću, bila već starija žena u dobi od 50 godina i „ludovala od ljubavi i nije se smirila dok nije za muža dobila toga Vojkovića koji je tada bio valjda u 20-oj godini.“ Vjenčanje je održano 1738. godine, a zanesena udovica na svojega je supruga odmah pripisala svoj imetak tako da se „on nekadašnji siromah počeo ubrajati među bogataše.“²³¹

Dobivši na taj način neke posjede Sigismundovo novčano stanje uvelike se popravilo. Do znatnih sredstava dolazio je i posuđivanjem novca, odnosno uzimanjem imanja u zakup čije plodove je onda mogao iskoristiti te vratiti svoje ulaganje uz kamatu.

Imanje *Miljana* pripadalo je obitelji Ratkaj, ali ga je grof Ivan Josip Mlađi Ratkaj (*Rattkay*) zbog određenih potreba i poteškoća bio založio Sigismundu i njegovoj supruzi. U travnju 1745. potpisan je pred protonotarom ugovor kojim dobro *Miljanu* koje pripada gradu Veliki

²²⁹Hrvatski državni arhiv, Kraljevski plemićki konvikt, sign. HR-HDA-516., kut. 4, Cathaogus Alumnorum et convictorum Seminary Societatis Jesu ab anno 1678. (1678.-1752.), fasc. I., br. 95. Popis polaznika Konvikta objavio je Emilij Laszowski, „Prinosi za povijest sjemeništa (konvikta) sv. Josipa u Zagrebu“, *Vrela i prinosi* 9 (1939.)

²³⁰ Dočkal, *Hrvatski kolegij u Beču*, 347. i 350.

²³¹ Krčelić, *Annuae*, 452.

Tabor u Varaždinskoj županiji za svotu od 7400 rajnskih forinti uzima u zakup Sigismund sa svojom suprugom od grofa Ivana Josipa Ratkaja, a koji je imanje davao u najam zbog određenih svojih potreba. U ugovoru se navodi način brige o posjedu, te koliko sve prinosa i od kojih kultura (osobito vina i žita) Vojkffy može očekivati. Imanje se daje u zakup do blagdana sv. Martina, a ukoliko do tada grof ne otkupi odnosno ne vrati novac za imanje ono će i dalje ostati na korištenje Vojkffyju. Nakon toga će cijena otkupa biti 10 000 rajnskih forinti uz godišnju kamatu od 5%.²³²

Slično je bilo i s imanjem *Gregurovcem* također u vlasništvu Ratkaja te s nekim drugim imanjima na temelju kojih je, na osnovu otkupa, Sigismund uspio sakupiti glavnica od oko 40 000 rajnskih forinti.²³³ Godine 1747. Sigismund i njegova supruga barunica Moscon prodali su i svoje imanje *Škarićevo* (*Skaricevo*) u blizini Krapine za iznos od 6000 rajnskih forinti zagrebačkome kanoniku Jurju Gaalu.²³⁴

U međuvremenu umro je Nikola Vojković, pa su braća Sigismund i Kristofor, te Ignacije Vojković godine 1746. sklopili diobeni ugovor po pitanju diobe nasljednih dobara *Rakitje* i *Oroslavje*. Dogovorili su se i složili oko podjele i obećali mir i slogu, a nasljedstvo kako do tada tako i ubuduće svih njihovih posjeda moralo je ići muškom linijom. Ovim ugovorom posjed *Rakitje* pripao je Ignaciju Vojkoviću te njegovim muškim potomcima, dok je posjed *Stari Dvor* koji su prije dijelili Nikola i Franjo, pripao sada Kristoforu uz obavezu da bratića isplati do blagdana sv. Martina s iznosom od 225 rajnskih forinti.²³⁵

U braku sa svojom prvom suprugom iz obitelji Moscon proveo je Sigismund 18 godina. Nakon njezine smrti oženio se po drugi puta. U matici vjenčanih župe Svetoga Marka u Zagrebu upisano je da se Sigismund Vojkffy, zapovjednik hrvatskih konjanika dana 13. siječnja 1754. godine vjenčao s Reginom rođenom Rauch.²³⁶ I nova Sigismundova supruga bila je starija, ali također prilično imućna žena iz ugledne, utjecajne i društveno vrlo eksponirane obitelji. Krčelić navodi da je Regina Rauch imala preko 50 godina te da je za sobom imala dosta buran život koji je bio obilježen ljubavnom aferom s barunom Gabrijelom Gotthalom. Bila je kćerka nekadašnjega podžupana Sigismunda Raucha te strina tadašnjega podbana kraljevine Ivana Raucha. Sigismundova supruga je, kako bilježi Krčelić, u brak donijela imanja *Gregurovec* i *Stenjevec*, kuću u Zagrebu te nekoliko tisuća forinti gotovoga novca i pozamašnu količinu srebra. Novac je Sigismund, naravno, zadržao dok je spomenuta

²³² Hrvatski državni arhiv, Protonotar Kraljevstva, sign. fonda HR-HDA-11, knj. 3, str. 505.-510, N^o151.

²³³ Krčelić, *Annuae*, 453.

²³⁴ HDA, OJV, kut. 64, sign. Vojković/1748.

²³⁵ HDA, ZZ, Processuali pars sv. 173 (1743.-1750.), spisi 1092-1299, fasc 48., br. 1269. i HDA, OJV, kut. 16, nema signature

²³⁶ Ulčnik, „Iz prošlosti obitelji Vojković-Vojkffy“, 283.

imanja prodao grofu Petru Sermageu za svotu od 17 000 forinti. Barun Gotthal čak je pred čazmanskim kaptolom načinio oporuku u Regininu korist, međutim poslije smrti svoje supruge ipak se oženio drugom ženom. Reginin ljubavni život s Gotthalom nije bio toliko javan dok ga takvim nije učinio sam njezin suprug Sigismund. Kako bilježi Krčelić „primamljen pohelpom za dobitkom i imutkom“ a temeljem pronađenoga ugovora kojim je pokojni Gotthal ostavio Regini dio svoje imovine, sam Sigismund podigao je 1754. godine parnicu pred Sudbenim stolom protiv Jelene Lepossi druge Gotthalove supruge i od nje tražio svotu od 12 000 forinti koje su prema prvoj Gotthalovoj oporuci bile namijenjene Regini. Tom prilikom na vidjelo izašla je cijela Reginina afera s Gotthalom. Krčelić zaključuje tu epizodu podatkom da Sudbeni stol Regini nije ništa dosudio jer se zapis od 12 000 forinti protivio čudorednosti te da je traženi novac Regina već bila dobila darovima za Gotthalova života. No tu nije bio kraj njihovim zamršenim odnosima. Možda iz osвете, Jelena Gotthal pak je dokazivala da je Regina prisvojila neki novac koji joj je Gotthal bio dao samo u pohranu pa je na temelju Gotthalove oporuke tražila da Regina vrati taj polog. Tada je Sigismund ponovno započeo parnicu. Jelena se u međuvremenu preudala, a usred cijeloga obnovljenog parničnog postupka, u Petrinji, gdje je njezin suprug u tom trenutku služio kao časnik u Banskoj vojnoj krajini, 1758. godine umrla je Regina Rauch. Nakon toga obje su stranke odustale od parničenja.²³⁷

Nakon što je neko vrijeme proveo kao udovac Sigismund Vojkff se početkom 60-tih godina oženio po treći puta, ali ovaj put kao bogati i ugledan krajiški časnik, znatno mlađom suprugom iz obitelji Malatinszky de Zaden. Njegova nova supruga, Elizabeta, u Varaždinu je živjela kod svoje sestre Suzane, supruge generala grofa Josipa Kazimira Draškovića, a kako bilježi i Krčelić u svojim memoarskim zapisima, „obje sestre Malatinski bile su poznate krasotice onoga vremena.“²³⁸

Ovim brakom Sigismund se povezao s jednom od najuglednijih hrvatskih obitelji, Draškovićima. Nakon smrti grofa Josipa Kazimira Draškovića, njegova supruga i Elizabetina sestra, Suzana Malatinsky, udala se za bana i grofa Franju Nadasdyja. Njihova dugogodišnja romantična veza bila je poznata tadašnjoj javnosti i priče o njoj kružile su zagrebačkim i varaždinskim salonima i plesnim dvoranama.²³⁹ Na ovaj način Sigismund Vojkffy ponovno se našao u blizini najviših društvenih i političkih krugova u zemlji. Ovakvo okruženje i obiteljske veze zasigurno su mu pomogle u njegovom društvenom usponu. To je primijetio i

²³⁷ Krčelić, *Annuae*, 453.

²³⁸ Ulčnik, *Iz povijesti obitelji Vojković-Vojkffy*, 284.

²³⁹ Krčelić, *Annuae*, 454 i 514.

sam Krčelić koji je smatrao je da je Vojkffy Elizabetu oženio možda na nagovor grofice Julijane Sermage kod koje je Elizabeta kao siromašna i lijepa mlada plemkinja boravila ili pak zbog želje da dođe u svojtu s generalom Draškovićem preko Elizabetine sestre Suzane, a možda i kako bi udovoljio banu Nadasdyju zbog njegove naklonosti prema Suzani i njezinim sestrama.²⁴⁰

Sa Elizabetom je Sigismund imao trojcu sinova: Franju, rođenoga 1761. godine, zatim Pavla Josipa krštenoga u svibnju 1762. te Matiju Fridrika Augusta rođenog 1767. godine.²⁴¹

Kristofor Vojkffy, nošen bratovim napretkom nije na početku svoje karijere morao tražiti potporu starijih dama za uspjeh u društvu. On se 10. travnja 1747. oženio gospođicom Anom Marijom Rauch, kćerkom tadašnjega hrvatskog podbana Ivana Raucha. Vjenčao ih je u crkvi Svetoga Vida u Brdovcu tadašnji kanonik i lektor zagrebačkoga kaptola, a kasnije đakovački biskup, Josip Antun Čolnić. Svjedoci na vjenčanju bili su grof Kristofor Oršić te Kristoforov brat Sigismund.²⁴² Ovim brakom i Kristofor je ušao u krug politički vrlo utjecajnih ljudi na čelu sa svojim tastom podbanom Rauchom te ojačao tradicionalnu vezu obitelji Vojković-Vojkffy s članovima obitelji Rauch. Podsjetimo, u drugoj polovici 17. stoljeća Katarina, kćerka slavnoga Ivana II. Vojkovića bila je udana za Jurja Gotthala i u tome braku dobila Anu Helenu udanu za Adama Daniela Raucha koji je preko nje u nasljedstvo, sudskom parnicom protiv Nikole Vojkovića, dobio dvorac Lužnicu. Prva Sigismundova supruga bila je Regina Rauch, sestrična podbana Ivana Raucha, koji je pak bio otac Ane Marije Rauch udane za Kristofora Voikffya.

U studenom 1759. u matici krštenih župe Brdovec zabilježeno je da su Kristofor i Ana Marija krstili kćerku Leonardinu Suzanu. Kumovi su joj bili djed Ivan Rauch, kojega je zastupao grof Franjo Nadasdy, te Elizabeta pl. Vojković (Sigismundova supruga), a koju je zastupala sestra grofica Suzana Drašković.²⁴³

Leonardina, odnosno Leonarda kako ju se naziva u izvorima, 1779. godine kao što smo već spomenuli udala se za grofa Adama Oršića. Njezina majka Anna Marija Rauch umrla je oko 1770. godine, a nakon njezine smrti Kristofor se oženio Apolonijom Malatinsky, sestrom svoje šogorice Elizabete.²⁴⁴

²⁴⁰ Krčelić, *Annuae*, 454.

²⁴¹ Ulčnik, „Iz prošlosti obitelji Vojković-Vojkffy“, 285.

²⁴² Noršić, „Genealoški podaci o plemićkim porodicama iz matica župe Brdovec“, 259-260.

²⁴³ Isto, 148.

²⁴⁴ DAZG, PGZ-1664 (1768.-1773.), *Protocolla fassionum*, str. 365-367. Prema izjavi u zapisniku kojom plemić Ilijašić zalaže svoju šumu grofu Kristoforu Vojkffyju, kao njegova supruga zabilježena je 29. listopada 1772. godine grofica Apolonija rođena Malatinszky.

Osim vrlo plodonosnih i svrsishodinih brakova te položaja u društvu koje su si obojica braće pribavila, Vojkovići su brzo napredovali i u vojnoj karijeri. Uz pomoć obiteljskih veza i značajnih novčanih sredstava dobivali su vojne službe i položaje u Banskoj vojnoj krajini. Po toj praksi i očito u skladu s onovremenim načinom napredovanja u kojemu su javne službe i vojni položaji bili rezervirani isključivo za pripadnike značajnijih plemićkih obitelji nisu se mnogo razlikovali od svojih suvremenika. Krčelić bilježi da je Vojković, misli na Sigismunda, trošio dosta novca kako bi podigao svoju obitelj do viših položaja, prvenstveno ovdje ocrtava njegov trud oko vojne karijere.²⁴⁵

Braća Vojkovići sudjelovali su u Ratu za austrijsku baštinu gdje su kao mladi kapetani hrvatskog banderija ratovali na bojištima na području današnje njemačke savezne pokrajine Bavarske te Republike Češke.²⁴⁶ Godine 1750. prilikom imenovanja i promicanja velikog broja novih časnika u Banskoj vojnoj krajini postali su satnici odnosno kapetani konjaničke postrojbe.²⁴⁷ Godine 1752. Sigismund je postao konjanički major odnosno bojnik u konjaničkoj pukovniji,²⁴⁸ a godine 1756. zabilježen je kao zapovjenik straže odnosno glavni nadstražar pješadije u Petrinji.²⁴⁹ Iste godine dobio je položaj potpukovnika konjaničke pukovnije i to, prema Krčelićevom mišljenju, zbog novca kojega je kao pomoć prilikom izbivanja Sedmogodišnjega rata, dijelom darovao, a dijelom posudio kraljevskoj blagajni.

Godine 1762. Sigismund je postao pukovnik²⁵⁰ i to na banovu preporuku te uz izdašnu novčanu nadoknadu. Ovo je Krčelić osudio jer je Sigismund s mjesta pukovnika istisnuo svojega zapovjednika Gabrijela Škrleca postarijeg plemića koji je na tom položaju bio od 1750. godine, pod izlikom da se potonji slabo služi njemačkim jezikom te više nije podoban i sposoban za obavljanje časničke dužnosti u preustrojenoj Vojnoj krajini.²⁵¹

Kristoforov vojni put također je bio u usponu iako je pomalo zaostajao za starijim bratom. Nakon službe kapetana, postao je 1755. godine potpukovnik²⁵², a 1756. nadstražar u utvrdi

²⁴⁵ Krčelić, *Annuae*, 454.

²⁴⁶ Kukuljević Sakcinski, „Hrvati za nasljednoga rata“, 4

²⁴⁷ Krčelić, *Annuae*, 44.

²⁴⁸ Krčelić, *Annuae*, 52. i Gavrilović, *Građa za istoriju Vojne granice*, 505.

²⁴⁹ Gavrilović, *Građa za istoriju Vojne krajine*, 643. i 653. Prema dokumentu iz srpnja 1756. te godine kada pukovnik Zedtwitz banskom namjesniku šalje pismo prenjeto iz Bosne i priopćava vijest o navodnoj pojavi kuge u Bosni pismo je poslano banskom namjesniku preko nadstražara Vojkovića (misli se na Sigismunda Vojkovića jer on u to vrijeme bio stacioniran u Petrinji). Srpanj 1756. *Sigismund Vojkovich Obristwachtmeister* potpisao presudu da krajišnik koji je ubio jednog a ranio drugog čovjeka bude šiban kroz špalir od 150 vojnika. *Hrvatska kraljevska konferencija*, sv. 4, 109. Kolovoz 1757. u Zagrebu u čl. 3: Osnovano je povjerenstvo koje će izraditi izvješće o skeli i maltarini kod Petrinje. Kao član povjerenstva je bio nazočan i *dominus supremi vigiliarum praefectus Sigismundus Voikovich*.

²⁵⁰ *Hrvatske kraljevske konferencije*, sv. 4, 151. Spominje se u članku 1. vezano uz odredbe o čuvanju pograničnih mjesta s Turskom *Dominus collonellus Vojkovich Sigismund*.

²⁵¹ Krčelić, *Annuae*, 454.

²⁵² Ljudevit Ivančan, „Buna Varaždinskoga generalata i pograničnih kmetova god. 1755.“, 256.

Kostajnica.²⁵³ Iste te godine dobio je službu majora odnosno bojnika.²⁵⁴ Godine 1762. kada je njegov brat napredovao do službe pukovnika, on sam postao je potpukovnik. Godine 1774. služio je kao pukovnik I. pješačke pukovnije u Banskoj vojnoj krajini. Činjenica da su Sigismund i Kristofor brzo napredovali u vojnoj službi i to baš u Banskoj vojnoj krajini osim izdašnih novčanih priloga vjerojatno je i posljedica njihovoga srodstva (preko svojih supruge) s najvišim vojnim i civilnim dužnosnicima Kraljevine, podbanom i banom.

Po završetku Sedmogodišnjega rata, zbog svojih vojnih zasluga, ali prvenstveno zbog pomoći državnoj blagajni tijekom ratnih godina kraljica Marija Terezija svojom je darovnicom izdanom u svibnju 1763. godine braći Sigismundu i Kristoforu Vojkffyju podijelila grofovsku titulu. Grofovima su javno bili proglašeni i na zasjedanju Hrvatskoga sabora u prosincu 1763. godine.²⁵⁵ Krčelić, koji je braći Vojkffy pomogao u sastavljanju njihove molbe kraljici za podjeljivanje grofovskoga naslova, bilježi da su tom prilikom Vojkffyji dali brojne darove privatnim sobama koje su im pomogle u usponu, a potrošili su i 6000 forinti u novcu.²⁵⁶ Dobivanjem grofovske titule braća su promijenila i svoje prezime te su se od tada nazivali i potpisivali isključivo prezimenom Vojkffy od Klokoča i Vojkovića.

Već godinu dana nakon dobivanja grofovske titule braća Vojkffy našla su se na popisu magnata u Varaždinskoj i Zagrebačkoj županiji. Temeljem zahtjeva bana Franje Nadasdyja kraljevski savjetnik i prisjednik Banskoga stola te pomoćni sudac Varaždinske županije, Juraj Petković (*Petkovich*) sastavio je listu, odnosno, popis magnata koji drže posjede u Varaždinskoj i Zagrebačkoj županiji. Na spomenutom popisu velikaša u obje županije nalaze se Sigismund i Kristofor Vojkffy. U Zagrebačkoj županiji prema tom popisu magnatski status imali su: grof Josip Kazimir Drašković od Trakošćana, zatim pripadnici grofovske obitelji Erdödy o Monyorokereka, grofovi Kristofor Oršić te Ludovik i Franjo Patačić, a među velikašima strancima koji su u Zagrebačkoj županiji imali posjede nalazio se i grof Petar Troillo Sermage. Među posjednicima i magnatima starosjediocima u Varaždinskoj županiji u društvu grofova Erdödy, Draškovića, Patačića, Ratkaja, Keglevića, Oršića i drugih, nalazio se upisan kao posjednik samo Sigismund Vojkffy.²⁵⁷

Nakon dobivanja grofovske titule naponi braće Vojkffy za usponom u društvu i uglednim javnim i vojnim službama pomalo su jenjali. Kristofor i Sigismund i dalje su obnašali svoje vojne dužnosti međutim fokus njihovoga djelovanja pomalo se pomaknuo od vojnih krugova

²⁵³ Gavrilović, *Građa za istoriju Vojne granice*, 605. i 609-610.

²⁵⁴ *Isto*, 660.

²⁵⁵ *Zaključci hrvatskoga sabora* sv. VII, 148.

²⁵⁶ Krčelić, *Annuae*, 455.

²⁵⁷ HDA, BHSD, Z-22, film 3, kut. 47, Ad ^{Nº} 55 764

prema gradu Zagrebu. Osim intenzivne vojne djelatnosti čini se da su se počeli više baviti javnim djelovanjem u zagrebačkim društvenim krugovima. Dobili su i kupili neke posjede, a statusni simbol novoimenovane grofovske obitelji bila je velebna palača koju je Sigismund Vojkffy podigao 1764. godine kao prebivalište svoje obitelji u Zagrebu. Već sredinom 70-tih godina palača je postala jednim od središta zagrebačkih društvenih događanja. Osim kuće, Sigismund je posjedovao i neka imanja stečena uglavnom kupnjom ili zamjenom posjeda u okolini Zagreba te polovicu dobara i posjeda obitelji Vojković-Vojkffy u Zaboku. Značajan njegov doprinos tome kraju bila je izgradnja crkve Svete Jelene Križarice u Zaboku.

Kristoforova je supruga Ana Marija Rauch, pak 1763. oporukom svojega oca došla u posjed funduša na kojemu je bila izgrađena kuća zajedno s vrtom u zagrebačkome podgrađu. Funduš se nalazio u Ilici i to na mjestu križanja s Mesničkom ulicom. Međutim, vrlo brzo Kristofor je napustio život u Zagrebu i početkom 70-tih godina započeo graditi dvorac na svome imanju u Oroslavju Donjem, a osuvremenio je i Stubičke toplice koje se nalaze u blizini.

Tijekom 70-tih godina grofovi Vojkffy kao plemići Zagrebačke županije sudjelovali su u radu županijskih skupština i saborskih tijela i komisija, a 80-tih godina Sigismund se osobito istaknuo u radu zagrebačkoga magistrata. I dalje su napredovali u vojnoj karijeri. Godine 1770. Sigismund je postao komornik (*camerary*) na Dvoru Marije Terezije²⁵⁸, a u lipnju 1773. godine na sjednici magistrata grada Zagreba zabilježen je kao general.²⁵⁹ Godine 1774. u jednom banskom spisu i Kristofora se oslovljava komornikom Njezinoga Veličanstva i pukovnikom.²⁶⁰

U siječnju 1782. Sigismund Vojkffy postao je, zajedno s Adamom Orišićem Slavetičkim te drugima, sudski prisjednik Slobodnoga kraljevskoga grada Zagreba pri Studbenom stolu Zagrebačke županije, a prema zaključcima gradske skupštine iz svibnja 1790. nalazimo ga, uz Petra Ivana Sermagea, kao prisjednika Banskoga stola.

Iz ranije izloženoga jasno je da su rodbinske veze među plemićkim obiteljima imale veliki utjecaj na svekoliki društveni, vojni i politički život Banske Hrvatske. Tako su i u cjelokupnom usponu braće Vojkffy vrlo važnu ulogu imale veze stečene ženidbama. Međutim, u obiteljskoj ostavštini ostali su sačuvani neki dokumenti i pisma koja svjedoče o odnosu braće Vojkffy prema članovima obitelji iz koje su potekli. Neposredno retci tih pisama i dokumenata svjedoče i o njihovim karakternim osobinama i osjećajima.

²⁵⁸ DAZG, PGZ-1664 (1768.-1773.), *Protocollo fassionum*, str. 218-220.

²⁵⁹ DAZG, PGZ-852, *Protocolum actorum magistratorum*, god. 1773., str. 48.

²⁶⁰ HDA, BHSD, Z-28, film 5, kut. 63, 774 Act. Banal. N° 8

Iz obiteljskoga arhiva postoji nekoliko pisama koja je sačuvao Nikola Vojković, a vezana su uz odnos s nećacima. Jedna od serija pisama odnosi se na korespondenciju Nikole i mladoga Sigismunda, tada već u braku sa Sofijom Barbarom Moscon. Prepiska je bila vezana uz otkupljivanja dijela stričevoga posjeda u Zaboku. Vidljivo je poštovanje kojega nećak pokazuje prema stricu, ali i pozornost koju posvećuje gospodarenju na svome zabočkome posjedu.²⁶¹

Nastavljajući se na prethodnu korespondenciju Sigismund u siječnju 1743. piše Nikoli čekajući s novcem za otkup imanja njegov dolazak u Zabok na svojem imanju u Škarićevu. U pismu Sigismund se najprije osvrnuo na prethodne božićne blagdane i nije propustio zaželjati i sretnu novu godinu. „Službu moju poniznu vu milošću gospodinu stricu naklanjam. Ne dvojim da gospon stric ove prođuće svete dane rođenja Kristuševoga u povoljnome zdravlju i s gospodskim zadovoljstvom je proveo. Pored toga i novu godinu bi bili sretno počeli što im i ja također želim. Dragom gospodinu stricu mnogo takovih svetaka zdravo dočekivati i skupa s novom godinom pored gospodskoga zadovoljstva sporvoditi i osim toga mene molim u svoj rodbinskoj ljubavi održati što također i moja gospa (supruga, op. a.) jednakim zakonom gospodinu stricu šalje i dalje se preporuča na službu.“²⁶²

Iz sljedećega pisma od 8. Siječnja iste 1743. Godine saznajemo da je Nikolu u njegovomu putu spriječila bolest. Sigismund mu najavljuje svoj dolazak u Rakitje gdje će mu izbrojiti novac i gdje će između sebe načiniti ugovor. Sigismundu je bilo vrlo stalo do toga da točno dogovori koji kmetovi pripadaju njegovome imanju.²⁶³

Malo kasnije iste godine Nikoli piše i Kristofor Vojkffy vezano uz zamolbu Ivana Raucha za autentičnim prijepisom plemićke povelje njihove obitelji. O ovome je već ranije bilo riječi u tekstu, a iz prijepiske s nećakom Kristoforom, razabire se da je Nikola bio skeptičan po pitanju davanja prijepisa povelje njihove obitelji. Kristofor je smatrao da nema nekih zapreka da se Rauchu načini prijepis međutim i on i njegov brat, odluku o tome prepustili su stricu.²⁶⁴

Početkom 40-tih godina 18. stoljeća Kristofor je pisao Nikoli vezano uz izgradnju kuće, točnije, gospodarske zgrade na svojem imanju u Zaboku. Čini se da je Kristofor, mladi plemić i niži časnik u vojnoj krajini, ili zbog štednje ili zbog stvarnog nedostatka novca i siromaštva, molio strica da mu ustupi staru drvenu građu koja mu je preostala od njegove štale.

²⁶¹ HDA, OJV, kut. 28, sign. 15. XII. 1742.

²⁶² HDA, OJV, kut. 28, sign. 2. I. 1743.

²⁶³ HDA, OJV, kut. 28, sign. 8. I. 1743.

²⁶⁴ HDA, OJV, kut. 28, sign. 30. VII. 1745. U signaturi ovoga dokumenta navedena je kriva godina. Pismo je nastalo u srpnju 1743. U Nikolinoj prijepisci kako je spomenuto ranije vezano uz prijepis grbovnice molio ga je i sam Rauch. HR-HDA-726, kut. 28, sign. 1743.

Također ga je molio da bi na tome posjedu koji još nije podijeljen, sagradio tu zgradu bliže Nikolinoj zgradi jer istu ne može sagraditi u svome vrtu budući tada neće imati gdje zasaditi povrće.²⁶⁵

Čini se da su Sigismund i Kristofor imali i dobar odnos s bratićem Ignacijem. Nakon Nikoline smrti odmah su dogovorno, vjerojatno prema Nikolinoj oporuci, podijelili posjede, a ne postoje dokumenti o tome da su zbog nekih nesporazuma ikada međusobno vodili parnice. Na kuverti pisma koje je Sigismund 2. siječnja 1743. ponovno uputio stricu, a koje je na Nikolu u Rakitju bilo adresirano na latinskom, a netko je, vjerojatno se radi o Ignaciju, nadopisao na hrvatskom koji je bio sadržaj pisma. “Za peneze zabok piszan 742&743.Braticza moga Sige“. Na kuverti pisma Kristofora Nikoli u srpnju 1743. godine netko dodao je dodao (vjerojatno Ignacije) “Braticha Xpha odpisek radi Raucha u moljenju par Armalesa Vokovichianszkeh.,”²⁶⁶ Svoje bratiće Ignacije je nazivao nadimkom, a uz Žigino (Sigismundovo) ime spominje i posvojni pridjev „moj bratić“. Jednako tako Kristofor je kasnije, godine 1749., u pismu kojem Ignaciju piše vezano uz stoku i volove koje je ovaj radi duga oduzeo nekim kmetovima, Ignacija naziva bratom. Sam Kristofor obećava platiti svotu koju su podložnici dužni kako bi dao zadovoljštinu bratu.²⁶⁷

Njihovi dobri odnosi nastavili su se i nakon što su braća Vojkffy postali grofovi na čemu su inzistirali sami Voikffyji. U pismu kojega Sigismund piše Ignaciju radi nekog krajišnika koji je napao Ignacijevoga upravitelja posjeda on ga stalno oslovljava s „Dragi gospodine brate...“ i upućuje Ignacija da ga u svojim pismima i dalje oslovljava kao rod. „Ako sam ja i grof postal mi smo vendar zato naši i bližnja rodbina što uvijek i želim ostati. S tim pako gospođi sestri (ženi Ignacijevoj op. a) moje ponizne naklanjam službe a mene pak gospodinu bratu na dalje rodbinsku prijaznost i ljubav. Te ostajem moga dr. Gospodina Brata Vsigdar istinski verni sluga gr. Vojkffy“.²⁶⁸

Njihova korespondencija nastavila se sve do Ignacijeve smrti u srpnju 1767. godine.²⁶⁹ Nakon Ignacijeve smrti njegove poslove preuzela je supruga, Ana Marija Depoczy, s kojom je

²⁶⁵ HDA, OJV, kut. 29, nema signature. Početak teksta dokumenta *Mene i moju poniznu službu u milosti ufanom gospodinu stricu uvijek pokorno preporučam!* Kristofor uvijek stavlja uskličnik iza pozdrava u pismu, a i pravo je osvježanje u tekstovima i rukopisima u vremenu kada pisanje dijakritičkih znakova osim zareza i eventualno velikoga slova (iako se u privatnim pismima nisu često ni toga pridržavali) gotovo se uoče nije koristilo.

²⁶⁶ HDA, OJV, kut. 28, sign.. 30. VII. 1745. Krivo upisana godina u signaturi, radi se o godini 1743.

²⁶⁷ HDA, OJV, kut. 28, sign.12. XI. 1749.

²⁶⁸ HDA, OJV, kut. 63, sign. 14. IX. 1764.

²⁶⁹ Pismo HDA, OJV, kut. 63, sign. 18. IX. 1764. Zabilješku o Ignacijevoj smrti nalazimo u članku Vjekoslava Noršića „Franjevački samostan u Samoboru“, *Vjesnik Kraljevskog državnog arkiva* 4 (1929.): 115. elektronički oblik http://nfo.arcanum.hu/vjesnik/a090929.htm?v=pdf&a=pdfdata&id=AV_II_04_1929&pg=135&l=hun (pogledano 16.6.2013.) Noršić navodi kako se među važnijim osobama koje su pokopane u samoborskoj franjevačkoj crkvi nalazi i Ignacije Vojković koji je u obiteljsku kriptu ukopan 31. VII. 1767. godine.

Sigismund također ostao u kontaktu; što zbog imanja u Zaboku, kojega dijele po pola, a što zbog imanja u Brezovici i Kupincu od kojih su dio sudskom parnicom potraživali od obitelji Drašković koja im je to pravo osporavala. U travnju 1768. Sigismund piše „gospe sestre“ Ignacijevoj udovici vezano uz neke probleme koje podložnici Sigismundovi u Zaboku čine udovici na njenom imanju te da će njegov provizor istražiti dugovanje odnosno loše postupke i kazniti krivce. Također joj piše vezano uz pisma i posjedovne dokumente potrebne u parnici koju vodi protiv Draškovića za brezovačke posjede i *Kupinec*. Bile su mu naime potrebne potvrde ili stari dokumenti kojima bi na sudu dokazao na koji način je u obitelj Vojković došao dio posjeda u Brezovici i Kupincu i po kojoj to osnovi on polaže pravo na rečena imanja.

Iz pisma je očigledno da su se Sigismund i Ignacije posjećivali, jer je Sigismund točno zanao u kojem se ormaru nalaze pisma i dokumenti koji su mu bili potrebni, a kako govori u pismu, vidio ih je jednom prilikom u jednom ormaru u kući kada je tamo bio s njezinim pokojnim suprugom i svojim bratićem.²⁷⁰

Godine 1775. u obiteljskome arhivu pronađen je sudski spis plemićkoga podsuca Zagrebačke županije Jurja Marčinka (*Marczinka*). Radi se zapravo o sudskoj opomeni koju je Sigismund podignuo protiv Ane Marije Depoczy i to 10. siječnja 1775. godine pred Arbanasom, županom Zagrebačke županije, radi dokumenata i vjerodostojnih papira koje je njezin pokojni muž čuvao u svom arhivu. Ignacije je nastavio obiteljsku tradiciju od Nikole čuvajući kao najstariji pripadnik, obiteljski arhiv te sve vjerodostojne i ovjerene dokumente i kopije kod sebe, a koje su se ticale cijele obitelji. Sigismund je tražio u dogovoru s Anom Marijom da se iz tog obiteljskoga arhiva načine kopije svih važnijih obiteljskih isprava. To saznajemo iz ovoga dokumenta u čijem je nastavku udovica Depoczy svjedočila kao Sigismund nije protiv nje trebao dizati sudsku opomenu vezano uz dokumente jer je i samom njegovome bratu Kristoforu već iz arhiva slala potrebne papire koji se tiču dobra Brezovica i također će i njemu, Sigismundu, za potrebe parnice dati sve što mu treba ukoliko se naravno potrebni dokumenti zaista nalaze u njihovom obiteljskom arhivu.²⁷¹

Nakon smrti Ignacija njegov arhiv kojega je dobio u nasljeđe od oca preuzeo je Ignacijev sin Josip, oženjen Agnezom Škrlec. Na taj način u arhiv su dospjeli i neki spisi Nikole Škrleca. Agnezina kćerka Karolina bila je udana za Stjepana Josipovića pa je u prvoj polovici 19. stoljeća obiteljski arhiv i došao u ruke obitelji Josipović s kojim danas čini jedinstvenu cjelinu.

²⁷⁰ HDA, OJV, kut. 63, sign. 21. IV. 1768.

²⁷¹ HDA, OJV, kut. 16, sign. 1775.

Poseban oblik obiteljskoga i prijateljskoga povezivanja bila su kumstva kojima su se učvršćivale stare obiteljske veze i stvarale nove. U nekoliko matica krštenih i vjenčanih nalazimo više trenutaka u kojima su i grofovi Vojkffy bili kumovi ili svjedoci na vjenčanjima. Kristofor Vojkffy je zajedno s Katarinom pl. Škrlec (*Skerlec*) bio kum 1759. godine na krštenju kćerki Ivana Kobbe i Barbare rođene Benković. U travnju 1763. godine na Uskrsni ponedjeljak vjenačao s grof Josip Keglević s Rozalijom Thauszy, rođakinjom zagrebačkoga biskupa Franje Thauszyja u zagrebačkoj stolnoj crkvi. Vjenčao ih je Ivan Paxi, a vjenčanju je uz nekolicinu ostalih uzvanika prisustvovao i Sigismund Vojkffy.²⁷² U travnju 1789. održalo se vjenčanje u kapeli dvora u Oroslavju. Svjedoci na vjenčanju gospodina Ladislava Fodrodzyja de Borkovec, advokata i fiškala različitih posjeda sa kćeri Ladislava Kiralyja rođenoj u Velikom Varadinu. Svjedoci su bili grof Sigismund Voikffy te Sigismundova šogorica udovica Apolonija Voikffy rođena Malatinsky.²⁷³ I dvije godine kasnije, u svibnju 1791. u mjestu Borkovcu grof Sigismund Voikffy i grofica Rebeka Sermage, supruga Franje Voikffyja, odnosno, Sigismundova snaha bili su kumovi na krštenju Sigismunda Nepomuka Joakima sina Ladislava Fodroczyja i Klare rođene Kyraly.²⁷⁴

²⁷² Noršić, „Genealoški podatci o plemićkim porodicama matica župe Zlatar“, 190. elektroničko izdanje http://info.arcanum.hu/vjesnik/a090929.htm?v=pdf&a=pdfdata&id=AV_II_11_1945&pg=194&l=hun (pogledano 10. 2. 2013.)

²⁷³ Isto, 191.

²⁷⁴ Isto, 204.

4.3. Vojni život u službi Njezinoga Veličanstva

Najveću okosincu u životima braće Vojkffy činila je njihova vojna karijera. Jedan od prvih spomena u kojima Sigismunda i Kristofora Vojkffyja nalazimo u vojnoj službi jest izvještaj sa sjednice Kraljevske konferencije iz rujna 1743. godine. Bilo je to vrijeme Austrijskoga nasljednoga rata i iz Banske krajine konjaničke vojne postrojbe trebale su se okupiti u Zagrebu i krenuti put ratišta. Međutim, u okolici Kostajnice vladala je kuga. Stoga je bila donesena odluka da se na ratište pošalje 86 konjanika iz glinske utvrde te 133 konjanika pripadnika banderija s područja civilne uprave od kojih će se stvoriti dvije postrojbe. Tim postrojbama trebao je upravljati vrhovni nadstražar Križanić (*Kriszanich*) te Sigismund Vojkffy kao pomoćni kapetan, dok je kod predstojnika kompanije krajišnika zamjenik trebao bio Kristofor Vojkffy.

Kuga koja je te godine harala u okolici utvrde Kostajnice načinila je probleme i prilikom prikupljanja pješaka. Naime nije bilo moguće podignuti odobrenih 2000 pješaka već samo njih 1112. U zapisniku iste Konferencije ostalo je zabilježeno i dramatično stanje iz kugom poharane okolice Kostajnice o kojem je izveštavao i na kojega upozoravao zapovjenik utvrde Gabrijel Škrlec. Javljao je kako ondje nema sredstava za život te da će narod pomrijeti od gladi ili se raseliti. Temeljem tog izvještaja od strane Kraljevske konferencije bila je određena pomoć za žitelje Kostajnice i okolice u obliku žitarica.²⁷⁵

Nakon što su krajem 1743. godine kao pomoćni kapetani braća Vojković otišla iz Zagreba, sljedeće godine 1744. nalazimo ih među časnicima hrvatskih banderijalaca u društvu Andrije Jakopovića, Jurja Pogledića i Petra Sermagea na češkome bojištu te u Bavarskoj pod zapovjedništvom Gabrijela Škrleca i samoga bana.²⁷⁶

Iz toga perioda u obiteljskoj ostavštini ostalo je sačuvano jedno pismo kojega je Kristofor Vojkffy pisao stricu Nikoli, o načinu života u njihovome vojnom logoru te novostima s bojišnice. Dana 3. srpnja 1744. iz vojnoga logora u Ampergu (*Ambergu*) Kristofor je pisao Nikoli: „Gospodinu stricu služim i obzanim mi hvala budi Bogu i naša vojska sretno smo u Amberg k našem gospodinu banu došli i jesmo i po selima na *qvartere* pali.“ Dalje je pisao kako su bili u iščekivanju šatora koji su im trebali doći iz Beča te da će su uskoro morati kretati prema bojišnici. Bilježi dalje kako su njihovu postrojbu jedva dočekali u taboru. Pristigli su pod utvrdu Amperg 26. lipnja i došli pod komandu generala Festetića (*Festeicha*). Nakon dvodnevnog odmora 28. lipnja morali su pred banom i ostalim visokim časnicima

²⁷⁵Hrvatske kraljevske konferencije sv. 4, 18.

²⁷⁶Kukuljević Sakcinski, „Hrvati za nasljednoga rata“, 4.

nastupiti i izvršiti vojnu vježbu nakon čega su „od svih skupa veliku hvalu dobili.“ Nakon toga zabilježio je Kristofor kretanje vojske prema utvrdi Rotenburg koja se nalazila u rukama neprijatelja i za koju se nadao „da Bog da ga naši Horvati dobe.“ Naime kako je pretpostavljao i čuo, unutra u tvrđavi Rothenburg se nalazilo se oko 300 Bavaraca, međutim oni su se iznutra vrlo odlučno i hrabro branili, a „naši pak nemaju priliku od nikuda ih tući i zato tak dugo posla s njima imaju.“ A također je zabilježio događaj kao je poručnik Sudović sa svojim zastavnikom morao prema zapovjedi krenuti s puta nazad u grad Straubing radi vojničke plaće. I kada su se vraćali prema Ampergu u zasjedi su iz dočekali „muži bavarski“ te ubili zastavnika a poručnika jako ranili pa ga još uvijek nema u postrojbi njegovoga zapovjednika Jelačića.²⁷⁷

Mjesta i utvrde koje je Kristofor spominjao u svojem pismu danas se nalaze na području njemačke savezne pokrajine Bavorske. Postoji više mjesta u Njemačkoj na koje bi se mogao odnositi naziv Rothenburg. Naime Kristofor ime grada piše *Rotemperg*. Međutim ovdje se vjerojatno radi o gradu i utvrdi *Rothenburg ob der Tauber* koja se nalazi u jugoistočnome dijelu današnje Bavorske, a smješten je na jednoj uzvisini, odnosno platou, iznad rijeke. Zbog ovakvoga nepristupačnog terena i položaja utvrdi je zasigurno bilo vrlo teško osvojiti, o čemu u svojem pismu progovora i Kristofor. I grad, odnosno, utvrda *Amperg* također je smještena u jugoistočnome dijelu Bavorske i nalazi se nedaleko *Rothenburga*.

Godine 1750. prilikom reformi i ustrojbenih promjena Vojne krajine bili su u Banskoj krajini imenovani novi časnici. Sigismund i Kristofor (sada već zet podbana Raucha) koji su prije služili kao časnici odnosno konjanički kapetani u banderiju, bili su imenovani kapetanima odnosno satnicima u Banskoj krajini.²⁷⁸ Tom prilikom Krčelić je zabilježio dio atmosfere. U veselom poslijeratnom okruženju, a prije održanoga sabora Kraljevinine u Kraljevinskoj kući u Zagrebu gdje su se uobičavale održavati sjednice sabora, uz zvukove trublji i udaranje bubnjeva, dakle svečanoj vojnoj paradi objavljeno je novo uređene Vojne krajine pri čemu su bili proglašeni i novi časnici koji će njome upravljati. Činu su prisustvovali najviši uzvanici: namjesnik grof Ludovik Erdödy, biskup Franjo Thauzsy, general grof Petazzi, podban te drugi iz plemićkog i svećeničkog staleža. Tom prilikom bile su ustrojene dvije nove pukovnije Banske krajine – glinska i kostajnička. U njima vrhovni zapovjednik bio je ban. Nakon proglašenja viših časnika imenovani su bili i oni niži. Kristofor Vojkffy našao se među 18-oricom gore spomenutih kapetana kao pješački kapetan zajedno sa Pavlom Rauchom podbanovim sinom (i svojim šogorom), te Stjepanom Žuvićem koji je

²⁷⁷ HDA, OJV, kut. 28, sign. 3. VII. 1744.

²⁷⁸ Krčelić, *Annuae*, str. 44.

također bio Rauchov zet.²⁷⁹ U skladu s provedenim reformama preustroja Banske krajine, bile su donesene i odredbe o novome načinu vojne obuke koju su morali najprije naučiti i kasnije primjenjivati svi krajiški časnici. Novom obukom upravljao je bojnik Antun Zedwitz koji je s tim zadatkom bio poslan iz Beča. Radi uvježbavanja novoga načina vojne obuke časnici su se sastajali u Kraljevinskoj kući u Zagrebu. Među njima zajedno s ostalim novoimenovanim časnicima zacijelo su se nalazila i braća Vojkffy.

Godine 1750. preustrojem Banske vojne krajine Petrinja je bila predana na upravu bana i postala je uz Glinu drugo sjedište pukovnije umjesto Kostajnice koja je nastavila postojati kao utvrda. Iste godine prilikom novih imenovanja u Glinskoj pukovnji bio je pukovnikom imenovan grof Adam Batthyany, a konjanički kapetan Sigismund Vojković bio je imenovan konjaničkim majorom (bojnikom).²⁸⁰

Ove promjene u Banskoj vojnoj krajini možda su potaknule i Kristofora da pokuša dobiti napredovanje. U Banskim spisima ostalo je sačuvano pismo koje je u korist svojega zeta i šogora Kristofora Vojkffyja i Antuna Zebića (*Zebich*) u srpnju 1752. g. banu pisao podban Ivan Rauch. Podban Rauch u pismu se zauzimao za Kristofora i molio banovu intervenciju da se mu se dodijeli upražnjeno mjesto pukovnika. Mjesto je, naime, ostalo prazno kada je Adam Batthyany dobio položaj glavnoga nadstražara. Budući da se mjesto ispraznilo i da ima mnogo onih koji su zainteresirani, a zbog njegove (banove) brige za popunjavanje mjesta vezano uz odluku Veličanstva da se mjesto drugoga pukovnika u banskoj regimenti popuni, Rauch je banu pisao u korist svojega zeta Kristofora Vojkffyja drugog kraljevskog kapetana, pod pretpostavkom da je o kvalitetama molitelja i njegovoj vjernoj službi. Njegova Ekselencija već primila informacije te da su iste prezentirane od strane bojnika Kleedfelda bile pozitivne.²⁸¹

I grof Erdödy, banski namjesnik, piše iz Želina u kolovozu 1752. banu preporuku u kojoj nekoliko mladih časnika preporuča za buduća namještenja i više činove. „Gospodin također prve vaše regimente drugi kapetan Kristofor Vojkffy mi je rekao kako se nada u Drugoj banskoj krajevskoj regimenti budućim namještenjima.“ Također se nadao Erdödy da će se ban založiti i za druge stvari koje su mu bile preporučene, a vezano uz kaptana Jurja Pogledića i Antonija Čučkovića, koje hvali i to kako kaže“ ne bez osnove, osobito spomenutoga Pogledića.“²⁸²

²⁷⁹Krčelić, *Annuae*, 44.

²⁸⁰ *Isto*, 52.

²⁸¹ HDA, BHSD, Z-16, film 5, kut. 33, 752 Act. Banal. N° 116.

²⁸² HDA, BHSD, Z-16, film 5, kut. 33, 752 Act. Banal. N° 119

Nisu dakle Vojkffyji bili jedini koji su u svojem napredovanju tražili pomoć i preporuku visoko pozicioniranih dužnostnika. U skladu s uhdanom praksom napredovali su koristeći se svim dostupnim mogućnostima i sredstvima. Pri tome, naravno ne možemo zanemariti i njihov stvrni doprinos na bojištima.

Da je zagovorima podbana i banskoga namjesnika Kristofor dobio namještenje u Drugoj banskoj kraljevskoj regimenti jasno je iz tabela časnika iz mjeseca kolovoza 1752. s popisom vojnika i njihovih zapovjenika. U tabeli 2. infanterije Druge husarsko-banske regimente i Sigismund i Kristofor zapisni su kao *Obirste Schachsmeisters* – niži časnici s time da će Kristofor dužnost preuzeti tek prvoga rujna.²⁸³

Godine 1753. nakon vojne službe u Banskoj vojnoj krajini novim banskim namjesnikom imenovan je bio Adam Batthyany. Prilikom ustoličenja novoga banskoga namjesnika koji je na svečani način trebao ući u Zagreb i na Griču biti uveden u svoju namjesničku čast, dogodio se jedan incident u kojemu je sudjelovao Sigismund Vojkffy. Prema običaju i ceremonijaru dočeka i ustoličenja, novoga su banskog namjesnika već u pojedinim mjestima na njegovome putu prema Zagrebu trebali dočekivati i pozdravljati predstavnici pojedinih staleža i državni dužnosnici. Tako su ga u Ludbregu dočekali pozdravili i pratili dio puta barun Marko Pejačević, Stjepan Putz i podžupan Križevačke županije Ivan Saić zajedno s županijskim plemićkim sucem. Poslije njih prema običaju, novome namjesniku u susret su izašli predstavnici Zagrebačke županije na čelu s barunom Stjepanom Patačićem. U Sesvetama namjesnika je dočekaao biskup s kojim je isti ručao. Radi iskazivanja počasti cijelim putem kojim je namjesnik prolazio bili su poredani banderiji. Patačićev na njegovu imanju u Vrbovcu, a Draškovićev kod Božjakovine. Biskup Erdödy je pak tražio da njegov banderij stupa pred njim. Kada su došli do gradskoga područja kod mosta Manduševca svećanu su kolonu dočekali krajiški konanici pod vodstvom bojnika Sigismunda Vojkffyja. Ovaj je, kako bilježi Krčelić namjerno ili slučajno propustio vojničkim pozdravom iskazati počast svećanoj koloni na čelu s biskupovim banderijem pa je među vojnicima banderija nastalo komešanje i nered. Međutim situacija je uskoro bila izgladena i namjesnikova povorka krenula je dalje uz pješačke bataljune poredane s jedne i druge strane uzduž cijele Ilice prema vratima sv. Ivana Nepomika, u narodu zvana Mesna ili Mesnička vrata, kojima su se popeli prema Griču.²⁸⁴

Iz srpnja 1753. godine ostalo je u banskim spisima sačuvano pismo Sigismunda Vojkffyja koji je pisao namjesniku Batthyanyju moleći ga za dopust kako bi na neko vrijeme mogao

²⁸³ HDA, BHSD, Z-16, film 5, kut. 33, 752 Act. Banal. N° 118

²⁸⁴ Krčelić, *Annuae*, 118-119.

otići u Beč radi rješavanja privatnih stvari. Sigismund u ovom svojem pismu spominje instalaciju novoga banskoga namjesnika Batthyanya za čije je potrebe s jednim eksadronom husara 9. srpnja stigao iz Banske krajine i boravio u Zagrebu. Činio je od srca i zdušno na čast svojem zapovjeniku husarsko-banske regimente Kleefeldu i u ugarskim kampovima uvježbavao nove vojnike. Temeljem svoje dobre službe molio je namjesnika da mu se udostoji učiniti uslugu i opusti ga u Beč, a svojoj molbi priložio je i Kleefeldovu preporuku i pismo koje mu je ovaj dao zbog dobro obavljenog posla uvježbavanja vojnika.²⁸⁵

U veljači 1755. godine ubrzo nakon pobune krajišnika u Varaždinskome generalatu uz granice samoga generalata na području Križevačke županije izbila je pobuna seljaka nezadovoljnih lošim postupanjem njihovih zemaljskih gospodara. Iako je pobuna ubrzo smirena izazvala je dosta nemira među plemstvom sjeverozapadne Hrvatske. Prilikom smirivanja pobune vojnoj intervenciji banske regnikolarne vojske pridružile su se i postrojbe iz Banske krajine. Prema nekim podacima odmah početkom ožujka u Zagreb je stiglo pod zapovjedništvom potpukovnika Brnjakovića (*Brnyakovicha*) oko 600 vojnika, a odmah za njima uslijedila su dva bataljuna pod vodstvom bojnika Sigismunda Vojkffyja. Ove postrojbe bile su raspoređene po mjestima u Hrvatskome zagorju. Potpukovnik Krsto Vojkffy bio je poslan s vojskom u župu Prozorje i mjesta Kopčevac, Sela i Kozinšćak kako bi tamo smirio pobunjene kmetove i osigurao područje.²⁸⁶

Nakon smirivanja pobune braća Vojkffy vratila su se svojem uobičajenom životu viših časnika u Banskoj vojnoj krajini. Na tom pograničnom prostoru susretali su se pripadnici različitih vjeroispovjesti, različitih naroda i različitih zanimanja. Kretali su se tuda strani i domaći časnici, krajišnici, podanici Osmanskoga Carstva; bio je to prostor kretanja trgovaca i trgovačke robe te često poprište kužne bolesti. Život na tim područjima bio je zasigurno vrlo dinamičan. Časnici i vojni zapovjednici iz te „vojarne na otvorenom“ kada nisu ratovali u službi Njezinoga Veličanstva, vježbali u vojnim kampovima te zajedno sa svojim postrojbama paradirali u svečnim zgodama paradirali ulicama Zagreba. Zapovjednici su osim vojnih ovlasti imali su i ograničenu sudbenu vlast unutar svojih kumpanija.²⁸⁷ U veljači 1755. krajišnici Tadija i Luka Mraković iz postrojbe gospodina majora Sigismunda Vojkffyja podnose mu kao svojem zapovjeniku žalbu protiv mušketa iz Modićeve kompanije zbog nasilne sječe njihove šume i prijetnji koje su uputili stražmeštru Sakiću. Naime neki mušketiri iz kompanije kapetana Modića uplali su u njihovu šumu i posjekli drva koja su nosila žir čime

²⁸⁵ HDA, BHSD, Z-16, film 3, kut. 34, 753 Act. Banal. N° 79

²⁸⁶ Ivančan, „Buna Varaždinskoga generalata“, 256.

²⁸⁷ Više o organizaciji sudstva u Vojnoj krajini sredinom 18. stoljeća vidi u Beuc, *Povijest institucija države vlasti*, 228- 229.

su učinili veliku štetu. Sigismund je tužbu riješio tako što je spomenutim mušketirima poslao stražare gospodina Sakića sa tri obična husara sa zabranom otpremanja drva i prijetnjom da će oni koji ne poštuju spomenutu zabranu biti napadnuti od strane mušketira.²⁸⁸

Važnost šuma u Vojnoj krajini bila je ne samo ekonomska nego i taktička, odnosno, vojna. Na konferenciji održanoj u prosincu 1762. godine u Zagrebu, u prvome članku bile su donesne odredbe u vezi sa čuvanjem pograničnih mjesta. Posebice je naznačeno da se imaju čuvati šume kao predziđe zaštite od Osmanlija, jer one služe za skrivanje uhoda. Također su šume bile prirodni resurs iz kojega se crpila građa za izgradnju i utvrđivanje pograničnih utvrda. Tijekom iste sjednice odnosno u istome članku bili su određeni radnici koji će raditi na utvrđivanju utvrda *Vratečko* i *Sredičko*, a tom prilikom bilo je određeno i iz kojih se šuma smije izvoziti i iskorištavati drvo za popravljjanje i učvršćivanje spomenutih utvrda. Tako je za utvrd *Vratečko* (*Vratecsko*) korištena građa iz susjednih pograničnih šuma i radnici koji su dolazili iz Jamnice (*Jamicsa*), Blatnice (*Blatnicsa*), Šišljavića (*Szisslavich*) i Kupčine (*Kupcsina*), a za utvrđivanje *Sredička* (*Sredicsko*) koristila se građa iz šuma Kupčine, Šišljavića, Zameršja (*Zamerssie*), Blatnice, Rečice (*Recsicsa*), Draganića (*Draganics*), Cvetkovića (*Czvetkovics*) i Domagovića (*Domagovics*). Iz istih dominija, podložnici su morali davati radnu snagu za učvršćivanje utvrda i potrebni prijevoz građe te sudjelovati i u popravljjanju cesta. U Kirinu pukovnik Sigismund Vojkffy sa svojim je graničarima koje je stavio na raspolaganje popravljao i podizao utvrde *Steničnjak* (*Sztenicsnyak*) na Petrovoj gori te *Sedlo* (*Szedlo*).²⁸⁹

Osim u djeljenju pravde u slučaju povrede propisa ili pravila vojni zapovjednici i časnici sudjelovali su i u sankcioniranju drugih težih zločina, primjerice, ubojstva. U srpnju 1756. godine nadstražar u Petrinji Sigismund Vojkffy potpisuje presudu krajišniku kao njegov zapovjednik. Krajišnik Mato Brkašić bio je ubio krajišnika Jovu Nemčevića i teže ranio Nikolu Brkađića te je za svoj čin dobio kaznu šibanja. Trebao je biti išiban šest puta kroz špalir od 150 vojnika. Na kraju, budući da se radilo o teškome zločinu i krivičnome postupku, ispod Sigismunda presudu je potvrdio i potpisao vrhovni zapovjenik Banske krajine i banski namjesnik general grof Adam Batthyany.²⁹⁰

U drugome dijelu Vojne Krajine koja je pripadala Glinskoj pukovniji uobičajenim zadacima visokoga vojnoga zapovjednika bavio se Kristofor Vojkffy. Osim vojnih poslova, i sankcioniranja nedopuštenoga ponašanja, čini se da je jedna od uloga vojnoga zapovjednika

²⁸⁸ Gavrilović, *Građa za istoriju Vojne krajine*, 505.

²⁸⁹ *Hrvatske kraljevske konferencije* sv. 4, 151.

²⁹⁰ Gavrilović, *Građa za istoriju Vojne krajine*, 653.

pograničnoga područja bila komunikacija s vojnim zapovjednicima pograničnoga područja na teritoriju Bosne. Ostalo je sačuvano pismo iz siječnja 1756. koje je sastavio Rustem-beg Cerić zapovjednik utvrde Novi i uputio majoru Kristoforu Vojkffyju (u dokumentu ga se naziva Vojković), zapovjedniku utvrde Kostajnica. U pismu Rustem-beg izražava čuđenje što je turski aga, koji je nosio pašino pismo krajiškom generalu, stavljen u 21-dnevnu karantenu i traži objašnjenje za taj događaj. Naime, beg u pismu napominje kako a to do tada nije bila praksa s obzirom da se age koji su nosili pašina pisma nisu kretali trgovačkim putovima i prema tome nisu mogli pokupiti neku zaraznu bolest, pa nije bilo potrebno da ih se stavlja u karantenu. Poručio je da neka mu se otpiše hoće li agu zadržati u karanteni ili pustiti do generala tako da i on sam može poruku prenijeti paši.²⁹¹ Daljnji rasplet situacije oko age koji je morao ostati u karanteni također je ostao sačuvan u obliku pisma. Naime beg već nekoliko dana nakon prvoga pisma šalje poruku Vojkffyju da će aga kod njega (Vojkffyja) ostaviti pismo za generala s molbom neka isto proslijedi onome kome je namijenjeno. Također je molio da se po istome agi koji je dostavio pismo pošalje potvrda o primitku pisma te javi generalov stav i odgovor na pašina pisma.²⁹² Između suprotstavljenih strana, osim trgovačkih veza i putova, potojao je i službeni komunikacijski kanal kojim su komunicirali zapovjednici utvrda i to čini se na dobrosusjedskoj osnovi. Izgleda da je postojala i stalna fluktuacija informacija između najviših vojnih dužnosnika, paše s jedne strane i generala i zapovjednika Banske vojne krajine s druge strane.

Zanimljiv slučaj iz svakodnevnoga života ostao je zabilježen i u pismu zapovjednika straže Kristofora Vojkffyja upućenom u ožujku 1756. Zagrebačkoj biskupiji. Za potrebe istrage slučaja prebjega Stanka Božtkovića godine 1753. Kristofor se u pismu prisjećao okolnosti toga događaja. Naime Božtković je prebjegao iz Bosne s ukradenom djevojkom katolkinjom iz Sarajeva, a koja se sada željela vratiti u svoju vjeru.²⁹³ Odlukom biskupskoga konzisterija od dana 2. lipnja 1756. upućenu grofu generalu i namjesniku Adamu Batthyanyju bio je poništen brak katoličke djevojke s osobom pravoslavne vjere izbjeglom iz Bosne u Krajinu, a koji ju je silom bio uzeo za ženu.²⁹⁴ Nakon ove odluke spomenuta djevojka ostala je u Kostajnici i udala se za krajišnika katolika, a njezin bivši suprug tražio je dopuštenje za odlazak iz Banske krajine i naseljavanje u Slavoniji što mu je bilo i odobreno.

Uskoro nakon gornjega događaja Banska krajina suočila se s mogućnošću novoga vala kužne zaraze. Dana 22. srpnja 1756. pukovnik Zedtwiz banskom namjesniku šalje pismo prenijeto iz

²⁹¹ *Isto*, 605.

²⁹² *Isto*, 609-610.

²⁹³ *Isto*, 624.

²⁹⁴ *Isto*, 639.

Bosne i priopćava mu vijest o navodnoj pojavi kuge u Bosni, što se mora odmah provjeriti. Pismo je bilo poslano banskom namjesniku preko nadstražara Kristofora Vojkffyja.²⁹⁵

U međuvremenu čini se da je nadstražar Vojkffy dobio novi položaj. Sredinom rujna 1756. godine u izvještaju kojega piše svojem vrhovnom zapovjedniku, grofu generalu, o utvrđivanju zidina Dubice, potpisuje se kao major Vojković. „Presvjetli gospodine grofe, slavne regimente, trenutno nemam ništa za izvijestiti osim da sam jučer išao u pregled zidina na granici s Turskom.“ Opisujući zahvate koji su podzeti izvještava kao su zidine podignute od temelja do druge razine i produžene onoliko koliko u Zagrebu iznosi udaljenost od samostana isusovaca do samostana kapucina. Na utvrdi je, kako je bio izvješten, radilo četrdeset zidara koji su svakodnevno napredovali. On to od svoje strane nije mogao sagledati, ali tako mu je bilo rečeno.²⁹⁶

Svakodnevica braće Vojkffy kao krajiških časnika tijekom 50-tih godina 18. stoljeća sastojala se od bavljenja administrativnim i sudbenim poslovima, održavanjem reda i provođenjem vojnih zakona, sankcioniranjem prekršaja i povremenom komunikacijom s pripadnicima vojnih vlasti susjednoga Carstva te brige o održavanju obrambenog sustava utvrda i cesta. Tek u rijetkim slučajevima podizali su vojsku i to tijekom vojnih parada i povorki, primjerice, prilikom dočeka i ustoličenja bana u Zagrebu ili pak prilikom manjih vojnih intervencija kakva je bila u slučaju pobune seljaka u Križevačkoj županiji 1755. godine kada su kao zapovjednici sa svojim postrojbama nakratko napuštali svoja prebivališta na Granci i odlazili u civilni dio Hrvatske. Uobičajenu i ustajalu svakodnevicu krajiškoga života prekinulo je izbijanje Sedmogodišnjega rata.

Godine 1757. prilikom odlaska 2000 krajišnika iz banske krajine pod vodstvom potpukonika Bernjakovića u kraljevski tabor s tom povorkom putovao je i Kristofor Vojkffy. Put je krajišnike vodio kroz Zagreb gdje su se najprije trebali okupiti. Tom prilikom dogodio se jedan incident koji je zabilježen u sudskoj dokumentaciji, ali o njemu je u svojim memoarima progovorio i Krčelić. „(...) ne znam zbog čega na odlasku iz Zagreba Vojković se namjerio na nekog pekara, išibao ga i svezanoga ga odveo k svojem tastu Ivanu Rauchu na imanje zvano Lužnica gdje ga je stavio u zatvor.“

Prema sudskim dokumentima na ovakav Vojkffyjev postupak reagirao je zagrebački magistrat protestirajući protiv njegovoga čina jer je time bila povrijeđena ovlast samoga magistrata. Dakle vjerojatno se radilo o nekome sporu između zagrebačkoga pekara i bojnika Vojkffyja u kojem je trebao posredovati magistrat, ali je Vojkffy očito uzeo stvar u svoje ruke. Pekar kao

²⁹⁵ Isto, 643.

²⁹⁶ Isto, 660.

građanin Zagreba nije bio Kristoforov podložnik i ni po kojem pravu ovaj ga nije imao ovlasti kažnjavati ili uhititi. Zagrebački magistrat obratio se Banskome stolu s tužbom protiv ovakvoga Vojkffyjevoga ponašanja. Ban je, nastojeći izgladiti spor poslao za vojskom koja se kretala prema bojištu svojega pobočnika koji je Vojkffyja zatekao u Mariboru. Tamo je isti uhićen i doveden u Varaždin gdje ga je ban oštro prekorio zbog spomenutog izgređa. Prije nego što je Kristofor dobio dopuštenje da se ponovno pridruži svojoj postrojbi morao je dati zadovoljštinu i gradu i povrijeđenomu pekaru te ga pustiti na slobodu. Nakon toga o vlastitom trošku krenuo je za vojskom na putu u tabor. Na kraju ove epizode Krčelić je komentirao kako je ban ovim primjerom „ne samo obuzdao vojničku bahatost, nego i stekao velik ugled i hvalu.“²⁹⁷

Da Krčelić u svojim memoarima nije o ovome slučaju pretjerivao potvrđuje i dokument pronađen u obiteljskome arhivu iz iste 1757. godine. Dokument je zapravo izjava gradskoga suca Ladislava Szalea kojom ovaj potvrđuje zahtjev samoga Kristofora Vojkffyja u slučaju otetoga pekara da se zaključi spor sa gradskim magistratom. Spor je riješen tako da je gradski fisk primio od Kristofora Vojkffyja svotu od 20 zlatnika kojom je gradu bila nadoknađena šteta uzrokovana povredom njegove nadležnosti u slučaju njegovoga građanina pekara Jurja Planka (*Georgy Plank*) te njegove otmice i zatočenja na imanju Lužnici. Posvjedočeno je da je Kristofor u kući Ivana Raucha u Zagrebu namirio trošak gradske blagajne dajući novac onome koji je zastupao gradski fisk, prisjedniku Kristoforu Krčeliću. Na ovu izjavu suca Szalea u prisustvu još dvaju članova magistrata, odvjetnik Balogh istoga dana je izdao ovjerenu potvrdu od strane gradskoga magistrata.²⁹⁸

Budući da se cijeli slučaj našao pred Banskim stolom o ovome je događaju ostalo je sačuvano i nekoliko banskih spisa. Spisi daju naznačiti da je Kristofor – glavni optuženi u incidentu koji je izazvao, zapravo radio po nalogu svojega tasta podbana Ivana Raucha u nekom njegovome sporu protiv rečenoga pekara Jurja Planka tj. Planchicha. Magistrat je tužio Vojkovića Banskome stolu međutim je odustao od tužbe jer je na Kristoforovu inicijativu došlo do gore spomenute nagodbe i gradskoj upravi nadoknađena je učinjena šteta i to novčanom odštetom u iznosu od 20 forinti.²⁹⁹

Prilikom izbijanja Sedmogodišnjega rata, bila su potrebna značajna sredstva u kraljevskoj blagajni za njegovo vođenje. Stoga je kraljica Marija Terezija i u Hrvatskom saboru tražila materijalnu i novčanu potporu. Tijekom zasjedanja sabora Kraljevine u Zagrebu

²⁹⁷Krčelić, *Annuae*, 343

²⁹⁸HDA, OJV, kut. 64, sign. 1757. Vojković

²⁹⁹HDA, BHSD, Z-20, kut. 40-43 (1757.-1759.), kut. 41, film1, ad N: 14 757 i kut. 42, film 3, 757 Act. Banal. ad N^o25

1757. godine barun Adam Patačić, biskup, zagrebački kanonik i kraljevski savjetnik zatražio je u ime dvora ne samo opći vojni ustanak nego i novčane priloge kao donaciju. „On je to zaista časno prosio pružajući onima koji budu dali novaca, vrlo velika obećanja i nade“ bilježi Krčelić. Iako savjetnik barun Patačić nije uspio postići podizanje općeg vojnog ustanka postigao je da ipak u pomoć budu poslani banderiji. Tom prilikom general Josip Drašković dao je 500 dobro odjevenih ljudi iz Steničnjaka i Rečice, a biskup Franjo Thauszy dao je 520 ljudi. Ostali velikaši i plemići dali su pak onoliko koliko je bilo određeno na saboru. Krčelić bilježi da je tom prilikom sakupljeno oko 2000 banderijalaca koji su pod zapovjedništvom potpukovnika Ivana Habijanca u srpnju iste godine nakon žurnog okupljanja krenuli u tabor.³⁰⁰ Dalje bilježi Krčelić da je što se tiče novčane potpore novac dao biskup te zagrebački kaptol. Biskup je dao 10 000 forinti, kaptol 4000 od novaca Stolne crkve i crkve u Bistrici, dok se kako nabraja Krčelić od drugih sakupilo 3000 forinti. Ukupno je savjetnik Adam Patačić odnio u Beč 17 000 forinti pomoći kraljevskoj blagajni.

Početkom 1758. godine točnije na zasjedanju Sabora održanom u veljači objavljeno je imenovanje komisija za novačenje vojnika odnosno za slanje dodatnog broja banderijalaca za potrebe vođenja rata. Prema tada donesenom zapisniku komisije s rasporedom obaveze vlastelinstva na davanje vojnika, Kristofor Vojkffy na temelju svojih imanja zajedno sa župnikom desiničkim Jurjem Petravčićem (*Petravchichem*) morao je opremiti i poslati 3 banderijalca, a glavni nadstražar Sigismund Vojkffy također je morao dati tri opremljena vojnika.³⁰¹

Budući da pomoć u ljudstvu nije bila dovoljna na saboru iz studenoga 1758. ponovno je zaključeno da se kraljici iz redova i staleža pošalje novčani prilog u iznosu od 20 000 forinti za daljnji nastavak borbi. Tom prilikom svojim novčanim prilogom istaknuo se Sigismund Vojkffy. On je obećao predati kao zajam uz kamate sumu od 10 000 forinti. To međutim nije bio njegov novac nego ga je posjedovao na temelju zapisa (oporuke) barunice Julijane Sermage i čuvao ga u pohrani kako bi ga kasnije predao njezinu unuku Petru. Osim toga ponudio je Vojkffy i svojih 2000 forinti ako bude imenovan potpukovnikom svoje konjaničke pukovnije. Novac su redovi i staleži uspjeli prikupiti, a kao izaslanici sabora nosili su ga u Beč protonotar i blagajnik krajevstva. S njima je u Beč putovao i Sigismund Vojkffy.³⁰² On je kako bilježi Krčelić „uplatio povjereni mu novac i bio odlikovan željenim potpukovničkim

³⁰⁰Krčelić, *Annuae*, 349

³⁰¹ *Zaključci Hrvatskog sabora sv. VII*, 268.

³⁰² *Zaključci Hrvatskoga sabora sv. VII.*, 318.

naslovom.³⁰³ Iz tog razdoblja točnije od dana 12. studenog godine 1758. u banskim spisima ostalo je sačuvano pismo banu Franji Nadaždiju u Varaždin, a pisao ga je grof Nikola Palffy povodom „velikog dobročinstva“ koje je Sigismund učinio posudivši državnoj blagajni 10 000 forinti.³⁰⁴

Dragocjeni zapisi koji svjedoče o boravku Sigismunda Vojkffyja na bojištu tijekom Sedmogodišnjeg rata te o načinu na koji su tamo živjeli sačuvani su u pismima grofa Petra Sermagea njegovoj supruzi Ani Mariji Drašković. Sermage i Vojkffy u jesen 1758. godine nalazili su se u istome vojnom kampu smještenom u bizini grada Trautenaua.³⁰⁵ U svojim pismima Sermage između ostaloga progovara o Vojkffyjevom nastojanju kupovanja vojnih zasluga, zbog čega je vrlo brzo napredovao u vojnoj karijeri, što mu je Sermage jako zamjerao. Između različitih privatnih i obiteljskih stvari o kojima Sermage razgovara sa suprugom iz njegovih pisama proviruju ponekad i različite životne situacije. Primjerice, u pismu s početka listopada 1758. godine saznajemo kako Sermage po znatno povoljnijoj cijeni nego što bi to vjerojatno mogla učiniti njegova supruga kod kuće, kupuje laneno platno u Češkoj (naravno zbog vrlo razvijene tekstile manufakture) i upućuje suprugu neka to bijelo laneno rublje upotrijebi za opskrbu njihovoga sina kojega su trebali poslati na školovanje u bečki *Teresianum*.³⁰⁶ Napominje da će platno kupiti prvom prilikom čim Vojkffy iz logora otiđe sa svojim ljudstvom.

U pismu od 9. listopada 1758. Sermage je supruzi pisao o teškoćama pri dolasku pošte do vojnih stožera te o svojim aktivnostima koje je poduzeo kako bi postao natporučnik pri čemu se ugledao na Sigismunda Vojkffyja koji je također nastojao postati natporučnik.³⁰⁷ U pismu s kraja listopada 1758. čuvši da je Sigismund ponudio 10 000 forinti zajma kraljevskoj blagajni piše: “Vojkovićeve 10 000 forinti ne znači ništa. Može ga se unaprijediti mjestom natporučnika. Drugi natporučnici, koji stvarno služe na bojnom polju i riskiraju svoje tijelo i život vrijede više od njegovih 10 000 forinti.”³⁰⁸

U studenom nalazimo Sermageovu postrojbu u blizini grada Nahoda (dan. *Náchod*) smještenog pokraj granice s Poljskom, odakle 27. studenoga 1758. godine piše supruzi. Najprije opisuje uvjete u kojima stanuje. Njihov logor nalazi se u selu *Radekovo* u blizini *Nahoda* gdje je smješten u bijednu seljačku kuću punu nametnika (žohara, stjenica i muha).

³⁰³ Krčelić, *Annuae*, 349.

³⁰⁴ HDA, BHSD, Z-20, film 6, kut. 42, 758 Act. Banal. N^{ro} 29

³⁰⁵ Jembrih, *Grof Sermage u zrcalu svojih pisama*. Grad Trantenau, danas se naziva Trutnov i nalazi se na sjeveru Republike Češke.

³⁰⁶ *Isto*, 63.

³⁰⁷ *Isto*, 65.

³⁰⁸ *Isto*, 73.

Kuća je vrlo tamna pa se žali na nedostatak dnevnoga svjetla, a komunikacija mu se svodi na razgovore sa seljacima o teškoćama koje su pretrpjeli od neprijatelja. I dalje sanja o promaknuću pa govori da su mjesta u vojsci generala Zedwitza sva popunjana, ali da ipak ništa još nije sigurno. U pismu prenosi i glasnine koje kruže postrojbama da Žiga Vojkffy želi u pješadiju pa nije siguran što će biti od njega (Sermagea). Nada se prebacivanju u pješadiju i ne sumnja da će biti unaprijeđen kod prvog sljedećeg otvaranja vojne službe.³⁰⁹

U svom pismu iz prosinca 1758. izvjestio je suprugu da je Vojkffy naglo bio odvojen od njega, vjerojatno zbog nedavnih ratnih događanja u blizini o čemu i sam piše supruzi. Također se u pismo ponovno vratio na pitanje svojega unaprijeđenja. Razočaran banovim odlukama smatrao je da neće tako skoro postati pukovnikom jer je ban želi protežirati Vojkffyja i Gerlečića. „Zadnjega odobravam, ali za prvoga ne mogu prihvatiti i to će me jako pogoditi, jer vjerujem da je služba pred neprijateljem i izlaganje života puno veća zasluga, zbog ovoga marša pod teškim vremenskim prilikama zaslužio sam puno više od samoga novca, te ću se ja sigurno radi toga žaliti.“³¹⁰

Sermage je u svojim pismima stalno podsjećao suprugu neka ga preporuči kod bana odnosno svojega brata Draškovića ili neka preporuči druge ljude koje joj je nabrajao u pismima te neka u svakoj prilici ističe njihove vojne zasluge. Osim isticanja na bojištu ili, primjerice, kao u Vojkffyjevom slučaju, uz puno gotovoga novca kojega se osobito u vrijeme rata moglo pametno uložiti u napredovanja, dobre obiteljske veze bile su treći način napredovanja. Iako se ne slaže s Vojkffyjevim načinom, Sermage u nedostatku financija, ni sam nije prezao iskoristiti svoje obiteljske veze, kako bi barem na taj način pokušao doći do željenoga napredovanja.

Čini se da je u zaleđu, kilometrima daleko od prave bojišnice, postojala i ona druga na kojoj su rođaci, supruge i prijatelji ratovali za karijeru, ugled i društveni položaj svojih bližnjih.

Nakon naprasitoga odlaska iz Zagreba Kristofor Vojkffy sa svojim postrojbama također je bio smješten u blizini Nachoda u gradiću kojega naziva njemačkim imenom Starkstadt (dan. Stárkov). O njegovome boravku na bojištu iz 1757. i 1758. godine u građi parnica Banskoga stola pronađena su dva pisama koja su služila kao dokazni materijal u postupku protiv obitelji Czindery. Za razliku od pisma koje je pisao ujaku Nikoli Vojkoviću tijekom Austrijskog nasljednog rata, ova su bila više obiteljskoga karaktera i tek se povremeno u njima nalazi pokoji nagovještaj ratnih zbivanja. U pismu nastalom 21. siječnja 1758. godine Kristofor odgovara šogoru Rauchu na dva njegova pisma i zahvaljuje mu što je posjetio njegovu suprugu kojoj je ovaj tijekom prosinca uspio pisati samo jednom „(...) ali ja u onoj

³⁰⁹ *Isto*, 82-83.

³¹⁰ *Isto*, 86-87

kofuziji kakva je bila kod nas niti nisam imalo prilike pisati“. O prilikama na bojištu tek nagovješta kako je čuo glasine da bi gospodin zapovjednik trebao doći k njima pa iako je njegov dolazak bio najavljen 15-og siječnja on kasni nekoliko dana. „(...) kada god dođe dobro dođe i stanovito koliko god želiosije van još dva puta toliko nazad štelse bude.³¹¹ Nakon dvije godine boravka na bojištu Kristofor se 1759. vratio kući.³¹²

Nakon povratka iz ratnih operacija braća Vojkffy vratila su se svojem svakodnevnom vojnom ritmu u Banskoj krajini. U kolovozu godine 1762. Sigismund se u pismu upućenom banu spominje kao pukovnik i zapovjednik kostajničke utvrde. U istome pismu izvještava bana o pojavi kuge odnosno širenju zaraze (*contagionis morbum*) u turskim krajevima koji su bili susjedni njegovoj utvrdi Kostajnici. U takvoj situaciji mnogi su se razboljeli, a širenje zaraze prijetilo je javnoj sigurnosti. Kako bi se osiguralo područje kojemu je izravno prijetila kuga ban je zapovjedio županu Zagrebačke županije da se na zaražena područja u pomoć pošalje banderij koji će zajedno s krajiškim postrojbama stražariti i sprječavati dolazak zaraženih na područje Banske krajine i dalje prema civilnoj Hrvatskoj. Ti vojnici iz banderija također su se trebali naći pod zapovjedništvom Sigismunda Vojkffya.³¹³

I nakon što su dobili grofovsku titulu Vojkffyi su ostali na zapovjednim mjestima u Banskoj krajini. Tako u srpnju godine 1763. u banskim spisima zabilježeno da potpukovnik grof Vojkffy (Kristofor) izdaje naredbu svim časnicima na hrvatskome jeziku u govoru i pismu jer ima dosta kumpanijskih zapovjednika koji malo ili ništa razumiju njemački jezik. U siječnju 1764. Kristofor je primio pismo brigadnoga generala grofa Oršića iz Petrinje zajedno s tri priloga u kojima je doktor Chenolf potanko opisao pojavu i širenje kuge u Turskoj, Siriji, Bosni i Beču; zatim tijek bolesti i sanitetske mjere, koje bi trebalo u takvim slučajevima poduzeti, kako bi se spriječilo širenje zaraze.³¹⁴ Kao potpukovnik i krajiški časnik Kristofor Vojkffy predsjedao je i sudom u parnici grofa Patačića protiv Karlovačkoga generalata krajem listopada 1765. godine. Proces se održavao u kraljevinskoj kući Zagrebačke županije, a vezano uz zemlju grofa Patačića koja se nalazila na području generalata u Karlovačkoj vojnoj krajini.³¹⁵ Sigismunda Vojkffya pak, možemo pratiti u zapisnicima protokola Zagrebačke županije 1768. godine kada je županijskoj skupštini uputio veliko pismo u kojemu je naznačio najpovoljnija mjesta za prelazak vojske preko rijeka na Kupi i Savi.³¹⁶ Istoj županiji u srpnju

³¹¹ HDA, BS, kut. 60, Ad N^{ro} 675

³¹² Krčelić, *Annuae*, 350.

³¹³ HDA, ZZ, Prothocollum (1759.-1767.), str. 512 (isto je zabilježeno u spisima Zagrebačke županije, Publico-politica, sv. 1. god (1757.-1762), fasc. 19, br. 433)

³¹⁴ HDA, BHSD, analitički inventar

³¹⁵ HDA, ZZ, Publico-politica, sv. 3. (1765.-1768.), god. 1765., fasc. 44, br. 902

³¹⁶ HDA, ZZ, Prothocollum, knj. 4, god. 1769., nema stranice

Sigismund daje izvještaj o nedostacima i problemima prilikom davanja smještaja za husare stacionirane u Peščenici.³¹⁷

³¹⁷ HDA, ZZ, Prothocollum, knj. 4, god. 1769., lipanj, čl. 22, nema stranice

4.4. *Spectabiles et perillustres domini* u društvenom životu Zagreba i okolice

a) Zagrebački posjedi grofova Vojkffy

Od sredine 18. stoljeća sve više velikaških i plemićkih obitelji kupovale su ili gradile kuće unutar zagrebačkih gradskih zidina ili u njegovom neposrednom podgrađu. Iako je Varaždin do velikoga potresa bio glavni grad Kraljevine, Zagreb je bio centar Zagrebačke županije i u njemu su se u Kraljevinskoj kući održavale sjednice županije na kojima su prisustvovali svi plemići koji su posjede imali u toj županiji. Nadalje, Zagreb je bio drugi grad u kojemu su nakon Varaždina, možda čak i češće, do dolaska bana Nadasdyja, održavane sjednice Hrvatskoga sabora. Dakle bio je centar i sjedište uprave, sudstva, magistrata, kaptola svih relevantnih institucija za plemstvo Zagrebačke županije. Taj trend izgradnje obiteljskoga sjedišta u Zagrebu slijedili su i Vojkffyji. Iako su još od 50-tih godina posjedovali imovinu u Zagrebu i njegovome podgrađu, njihov život uz Zagreb je čvršće bio povezan od 60-tih godina 18. stoljeća kada kao njegovi ugledni i bogati građani grofovi Vojkffy sudjeluju u svim sferama javnoga života.

Svoje prve posjede na teritoriju grada Zagreba Kristofor Vojkffy stekao je već u jesen 1753. godine. U Zapisniku sjednica Poglavarstva grada Zagreba ostala je 30. listopada iste godine zabilježena izjava kapetana kumpanije grenadira u banskoj pješačkoj regimenti Josipa Suvića (*Suvich*) i njegove supruge o prodaji dvaju svojih građevnih mjesta ili funduša zapovjedniku straže gospodinu Kristoforu Vojkoviću i njegovoj supruzi Ani Mariji Rauch. „Iz određenih svojih razloga i motiva (...)“ Suvić je prodao svoje funduše za iznos od 3000 rajnskih forinti i o tome pred gradskim magistratom u korist kupca dao izjavu da je primio ugovorenu svotu novca. Ta izjava bila je ujedno i potvrda o trajnom i potpunom vlasništvu kupcu Vojkffyju, njegovoj obitelji i nasljednicima. Građevna mjesta u cijelosti su se nalazila unutar zidina grada Zagreba u Zagrebačkoj županiji. S istočne strane posjeda nalazila se javna ulica, na jugu kuća i okućnica Mihaela Tomaševića (*Thomassevic*), pravnoga prisjednika grada, sa zapadne strane kuću je zatvarao gradski zid, a sa sjeverne nalazili su se vrtovi gospodina Nikole Mesića (*Meszich*), sudskoga notara Zagrebačke i Križevačke županije. Na temelju izjave gradski magistrat na sjednici 3. veljače 1754. godine potvrdio je pravo na posjedovanje tih dvaju funduša Kristoforu i o tome izdao potvrdu (*litteras testimoniales*).³¹⁸

³¹⁸ DAZG, PGZ-1662 (1753.-1762.), *Protocolla fassionum*, str. 38-40.

Kristofor je iste godine nakon ove kupovine i 27. studenog postao građanin grada Zagreba kako je to zabilježeno u Knjizi građana.³¹⁹ Naime, svi koji su posjedovali nekretnine u gradu ukoliko nisu bili njegovi građani plaćali su porez kao stranci.³²⁰ U suprotnom kao građani plaćali su nižu pristojbu po taririfi za građane.³²¹ Da bi bili primljeni među građane Zagreba svi su bez obzira na stalež kojemu su pripadali morali ispuniti davno određene uvjete: građaninom je mogao postati samo katolik, kućevlasnik, koji je barem jednu godinu neporočan proživio u gradskoj općini, morao je biti slobodan, rođen u zakonitom braku, punoljetan i oženjen. Također za primanje u građanstvo bilo je potrebno gradskome magistratu predati usmenu ili pismenu molbu. Molbu bi magistrat potom uzimao na razmatranje i utvrđivao njihovu valjanost u odnosu na prije spomenute uvjete.³²² Ovdje vidimo da Kristofor nije zadovoljio uvjet od godine dana stanovanja u Zagrebu, međutim je ipak primljen među građane Zagreba.

U ožujku 1763. godine nakon smrti Ivana Raucha Kristofor i njegova supruga Ana Marija Rauch zahvaljujući oporuci njezinoga oca iz godine 1761. postali su vlasnici imanja Legrad u blizini Oroslavja te kuće i okućnice Zagrebu,, (...)Hissam y vertom zvan Varossa Zagrebachkoga vu Vilicze zpred kipom Lessechum (...)“³²³ Prema tabelama vlasnika zagrebačkih kuća u XVIII. stoljeću koju je načinila Lelja Dobronić, Kristoforovo ime nalazimo prvi puta na popisu vlasnika kuća i to na onom popisu iz godine 1769. Naime na popisu iz 1751. na mjestu gdje se kasnije nalazila njegova kuća ranije je postojalo samo zemljište. Prema popisu iz 1769. Kristoforov dom nalazio se na mjestu gdje se današnja Mesničaka ulica spaja s Ilicom i nosio je kućni broj 99. Na popisu iz 1783. godine pod istim kućnim brojem kao vlasnici kuće i posjeda bila je upisana obitelj Oršić. Moguće da je kuća nasljedstvom, preko Kristoforove kćeri Leonarde koja se udala za Adama Oršića, došla u posjed spomenute obitelji. Već u sljedećem popisu stanovništva iz godine 1793. ista kuća ovaj put sa kućnim brojem 137 nalazila se u vlasništvu grofova Pejačević.³²⁴

Ubrzo nakon spomenutih naslijeđenih posjeda i stjecanja grofovske titule Kristofor je od obitelji Ilijašić kupio još neke posjede koji su se nalazili izvan zidina grada na području uz rijeku Savu. Zanimljiv je podatak da je Kristofor preko svoje supruge bio u rodu s tom

³¹⁹ MCZ, sv. XX, 135. Zabilježeno je: 1753. Die 27. Novembris Spectabilis dominus Cristophorus Voikovich, titulus

³²⁰ Isto, Lelja Dobronić: Predgovor

³²¹ Usp. Zvezdana Sikirić, „Građani Slobodnog i Kraljevskog Grada Zagreba prema Knjizi Građana (1773.-1799.)“, *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest* 1 (1996.): 105

³²² Isto, 106. i 110.

³²³ HDA, BS, kut. 63, br. 675

³²⁴ MCZ, sv. XX, „Vlasnici zagrebačkih kuća u XVIII. stoljeću (tabele)“, 186-187.

obitelji. Naime, majka Ana Marije Rauch i Kristoforova punica bila je Katarina rođena Ilijašić, tako da je kupnja ovoga posjeda možda protekla u rodbinskom ozračju.³²⁵

U veljači 1764. godine prema izjavi Sigismunda Ilijašića (*Illiasich*) vezano uz imanje, a u korist grofa Kristofora od Vojkffyja Njezinoga Kraljevskoga Veličanstva u Banskoj krajini Prvoj regimenti potpukovnika pješaštva i njegove supruge grofice Ane rođene Rauch, izdana je i od gradskoga magistrata ovjerena potvrda o kupoprodaji zemljišta.

Spomenutu izjavu Ilijašić je dao u prisutnosti suca Ladislava Szalea i cijele zajednice Slobodnoga i kraljevskoga grada na brdu Griču zagrebačkomu 15. studenoga 1763. godine u Zagrebu, da zbog teškoća u obitelji i pri punoj svijesti prodaje sve svoje oranice, sjenokoše, vinograde i alodij u blizini Save u mjestu zvanom *Cirkvišće*, a sve na području grada i Zagrebačke županije. Osim toga prodaje funduš kurijski s vrtom od jednoga jugera³²⁶ isto od zemlje alodijalne 9 jugera, ispod iste zemlje na sjevernoj strani od zemlje zvane *Brezovica* jedan juger, s južne strane i ispod vinograda zvanog *Verhovec* jedan juger i na južnoj strani isto. Sve zajedno gore navedeno jugera trideset. Zatim prodaje od vinograda u Donjem Vrhovcu veličine 30 *kopača*³²⁷ te sjenokoše *Veliki Travnik* i *Zabichinka* zvane zajedno sa šumom u *Verhovcu* u veličini od jednoga jugera i svu šumu *Kozjakoviczu* koja iznosi dva jugera. Sve gore navedeno grofu Kristoforu Vojkffyju i njegovoj supruzi Ani rođenoj Rauch te svim njihovim nasljednicima i ostalima koji bi potraživali po bilo kojoj osnovi njihova imanja. Ilijašić je imanja naslijedio pravnim putem od Ivana Ilijašića – oca, te ih ovom svojim izjavom kojom potvrđuje da je primio dogovorenu svotu predaje sa svim pravima kupcima. Kupnja je izvršena 20. kolovoza 1763. godine za iznos od 1000 rajnskih forinti.

S obzirom da nitko nije uložio prigovor na prodaju, magistrat je na temelju ove izjavnice kupcu izdao potvrdu o kupljenim imanjima.³²⁸ Ova potvrda bio je valjani dokument kojim je kupac u ovom slučaju Kristofor Vojkffy mogao svugdje i u bilo koju svrhu pa i kod kraljevskoga fiska voditi i potvrditi kao pravi i zakonski vlasnik imanja kojega je stekao zakonitim putem i da nitko njegovoj obitelji i nasljednicima nema pravo osporavati ovo imanje, oduzeti ga ili ga svojatati po bilo kojoj osnovi.

³²⁵ *Hrvatske kraljevske konferencije* sv. 4, 56. Prema članku 2. Konferencije održane 3. veljače 1752. krapinski tridesetničar je bio optužen da je dopustio Katarini Ilijašić da bez plaćanja tridesetine izvozi maslac u Ptuj Staleži zaključuju kako valja prenijeti Komori da plemići imaju povlasticu da sa vlastitih alodija izvoze robu bez plaćanja tridesetine. U tome članku spominje se Katarina Ilijašić kao žena podbana kraljevstva i kao supruga gospodina kapetana Christophora Voikovica što je bilo krivo navedeno, bila mu je punica.

³²⁶ Juger (jurgerum) isto je što i *ral*, *oral* ili *plug* dakle mjera za površinu zemljišta koja se može jednim plugom preorati za jedan dan. Usp. Zlatko Herkov, *Naše stare mjere i utezi: uvod u teoriju povijesne metrologije i njezina praktična primjena pri poručavanju naše gospodarske povijesti*. Zagreb: Školska knjiga, 1973., 97.

³²⁷ Kopač (*fossor*) površina je vinograda koju kopač može prekopati za jedan dan. To znači i *motika*. Usp. Zlatko Herkov, *Naše stare mjere i utezi*, 97.

³²⁸ DAZG, PGZ-1663 (1762.-1768.), *Protocolla fassionum*, str. 263-265.

Iste godine od Sigismunda Ilijašića i Krisoforov brat kupio je građevni prostor odnosno dva funduša unutar gradskih zidna na kojima je godinu dana kasnije niknula njegova palača. Ovi kupoprodajni poslovi nisu promakli ni Baltazaru Adamu Krčeliću, vjernom promatraču svih zagrebačkih zbivanja, što je on i zabilježio u svojoim zapisima.³²⁹

Pravni i imovinski poslovi Kristofora Vojkffyja vezano uz njegove posjede u Zagrebu, više su puta bili vezani uz obitelj Ilijašić. Prema Zapisniku izjavnica iz godine 1773. Josip Ilijašić je dao izjavu vezano uz založena dobra odnosno određene šume kod grofa Kristofora Vojkffyja od Klokoča, a u korist također njegove supruge grofice Apolonije rođene Malatinszky te kćerke njegove i nasljedice rođene u prvome braku od Ane Marije Rauch. Kristofor je prema ranije spomenutom ugovoru iz 1763. godine od Sigismunda Ilijašića kupio dijelove vinograda sa šumom u Verhovcu. U ovoj izjavnici o dobrima danima u zalog Josip Ilijašić daje u zalog vinograd i šumu u Verhovcu koja graniči s dijelom vinograda kojega je grof kupio 10-ak godina ranije. Vjerojatno je grofu radi okrupnjivanja posjeda i imanja na jednome mjestu odgovaralo da uz raniji posjed uzme u zalog imanje s kojim njegovo graniči. Josip Ilijašić je pred sucem Josipom Hochnemerom dao izjavu o zakupu u Zagrebu dana 29. listopada 1772. Prije davanja same izjave pravni akti bili su u magistratu i vjerojato za potrebe stranke, prevedeni i rastumačeni na hrvatskome jeziku „(...) Croaticum ipsi nativum intelligibile Idioma henuina(...)“. Ova odrednica da se strankama pravni akti prije davanja izjave rastumače na hrvatskome jeziku specifična je odrednica koja se javljala samo u dokumentima koje je izdavao zagrebački gradski magistrat i ne javlja se u dokumentima koje je izdavala primjerice Zagrebačka županija ili Banski stol. Naime, ovakva formulacija vjerojatno proizlazi iz prvoga članka Statuta grada Zagreba iz godine 1732. u kojem stoji: „Stoga, da se ubuduće ne bi iz takvih nedostataka mogle poroditi nove smutnje i nepodopštine, gospodin je notar dužan gradski zapisnik, kao u neku ruku vječni spomenik spisa i događaja, tako voditi, da se prilikom svake magistratske sjednice, prije nego se počne iz vijećnice izlaziti, javno pročitaju zaključci o svim spisima i događajima (...), te se po mogućnosti zaključci imaju i hrvatskim jezikom složiti, odnosno rastumačiti, ako su na latinskome. To je potrebno, da ne može naknadno poreći zaključke, koji su jednom doneseni većinom prisutnih glasova u magistratskoj sjednici, ili im se protiviti.“³³⁰ Ova odrednica može se tumačiti i u kontekstu poznavanja latinskoga jezika. Budući da se radi o gradskome magistratu čiji su prisjednici uglavnom građani moguće je da se niti gradski zastupnici, a niti niže plemstvo koje je sudjelovalo u radu magistrata, a osobito obični građani Zagreba nisu

³²⁹ Krčelić, *Annuae*, str. 497

³³⁰ Zlatko Herkov, *Statut Grada Zagreba od god. 1732.*, 37-38.

dobro, odnosno, nimalo služili latinskim jezikom stoga su im ugovori ili pravni dokumenti, radi izbjegavanja nesuglasica, morali biti tumačeni na hrvatskom narodnom jeziku kako se navodi u izvoru.

Gore spomenuti Ilijašićev vinograd veličine 15 *kopača* bio je smješten na imanju *Verhovecz* na teritoriju Grada Zagreba i Zagrebačke županije a uz njega se nalazila i šuma. S istoka taj vinograd graničio je s imanjem gospodina grofa kojemu se daje izjava, dakle s Kristoforovom zemljom, na jugu nalazila se šuma Josipa Bužana (*Buzan*) poručnika u banskoj pješačkoj regimenti, na zapadu također od vinograda nalazila se šuma Ivana Sekule (*Szekula*), zagrebačkoga provizora, a na sjeveru je posjed omeđivala javna cesta. Imanje je grofu Kristoforu Vojkffyju i njegovoj supruzi Apoloniji Malatinszky te njegovoj nasljednici kćerki rođenoj od prve supruge Ane, dao u zakup ovaj vinograd za svotu od 63 rajnska forinta i 22 krajcara, odnosno zajedno sa šumom ukupna cijena najma izosila je 263 rajnska forinta i 22 krajcara. Zakup je bio dan pod uvjetom da ako prije spomenuti vlasnik imanje želi vratiti u razdoblju od tri mjeseca od dana kada je izdana potvrda o ovoj transakciji, gore spomenute presvijetle stranke moraju upozoriti prije kraja (spomenutog tromjesečnog razdoblja) kako bi se spomenuti vinograd i šuma bili oslobođeni obaveze. Budući da nitko od članova magistrata nije prigovorio na ovaj zakup grof je od istoga magistrata grof dobio ovjerenu potvrdu da je za gore rečenu svotu primio založene posjede. Potvrda je dana u Zagrebu 3. siječnja 1773. godine.³³¹ (Prilog 10.)

Već sljedeće godine, u mjesecu listopadu, spomenuti Ilijašić iz određenih svojih razloga i potreba za gotovim novcem, založio je Kristoforu i njegovim nasljednicima za dodatnih 300 forinti i preostalo svoje imanje. Ponovno je tekst izjave Josipu Ilijašiću bio preveden s latinskoga na hrvatski. Svoje posjede (funduše) i pojedujuće pokretnine i nekretnine u cijelosti sav svoj posjed u Ilijašiću (selu koje se nalazilo na području današnje zagrebačke četvrti Trešnjevke) na mjestu kako je rečeno u kojem svoju pravnu upravu i teritorijalnu nadležnost ima prijespomenuti grad Zagreb i Zagrebačka županija sa svime prijespomentuoga cijenjenog gospodina izjavitelja dobra koja pravno posjeduje slično i za svim domom i fundušima ili pripadajućim posjedima (sesijama) u veličini oko 6 jugera, zatim zemlje oranice koje se prostiru od onoga funduša doma i posjeda koje oduvijek pravno i od davnine posjedunje i pripadaju mu odnosno njegovoj obitelji, zalaže presvijetlom gospodinu grofu Kristoforu Vojkffyju komorniku i pukovnika koji ujedno kod podjele ima pravo i priortitet te njegovim nasljednicima ili bilo koje vrste potražiteljima za sumu u iznosu od 300 forinti rajnskih koji su

³³¹ DAZG, PGZ-1664 (1768.-1773.), Protocolla fassionum, str. 365-367.

mu bili dani (dakle svjedoči da iz je primio kao založni novac). Vlastoručnim potpisom dao je Ilijašić pravo grofu i negovim nasljednicima na korištenje založenih posjeda i dobara, ali i na provođenje određenih građevinskih radova u svrhu popravka i zatečenih zgrada na tome imanju (*aedificiorum meliorationem*). Ako prijašnji vlasnik želi svoje posjede natrag mora isplatiti tih 300 rajnskih forinti te onih prijašnji 263 za vinograd i šumu koje je založio 1772. godine. U ovoj transakciji vlasnik založenoga imanja morao je pristati i na uvjet da grofovi nasljednici obaju spolova imaju pravo na nasljeđivanje ovoga zakupljenoga imanja. Klauzula je vjerojatno unesena zbog činjenice što je Kristofor imao jedino kćerku Leonardu, a ne i izravnog muškog potomka. Osim Leonarde, Kristoforovi nasljednici mogli su biti i njegov brat odnosno nećaci.³³² Zanimljivo je to da se u dokumentu naglašava Kristoforovo pravo prvenstva na zakup ili kupnju imanja. Možda iz razloga što je on već ranije kupio i zakupio dio posjeda, ali možda i zbog rodbinske veze koju je preko supruge i punice stekao u odnosu na obitelj Ilijašić. Osim posjeda koje je dobio nasljedstvom Kristofor je svoj posjed u Zagrebačkoj županiji nastojao povećati i kupovinom.

Ubrzo nakon što je stekao grofovsku titulu, Sigismund Vojkffy, pukovnik Prve konjaničke regimente u Banskoj krajini 4. veljače 1764. nakon zasjedanja i restauracije gradskoga magistrata položio je „uobičajenu građansku zaskletvu u župnoj crkvi“ te postao građanin grada Zagreba.³³³ U tom trenutku, nakon dugogodišnjega vojničkog života u utvrdama i mjestima Banske vojne krajine te povremenoga boravka na svojim zagorskim imanjima, njegov život i rad značajnije se vežu uz Zagreb. Svoj novi status i ulogu zagrebačkome visokom društvu pompozno je najavio gradnjom veleborne palače 1764. godine

³³² DAZG, PGZ-1665 (1774.-1777.), Protocolla fassionum, str. 17-19. Osim navedenih kupoprodajnih ugovora, Kristofor je i 80-tih godina poslovao s obitelji Ilijašić. Godine 1784. u obiteljskom arhivu nalazimo kupoprodajni ugovor kojim Kristofor Vojkffy imanje *Vukšinec* (*Vukssinecz*) za iznos od 19 001forinti i 18 krajcara prodaje u 11. studenoga 1784. godine slobodnom barunu Pavlu Rauchu, svojem šogoru po pokojnoj supruzi i njegovoj supruzi Anni Rosaliji Szegedy. U kupoprodajnom ugovoru detaljno navodi na koji način je došao do ovoga i još nekih imanja, naime Vukšinovec je kupio 1781. od Sigismunda Ilijašića za svotu od 17 000 rajnskih forinti, a spominje i ostala dva *Ivanichevo* i *Marchinkovo* koja je preko pokojnoga Kristofora Oršića (*Orssich*), a po nasljedstvu supruge Apolonije Malatiszky dobio iz nekadašnjih dobara Ilijašića.

Iz godine 1783. vezano uz imanje Vukšinec ostala je sačuvana opomena Nikole Plepelića od Plesa (*Plepelich od Plesza*) pred vice sucem zagrebačke županije Pavlom Špišićem (*Spissich*) Kristoforu Vojkffyju zbog nekih stvari i dugova kao što su posude za čuvanje, preša za grožđe, slama za pokrivanje grada da mu ih do isteka termina od 15 dana vrati. Također zahtjeva plaćanje podanika kojima grof duguje novac u iznosu od 95 rajnskih forinti. I od vremena neko posude i kreveti koje se nalaze na imanju Vukšince također da to može zadržati, ali u vrijednosti tih stvari kojima je vrijednost procijenjena na 23 rajnskih forinti da ih uplati do isteka roka od 15 dana (ili dva tjedna) onome koji ga opominje. Vjerojatno su se ove stvari nalazile na imanju bivšega vlasnika Vukšince, a bile su zapravo u posjedu Nikole Plepelića koji sada opominje novoga vlasnika da mu ih vrati ili isplati na neki način.

³³³ MCZ, sv. XX., „Knjiga zagrebačkih građana od 1733. – 1799.“, 135. U Knjizi građana ostalo je zabilježeno „Anno Domini 1764. die 4ta mensis Februarii post solitam die 3tia ejusdem mensis februarii restaurationem magistratualet celebratam et peractam in numerum civium cooptati sunt solitumque civile juramentum in parochiali ecclesia deposuerunt sequentes: Illustrissimu dominus comes Sigismundus a Vojkffy, Suae Majestatis Sacratissimae in Confiniis banalibus unius incltyti regiminis equestris colonellus.“

u nekadašnjoj Kapucinskoj, a danas Matoševoj ulici na Gornjem gradu. Nova barokna palača postala je ogledalo bogatstva i sjaja barokne epohe te grofove snalažljivosti, uspona i značaja. Zakratko nakon gradnje osim funkcije gradskoga grofovog doma postala je palača mondeno okupljalište plemstva Banske Hrvatske i do danas ostala jednom od najljepših baroknih prizora zagrebačkoga Gornjeg grada.

Od sredine 60-tih godina 18. stoljeća razdoblje je intenzivnog djelovanja novoimenovanih grofova Vojkffy osobito njihovoga društvenoga i političkoga angažmana u javnoj sferi gradskoga života. Grofovska titula kako je već ranije rečeno nije isključila vojno napredovanje braće Vojkffy te oni i dalje obavljaju vojne poslove, no čini se da se ipak trajnije ili pak dulje tijekom godine borave u gradu i sudjeluju u njegovom življenju. Tijekom spomenutog razdoblja ponajprije se intenzivirala kupnja, uzimanje u zalog i u nekim slučajevima prodaja pojedinih posjeda, imanja ili funduša koji su se nalazili na teritoriju je grada Zagreba i pod njegovom upravom. Čini se da su često kupovali posjede ili zemljišta i funduše koji su se nalazili u blizini nekih njihovih posjeda koje su imali od ranije što smo ranije razložili kod Kristofora Vojkffyja. Na taj način su na pojedinim mjestima okrupnjavali svoja dobra koja su često činila velike parcele i „otoke“ u sklopu gradskoga teritorija.

Jedan od prvih svojih posjeda u Zagrebu Sigismund je kupio na području zagrebačkoga Tuškanca. O tome svjedoči izjava koju su prodavatelji posjeda dali pred gradskim sucem Ladislavom Szaleom, a koja je potvrđena tijekom zasjedanja sjednice gradskoga magistrata 3. veljače 1764. godine. Naime, građani grada Zagreba, Ivan Gregurić (*Gregurich*) sentor i konzul Slobodnoga i kraljevskoga grada te Juraj Šantić (*Santich*) pravni prisjednik grada Zagreba, dali su izjavu u korist grofa Sigismunda Vojkffyja od Vojkovića i Klokoća Carskoga i Kraljevskoga Veličanstva u Banskoj vojnoj krajini brigadira i u korist njegove supruge Elizabete rođene Malatinszky u svrhu uvođenja u vlasništvo i posjed nad prodanim im vinogradima i šumama.

Naime, spomenuti građani prodali su Sigismundu na području *Tuskanecz* na teritoriju i pod upravom prije spomenutoga grada u Zagrebačkoj županiji dva susjedna vinograda zajedno s pripadajućim šumama. Gregurić je svoj posjed prodao za iznos od 400, a Šantić za svotu od 300 rajnskih forinti. Dakle kao i kod svake fasije prodane zemlje, odnosno, vinogradi i šume bili su u prostoru smješteni i opisani točnim popisom imanja drugih posjednika s kojima su prodane ili založene zemlje graničile. Na taj način točno se znalo gdje se i u kojem okruženju nalaze, kako ne bi postojala mogućnost zabune o kojim se posjedima radi te kako bi ih se kao takve moglo zavesti kao vlasništvo kupca. U ovome slučaju na istoku i sjeveru od Gregurićevog i Šantićevog vinograda nalazile su se zemlje i šuma Mihaela Pepelara te put i

šuma Sjemeništa svetoga Josipa iz Zagreba. Istim vinogradima i šumama s istoka i juga nalazila se šuma Eve udane Mikssichiana, dok se sa zapada prodanim posjedima nalazila šuma pukovnika Franje Kuševića (*Kussevich*).

Nakon što su u dokumentu točno bile definirane zemlje odnosno posjed koji se prodavao i kupovao ili pak davao i uzimao u zalog uslijedila bi potvrda gradskoga suca da su pred njim prodavatelji ili zalagatelji dali izjavu da zemlju koju prodaju ili zalažu ustupaju i vlasništvo nad njom daju kupcima i njihovim potomcima ili pravnim sljednicima. U slučaju da se radilo o zalaganju u dokumentu bi obično bilo naznačeno i vrijeme trajanja zalogu ili pak klauzula da se imanje nalazi u zalogu dok ga njegov vlasnik ne uspije otkupiti. Potom bi u dokumentu bila zabilježena i svota za koju je zemljište bilo prodano ili založeno te u koju svrhu je sačinjena fasija, dakle da bi se novi vlasnici mogli uvesti u posjed odnosno da bi dobili ovjerenu potvrdu da su zaista s pravom i na pošten način kupili ili uzeli u zalog posjed te ga kao takvog drže za sebe i svoje buduće potomstvo. Obično je izjava prodavatelja ili zalagatelja bila opisana formom: „(...) pred spomentim sucem svjedoče da su primili i podigli (op. a. novac od kupca) i samim time da neće oni niti nitko od njihove obitelji dalje potraživati ili na bilo koji način prisvajati rečena dobra. I rečena dobra iz svojih ruku pred zajednicom grada Zagreba predaju u ruke kupaca (op. a. ili zakupca) i na taj način im daju pravo da potpuni posjed nad kupljenom zemljom i potpuno uživanje iste.“³³⁴Ovakvom izjavom izdanom i potvrđenom od gradskoga magistrata i ubilježenom u knjigu izdanih izjava i potvrda, kupci su stekli pravo posjeda nad kupljenim zemljama, odnosno zakupci založenih dobara pravo na uživanje dobara do isteka dogovorenoga termina ili pak otkupa zemljišta od njegovoga pravog vlasnika. Ovakva potvrda ujedno je bila glavni dokument kojim se u slučaju nečijega osporavanja ove transakcije, mogla dokazati valjanost i pravo na posjed.

Dvije godine nakon kupnje, Sigismundov vinograd na Tuškancu spominje se zabrani koju je protiv gradskoga magistrata, a zbog nepopravljanja putova koji vode na Tuškanac podigla udovica Barbara Škrlec (*Szkerlec*). Naime zemlja spomenute udovice nalazila se između Sigismundovog i posjeda Kristofora Bornemisse.³³⁵

Svega dvije godine nakon kupnje vinograda i šuma na Tuškancu Sigismund je spomenuta dobra odlučio zamijeniti za drugo zemljište. U Zapisniku izjavnica iz godine 1771. nalazi se izjava grofa Vojkffyja i podbana Josipa Bužana dana pred gradskim sucem Josipom Hochnemerom o međusobnoj zamjeni njihovih posjeda. Zamjena je bila izvršena na zahtjev grofa Vojkffyja koji je tada obnašao dužnost kraljevskoga komornika i konjaničkoga

³³⁴DAZG, PGZ -1663 (1762.-1768.), Protocolla fassionum, str. 610-612.

³³⁵ DAZG, Zapisnik prosvjeda, zabrana i prigovora (1768.-1769.), str. 11-15.

pukonika u Banskoj krajini. Izjava o zamjeni posjeda bila je dana u studenom 1770. godine pred poslanstvom gradskoga poglavarstva u Vojkffyjevoj palači. I Sigismund i Bužan dali su izjavu o zamjeni posjeda uz uobičajenu formulu kojom se ova njihova transakcija davala na znanje svima onima kojih bi se mogla ticati te svih njihovih sljednika, nasljednika ili vjerovnika. Posjede su zamijenili na način da je Vojkffy svoj vinograd i pripadajuću šumu u mjestu Tuškanac (*Tuskanecz*) neopozivo zamijenio i dao Josipu Bužanu i njegovim nasljednicima i svima koji bi to eventualno mogli potraživati. Na isti način podban Bužan dao je u zamjenu Sigismundu svoju oranicu koja se nalazila ispod kapele Svete Margarete također na teritoriju i pod upravom istoga Slobodnoga i kraljevskoga grada Zagreba u Zagrebačkoj županiji, a bila je smještena između: javnoga puta do gradskih vrtova s istoka koji je od tuda vodio prema Savi, na jugu oranica je graničila sa zemljom poštovanoga gospodina Mihaela Brezovačkog (*Brezovachki*), zapadno od oranice nalazio se gradski alodij, a sa sjeverne strane oranica je bila zatvorena javnom cestom koja je vodila do zajedničkoga posjeda zvanog *Fratinye*. Prema opisu novi Sigismundov posjed – oranica nalazila se na prostoru današnjega Donjega grada u blizini katedrale Preobraženja na Trgu Petra Preradovića u Zagrebu. Naime, na mjestu današnje katedrale u 18. stoljeću nalazila se gore spomenuta kapela Svete Margarete, čiji je trag ostao sačuvan u nazivu Margaretske ulice koja danas prolazi istočno od mjesta na kojemu se nekada nalazila spomenuta kapela. Dalje slijedi u izjavnici da je ta i tako omeđena zemlja bila predana grofu na uživanje i korištenje i da se ova zamjena potvrđuje a s njome i sva prava na korištenje plodova dobivenih na njoj te njihovo uživanje. Nadalje je slijedila formula da se nitko ni iz svjetovne ili duhovne vlasti, a niti kraljevski fisk, ne može miješati u posjed ovih dobara koja su svoje vlasnike dobila zamjenom. Temeljem ove izjave izdana je i ovjerena potvrda dana 3. veljače 1771. na blagdan svetoga Blaža biskupa i mučenika, kada je prema običaju zasjedalo zagrebačko gradsko poglavarstvo.³³⁶

U studenom 1780. u domu zastupnika i senatora Slobodnoga krajevskoga grada na brdu Griču zagrebačkom, Dorotea rođena Mramor supruga pekara Stjepana Ferenčića (*Ferenchich*) koji su bili nastanjeni Pod Zidom, dijelu grada koji je pripadao zagrebačkome Kaptolu podnijela je tužbu protiv Josipa Župana ili Supana (*Supan*) koji je bio mlinar generala Sigismunda Vojkffyja te protiv Andrije nepoznatoga prezimena, a koji je obavljao službu ključara grofa Vojkffyja zbog 50 rajnskih forinti. Dorotea i njezin suprug spomenutim su građanima posudili rečenu svotu godine 1778. uz uvjet da do blagdana svete Margarete iste godine svota bude vraćena. Iz dokumenta dalje proizlazi da se mlinar Josip posvadio s

³³⁶ DAZG, PGZ-1664 (1768.-1773.), *Protocolla fassionum*, str. 218-220.

ključarom Andrijom i ovaj mu je uzeo sve stvari, između ostaloga i novac koji je trebalo vratiti. Poglavarstvo je presudilo naravno da mlinar i ključar moraju vratiti dug.³³⁷

Mlinar grofa Vojkffyja koji se spominje u ovome zapisu vrlo je vjerojatno radio u mlinu smještenom u današnjoj Tkalčičevoj, nekada Mlinarskoj ulici, a koji je bio jedan u nizu nekretnina koje je na području Zagreba posjedovao Sigismund Vojkffy. U tabeli vlasnika zagrebačkih kuća Lelje Dobronić, a prema popisu stanovništva iz 1751. godine, na području današnje Tkalčičeve ulice na kućnom broju 59, odnosno, u 18. stoljeću Mlinarske ulice na broju 32 nalazio se „mola murata Jesuuitarum“ (mlin pod zidom isusovačkoga samostana). Isti je prema popisu stanovništva iz godine 1769. stajao pod kućnim brojem 16 i u popisu je zabilježen kao „Collegii Societatis Jesu mola quatorr rotarum“. Prije sljedećeg popisa iz 1783. godine, a iza popisa iz 1769. zabilježena je godina 1772. kada se mlin još nalazio u rukama isusovaca („Mola Societatis Jesu“). Ispod toga na istome mjestu zabilježen je i podatak da se isti mlin 1777. godine našao u vlasništvu grofa Sigismunda Vojkffyja. Vjerojatno se nakon ukidanja reda Družbe Isusove imovina samostana našla na dražbi pa je na taj način došla u ruke grofa Vojkffyja. Na popisu iz 1783. godine vlasnik mlina kojem su više ne navodi kućni broj je još uvijek je bio Sigismund („Mola Ill. D. Com, Sigismundi Vojkffy“). Izgleda da je u periodu od sljedećih desetak godina došlo do bitnih promjena jer se prema popisu ulica i kućnih brojeva na mjestu nekadašnjega mlina godine 1793. godine ne spominje mlin. Prije toga zabilježen je na popisu, a vezano uz tu nekretninu podatak da je godine 1786. grof Sigismund Vojkffy prodao tu nekretninu udovici Constanciji Pirling, dok ga je 1788. godine ista udovica preprodala Josipu Lugariću (*Lugarich*) i Petru Horvatu. Prema popisu stanovništva i kuća godine 1797. na mjestu mlina nalazila se kuća s kućnim brojem 29 čiji vlasnik je bio Josip Lugarich, mlinar.³³⁸

Sigismund i Kristofor Vojkffy su na području grada Zagreba tijekom druge polovice 18. stoljeća imali nekoliko zemljišnih posjeda. Neki od njih nalazili su se među gradskim zidinama kao primjerice Kristoforovi funduši koje je kupio od Suvića ili Sigismundova dva građevna mjesta na kojima je kasnije izgradio palaču. Kuća i okućnica koju je nasljedstvom dobila Ana Marija Rauch, Kristoforova supruga, te oranica pokraj kapele Svete Margarete koju je Sigismund zamijenio za vinograde i šumu na Tuškancu, nalazili su se u gradskome podgrađu. Na istome mjestu ispod zidina samostana Družbe Isusove nalazio se i Sigismundov mlin u Mlinarskoj ulici uz koju je nekada tekao potok Medveščak. Druge posjede kupili su u okolini grada Zagreba, ali ipak pod njegovom jurisdikcijom. Takvi su bili posjedi uz Savu u

³³⁷ DAZG, Upravni spisi poglavarstva 977-980., kut 11, maj, omot 3/1780., sign. 20. III. 1780.

³³⁸ MCZ, sv. XX., „Vlasnici zagrebačkih kuća u XVIII. stoljeću (tabele)“, 186-187.

mjestu Cirkvišću te vinograd u Verhovcu i šuma Kozjakovica koje je Kristofor dijelom kupio, a dijelom zakupio od obitelji Ilijašić, jednako kao i njegov posjed u selu Ilijašiću. Zbog nekretnina koje su u gradu posjedovali postali su i građani grada Zagreba.

b) Rad u gradskim i državnim službama

Ubrzo nakon što su se grofovskom titulom uzdignuli do naslova magnata i zapravo se trajnije u skladu s onovremenim trendom nastanili u Zagrebu, Sigismund i Kristofor Vojkffy postali su vrlo aktivnim građanima grada i Zagrebačke županije. Kao plemići Zagrebačke županije sudjelovali su u radu županijskih skupština, a Sigismund je obnašao i dužnost prisjednika Sudbenoga stola Zagrebačke županije te vijećnika u poglavarstvu grada Zagreba. Iako su u mladosti nastojali uspjeti u vojnoj karijeri i svim su se sredstvima koristili kako bi u tome uspjeli, u obiteljskome arhivu Vojkffyja ostala je sačuvana iz kolovoza 1748 godine, Kristoforova molba s aplikacijom na ispražnjeno mjesto prisjenika Zemaljskog sudbenog stola nakon smrti Franje Peharnika. (Prilog 11.)

Ovaj dokument interesantan je jer bi se u današnjim prilikama mogao usporediti s molbom ili aplikacijom za posao. Molba za posao u 18. stoljeću nije sadržavala klasične kvalifikacije pojedinoga kandidata kao što su obrazovanje ili radno iskustvo u pojedinom zanimanju budući da navedene kvalifikacije uglavnom nisu bile bitne za obavljanje državne službe. Svoju molbu Kristofor je započeo prikazom slavnoga obiteljskoga podrijetla i vojničkim zaslugama članova svoje obitelji u mnogim ratovima koje je vodila Monarhija. Osobito je Kristofor isticao život i zasluge svojega pretka Ivana II. Vojkovića u ratovima protiv Osmanlija, jer je on bio prvi od obitelji koji je carskom poveljom Leopolda I. dobio potvrđenu plemićku darovnicu. Spominje i ratne zasluge svojega pradjeda Baltazara, zatim vojnu i podžupansku službu strica Nikole Vojkovića te ratno iskustvo svojega oca Franje koji se protiv Osmanlija borio 1717. godine pod utvrdom Novi. Na poslijetku spominje svojega starijega brata Sigismunda koji je, kao i sam Kristofor, na mjestu kapetana odan i spreman na prolijevanje vlastite krvi, služio tijekom Austrijskoga nasljednoga rata u Šleskoj i Češkoj 1744. i 1745. godine.³³⁹

Ovoj svojoj molbi priložio je Kristofor i istoga dana pismo naslovljeno na tadašnjeg rektora Hrvatskoga kolegija u Beču, Baltazara Adama Krčelića. U pismu navodi da je poslao svoju molbu za mjesto prisjednika Sudbenoga stola Zagrebačke županije koje je ostalo upražnjeno

³³⁹ HDA, OJV, kut. 64, sign. 1748. Vojković

te je molio da njegovu molbu rektor kolegija supotpíše i preporuči je agentu, presvijetlomu gospodinu Jurju Bernhardiju kako bi preko tog agenta njegova molba bila prezentirana Njezinom Veličanstvu.³⁴⁰ Unatoč preporuci i zaslugama svoje obitelji, tada mladi Vojkffy koji se nedavno vratio iz ratnih sukoba i oženio, nije dobio željenu službu i nastavio je graditi svoju vojnu karijeru.

Vrlo vjerojatno zbog vlastitih nastojanja i ambicija za afirmacijom u zagrebačkome društvu novi grofovi Vojkffy, magnati Zagrebačke županije i utjecajni stanovnici grada sudjelovali su u radu gradskoga poglavarstva. U 18. stoljeću zagrebačka gradska uprava sastojala se od 12 senatora koji su činili gradski magistrat (*magistratus*) te od 22 vijećnika (*iurati cives, assessores*) koji su predstavljali izabranu općinu (*electa communitas*). Prisežnici su bili predstavnici građana u gradskoj upravi. Obje časti (senatori i vijećnici) načelno su bile doživotne budući da se izabrane samo u posebnim slučajevima mogli lišti ove dužnosti ili su sami davali ostavku. Na čelu gradskoga magistrata nalazio se gradski sudac kao predstavnik magistrata i najviši politički organ grada zadužen za red i sigurnost. Njega je slijedio gradski dekan koji se birao među gradskim senatorima i bio je predstavnik gospodarstva te upravljao gradskim dobrima. Među najodličnijim službama grada bila je i služba gradskoga kapetana zaduženog za sigurnost, a njemu su bili podređeni i gradski stražari. U magistratu je bila značajna i uloga gradskoga fiskusa (*fiscus civitatis*) koja je uključivala i neke pravničke ovlasti. Primjerice dužnost mu je bila zastupati optužbu u slučaju zločina, bio je na čelu gradskoga vijeća odnosno zastupao je gradske vijećenike pred magistratom i bio dužan štititi probitke građana. Trebao je paziti na zakonitost rada članova magistrata, imao je pravo prisustvovati ispitivanju gradskih računa vodio je nadzor nad prodajom i zalogom građanskih nekretnina. Slijedila ga je služba gradskoga notara. On je bio osobito ugledna osoba budući da je morao dobro poznavati latinski jezik. Vodio je gradske zapinike, a naročito zapisnike sjednica magistrata, sastavljao je sve magistratske otpравke, brinuo o gradskom arhivu, sudjelovao pri sastavljanju kupoprodajnih ugovora i oporuka. Od ostalih službi tu su još bili dvojica gradskih ubirača prihoda (*perceptora proventuum*), gradski maltar, gradski tridesetničar, upravitelj ubožnice (*magister Xenodochii*) te skrbnici crkve i kapela.

Izravnu gradsku upravu vršio je gradski magistrat odnosno sudac i senatori uz strogo isključenje svih ostalih pa i gradskih vijećnika. Ove potonje zastupao je gradski fisk, ali bez prava glasa. I sudovanje se obavljalo na magistratskim sjednicama. Gradski magistrat češće je

³⁴⁰ HDA, OJV, kut. 64, nema signature

zasjedao samostalno, vjerojatno i zbog sudovanja, a održavane su i zajedničke sjednice magistrata i gradskoga vijeća.

Svaka služba u gradskome aparatu bila je ograničena na jednu godinu. Stoga se svake godine ponovno popunjavala izborom koji se nazivao restauracija (*restauratio magistratus*) na kojem su zajedno zasjedali gradski magistrat i gradsko vijeće. Ove izborne skupštine svake godine održavane su na blagdan svetoga Blaža, 3. veljače iako su se zajednička zasjedanja magistrata i gradskoga vijeća održavale i češće tijekom godine. Nakon što se tijekom izborne skupštine čitanjem svih imena senatora i vijećnika ustanovila svačija prisutnost, pristupalo bi se čitanju prijavljenih ugovora o kupoprodajama i zalozima nekretnina (fasije) na koje je svatko od prisutnih mogao staviti prigovor. Na ugovore na koje nitko nije stavljao prigovor stavlja se veliki gradski pečat koji se samo jedno godišnje upravo tijekom ove sjednice vadio iz svoga spremišta. Tako potvrđeni ugovori bili su unošeni u gradsku Knjigu izjavnica odnosno fasija (*Protocolla fassionum*).

Nakon toga čitale su se gradske povelje i statuti najprije latinskim, a zatim hrvatskim jezikom. Isto tako čitali su se eventualno pristigli kraljevski otpisi. Za manje učene članove magistrata sve ovo se moralo i posebno rastumačiti. Nakon toga ustnovio bi se broj ispražnjenih mjesta u gradskome vijeću, a ukoliko je takvih bilo, popunjavao se izborom jednoga od trojice kandidata koje bi predložio magistrat između bogatijih i imućnijih građana koji su ujedno morali biti i kućevlasnici. Izbor se obavljao tajnim glasovanjem i to većinom glasova prisutnih senatora i gradskih vijećnika.³⁴¹ U jedno takvom izboru i to godine 1766. izabrani su u gradsko vijeće bili i noovoimenovani grofovi te ugledni i bogati novi stanovnici Zagreba Kristofor i Sigismund Vojkffy. Zabilježeno je u Zapisniku Poglavarstva grada da su dana 4. travnja 1766. godine pukovnik Sigismund i potpukovnik Kristofor Vojkffy u društvu ugledne gospode plemića Ivana Bužana podbana, Nikole Škrleca protonotara, Antuna Bedekovića prisjednika, i drugih sudjelovali u radu magistrata i raspravljali o novih gradskih prisjednika te o popravljaju gradskih putova i cesta radi boljega upravljanja gradom.³⁴²

Ova tendencija da u gradskome magistratu od sredine 18. stoljeća sve više sjede i pripadnici zagrebačkoga visokog plemstva koji su imali visoke funkcije u županijskim tijelima može se objasniti upravo činjenicom da se u tom periodu intenzivira njihov dolazak i nastanjanje unutar zagrebačkih gradskih zidina.

Nakon odabira gradskih vijećnika, prišlo bi se popunjavanju upražnjenih senatorskih mjesta. Ponavljao se prijedlog trojice kandidata i tajno glasovanje. Za gradskoga senatora mogao je

³⁴¹ Usp. Zlatko Herkov, *Statut grada Zagreba*, str. 9-16. i MCZ, sv. XX, Lelja Dobronić: Predgovor

³⁴² DAZG, PGZ-857, *Protocolum actorum magistratorum*, god. 1776., str. 93.

biti izabran samo gradski vijećnik koji je u pravilu trebao biti bogatiji, ugledniji i učeniji od ostalih. Nakon toga birao bi se novi ili potvrđivao stari sudac, a po završenom postupku izbora, magistrat i gradsko vijeće prisustvovalo je u crkvi Svetoga Marka svečnoj misi iza kojega je novi načelnik polagao propisanu prisegu na ruke gradskoga župnika. Drugoga dana zasjedanja birali su se i drugi gradski organi. Nakon toga rješavali bi se ostali tekući poslovi, donošenje novih statutarnih odredbi ili potvrđivanje starih. Ponekad je magistrat tijekom godine sam izdavao stutarne propise ne sazavši gradsko vijeće čime su se kršili propisi. Na poslijetku prije razlaza skupštine održavao se i izbor novih građana koji su bili upisivani u *Knjigu građana*. Prije toga određivala se pristojba koju su novoizabrani građani morali položiti prilikom pristupanja zagrebačkoj općini.³⁴³

U radu gradskoga magistrata sudjelovao je i Sigismund Vojffy kao ugledni i bogati građanin grada Zagreba koji je kao jedan od izabranih 22 gradskih vijećnika sudjelovao na zajedničkim sjednicama gradskoga vijeća i senatora magistrata. Osim već spomenute godine 1766. u radu Poglavarstva grada Zagreba susrećemo ga kao vijećnika na zasjedanju 14. prosinca 1768. godine gdje se raspravljalo o regulaciji toka rijeke Save koja je otimajući obalu mijenjala svoj tok i redovito poplavljivala teren, a raspravljalo se i o izvoru vode na Medvjednici koji se nazivao Mrzljak, i nosio vodu prema gradu, a kojemu je trebalo biti utvrđeno stanje pa je od strane gradskoga magistrata trebalo imenovati za to odgovornu osobu.³⁴⁴

U istome svojstvu izabranoga gradskog vijećnika nalazimo ga i na sjednici magistrata 15. prosinca 1769. godine pod predsjedanjem gradskoga suca Josipa Hochnemera, a uz Sigismunda iz plemćkoga statusa su među vijećnicima bili pukovnik Josip Zaverški (*Zaversky*), podžupan Baltazar Bušić (*Bussic*), županijskog notara i drugi „koji se nazivaju ili jesu iz statusa plemića.“³⁴⁵ Kao izabrani član gradskoga vijeća iz redova magnata i plemstva prisustvuje gradskoj sjednici zajedno s Benediktom Arbanasom te podžupanom i rektorom pavlinskoga samostana u kolovozu 1773. godine.³⁴⁶ (Prilog 12.)

Nakon velike parnice koju je pred magistratom vodio sa senatorom grada Igerčićem 1775. godine a vezano uz pravo na upravljanje i prisvajanje javnog prostora koji se nalazio između njihovih kuća, Sigismund se sve do početka 80-tih godina nije javljao kao gradski vijećnik u radu Poglavarstva. U toj funkciji ponovno ga nalazimo tek u travnju 1782. godine kada je od

³⁴³ Usp. Zlatko Herkov, *Statut grada Zagreba*, str. 16-17. i MCZ, sv. XX, Lelja Dobrnonić: Predgovor

³⁴⁴ DAZG, PGZ-858, *Protocolum acotrum magistratorum*, god. 1768., str. 144-145.

³⁴⁵ DAZG, PGZ-858, *Protocolum acotrum magistratorum*, god. 1769., str. 256.

³⁴⁶ DAZG, PGZ-858, *Protocolum acotrum magistratorum*, god. 1773., str. 70-71.

strane zajednice iz redova građana u magistrat i to među ostalima pripadnicima plemstva kao što su bili Baltazar Bušić (*Bussich*), protonotar kraljevstva, gospodin Juraj Pogledić (*Pogledich*) konzilijarij, velečasni Franjo Sebastijanović (*Sebastianovich*) ravnatelj plemićkoga konvikta, Donat Lukački (*Lukacszy*) notar Zagrebačke županije i tako dalje. U to vrijeme sudac grada Zagreba i na čelu magistrata nalazio se Nikola Babočaj.³⁴⁷ Dva dana nakon početka sjednice kao izabrani vijećnik iz redova plemstva dobio je zadatak predsjedanja komisiji odnosno izaslanstvu koje je s Kaptolom i zagrebačkim biskupom trebalo pregovarati o daljnim postupcima po pitanju nadložnosti i opterećenja vezano uz *kvarterij* odnosno konačenje vojnika. Trebali su razgovarati o raspodjeli troškova koji su pritiskali i jedne i druge.³⁴⁸

Mjesec dana nakon formiranja izaslanstva održana je sjednica Poglavarstva u svibnju iste 1782. godine. Iz prvoga članka bilo je razvidno da se predstavnici dviju jurisdikcija nisu mogli dogovoriti oko pitanja konačenja, odnosno broju časnika koji će određena jurisdikcija primiti unutar zidina (vojska je konačila po okolnim selima) pa su pregovori zastali. Na istoj je sjednici bilo izabrano i novo poslanstvo na čelu s Baltazarom Brušićem koje je trebalo obnoviti pregovore.³⁴⁹

Osim kao član gradskoga magistrata ostalo je zabilježeno i nekoliko članaka zapisnika u kojima Sigismunda Vojkffyja pronalazimo u raznim situacijama. Dana 11. lipnja 1773. godine pred magistratom i zamjenskim sucem Ladislavom Labašem te drugim senatorima grada bila je javno na znanje cijelome gradu pročitana Sigismundov prigovor i optužba protiv čovjeka imenom Filip koji je na gradskim ulicama, na izlazima iz grada otkupljivao ribe od gradskih ribara te meso drugih životinja, ptica, divljači i rakokva i takve je slao u Sigismundovu kuću po vrlo visokoj cijeni „na svoju ružnu i sramotnu zaradu“ zbog toga je pred magistratom i fiskom podignuta prijava kako bi se odredila kazna.³⁵⁰

U srpnju 1775. u gradskome magistratu protiv Vojkffyja protestirao je Josip Bužan, kapetan konjaništva protiv povlačenja i opozivanja carinarnica na određenoj zemlji i vinogradu.³⁵¹

Zabilježeno je da je 1781. prema popisu svih kupnji ili zalaganja alodija na teritoriju grada, od Vojkffyja kupljena zemlja koja joj se s istočne strane nalazi gradski alodij, a zemlja se proteže do javne ceste. Za to je Sigismundu bilo isplaćeno 1200 rajnskih forinti.³⁵²

³⁴⁷ DAZG, PGZ-862, Protocollum acotrum magistratorum, god. 1782., str. 747-748.

³⁴⁸ DAZG, PGZ-862, Protocollum acotrum magistratorum, god. 1782., str. 750-752.

³⁴⁹ DAZG, PGZ-862, Protocollum acotrum magistratorum, god. 1782., str. 783-784.

³⁵⁰ DAZG, PGZ-859, Protocollum acotrum magistratorum, god. 1773., str. 48-49.

³⁵¹ DAZG, PGZ-859, Protocollum acotrum magistratorum, god. 1775., str. 304.

³⁵² DAZG, PGZ-862, Protocollum acotrum magistratorum, god. 1775., str. 95-97.

U svibnju iste godine zabilježena je opomena od strane Kristofora Vojkffyja vezano uz cijenu kontribucije koja mu je nametnuta, a koja uključuje i posjede na teritoriju grada, kako grofove tako i njegove kćeri udane grofice Oršić, a koji su prije bili oslobođeni plaćanja kontribucije.³⁵³

Sigismund je tijekom 60-tih godina nastavio živjeti u Zagrebu i sudjelovati u radu gradske skupštine dok je Kristofor više brinuo o svojim posjedima i čini se nije stanovao u gradu već u Oroslavju odakle je odlazio na sjednice županijskih skupština. U rujnu 1766. godine u Varaždinu je zasjedala skupština Varaždinske županije. Kristofor Vojkffy tada je u posjedu držao dio vlastelinstva *Konjšćinu* koja se nalazila na teritoriju spomenute županije. Tom prilikom pročitano je Kristoforovo pismo upućeno na raspravu u županiji i ostalo zabilježeno u članku 11., a bilo je vezano uz popravak mostova i cesta na području vlastelinstva Konjšćine. Grof Vojkffy žalio se na loše popravljene i održavane ceste i mostove oko Konjšćine zbog čega su mu mitnice bile onesposobljene i nisu mogle raditi jer tim i takvim lošim cestama i mostovima nitko nije htio putovati i prolaziti. Stoga je postavio pitanje popravka cesta i mostova u okolici svojega imanja. Na ovo njegovo izlaganje na skupštini Varaždinske župnije bilo je odlučeno da gospoda sudski izvršitelji s ostalim javnim radnicima tijekom javnih radova ceste, putove i mostove u okolici dobra istoga grofa Vojkffyja na što bolji način poprave.³⁵⁴ Godine 1771. pukovnika grofa Kristofora Vojkffyja nalazimo na zasjedanju skupštine Zagrebačke županije u kraljevinskoj kući gdje se nalazi u društvu Krste Oršića, župana, zatim velečasnog Franje Popovića zagrebačkog kaptola kuratora i generalnog vikara te potpukovnika Franje Kuševića.³⁵⁵

Kao plemić i posjednik dobara na teritoriju Zagrebačke županije i Sigismund Vojkffy morao je sudjelovati u svim obavezama koja je posjedovanje imanja donosilo sa sobom. Ostalo je tako zabilježeno u članku 35. iz protokola sjednice Zagrebačke županije prijedlog razreza vojnog kvartetrija odnosno konačenja. Bilo je odlučeno da grof Sigismund Vojkffy mora platiti iznos od 233 forinti i 20 krajcara za period od pola godine ili 6 mjeseci, točnije za period od 1. listopada 1783. do zadnjega dana travnja 1784. godine. To je izračunato na temelju godišnje stipulacije koja se plaćala u iznosu od 400 rajnskih forinti. On je ovu svotu morao platiti na temelju posjedovanja svoje kuće koja se nalazila u županiji i to činovnicima

³⁵³ DAZG, PGZ-862, Protocollum acotrum magistratorum, god. 1781., str. 260.

³⁵⁴ HDA, BHSD, Z-24, film 2, kut. 52. , 766. a.b. N° 100

³⁵⁵ HDA, BHSD, Z-27, film 1, kut. 61, 771 A. B. ad N° 73

koji su ubirali kvarterij. Ova odluka je bila donesena retrogradno za prethodnu godinu i to u svibnju 1785. godine.³⁵⁶

Osim djelovanja u Zagrebačkoj gradskoj skupštini, početkom 80-tih godina Sigismund Vojkffy je također napredovao i u županijskoj službi. U grafi protokola Zagrebačke županije u siječnju 1782. ostalo je zabilježeno, da je general Sigismund Vojkffy od Klokoča, zajedno s komornikom Njegovoga Veličanstva Adamom Oršićem od Slavetića te plemićem Nikolom Čehom Babočajem (*Cheh aliter Babochay*), postao sudski prisjednik Slobodnoga i kraljevskoga grada Zagreba pri Sudbenom stolu Zagrebačke županije. Novi sudski prisjednici i ovom su ovom prilikom morali dati sudsku zakletvu prilikom preuzimanja nove dužnosti.³⁵⁷ Već u veljači iste 1782. godine zajedno s bratom Kristofom te Ivanom Nepomukom Oršićem i Josipom Keglevićem, Sigismund se natjecao za mjesto prisjednika Banskoga stola upražnjeno smrću grofa Kristofora Oršića. Njihove prijave ostale su sačuvane među dokumentima Ureda Banskoga stola zajedno s mišljenjem Kraljevske kancelarije i bana iz siječnja iste godine o kandidatima koji su predali zahtjev za upražnjeno radno mjesto. Svi kandidati napisali su molbu i svojevrsan *curriculum vitae* sa svojim zaslugama i kompetencijama zbog kojih bi bili dobri kandidati za upražnjeno mjesto.

Kristofor Vojkffy svoj je životopis i molbu započeo opisom vlastitih vojnih postignuća i zasluga. Naveo je kako je 36 godina u vrijeme rata i mira u Banskoj vojnoj krajini u teškim životinim i ratnim uvjetima vjerno služio i postepeno se od nižeg časnika, preko službe pukovnika i grofovske titule uspeo do časti kraljevskoga komornika. Kao svoju osnovnu kompetenciju naveo je sudjelovanje u izricanju pravnih presuda na prvoj instanciji što je zapravo bila razina županijskih sudova. Također je isticao svoje iskustvo u poslovima političko-pravne prirode, te svoje sudjelovanje radu županijskih skupština. S tim iskustvom i vrhunskom službom prijavio se za mjesto prisjednika dana 28. veljače 1782 godine. Ovo nije bilo prvi puta da se Kristofor natjecao za službu prisjednika Banskoga stola. Isto je učinio kao što smo prije naznačili 34 godine ranije kada se kao satnik vratio iz Austrijskoga nasljednoga rata.

Sigismund je svoju molbu na Veličanstvo uobličio na sličan način. Najprije je naglasio svoju vjernu vojnu službu te da sa zadovoljstvom već 36 godina u statusu vojnika u kojem je usrdno služio i napredovao do čina generala kojega je dobio temeljem vojnih zasluga. Poslije dugih godina odlučio je napustiti položaj i mjesto vojnika i generala te želi raditi i služiti kralju u nekoj drugoj službi. Od svojih kompetencija Sigismund je isticao pravno iskustvo. Naveo je i

³⁵⁶ HDA, ZZ, Prothocollum, knj. 24, god. 1785., nema stranice

³⁵⁷ HDA, ZZ, Prothocollum, god. 1782., str. 68.

kako je često nastupao kao zamjenski sudac te je određena pravna znanja stekao sudjelovanjem u vlastitim procesima pred Banskim stolom gdje se mnogo putao opravdano našao. Također je sudjelovao u raznim poslanstvima i deputacijama vezanim uz političke i pravne procese kao javni predstavnik i prisjednik Zagrebačke županije.

I grof Ivan Nepomuk Oršić također je pisao molbu, ali on u svojoj molbi nije zanemario spomenuti da je preminuli prisjednik Ivan Kristofor Oršić bio njegov otac. Povodom natječaja bila je osnovana i komisija koja je zaprimila molbe kandidata i dala svoja mišljenja temeljem njihovih životopisa. Pozitivnim su bile ocijenjene molbe trojice kandidata. Komisija je s radom završila u kolovozu na blagdan svetoga Stjepana Kralja 1782. godine, a u banskom dokumentu kojim je donesena odluka o imenovanju novim prisjednikom Banskoga stola bio je u rujnu iste godine bio je imenovan Ivan Oršić.³⁵⁸

U Uredu Banskoga stola iz kolovoza 1790. ostala je sačuvana carska isprava Leopolda II. koju je supotpisao i ban Ivan Erdödy. Ovom ispravom car je imenovao nove prisjednike Banskoga stola. Iz redova magnata to su bili grof Petar Ivan Sermage i Sigismund Vojkffy.³⁵⁹

Osim sudjelovanja u radu gradskog i županijskih upravnih tijela, kao magnati Vojkffyji su sudjelovali i u radu Hrvatskoga sabora. Godine 1764. trebali su kao zastupnici i članovi izaslanstva putovati na Ugarski sabor u Požun. Braća su međutim izbjegla ovu obavezu i na svoje mjesto poslati Aleksandra Seczenyja, podbilježnika Zagrebačke županije. Slično su učinili i drugi velikaši, primjerice umjesto grofa Ludovika Patačića i Krste Oršića na saboru u Požun otputovao je odvjetnik Josip Šipušić s dnevnicom od 2 forinte za svakoga od njih.³⁶⁰ Osim obaveze sudjelovanja na sjednicama sabora Vojkffyji su bili imenovani i u različita saborska povjerenstva i komisije. U srpnju 1768. Kristofor je bio imenovan predsjednikom komisije sa zadatkom da kraljicu izvjesti o radu Hrvatskog kraljevskog vijeća po pitanju pregleda poslovanja blagajnika Kraljevine.³⁶¹

Kao magnati iz redova plemstva Zagrebačke županije oba brata Vojkffy bili su angažirani na ceremoniji dočeka i ustoličenja novoga hrvatskoga bana, Franje Eszterhazyja, u Zagrebu.

Na Hrvatskoj kraljevinskoj konferenciji održanoj početkom rujna 1769. godine u Varaždinu jedina tema dnevnoga reda bila je donošenje protokola za dočeka i ustoličenje novoimenovanoga bana Franje Eszterhazyja. Instalacija odnosno ustoličenje se trebalo održati 20. listopada iste godine. Prema protokolu dočeka i instalacije, novoga je bana trebalo

³⁵⁸ HDA, BS, 728 Tabula Banalis, N^{ro} 47, 26. July 782.

³⁵⁹ HDA, BS, 790 T. B. N^{ro} 3.

³⁶⁰ Krčelić, *Annuae*, 477.

³⁶¹ *Zaključci hrvatskoga sabora* sv. VIII, 236.

dočekati trostruko izaslanstvo: prvo izaslanstvo trebalo je pratiti biskupa i poslanike kraljevstva iz biskupske palače do kraljevske kuće. To poslanstvo trebalo je prolaziti između poredane konjice i topništva sve do kraljevske kuće. Drugo izaslanstvo trebalo je dočekati goste pred vratima kraljevske kuće i prepratiti ih po stepenicama do dvorane na katu, a treće bana i poslanstvo dočekati u prostoriji gdje će se održati sjednica odnosno skupština redova i staleža. U prvu deputaciju bili su imenovani grof pukovnik Kristofor Voikffy iz redova gospode magnata, iz reda klera velečasni gospodin abas i lektor zagrebačkoga kaptola, iz reda konjanika županije Zagrebačke i Severinske redoviti podžupani te iz staleža sudaca, sudac grada Zagreba. Svi oni trebali su kočijama doći do biskupove palače odakle su se trebali uputiti prema Griču. Za drugo poslanstvo iz redova gospode magnata bio je izabran presvijetli gospodin grof i general Sigismund Voikffy, iz redova konjanika gospodin protonotar kraljevstava Baltazar Bušić, županija Križevačke, Varaždinske i Srijemske redoviti podžupani te sudac grada Karlovca. Treću deputaciju sačinjavali su: iz redova magnata gospodin Petar Ivan Nepomuk Sermage, gospodin savjetnik Juraj Pogledić, redoviti podžupan Virovitički, poslanici kaptola čazmanskoga, a iz redova sudaca, sudac grada Koprivnice.³⁶²

Sigismund Voikffy je sudjelovao i prilikom dočeka i ustoličenja još jednoga hrvatskoga bana, Franje Balasse, što je vidljivo iz zapisnika s Kraljevske konferencije održane u srpnju 1785. Ovoga puta Sigismund je predsjedao komisijom koja je trebala razraditi ceremoniju dolaska i ustoličenja novoga bana. Osim njega u radu komisije sudjelovali su: slobodni barun Ivan Kulmer, podban i protonotar kraljevstva, lektor zagrebačkoga kaptola, redoviti podžupani Zagrebačke i Križevačke županije, poslanici Varaždinske županije, zemaljski župan Turopolja, senatori Matija Bornemisa Stolnjaković (*Bornemissa aliter Sztolnyakovich*) i Josip Špišić (*Spissic*) senatori, zajedno sa zapovjenikom straže Njegovoga Veličanstva Jurjem Bužanom. Dakle Voikffy je bio u komisiji koja je morala izraditi odnosno razraditi ceremonijal kojim će novoizabrani ban biti dočekan kada bude dolazio u Kraljevinu. Prema donesenim aktima na Kraljevinskoj konferenciji ban je u Hrvatsku ili Zagreb trebao pristići 30. kolovoza iste godine, a samo ustoličenje trebalo se održati već sljedećega dana dakle 31. kolovoza. Ceremonija je ustoličenja bila je slična kao i ona iz godine 1769. Cijela se ceremonija odvijala prema uobičajenoj proceduri koja se u prošlosti primjenjivala u istim situacijama. Tako su i prema ovome ceremonijalu predviđene uobičajene tri deputacije odnosno poslanstva. Prva je trebala prepratiti njegovu Ekselenciju te s njom izaslanike

³⁶²Hrvatske kraljevske konferencije sv. 4, 161.

Kraljevstva iz biskupske utvrde do kraljevske kuće između špalira konjice i pripadnika topničkoga odreda. Drugo poslanstvo trebalo je stajati na vratima kraljevske kuće i raspoređeno po stepenicama, a treće biti prisutno u samoj generalnoj skupštini. Grof Sigismund Vojkffy trebao je kao pripadnik staleža magnata sudjelovati u prvoj skupini koja je u kočijama trebala pratiti biskupa od kule do kraljevske kuće. U drugoj i trećoj deputaciji iz redova magnata sudjelovali su slobodni barun Ivan Kulmer te grof Petar Ivan Nepomuk Sermage. U svim trima deputacijama prema ustaljenim običajima, osim predstavnika velikaša, nalazili su se predstavnici iz redova plemića te predstavnici crkvenih vlasti, primjerice lektor zagrebačkoga kaptola ili predstavnici čazmanskoga kaptola. Županije su predstavljali u toj ceremoniji po dvojica redovitih podžupana (iz svih šest hrvatskih županija), a popis sudionika deputacija završavali su gradski suci kao predstavnici slobodnih kraljevskih gradova.³⁶³

Čini se da je imenovanje Sigismunda Vojkffyja prisjednikom Banskoga stola u kolovozu 1790. bio je jedan od posljednjih spomena njegovoga javnog djelovanja. Nekoliko godina prije smrti nekadašnji siromašni plemić zauzimao je mjesto uglednoga nosioca visoki vojnih službi te uglednoga državnog dužnosnika i predstavnika sudske vlasti.

Još od sredine 80-tih godina, osobito od trenutka bratove smrti, 1786. godine, čini se da se Sigismund povukao iz javnoga života grada Zagreba. Posljednji put je u zapisniku sa sjednice Zagrebačke županije zabilježen u siječnju 1785. godine kada je kao komornik i general bio prisutan na zasijedanju županijske skupštine.³⁶⁴ Svoje zadnje godine proživio kao običan plemić najvjerojatnije na sinovljevom i snahinom posjedu u Svetom Križu Začretju.

³⁶³ *Isto*, 162.

³⁶⁴ HDA, ZŽ, Prothocollum, knj. 24, god. 1785., nema stranice

4.5. *Contra et adversus* – sudske parnice obitelji Vojkffy

a) Značaj pravne dokumentacije

Dokumenti pravne prirode koji su sačuvani u ostavštini grofova Sigismunda i Krstofova Vojkffyja vrlo su brojni. Brojnost ove vrste dokumenata razumljiva je s obzorom na njihov sadržaj. Spisi iz obiteljske ostavštine bili su vrijedni čuvanja jer su se odnosili na imovinu, čuvali su svjedočanstva na pravo posjedovanja određene pokretnine i nekretnine, dokazivali i potvrđivali su pravo na nasljedstvo, dokazivali su pravo na utjerivanje duga ili povrat novčanih sredstava, regulirali su odnose između članova obitelji ili prava i obaveze podložnika prema njihovim zemaljskim gospodarima. Osobito su brojni spisi nastali u različitim sudskim parnicama. Često su ti sudski spisi u obiteljskim arhivima sačuvani kao prijepisi i ovjerene kopije dokumenata uvezane u obliku knjiga u kojima su svi spisi posloženi kronološkim redom dakle onako kako su nastajali i kako je tekao sudski postupak. Dokumenti pravne prirode bili su svakako dokumenti od trajne važnosti i vrijednosti pa su se generacijama pažljivo spremali i ljubomorno čuvali u obiteljskim arhivima.

Dokumenti koji se odnose na javno djelovanje braće Vojkffy s druge strane ostali su sačuvani i u arhivama tijela državne uprave, sudskim arhivama Poglavarstva grada Zagreba, Zagrebačke županije i Banskoga stola. Tu su pak spisi u rukama činovnika dobivali oznake i pod tim oznakama najprije bili zavedeni u popise (*elenhi*), a zatim i arhivirani.

U fondovima državnih i sudskih institucija čuvani su prarnični i sudski spisi u fasciklima pa su u njih umetani dokumenti prema kronologiji kako je tekao sudski proces. Nalazimo tu originalne pozive na sud, zapise istražitelja (obično podžupana) i njihova svjedočanstva, zapisane testimonije svjedoka, izjave suprotstavljenih stranaka, posjedovne dokumente, oporuke i različiti drugi materijal koji je u sudskom procesu bio zaveden kao dokazni.

U upravnim spisima, prvenstveno zapisnicima gradskih i županijskih skupština, često su se bilježili podaci o novčanim transakcijama, pozajmicama i posudbama uglavnom većih novčanih svota među plemićima, a koje su na ovaj način bile javno prezentirane. Takve bilješke imale su prvenstveno preventivnu svrhu, odnosno bile su jamac vraćanja novčanih sredstava, ali su u slučaju pokretanja sudskoga procesa u parnicama vezanim uz likvidni dug, zajedno s ovjerenim zadužnicama imale pravnu, odnosno, dokaznu funkciju. Procesi vezani uz likvidne dugove u slučaju većih novčanih potraživanja vodili su se na županijskim sudbenim stolovima.

Pravni spisi i dokumenti, naravno, mogu se sagledati s nekoliko strana. S pravne strane oni prikazuju organizaciju i način djelovanja upravnoga i sudskoga aparata na gradskoj, županijskoj i na razini Kraljevina. S druge strane svjedoče o veličini uloge koju je taj segment imao u životu čovjeka iz 18. stoljeća. Pokazuju zapravo da su sudovi i upravni aparat imali značajnu ulogu u svakodnevici hrvatskoga plemića. Ovaj zaključak može se pripisati velikoj količini sačuvane građe pravne prirode i vjerojatnosti da će takva vrsta građe zbog svojeg sadržaja i mjesta gdje je nastala, biti osobito dobro sačuvana. Međutim, broj parnica i sudskih procesa koje su pokrenuli ili su u njima sudjelovali grofovi Vojkffy, učestalost kojom se javljaju podjedine vrste sudskih dokumentata vezane uz tu obitelj (žalbe, prigovori, svjedočanstava, potvrde, odluke, sudski zapisnici i drugi dokumenti) ide u prilog gore navedenoj tvrdnji te svjedoči kojim intenzitetom i strašću su sudjelovali u tim aktivnostima.

Sudski procesi i upravne procedure često su bile i sredstva pravnoga načina sređivanja stvari i tom prilikom stranke nisu nužno morale biti u sukobu. Prigovor uloženi pred sudskom instancom ili ishodaenje zabrane nekog postupaka bili su načini da se kroz državne institucije sprovede, regulira ili utvrdi neko novonastalo stanje. Međutim dokumenti pravne prirode svjedoče i o načinu života plemića, daju uvid u obiteljske odnose i odnose sa susjedima i sugrađanima te ukazuju na odnos plemića prema njegovim zemljišnim posjedima. Iz ovih dokumenata možemo ponešto iščitati i o svakodnevnom životu, o plemićkim navikama, o mjestima na kojima su boravili i gdje su se kretali kako su dolazili do sredstava za život i na kraju koje su to bile duhovne i materijalne vrijednosti prema kojima su se ravnali.

Najviše ovakvih dokumenata koji se tiču grofova Vojkffy, kako u obiteljskom arhivu tako i u arhivskom fondu i sudskim spisima Zagrebačke županije i Banskoga stola te u zapisnicima sa sjednica Zagrebačkog gradskog poglavarstva vezano je uz djelovanje Kristofora Vojkffyja. On se nakon uspona u vojnoj karijeri i postizanja grofovske titule preustio ladjnskome životu. Za razliku od brata Sigismunda koji je boravio u Zagrebu, Kristofor je, osobito od početka 70-tih godina 18. stoljeća češće boravio na svojim imanjima, osobito u Oroslavju Donjem te se bavio gospodarstvom i sudskim parnicama vezanim uz posjede. U okviru sačuvanih pravnih dokumenata razlučili smo nekoliko okosnica Kristoforovog djelovanja. Značajni dio pravne ostavštine odnosi se na interakciju s grofovskom obitelji Sermage i to najčešće vezano uz posjed u Oroslavju. Veliki dio pravnih spisa otpada i borbu za pravo na posjed Gornja Konjšćina. Tu su još spisi vezani uz parnice i procese koje je Kristofor vodio kao zemaljski gospodar te dokumentacija vezana uz njegove novčane transakcije, zaduživanje i vraćanje pozajmljenog. U nešto manjem obimu ostala je

sačuvana građa vezana uz Sigismunda Vojkffyja iako je i ona po svojem sadržaju slična Kristoforovoj.

b) Oroslavje Donje, Oroslavje Gornje i susjedi grofovi Sermage

Na području današnjega grada Oroslavja i u njegovoj okolini u 18. stoljeću prostirala su se dva plemićka posjeda. Oroslavje Donje bilo je u vlasništvu obitelji Vojković-Vojkffy, a Oroslavje Gornje najprije je kupio grof Ivan Franjo Čikulini, a nakon njegove smrti došlo je u posjed grofova Sermage. Granica dvaju posjeda prolazila je samim mjestom, a kurije te kasnije dvorci dviju plemićkih obitelji sagrađeni na ovim imanjima bili su tek nekoliko stotinjaka metara zračne linije udaljeni jedan od drugoga. Međususjedski odnosi ovih dviju obitelji na tom nevelikom prostoru, njihovi prijepori i nesporazumi, свађе među podložnicima te sudski postupci vezani uz Oroslavje protezali su se tijekom druge polovice 18. stoljeća i rezultirali su obimnom dokumentacijom sačuvanom kako u obiteljskim fondovima tako i u arhivi Sudbenog stola Zagrebačke županije i Banskoga stola.

Poslije smrti Franje Vojkovića koji je u prvoj polovici 18. stoljeća posjedovao Oroslavje vlasništvo je prešlo u ruke njegovoga mlađeg sina Kristofora Vojkffyja podjelom nekadašnje ostavštine braće Nikole i Franje Vojkovića. Podjela je potvrđena 1746. godine nakon Nikoline smrti diobenim dokumentom njihovih nasljednika braće Sigismunda i Kristofora te njihovoga bratića Ignacija. Podsjetimo tom diobom Sigismundu i Kristoforu Vojkffy ostala su imanja *Stari Dvor* u okolini današnjega Brdovca, imanje *Oroslavje (Donje)* te polovica imanja i posjeda u Zaboku. Ova posljednja dva imanja ujedinjena su kasnije u vlastelinstvo Oroslavje-Zabok.

Posjed Oroslavje Gornje kojega je do svoje smrti iste 1746. godine držao grof Ivan Franjo Čikulini prešao je u ruke kraljevskoga fiska da bi odlukom ugarskoga palatina iste te godine radi određenih zasluga bio poklonjen Sigismundu i Kristoforu Vojkffy. Tu darovnicu osporavala je Julijana Sermage jedina živa Čikulinijeva rođakinja (sestrična) i nasljednica većine od drugih posjeda prema njegovoj oporuci. Isto je nastupio i podžupan Križevačke županije Ivan Saić koji je po ženskoj liniji, odnosno prema nasljedstvu svoje supruge, osporavao Vojkffyjima posjed Oroslavja Gornjeg.

Zbog ovoga posjeda zametnula se iste 1746. godine velika sudska parnica u kojoj su braća Vojkffy na kraju ipak izgubila darovani posjed jer je Julijana Sermage upjela dokazati da je jedina živa nasljednica i rođakinja grofa Čikulinja. Dokazala je kako darovnica kojom su Vojkffy dobili posjed nije pravno utemeljena i valjana te je na taj način obitelj Sermage

preuzela imanje. Kasnije je na istome posjedu grof Petar Troillo Sermage izgradio velebni dvorac koji je početkom 20. stoljeća izgorio u požaru. Nasuprot njemu početkom 18. stoljeća izgrađen je dvorac *Oroslavje Donje* kojega su na svojem dijelu oroslavskoga posjeda sagradili Vojkffyji, a koji je ostao sačuvan do danas.

Vojkffyji su osim Oroslavja posjedovali i polovicu susjednoga imanja *Zaboka* dok je obitelj Sermage gospodarila područjem gotovo cijeloga stubičkog kraja. Osim toga Kristofor Vojkffy imao je neke posjede: oranice, livade i selišta i na području *Oroslavja Gornjega* oko čega su također izbijale svađe i razmirice osobito između podložnika jednoga i drugoga vlastelina kao što će to biti vidljivo nešto kasnije u tekstu.

Velika i duga parnica za posjed *Oroslavja Gornjeg* započela je 1746. godine. Predmet se prizivnim putem našao na Banskome stolu jer je revidirana prijašnja odluka županijskoga suda. Prema jednoj od isprava koju je izdao ban grof Karlo Batthyany, a na traženje Kristofora i Sigismunda Vojkffyja saznajemo da je ban potvrdio darovnicu Ivana Palffyja, ugarskoga palatina, a koja je sadržavala prijepis povelje kojom je Marija Terezija darovala braći posjede u okolici Stubice.

U palatinovoj darovnici sazajemo da je poveljom koju je braći dala Marija Terezija, potvrdila njihov posjed imanja od pokojnoga Čikulinja (Stubicu, Oroslavje, Brčak i Hum), a koja je grof Čikulini bio naslijedio od pokojnoga Jurja Miloša (*Milossa*). Palatinova darovnica bila je dana u Požunu, dana 19. srpnja 1746. godine. Protiv ovoga darovanja grofovi Sermage su podigli prigovor. Protest je podigao i potpisao Josip Sermage svoje ime te u ime svoje supruge i sina, jer je po supruzi, Julijani Moscon, sestrični pokojnoga Čikulinja, polagao pravo na Čikulinijevu ostavštinu i između ostaloga i ova imanja. Javili su se i drugi pretendenti na spomenuta imanja te su i oni uložili protest protiv novih vlasnika. Bez obzira na ulaganje sudskih prigovora, čini se da su Vojkffyji ipak na kratko ostali u posjedu *Oroslavja Gornjeg*.³⁶⁵

Na protest baruna Sermagea Vojkffyji su podigli parnicu još iste 1746. godine.³⁶⁶ Na županijskome sudu Zagrebačke županije dosuđeno je da Vojkffyji ostanu u posjedu imanja, međutim 1748. barunica Sermage zatražila je reviziju presude županijskoga suda na Banskome stolu protiv čega su protestirali Vojkffyji. Revizijom Bankoga suda je zaključeno

³⁶⁵ HDA, BS, kut. 12, sign. 92

³⁶⁶ HDA, OČS, kut. 22, sign. 2152. Signature dokumenata u fondu bit će naznačeno onako kako su navedene u SI inventaru, a ne prema oznakama dokumenata

da sporni posjedi *Stubica*, *Oroslavje (Gornje)*, *Hum* i *Bračak* pripadaju barunici Julijani Sermage.³⁶⁷

Nakon što su konačno uređeni imovinski odnosi vezani uz dobra *Oroslavje Gornje* i *Oroslavje Donje*, burni međususedski odnosi nisu se smirivali.

Uz obavezu zemljoposjednika dolazila je i obaveza zemaljskoga gospodara, tako da su često imena plemića nalazila se u sudskim dokumentima zbog nekih postupaka i djela koja su učinili njihovi posložnici. Oni kao zemaljski gospodari i vlasnici posjeda u slučajevima povrede tuđe imovine bili su tuženi, prozivani, pozivani na sudove i kao takvi odgovarali za ono što se događalo na njihovim posjedima. Među sudskim spisima postoji zapisnik podsuca Zagrebačke županije Gabrijela Plemića (*Plemich*) o jednom incidentu iz 1752. godine između Kristoforovih podložnika i podložnika Petra Troilla Sermagea. Naime Kristoforovi kmetovi Mihek Tućan (*Tuchan*) i Jurek Horvat (*Horvath*) iz Mokrosschakovog sela napasali su volove na livadi zvanj *Kossanschak* u vlasništvu grofa Sermagea. To je vidio Sermageov ključar Mikula Meštrović (*Mesztrovich*) pa je kmetovima oduzeo dva vola koja nije želio vratiti čak ni za novac koji su kmetovi bili spremni platiti sve dok se ključarov gospodar Sermage ne vrati kući i kaže mu što mu je činiti: „damoj gospon sudac penez prijeti neću doklam moj gospon doma ne dojde“. Također je ključar bio izavio da blago kmetova gospodina kapetana nije uzeto na istom travnjaku gdje je načinjena šteta već kod mlina gospodina kapetana.³⁶⁸

U ožujku 1752. godine pred Banskim sudom u Zagrebu vodila se revizija parnice između Kristofora i Petra Sermagea. Zahtjev za reviziju je podigao Vojkffy kao zemaljski gospodar svojega kolona Matije sina Mihaela pokojnoga Gospočića (*Gospochich*) protiv grofa Sermagea. Vojkovićev činženjak (onaj koj je plaćao namet temeljem imovinskoga cenzusa) je u zakupu imao šumu koja se nalazila na posjedu Oroslavju grofa Sermagea i njemu nije platio zakup. Grof je tužio zakupca kojemu je županijski sud dosudio plaćanje kazne. Protiv ovakve presude prigovorio je na Banskome sudu Kristofor Vojkffy kao zemaljski gospodar svojega činženjaka tražeći ukidanje presude ili reviziju parnice. Nakon revizije cijeloga slučaja ipak je, nakon nekoliko odgođenih sjednica, 1754. potvrđena prvotna presuda županijskoga suda.³⁶⁹

Ovakvih slučajeva gdje su se dvojica susjednih vlastelina često sporila oko povreda prava svojih podložnika ili su ih zastupali kao njihovi zemaljski gospodari bilo je i kasnije. Primjerice iz prosinca 1768. godine ostala je sačuvana u obiteljskom arhivu Čikulini-Sermage

³⁶⁷ HDA, OČS, kut. 23, sign. 2170

³⁶⁸ HDA, ZZ, Testimoniales, kut. 254, br. 110, fasc. 1

³⁶⁹ HDA, OČS, kut. 23, sign. 2170

opomena Kristofora Vojkffyja Petru Sermageu pred sucem Zagrebačke županije Nikolom Vukmanićem (*Vukmanich*) da nadoknadi štetu zbog krađe ovaca što ju je počinio njegov kmet.³⁷⁰ Godine 1769. Kristofor Vojkffy uložio je sudsku opomenu pred sudom Zagrebačke županije. Iz teksta opomene saznajemo da je netko dana 25. lipnja napao blago odnosno životinje njegovih podanika na njegovome dobru u Oroslavju Gornjem te je nekoliko životinja ubijeno i ozlijeđeno. Kristofor je smatrao da su to učinili podanici grofa Sermagea i to po njegovom nalogu. Za nanesenu štetu Kristofor je tražio zadovoljštinu u obliku novčane naknade ili u naturi u skladu sa tada važećim zakonskim propisima.³⁷¹

Bilo je i slučajeva kada se Vojkffyjevo ime spominjalo bez obzira na to što on nije bio direkto uključen u neki sudski postupak ili proces. Spominjalo ga se kao zemaljskoga gospodara u slučaju da je u proces bio umiješan netko od njegovih podanika ili službenika na imanju, a kako bi se identificiralo kome pripada taj podanik ili gdje radi službenik. U reviziji procesa pred Banskim stolom iz 1754. godine između Julijane Sermage i Ivana Raucha, a povodom oduzimanja kobila i volova od strane podanika podbana Ivana Raucha, na štetu Julijane Sermage, u jednom dokumentu spominje se Vojkovićev podanik Juraj Horvath sa stubičkoga imanja. On je kao provizor toga imanja zajedno s drugim provizorima, grofova Patačića i Oršića, bio pozvan kod Raucha u kuriju *Jakovlje* kako bi dao iskaz pred plemićkim sucem Zagrebačke županije Dragovanićem.³⁷²

Međutim nije sva ostavština dvaju susjednih imanja i njihovih vlasnika bila svedena na sudske procese, tužbe i opomene za nasilja među podložnicima dvaju imanja. O tome svjedoči i ugovor o zamjeni zemlje iz godine 1763. između Kristofora banskog kostajničkog regimenta potpukonika i baruna generala Petra Sermagea. Oboje su, došavši pred suca Zagrebačke županije radi, kako se navodi u ugovoru, prijateljstva i dobroga susjedstva, potvrdili trajnu međusobnu zamjenu određenih svojih dobara. Sermage je Vojkffyju dao svoj travnjak zvan *Szlogi* kojemu se sa sjeverne strane nalazi zemlja koja pripada istome Kristoforu Vojkffyju, a koji je zarašten grmljem i drži ga u činženom posjedu Sermageov kmet Bralović (*Bralovich*). U zamjenu za travnjak Kristofor je Sermageu dao oranicu od pola rali, a koju je obrađivao njegov podložnik Mathek Tomić (*Tomich*), a koja je pripadala njegovom oroslavskome imanju i nalazila se s desne strane ceste koja je vodila od kapele Bl. Dj. Marije prema gradu Bračaku (*Brachaku*) i doticala se Sermageove gradske orane zemlje. Dakle, zamijenili su zemlje koje su međusobno graničile i doticale se jedna druge, tako da je ova zamjena bila od

³⁷⁰ HDA, OČS, kut. 30, sign. 2492

³⁷¹ HDA, ZZ, Testimoiales, kut. 254, fasc. 29, br. 6, god, 1769.

³⁷² HDA, BHSD, rola Z-18, film 2, kut. 37-38 (1755.-1756.), 756 Act. Banal., N^{ro} 31

koristi objema strankama u smislu da su na jednome mjestu okupljale i okrupnjavale svoj posjed. Osim toga budući da general Sermage nije imao pristupne ceste i puta svojem oroslavskome dvorcu, dopustio je Vojkffy da se kroz zemlju njegovoga kmeta i kroz seosko gmanje koje je pripadalo Vojkffyjevom posjedu napravi prilazni put od Sermageovog dvorca do glavne ceste. Ovom prilikom bilo je dogovoreno da grof Sermage umjesto dvaju hrastova koje su njegovi službenici posjekli na istom gmanju, a nisu na to imali pravo, Vojkffyjevom podložniku dopusti posjeći dva druga jednaka hrasta na svojem posjedu ili pak neka se posječena stabla procjene i prema određenoj svoti novčano isplate. Ugovor je bio potvrđen i izdan u kuriji Nikole Vukmanića (*Vukmanicsa*), podsuca Zagrebačke županije u Oroslavju dana 31. ožujka 1763. godine.³⁷³(Prilog 13.)

Razmirice dviju obitelji u Oroslavju nastavile su se tijekom 70-tih godina 18. stoljeća. U srpnju 1770. na sjednici Zagrebačke županije Kristofor Vojkffy potužio se na grofa Petra Sermage koji mu je „sa zlim namjerama“ htio srušiti nedavno podignutu zgradu ispred stubičke crkve Svetoga Trojstva. Predstavnici županije zaključili su da se ovaj slučaj može riješiti sučeljavanjem suprotnih strana na sudu.³⁷⁴ Spomenuti slučaj dogodio se u ožujku iste godine kada je Kristofor ispred spomenute crkve u Donjoj Stubici, na prostoru koji je bio namijenjen za zajedničku upotrebu podigao zgradu koja je svojom visinom odnosno širinom zauzela javni prostor. Zbog ovoga je u lipnju iste godine Sermage podigao sudsku opomenu protiv Vojkffyja i njegove supruge Ane Marije Rauch³⁷⁵ koja je posjed u blizini crkve Sv. Trojstva na kojoj je bila sagrađena sporna kuća, donijela u miraz Vojkffyju.

Nakon Krstine žalbe na sjednici Zagrebačke županije, u listopadu iste godine Petar Sermage tada kraljevski komornik te pomoćni sudac pri Banskome stolu u svojem dvorcu u Oroslavju podigao sudsku zabranu protiv Kristofora zbog nezakonito podignute kuće u Donjoj Stubici.

Međutim, uskoro je grof Petar Troillo Sermage umro, a poslove upravljanja obiteljskim imanjima te nastupanje u sudskim procesima preuzela je njegova udovica Ana Marija Drašković Sermage. Razmirice između dvije obitelji također su se nastavile.

U lipnju 1773. godine podsudac Zagrebačke županije Nikola Vukmanić u Oroslavju je izdao sudsku opomenu udovici Drašković od strane Kristofora Vojffyja vezano uz zemlju *Potochakovo*. Naime grof Oršić je imao u zalogu Ivaničko imanje pod koje je spadala i zemlja *Trebitniak* koja je bila u Vojkffyjevom vlasništvu. Budući da je grofica Sermage svoju zemlju *Potočkovo* htjela zamijeniti za zemlju *Trebitniak* to je učinila s grofom Oršićem. Oršić

³⁷³ HDA, OČS, kut. 30, sign. 2418

³⁷⁴ HDA, ZZ, Prothocollum, god.1770., nema stranice, mj. Julii, čl. 13 .

³⁷⁵ HDA, OČS, kut. 31, sign. 2535

međutim na ovakvu transakciju spomenute zemlje nije imao pravo jer je imanje i zemlju držao u zakupu, odnosno nije im bio vlasnik. Stoga je spomenutom sudskom opomenom naznačeno da provedena zamjena ne vrijedi te da se grofici Sermage vraća njezina zemlja *Potočakovo*, a za sebe Kristofor nazad uzima zemlju *Trebitniak* i ponovno je želi inkorporirati u ivaničko imanje. Zbog toga se gospođa grofica opominje da se na dalje nema nikakvo pravo u istu zemlju (*Trebitniak*) miješati jednako kao što se i Kristofor ne želi miješati u posjed *Potočakovog*.³⁷⁶

Godine 1773. pred podžupanom Zagrebačke županije Benediktom Arbanasom grofica Ana Marija Sermage podigla je parnicu protiv Kristofora Vojkffyja te vice suca Zagrebačke županije Nikole Vukmanića. Grofica je tužila Vojkffyja zbog štete koju je učinio srušivši most podignut od njezinog pokojnog supruga godine 1763., a koji se nalazio na njezinome imanju u Oroslavju. Most je vodio prema javnom putu i kapeli Blažene Djevice Marije te je služio ne samo njoj već na opće dobro svih stanovnika.³⁷⁷ Iste 1773. godine o ovim je optužbama bila provedena opsežna sudska istraga na zahtjev grofice Ane Marije Sermage. Ovaj spis o sudskoj istrazi bio je napisan na latinskome dok je zapisnik o svjedočenju zapisan na hrvatskome jeziku, dakle onako kako su svjedoci govorili odnosno odgovarali na pitanja istražitelja. Valja napomenuti da ovakvi istražni dokumenti u kojima su izjave svjedoka ostale zabilježene na hrvatskome jeziku nisu bili rijetkost među parničnim dokumentima niti su svjedoci koji su odgovarali na pitanja istražitelja bili isključivo iz nižih društvenih slojeva. Naprotiv, često su plemići i velikaši te nositelji javnih i državnih funkcija također svjedočili na hrvatskome jeziku.

Istraga, odnosno, svjedočenje ispitanika u slučaju rušenja mosta održano je u dvorcu grofice Sermage u Oroslavju, a komisijom poslanom od Benedikta Arbanasa (*Arbanasza de Lomnicza*) podžupana Zagrebačke županije, i istragom predsjedao je i podatke prikupio Emerik Pisačić (*Pisachich*) podsudac Zagrebačke županije koji je o toj istrazi u listopadu iste godine izdao i zapisnik.

Svakome svjedoku bila su postavljena tri pitanja: prvo zna li svjedok za zidani most koji se nalazi pod dvorcem Oroslavjem grofice Sermage i koji vodi na put pod kapelom Majke Božje te zna li tko ga je 25. i 26. lipnja iste godine počeo rušiti. Drugo pitanje odnosilo se na to znaju li svjedoci tko je i kada sazio tada porušeni most i treće tko je završio rušenje mosta te tko se sve 9. srpnja nalazio kod porušenoga mosta i konačno po čijoj je zapovijedi most srušen.

³⁷⁶ HDA, OČS, kut. 31, sign. 2562

³⁷⁷ HDA, ZZ, Processualia pars, sv. 189, fasc. 878, br. 2457, god. 1773.

Na ova pitanja odgovarala su tri svjedoka: Nikola Kipšatić (*Kispatic*) podanik gospodina Adamovicha iz sela Subičevo selo (*Szubichevo szelo*) koji je imao otprilike 30 godina, zatim Ignacije Markoci (*Markoczy*) podložnik udovice grofice Sermage u dobi od 42 godine i treći po redu svjedok isusovački provizor Josip Gmaz (*Gmasz*), seoski sudac koji je posvjedočio ono što je o ovome slučaju čuo od kmeta, inače podanika Kristofora Domjanića (*Domianich*). Prema svjedočenju svih triju svjedoka Kristofor Vojkffy dao je srušiti zidani most koji je vodio prema glavnoj cesti koja je prolazila pored kapele Blažene Djevice Marije u Oroslavju. Most je petnaestak godina prije rušenja dao podići grof Sermage. Isti most srušio je Kristoforov podložnik Ivan Tomić (*Tomich*) pod prijetnjom batina, odnosno, 100 palčenica kojima mu je prijetio gospodar. Sam grof nadzirao je rušenje mosta i u pratnji naoružanih ljudi pazio da netko od podložnika grofice Sermage ne bi omeo njegovoga podložnika Tomića u poslu. O ovome je vrlo slikovito posvjedočio prvi svjedok Nikola Kišpatiće. Naime kad je kod rečenoga Tomića došao pregledati i liječiti dva njegova vola ovaj mu je pripovijedao: „Moj Mikula jasem ov most zidani pored ceste po zapovedi moga Gdina Grofa podreti i razkopati moral pod kastigum sto batin akoga nerastepem i nepoderem budem imal, kojega kada bibil raztepal moj Gdin grof dalko od mene (gda most rastepal jesem) nije bil i pripraven zljudmi svojem i čekal je ako gdo bi iz grada name postavilse, branil bime bil.“

U blizini srušenoga mosta u pratnji grofa Vojkffya dvojica svjedoka prepoznala su i županijskoga vice suca Nikolu Vukmanića.³⁷⁸ Među spisima Zagrebačke županije nije ostalo sačuvano kako je završila ova parnica, a nisu poznati niti motivi koji su grofa nagnali na rušenje mosta.

Četiri godine nakon ovoga događaja pred zamjenikom podžupana Zagrebačke županije Benediktom Arbanasom iz Lomice Kristofor Vojkffy podignuo je parnicu protiv grofice Ane Marije Drašković udovice Sermage te protiv njezinih službenika ponajprije Andrije Krašića (*Krassicha*) inspektora grofićinih imanja te protiv Jurja Pongraca (*Pongracz*) provizora imanja *Oroslavje Gornje* zbog nasilnih djela. Nakon podizanja parnice uslijedilo je imenovanje branitelja i iznošenje načina obrane te su odvjetnici prezentirali dokaze u ime svojih klijenata. Sljedeće ročište bilo je zakazano za siječanj 1778. Ispitivanje svjedoka jednako kao i u ostalim i već spomenutim parnicama zabilježeno je onako kako se i odvijalo točnije na hrvatskome jeziku.

Jednako su kao i u prethodnim slučajevima ispitivanja je odnosno istragu je provodio podsudac Zagrebačke županije, a sva pitanja na koja su svjedoci odgovarali bila su jednaka.

³⁷⁸ HDA, OČS, kut. 31, sign. 2580

Slučaj nasilja zbog kojega je Vojkffy podigao parnicu protiv grofice Sermage i njezinih podložnika bio je vezan uz krađu vina iz kleti koja se nalazila blizu crkve i zvonareve kuće, a na posjedu grofa Voikffya. Čini se da su vino u količini otprilike 12 bačvi odvezli, odnosno, nezakonito otuđili grofičini podložnici. Svjedočanstva su prikupljana na posjedu grofa Vojkffya, dana 16. srpnja 1777. godine.

Prvi svjedok u ovome slučaju bio je zvonar koji je živio u spomenutoj kući za zvonare i imao je 68 godina. Zvonareva kuća nalazila se pokraj krčme, a zvonar je dao iskaz da su grofičini ljudi odvezili vino u njezin dvorac i to upravo oni koji su nabrojani u optužbi. Međutim sam zvonar nije neposredno nazočio tome činu budući da je tu noć oko blagdana sv. Vida bio kod ciglara i kući je došao ujutro te je čuo da je vino odvezeno u dvorac grofice Sermage. Svjedočio je dalje zvonar kako je spomenute kmetove i službenike vidio kako odlaze s vinom i čuo je druge ljude koji su ga posjetili i koji su potvrdili odvoženje vina.

Drugi svjedok bio je providur posjeda Mokrice Ivan Čukanečki (*Chukanechky*) koji je imao oko 70 godina i bio je također podanik grofa Vojkffya. Bio je župnik u kapeli Bl. DJ. Marije kraj koje je se nalazila zvonareva kućica pa je bio dobro upoznat s mjestom zločina i više puta je u istoj kući pio vino.

Treći svjedok imao je oko 75 godina, i također je bio podložnik s oroslavskoga imanja grofa Vojkffya. Taj svjedok ispričao je da je prostor gdje se nalazila zvonareva kućica nekada bilo imanje obitelji Cizindery koja je u okolici Oroslavja također prije imala posjede. Kućica je napravljena na mjestu gdje je jedan njihov kmet stanovao te je također kmet pokojnoga grofa Sermagea tu nekad stanovao. Spomenuto mjesto na kojem su najprije stanovali kmetovi, a zatim je na tome mjestu uz kapelu bila podignuta zvonareva kuća, bio je stjecište putnika i svojevrsna gostionica gdje su putnici mogli predahnuti i osvježiti se te odmoriti i nahraniti konje. Treći svjedok nije vidio, ali je čuo da su oni spomeniti podložnici iz dvorca grofice Sermage odvezli vino gospodina grofa. Osim ovih triju bilo je prikupljeno još otprilike 20-ak svjedočanstava kako je to zabilježeno u zapisniku istrage i svi nabrojani svjedoci potvrdili su da je klet bila razvaljena odnosno razbijena.

U ovome slučaju vidljivo je da je Vojkffy na svojem imanju u blizini crkve imao svojevrsnu gostionicu odnosno točionicu vina u skladu s čestom onovremenom praksom da vlastelini na svojim posjedima, na mjestima gdje su se okupljali ljudi, kao što je to bilo nedjeljom ili blagdanima u blizini crkava, na tim mjestima imaju točionicu vina i na taj način dodatno zarađuju novac. U ovome slučaju postavljalo se pitanje vlasništva nad prostorom oko crkve te pitanje u čijem je vlasništvu bila zvonareva kuća koja se nekadašnjem kmetskom selištu grofova Sermage. Osim toga prostor ispred crkve bio je javna površina na kojoj su podložnici

i jednoga i drugoga zemaljskog gospodara napasli konje putnicima koji su onuda prolazili. Jednako tako iz dosupne građe nisu poznati motivi zbog kojih bi podložici grofice Sermage oteli vino iz Vojkffyjeve kleti. Parnica je završila u lipnju 1782. godine, novčanom naknadom grofu Vojkffyju.³⁷⁹

c) Parnice vođene oko posjeda Konjščina

Godine 1766. u veljači pred Banskim stolom u Slobodnom kraljevskom gradu Varaždinu protiv Kristofora Vojkffyja i njegove supruge vezano uz dobro Konjščina podignuo je novu parnicu savjetnik mađarske komore i predsjednik ugarskog kraljevskog fiska Paul Szalay. Spor je bio vezan uz ostavštinu udovice Najšić (*Naissich*).³⁸⁰ Imanje *Donja Konjščina* nekada se nalazilo u rukama ranije spomenute obitelji Černkoci, a udajom Elizabete Babare Gereczy udovice Černkoci došlo je u obitelj Nikole Vojkovića. Kao što je to spomenuto ranije u ovome radu, 1721. godine isto imanje supružnici Vojković prodali su grofu Ivanu Franji Čikuliniju. Grof nije imao potomaka, a posjed Konjščina, prema njegovoj oporuci, našao se 1746. godine u rukama tadašnjeg podžupana Ivana Najšića. Pritisnuta dugovima nakon smrti supruga Najšićeva udovica Kristina rođena Matačić imanje je zajedno sa svime što se na njemu nalazi i što mu pripada, bila ustupila Kristoforu Vojkffyju. On je naime na sebe preuzeo plaćanje udovičinoga duga u iznosu od 13 496 rajnskih forinti i zauzvrat je dobio *Donju Konjščinu*.³⁸¹ Protiv ovakvoga rješenja nastupio je kraljevski fisk čiji je predstavnik Szalay kao što je gore navedeno pokrenuo pred Banskim sudom postupak podvrgavanja imanja *Donje Konjščine* pod upravu kraljevskoga fiska. Parnica je završila u korist fiska i u sljedećem desetljeću imanjem su upravljali komorski upravitelji.

Imanje *Gornja Konjščina* bio je u rukama obitelji Rauch i nasljedstvom je preko Ane Marije rečeno imanje došlo također u posjed grofa Kristofora Vojkffyja.

U siječnju 1771. godine Kristofor Vojkffy pred Banskim je sudom pod predsjedanjem Franje Nadasdyja pokrenuo parnicu protiv komorskoga upravitelja posjeda *Donja Konjščina*. Vojkffy je tužio Josipa Montanyja, komorskoga provizora utvrde i posjeda Konjščina u Varaždinskoj županiji, zatim kaštelana istoga dvorca Andriju Gluhaka, komornika posjeda

³⁷⁹ HDA, ZZ, Procesualia pars I., sv. 193, fold, 95, br. 2736, god. 1777.

³⁸⁰ HDA, BS, kut. 36, br. 344

³⁸¹ HDA, BS, kut. 41, br. 418

Gornja Konjščina, Andriju Sachera, upravitelja istoga posjeda, Nikolu Sinka, te Jurja Buhina, Nikolu i Mihaela Kralyja podložnike prije spomenutoga posjeda (*Gornje Konjščine*).³⁸²

Banski sud međutim presudio je u korist tuženoga komorskoga upravitelja, odnosno kraljevskoga fiska i ostalih optuženih, a Kristoforu je bila dosuđena novčana kazna. Međutim, 1773. godine Kristofor je uložio prigovor na županijskome sudu protiv ovakve odluke jer kraljevskom fisku nije želio platiti propisanu novčanu kaznu koju je smatrao pretjeranom. Bio je oslobođen plaćanja kazne jer u parnici koja se vodila pred županijskim sudom Varaždinske županije nisu bili izneseni pravovaljani dokazi. Odlukom kraljevskoga veličanstva, koja je pročitana na sjednici Varaždinske županije, optužba o vraćanju kazne kraljevskome fisku bila je ukinuta.³⁸³

Iz poziva na ročište koje se na zasjedanju Banskoga stola održavalo u veljači 1772. godine u Varaždinu saznajemo da je prethodne godine protiv Kristofora Vojkffyja slobodnjak utvrde *Gornje Konjščine* Andrija Kosovec (*Kossovecz*) na županijskome sudu Varaždinske županije predao opomenu zbog nebrige oko popravka i održavanja cesta u okolici posjeda. Nakon što je tamo donesena presuda, grof Vojkffy na Banskome stolu zatražio je reviziju procesa vođenoga na županijskome sudu.³⁸⁴

U siječnju 1774. godine Vojkffy je ponovno pred Banskim stolom dao priziv protiv konjšćinskoga provizora Josipa Mesarryja zbog nasilja protiv konjšćinskih podložnika koje je proizlazilo iz načina na koji je spomenuti komornik upravljao imanjem. Priziv je bio potaknut svjedočenjem kaštelana Konjščine Matije Kosovića (*Koszovicha*) te drugih podložnika istoga posjeda Jurja, Petra Blaža, Andrije, Pavla, Ivana Josipa i Ivana te zakupnika i manjih principala među kojima je zajedno sa svojim sinom Martinom bio i Matija Bedeković iz Vojkovićevo selišta Kunovečko selo. Oni su u kolovozu 1774. godine tijekom zasjedanja županijskoga suda svjedočili o nasiljima spomenutoga provizora pred redovitim podžupanom Varaždinske županije Emerikom Pastryjem. Županijski sud odlučio je na temelju ovih svjedočanstava da je provizor kriv radi tlačenja konjšćinskih podložnika. Cijeli slučaj bio je revidiran tijekom zasjedanja Banskoga stola u Varaždinu u veljači 1775. godine.³⁸⁵

U rujnu 1774. protiv Kristofora Vojffyja kao tutora svoje kćeri Leonarde te protiv Jurja Svagelja (*Svagela*) pred Banskim sudom podignuta je parnica od strane kraljevskoga fiska, a vezano uz pripadnost konjšćinskome posjedu sela Bočider (*Bocsoder*), Kosovec (*Koszovecz ili Koszovczi*) ili Kosovečko selo (*Koszoveczko Szello*). Naime, spomenuta sela koja su se

³⁸²HDA, OJV, kut. 53, nema signature

³⁸³ HDA, BHSD, Z-28, film 3, kut. 63, 773 A. B. ad N° 111.; Z-28, film 6, kut. 63, 774 ab N° 13

³⁸⁴ HDA, BHSD, Z-27, film 1, kut. 62, 772 A. B. N° 8

³⁸⁵ HDA, BHSD, Z-28, film 5, kut. 63, 774 Act. Banal. N° 8

nalazila na posjedu *Gornja Konjščina* u Varaždinskoj županiji, zajedno sa svim pripadajućim zemljama, u potpunosti su bila napuštena.

Posjed *Gornja Konjščina* bio je u vlasništvu grofa Vojkffyja koji je bio pravni i prirodni skrbnik svoje kćeri Leonarde iz prvoga svojega braka s Annom Marijom Rauch i to rečeno imanje je njegova kćerka naslijedila po svojoj majci. Godine 1774. je pred Banskim stolom Vojkffy podigao priziv protiv pokušaja oduzimanja ovih posjeda odnosno napuštenih selišta. Parnica je završila dvije godine kasnije 1776. u korist kraljevskoga fiska. Tužitelj u ime kraljevskoga fiska bio je Ladislav Szelley.

U obiteljskome fondu Vojkffyja sačuvan je dokument iz svibnja 1778. godine prema kojemu je kraljevski fisk, odnosno prokurator kraljevskoga fiska Ladislav Sellyei rekvirirao i u korist kraljevskoga fiska preuzeo dijelove Vojkffyjevoga posjeda *Gornja Konjščina* u prisutnosti svjedoka, upravitelja imanja, kamerarija, vlasnika okolnih imanja, ali i predstavnika sela okolnih seljana.³⁸⁶ Nekoliko dana prije toga sam grof je bio obaviješten o ovom preuzimanju. Sudski pisar, odnosno notar Banskoga stola odnio je odluku o preuzimanju dvaju gore spomenutih selišta grofu u njegov novi dvorac Oroslavje. Grof je preko pisara odgovorio predstavnicima fiska kako se slaže se koloni iz sela od strane kraljevskoga fiska oslobode, te da se slaže s određenim danom preuzimanja, odnosno da nema prigovora. Nekoliko dana nakon toga izvršeno je preuzimanje selišta.³⁸⁷

d) Zemaljski gospodar i vlastelin

Na prethodnim stranicama bavili smo se pravnim procesima koji su bili vezani uz dva važna posjeda grofa Kristofora Vojkffyja. Upravo ta stalna veza sa sudskim aparatom radi očuvanja posjeda ili radi načina na koji su isti posjedi bili vođeni te stalna prepirka sa susjednom obitelji Sermage okupirala je veliki dio Vojkffyjevoga života kojega je vodio kao zemljoposjednik. Međutim analizom ostalih pravnih dokumenata moguće je razlučiti još nekoliko razina koje su sačinjavale život Vojkffyja-vlastelina i zemljoposjednika. U tome smislu kupoprodajni ugovori, ugovori o zamjeni zemlje, ili pak korespondencija o problemima s trgovcima građa je koja Vojkffyja odaje kao vrlo angažiranog zemaljskog gospodara i vlastelina koji se živo prepuštao upravljanju svojim imanjima i većinu je odluka o gospodarenju njima donosio sam ne prepuštajući ih svojim upraviteljima. Donosio je odluke i nastupao u ime svojih podložnika pred sudom (kao što smo već ranije razložili u tekstu) ili se

³⁸⁶ HDA, OJV, kut. 64, sign. Vojkffy 1778.

³⁸⁷ HDA, OJV, kut. 64, sign. Vojkffy 1778. (drugi dokument ista sign. „Infraescriptus praesentibus...“)

je pak, zbog različitih svojih stavova, našao pred ovom ili onom zakonodavnom sudskom instancom odgovarajući na optužbe svojih podanika.

S jednim takvim slučajem bio je suočen u studenom 1755. godine. Vojkffyjev podanik Petar Krušelj (*Krusely*) pisao je žalbu na Ugarsko kraljevsko vijeće u kojoj je optužio svojega zemaljskoga gospodara grofa Vojkffyja da je protiv njega i još jednoga podanika nasilno postupio i toga drugoga, štoviše, držao je zatočenoga u neljudskim uvjetima. Nadalje, u svojoj je žalbi spomenuo da su se sa svojim problemom obojica podanika Petar Krušelj i Petar Koletić (*Koletich*) potužili i Kraljevskoj komisiji koja je boravila u Zagrebu kako bi pronašli svoju zadovoljštinu. Bili su potaknuti na poziv koji je bio upućen svim podanicima neka izađu pred istražitelje i prijave nepravde svojih gospodara. Ovdje Krušelj govori o Althanovoj komisiji koja je sa zadatkom razjašnjavanja uzroka pobune i ispitivanja odnosa zemaljskih gospodara prema podložnicima, u Zagreb djelovala od svibnja do početka rujna iste 1755. godine. U žalbi upućenoj Ugarskoj kancelariji Krušelj je opisao kako se njihov gospodar ponašao poput tiranina te je Koletića tri tjedna i tri dana držao zatočenog, više mrtvog nego živog. Kada je Vojkffy i njega (Krušelja) također želio kazniti „pobjegao sam kako bih izbjegao kaznu“, svjedočio je dalje Krušelj navodeći da je tijekom svojega bijega živio prilično bijedno i prosio kruh kako bi preživio. Pismo je završio poniznom molbom prejasnome Vijeću da se njegovo stanje razloži Njezinom Veličanstvu te da se opišu teškoće koje mu je zadao njegov gospodar s obzirom da se i njegov (Krušeljev) sin nalazi pod istim upraviteljem Vojkffyjevoga posjeda te da i on mora davati puno rabote.³⁸⁸

Temeljem ove žalbe, sa sjećanjem na nedavno potisnutu pobunu kmetova, Marija Terezija je u svojem pismu banskome namjesniku Ludoviku Batthyanyju naredila istragu cijeloga slučaja te da o svojim saznanjima obavijesti sve zainteresirane. Više podataka o ovome slučaju nije pronađeno i ne zna se kako je završila banova istraga.

Na tragu ovih žalbi podložnika Kraljevskoj komisiji te Ugarskome kraljevskom vijeću nalazi se i zapisnik sa sjednice zagrebačkoga Poglavarstva iz 1769. godine. Iz ovoga zapisnika saznajemo da je Hrvatsko kraljevsko vijeće naredilo istragu u slučaju pritužbi stubičkih podložnika protiv različitih opresija njihovoga zemaljskoga gospodara grofa Vojkffyja.³⁸⁹

Iako ovaj izvor ne precizira o kakvoj se vrsti opresija radi vjerojatno se Kristofor Vojkffy ponašao kao i većina tadašnjih velikaša u odnosu na svoje podložnike i od njih je zatjevao velika podavanja u obliku tlake na svojim alodijalnim posjedima.

³⁸⁸ HDA, BHSD, rola Z-18, film 5, kut. 37-38 (1755.-1756.), 755Act. Banal., N° 238

³⁸⁹ HDA, ZZ, Prothocollum knj. 4, god. 1769., nema stranice, čl. 28

Osim vlastitih podložnika koji su protestirali protiv plemićkoga nasilja u smislu nametanja prevelikog tereta tlake, plemići su se radi „nasilja“ na određenim zemljišnim posjedima često i međusobno optuživali. Godine 1766. Kristofor Vojkffy je protiv Stjepana Saića (*Saich*), kapetana u Banskoj krajini i njegove supruge Cecilije rođene Cvitanović (*Czvitovich*) pred redovnim podžupanom Varaždinske županije podigao parnicu protiv nasilja vezanu uz posjed *Turnišće* (*Turnische*). Nezadovoljan rješenjem i presudom varaždinskoga županijskoga suda Saić je na Banskom sudu u rujnu 1769. tražio reviziju parnice i presude pozivajući se na nasilje koje je Vojkffy pokazao 1766. godine podignuvši tužbu protiv njega.³⁹⁰

Osim brige zbog nezadovoljstva podložnika Vojkffyjevoj položaj zemaljskoga gospodara uključivao je i maksimalni angažman oko iskorištavanja vlastitih posjeda. Kako bi uprihodio što više novčanih sredstava Vojkffy se nije libio baviti trgovinom plodovima ili životinjama sa svojih imanja. U tom kontekstu ostao je zabilježen jedan neugodan slučaj iz 1769. godine kada je neuspjao pokušaj prodaje volova sa Vojkffyjevog imanja završio i na županijskome sudu.

Kranjski trgovac Franjo Kutner (*Ferencz Kuttner*) dogovorio se s Kristoforom Vojkffijem da će od njega kupiti 35 pari volova po cijeni od 72 rajnske forinte za svaki par. Kako bi potvrdio spomenuti dogovor kupac je kod grofa ostavio i predujam u iznosu od 600 rajnskih forinti obvezujući se da ako grof u međuvremenu dok trgovac ne preuzme kupljene životinje, pronađe boljšeg kupca, Vojkffy ih slobodno može prodati tom boljšem ponuđaču, ali mu je onda dužan vratiti ostavljeni predujam. U slučaju da ne pronađe boljši aranžman neka svoje volove grof ne nudi nikome drugome, a Kuttner se obavezuje da će volove preuzeti u tri navrata. Po prvi dio volova doći će oko blagdana svetoga Jurja dakle 23. travnja, drugi dio preuzet će 26. svibnja te na blagdan svetoga Vida u lipnju preuzet će ostatak životinja. Ovaj svoj dogovor trgovac i grof potvrdili su na komadiću papira na kojem je tekst dogovora bio na brzinu sastavljen, a trgovac je, budući da nije znao pisati, svoj pristanak potvrdio znakom križa.³⁹¹ Kristofor je potpisao i dvije priznanice da je primio predujam od Kutnera za volove 25. ožujka, te je kasnije 13. travnja od njegove braće Marka i Jakova primo 40 cekina umjesto Fabiana Augustina koji je njemu (Kristoforu) još od prije 3 godine za volove bio dužan 697 rajnskih forinti.³⁹²

Problem je nastao kada je došao i prošao prvi ugovoreni termin u kojem je trgovac trebao preuzeti dio životinje, međutim trgovac se nje pojavio. Kristofor je odlučio odustati od

³⁹⁰ HDA, BHSD, Z-26, film 6, kut. 59, a.B. 769 N° 168 ili 163 i HDA, BS, kut. 41, br. 418

³⁹¹ HDA, OJV, kut. 64, nema signature

³⁹² HDA, OJV, kut. 64, nema signature

trgovine i pokušao je vratiti trgovčev predujam poslavši mu novac po svojem upravitelju imanja. Međutim Kutner i njegova braća nisu željeli primiti taj novac već su prilikom prvoga sljedećeg zasjedanja skupštine Varaždinske županije grofa tužili radi novčanoga duga. Ta njihova pritužba bila je pročitana za vrijeme zasjedanja varaždinske županije 26. travnja iste godine.

Nedugo nakon podizanja ove tužbe 4. svibnja sačuvan je odgovor suca Varaždinske županije Jurja Svagela (*Svagell*) kao odgovor na Vojkffyjevo pismo nedavno upućeno njemu a u kojemu mu je rastumačio cijeli nemili dogagaj s trgovcem Kutnerom. Potaknut Vojkffyjevim pismo sudac je poslao po trgovca „Kranjca“ koji je rješenje cijele situacije čekao u Konjščini. Budući da se Franjo vratio kući, pred suca Svagelja izašao je njegov brat Nikola kojega je sudac suočio s tekstom Vojkffyjevoga pisma. Pri tome naznačio je kako ugovor o kupnji volova još nije bio napravljen i da je dogovor između trgovca Franje i Vojkffyja bio načelan i nije bio zaključen. Osim toga sudac je trgovcu Nikoli prenio Vojkffyjeve tvrdnje da je isti imao i druge kupce koji su mu za volove nudili više novaca te da je u dogovoru s Kutnerima dao nižu cijenu za čak 3 rajnske forinte. Sudac je savjetovao trgovcu Nikoli neka braća lijepo prime od grofa svoj predujam natrag i na taj način završe čitavu priču. Trgovac Nikola Kutner međutim tvrdio je da oni s grofom nisu imali pismeni nego važeći usmeni dogovor te da su mu iznos od 600 rajnskih forinti ostavili pod uvjetima uobičajene kamate od 5% pa im tako grof više ne duguje samo 600 forinti nego s kamatom 36 forinti više. Sudac je uputio Vojkffyja da sve činjenice podastre pred podžupanom. Čini se da je Kristofor po ovome pitanju sumnjao u vjerodostojnost porcesualnoga suca Svalgela i smatrao je da ovaj radi u korist suprotne strane osobito kada mu se sudac počeo ispričavati da on nema vremena tražiti detaljne informacije oko ovoga slučaja i da se sve okolnosti slučaja moraju podastrijeti podžupanu. Sudac je vrlo ostrim riječima opovrgnuo svoju pristranost prema bilo kojoj strani i zatražio od grofa da ukoliko mu ima nešto prigovoriti neka to otvoreno i jasno kaže.³⁹³

Situacija se pokušala riješiti tako da je podžupan varaždinske županije Juraj Mikulić (*Mikulich*) u ime grofa Vojkffyja, svjedočio kako se s trgovcem Markom Kutnerom sastao u kući konjščinskoga provizora i da je trgovcu tom prilikom ponovno ponuđena svota u iznosu od 600 rajnskih forinti. „Imenom i od strane gospodina grofa Kristofora Voikffy po meni odozdola potpisanim slavne varaždinske županije vice komesa tebi Marko Kuttner nude se oni novci u iznosu od 600 Rf. Krainca reč cekina 40 za koje pri slavnoj županiji na zadnjem županijskom spravišću tužio si se protu gospodina grofa da ti je on dužan te da ti ni htio vratiti

³⁹³ HDA, OJV, kut. 64, nema signature

novaca ako su ti je prem po provizoru svojemu htjeli doma u Krainsku poslati. Drugo kada si s bratom gospodinu odlazio sami jesutije ponujali kak ti je tretić da ti vu varaždin gospodina išelisi tužit sam vu svoje persona on isti put tebi i pak ponujali su je i uvijek iznova po tri svoja čovjeka kako će se to u potrebnom vremenu pokazati. Pošiljali su je i tvojoj braći ter ob sakih prijeti hoteli niste.“ Zato sada još jedamput i to po zadnji put ti se novci predaju ne od strane privatne osobe već od strane varaždinske županije (...).“ Ovu izjavu vice sudac županije dao je 12. svibnja 1769. godine, a ispod je na latinskome podžupan zabilježio kako Kutner nije htio primiti novac već je ustrajao na sudskome procesu protiv Vojkffyja.³⁹⁴

Tijekom parnice koja se u srpnju 1769. odvijala pred vice sucem Zagrebačke županije Nikolom Vukmanićem sačuvano je nekoliko zabilježenih svjedočenja vezano uz ovaj slučaj. U jednom je svjedok izjavio kako je dana kada su se odvijali ovi događaji vidio da u Sloveniji na jurjevskome sajmu Kutner prodaje dvadesetak volova pa da je s nekim imao dogovor o kupnji volova ne bi neke druge prodavao na sajmu.³⁹⁵ A da ovaj slučaj nije bio jedinstven postoji i pismeno svjedočanstvo jednoga plemića iz Krapine kod kojega je Kutner prošle godine htio kupiti volove, i ostavio nešto kamate, ali nikada nije došao po njih. Zaključeno je na kraju da se opomena braće Kutner protiv Vojkffyja odbacuje i da svaka strana u ovome sporu zadržava svoje.

Jedan od načina dobivanja prihoda sa svojih imanja bio je zalaganje vlastitih posjeda. Godine 1782. u obiteljskoj ostavštini nalazimo dokumente vezane uz sudski proces oko založenog malenog dobra *Šibice (Sibiche)* u distriktu Brdovec, a koje je Kristofor založio šogoru Pavlu Rauchu. Očito je došlo do nekih novčanih nesuglasica jer se u studenom spomentute godine vodio sudski proces pred sucem Zagrebačke županije Pavlom Thauszijem, a kojega je Kristofor podigao protiv Pavla Raucha.³⁹⁶ Gotovo pred kraj života, u studenom 1784. godine Vojkffy je proti šogora Raucha pokrenuo još jedan proces i to vezano uz maleno dobro *Jagedichiani* u okolici Pušće.³⁹⁷

Ime Vojkffyja kao zemaljskoga gospodara spominje se i u predstavci Varaždinske županije Kraljevskome vijeću godine 1777. i to u slučaju libertina Juraja i Petra Udovičić (*Udovicus*) koji su kao libertini živjeli na nekadašnjem posjedu obitelji Vojkffy. Kako oni više nemaju nikakve obaveze prema toj obitelji u smislu kontribucije, odnosno, plaćanja zahtjev za

³⁹⁴ HDA, OJV, kut. 64, sign. 1769. Vojković i HDA, OJV, kut. 64, nema signature

³⁹⁵ HDA, OJV, kut. 64, nema signature

³⁹⁶ HDA, OJV, kut. 64, sign. 1782.

³⁹⁷ HDA, OJV, kut. 53, nema signature

dozvolu libertinima da s njima danoga posjeda više ništa ne plaćaju Vojkffyju bio je predan 29. studenoga 1776. godine na županijskoj skupštini.³⁹⁸

Prema zapisu sa sjednice Zagrebačke županije iz studenoga godine 1779. zabilježen je slučaj Josipa Mužine (*Musine*) podložnika Nikole Jelačića (*Jellachicha*) koji se žalio na Kristofora zbog neke ceste koja je prolazila preko njegovoga posjeda. Jelačić je kao zemaljski gospodar nastupio u na županijskoj sjednici i pred sucem Pavlom Thuszyjem u ime svojeg podložnika tražio pravdu.³⁹⁹ Mužina se žalio na županijskoj sjednici, ali i na Kraljevsko vijeće pri čemu je vijeće odlučilo da slučaj vrati na županijsku razinu gdje je trebao biti pokrenut sudski postupak.⁴⁰⁰

Ponešto o Vojkffyjevoj naravi i odnosu prema podložnicima ostalo je zabilježeno i u protokolima Zagrebačke županije od dana 8. rujna 1783. godine. Tu je u popisu parnica i intervencija u članku 20 ostalo zabilježen slučaj tužitelja iz Donje Stubice koji je bio gornjak, dakle podložnik davatelj rente od vinograda. On je protiv Kristofora podigao prigovor pred županijskim sudom jer je grof 20. srpnja iste godine obrađiva polja vinograda koji je gornjak mirno posjedovao, zajedno sa svim gospodarskim zgradama i pokućstvom „sebi prisvojio te bičem odandje otjerao njegovu suprugu.“⁴⁰¹

Iz slučaja s otetim i pretučenim mlinarom u Zagrebu te gore spomenutim stubičkim podložnikom svjedočimo da Kristoforu Vojkffyju fizičko razračunavanje, osobito s osobama nižega društvenoga položaja, nije bilo strano. U ostavštini Čikulini-Sermage nalazimo iz listopada 1777. godine opomenu Kristoforu zbog osobnoga napada na gospodina Andriju Krašića (*Krassich*).⁴⁰²

Dana 3. svibnja 1774. godine plemkinja Ana Franciska Cideri (*Czindery*) pokrenula je sudski proces protiv Kristofora Voikffyja i njegove kćeri i nasljednice Leonarde, vezano uz Voikffyjevoga podanika Ivana Gospočića (*Gospochicha*) i založeno imanje koje je isti obrađivao. Imanje se sastojalo od sjenokoše, oranice i vinograda, a spomenuti Gospočić ga je obrađivao radi određenoga duga obitelji Cideri prema podbanu Ivanu Rauchu. Naime isto imanje u prošlosti je pripadalo obitelji Cideri. Godine 1759. podban Rauch prisvojio ga je na ime duga, točnije, dok obitelj Cideri ne isplati svoj dug prema njemu. Rauch je oduzeto imanje dao u zakup Gospočiću, a nakon Rauchove smrti, novčani iznos koji je Gospočić plaćao kao zakup pripao je Rauchovim nasljednicima. Zakupljeno imanje nalazilo se na

³⁹⁸ HDA, ZŽ, Prothocollum, knj. 16, listopad 1777. str. 310, čl. 62

³⁹⁹ HDA, ZŽ, Prothocollum, knj. 18, studeni 1779., str. 245, čl. 1

⁴⁰⁰ HDA, ZŽ, Prothocollum, knj. 18, rujna 1779., str. 199-201., čl. 3.

⁴⁰¹ HDA, ZŽ, Prothocollum, knj. 22, str. 709

⁴⁰² HDA, OČS, kut. 31, sign. 2579

teritoriju posjeda i dvorca Legrada kojega je u miraz prilikom udaje za Kristofora Vojkffyja donijela njegova supruga Ana Marija Rauch. Samim time je i založna svota pripala Ani Mariji, a nakon njezine smrti njezinoj nasljednici spomenutoga imanja, kćeri Leonardi, te Kristoforu kao Leonardinom ocu i skrbniku.

Franciska Cinderi podigla je tužbu protiv nasljednice Anne Marije koja je umrla iste oko 1770. godine kako bi otkupila spomenutu imovinu (kmeta, vinograd, oranicu i sjenokošu). Parnicu su u ime obje obitelji vodili odvjetnici.⁴⁰³

Kako je parnica odmicala⁴⁰⁴ Franciska Cinderi našla se u novčanoj neprilici odnosno nedostajalo joj je novčanih sredstava za okončanje postupka. Zbog toga je u sudskim spisima Zagrebačke županije ostalo sačuvana i priznanica Franciskine kćeri, Franciske Hudolin, koja je u svrhu okončanja majčine parnice u kolovozu 1775. od barunice Kulmer pozajmila svotu od 60 rajnskih forinti.⁴⁰⁵

Županijski sud je 1776. donio presudu u Franciskinu korist, a već u studenom 1776. čitav proces se putem prizva Kristofora Vojkovića odnosno žalbe našao na Banskome stolu. Prema pozivu Banskoga stola na reviziju cijeloga slučaja obje stranke morale su doći na sljedeće zasjedanje u siječnju 1777. godine.⁴⁰⁶

Nakon održane istrage⁴⁰⁷ revizijom parnice početkom iste godine obje stranke su prihvatile riješenje prema kojem je Franciska Cinderi grofu morala platiti sumu u iznosu do 284,37 rajnskih forinti (za otkup spomentutih zemalja) dok je pitanje kmeta bilo riješeno na sljedeći način. Ivan Gospočić kolon dobra Legrada prešao je odnosno preseljen je na selište i posjed Franciske Cinderi, *Cheslevo*, dok je Franciskin podložnik Ivan Udović (*Vdovich*) preseljen na napušteno selište grofa Vojkffyja.⁴⁰⁸

Vezano uz dobro Legrad koje se nalazilo na području Gornjega Orosavlja parnicu je protiv Vojkffyja kao Leonardinoga skrbnika na sudu Zagrebačke županije podignuo je plemićki sudac Varaždinske županije Stjepan Matačić (*Matacich*). Obitelj Matačić, naime, po ženskoj je liniji polagala pravo na spomenuto imanje koje je oporučno svojoj kćeri ostavila Ana Marija Rauch. Prema prethodnoj presudi županijskoga suda Matačić je izgubio parnicu, a revizija parnice zatražena je u svibnju 1775. godine na županijskome sudu Zagrebačke županije. Zabilježen je tom prilikom i Vojkffyjev protest. On naime pristajao na reviziju

⁴⁰³ HDA, ZŽ, Prothocollum, knj. 15, travanj 1776., str. 107., čl. 63

⁴⁰⁴ HDA, ZŽ, Processualia Pars I., sv. 192, fasc. 91, god. 1775, br. 2592 (slučaj se spominje u elenhima) ; ZŽ, Processualia Pars I., sv. 190, fasc. 88, god. 1774, br. 2487 ; ZŽ, Iuridica miscellanea, kut. 250, fasc. 20, br. 3911, god. 1776 (elenhi)

⁴⁰⁵ HDA, ZŽ, Testimoniales, kut. 254, fasc. 34, N^{ro}. 14, god. 1775.

⁴⁰⁶ HDA, BHSD, Z-28, film 5, kut. 64, 774 Act. Banal. N° 47/156

⁴⁰⁷ HDA, ZŽ, , Index inquisitionum, rola Z- 403/404, god. 1777.

⁴⁰⁸ HDA, BS, kut. 60, br. 622

slučaja jer je nasljedstvo dobiveno preko pokojne supruge smatrao završenim slučajem, a Leonardino nasljedstvo neospornim.⁴⁰⁹ Parnica za ovaj posjed nastavila se i sljedećih godina. Iako u fondu procesa i parnica Zagrebačke županije spisi nisu ostali sačuvani, daljnji tijek parnice može se rekonstruirati u *elenhima* županijskoga suda Zagrebačke županije, odnosno, popisima sudskih postupaka i ročišta vezanih uz ovaj slučaj. Vidljivo je da se slučaj nastavio tijekom 1778. i 1779. godine kada Matačić nastupa protiv Kristofora i Leonarde udane grofice Oršić kao nasljednice imanja dobivenih po obitelji Rauch.⁴¹⁰ Matačić očito nije odustajao od prava na dio posjeda u Gornjem Oroslavju pa je u spisima Banskoga stola zabilježeno da je godine 1782. podigao proces protiv baruna Pavla Raucha i grofa Kristofora Voikffyja na danu opoziciju radi dobara u Gornjem Oroslavju,⁴¹¹ a parnica na Banskome sudu nastavila se i sljedeće 1783. godine.⁴¹²

Istovremeno Vojkffy je kao kćerkin skrbnik bio tužena strana u još jednoj parnici koja se vodila pred Banskim stolom. Proces je pokrenuo Franjo Saić (*Saich*) protiv nasljednika Ivana Raucha: Baltazara Raucha kraljičinoga zapovjednika straže te Kristofora i njegove kćeri Leonarde grofice Voikffy supruge Adama Oršića kraljevskoga komornika te Cecilije Škrlec (*Skerlec*) rođene Rauch supruge Nikole Škrleca od Lomnice prisjednika Kraljevskoga vijeća i nositelja reda sv. Stjepana, a zbog nevaljalog svjedočenja kojemu su svi prisustvovali. Na poziv Banskoga stola svi spomenuti nasljednici morali su prilikom sljedećega zasjedanja Banskoga stola koje će se održati u kolovozu tekuće 1780. godine u Zagrebu dati na uvid i prezentirati potvrđene dokumente te tražena pismena svjedočanstva.⁴¹³

Mnoge od prethodno spomenutih parnica svoj epilog imale su na sjednicama Banskoga stola, pod predsjedanjem bana, kamo su dolazile prizivom odnosno apelacijom stranaka nezadovoljnih prvostupanjskim presudama. Prvostupanjske presude donosile su se na županijskom sudbenom stolu (*sedes judiciaria* ili skraćeno *sedria*) koji je ujedno bio prvostepeni i prizivni sud. Kao sud prve instancije sudio na njemu su sev odile građanske parnice i kazneni procesi poput sporova iz likvidnih dugova i založnoga prava, a čija vrijednost nije prelazila određeni novčani iznos. Na županijskome sudu vodile su se također i parnice vezane uz diobu i nasljedstvo dobara koja su se nalazila samo na području županije u kojoj je sud zasjedao, a u kaznenom postupku rješavali su se na sudbenom stolu slučajevi

⁴⁰⁹ HDA, ZŽ, Processualia pars I., sv. 191, fasc. 90, god. 1775., br. 2540

⁴¹⁰ HDA, ZŽ, Processualia pars I., sv. 193, fasc. 96, god. 1778, br. 2778; ZŽ, Processualia pars I, sv. 193, fasc. 99, god. 1779., br. 2879

⁴¹¹ HDA, BS, kut. 66, br. 772

⁴¹² HDA, BS, Ured banskoga stola, 18 septembris 1783.

⁴¹³ HDA, BS, kut. 63, br. 675; BHSD, Z-30, film 5, kut. 67, 780Act. Banal. N° nema oznake

nasilja izvršenih nad imovinom i imovinski pravima. Na čelu županijskoga suda nalazio se župan i podžupan te županijski plemićki suci.⁴¹⁴

Banski stol (*Tabula banalis*) kao viša sudska instanca, nakon reforme kralja Karla III. iz 1723. godine naslijedio je ovlasti Oktavalnoga suda koj je bio ukinut. Jedna od novina u ovoj reformi bila jest što je za razliku od Oktavalnoga suda koji je u punom sastavu zasjedao samo dva puta godišnje, Banski stol postao redovan sud koji je stalno uređivao osim na blagdane. Na čelu Banskoga stola stajao je ban, a ako je on bio odsutan, viceban. U sastavu Banskog stola bili su još protonotar kao stalni izvjestilac pojedinih predmeta, predstavnici prelata i velikaša, nekoliko redovnih i nekoliko počasnih prisjednika plemića.

Banski stol bio je sud prve instancije, ali i prizivno sudište. Kao sud prve instancije sudio je u predmetima otimačine i okupiranja plemićkih dobara te zlostavljanja plemića, zatim u slučajevima nevjere i uvrede veličanstva te u svim zločinima protiv sigurnosti tijela ili časti saborskih članova za vrijeme zasjedanja sabora.

U radu Banskoga stola primjenjivao se i dugoročni i kratkoročni sudski postupak. Tijekom dugoročnog postupka rješavala su se pitanja osnovnog prava na plemićih dobrima i u tom slučaju proces bi započinjao tužbom a završio presudom. Postojao je i proces odbijanja kada je stranka koja bi izgubila parnicu ostala u posjedu spornog dobra i iznijela novi dokaz za svoju tužbu te obnovljeni postupak „putem milosti“ kojim bi stranka koja je izgubila posjed spornog dobra, u postupku odbijanja obnavljala proces kao tužitelj. Banski stol kao prizivno sudište je rješavalo žalbe protiv presuda županijskoga suda i svih kaznenih sudova.⁴¹⁵

Prizivne parnice kojima su se revidirale presude donesene na županijskoj razini vrlo su se brzo rješavale. Prilikom zasjedanja Banskoga stola stranka bi podnosila zahtjev za revizijom prethodnoga sudskoga procesa. Tom prilikom strankama bi bio upućen sudski poziv da se odazovu sljedećem zasjedanju Banskoga stola na kojemu su se osobno morali pojaviti te prezentirati i sa sobom donijeti sav dokazni materijal kojim su namjeravali dokazati svoje pravo. U tu svrhu u pisarnici Banskoga stola otvarao bi se sudski spis na čijoj bi naslovnici bio naznačen datum kada je zaprimljen zahtjev za revizijom. Osim toga bio bi naznačen kratak opis parnice s podacima o suprotstavljenim strankama i predmetu sudskoga procesa. U taj spis zatim umetali bi se svi materijali nastali tijekom revizijskoga postupka. Tu se ponajprije nalazio prijepis cijeloga prethodnog sudskog postupka na prvostupanjskoj razini zajedno s presudom, te ovjerene izjave svjedoka i ostali dokazni materijal prikupljen u ranijoj istrazi, a kojega bi donosile stranke. Rjeđe je sam Banski stol nalagao novu sudsku istragu.

⁴¹⁴ Beuc, *Povijest institucija državne vlasti*, 214.

⁴¹⁵ Isto, 206-207.

Temeljem uvida u sav prikupljeni materijal Banski stol donosio bi svoju presudu. Velika većina slučajeva bila je rješavana već na sljedećem zasjedanju, osim u slučaju kada je Banski stol naredio novu istragu nekoga slučaja. Po završetku revizije i donošenju presude na sudski spis bio bi naznačen datum zaključenja slučaja. Razmak između datuma kada je zaprimljen zahtjev i datuma kada je odlučeno hoće li parnica ponovno ići u postupak ili će se potvrditi prvostupanjska presuda bio je između mjesec i mjesec i pol dana.

Kao i kod Banskoga stola i u pisarnici Sudbenoga stola Zagrebačke županije, prilikom pokretanja nove sudske parnice ili revizije prijašnje presude, otvarani su novi sudski dosjei na čijoj bi naslovnici bio naznačen kratak opis parnice s podacima o datumu pokretanja postupka, suprotstavljenim strankama i predmetu sudskoga procesa. Osim toga sudski spisi Zagrebačke županije dobivali su svoje redne brojeve pod kojim su bili zavedeni u popisima (*elenhima*) sudskih parnica. (Prilog 14.)

I danas je građa sudskih spisa Sudbenoga stola Zagrebačke županije u Hrvatskom državnom arhivu u kutijama posložena temeljem spomenutih popisa. Ti popisi sudskih predmeta i spisa sadržavali bi informacije o vrsti sudskoga spisa, primjerice, popis sudskih opomena (*Index adonitionum*) ili popis svjedočanstava (*Index testimonialis*). Ovisno o vrsti sudskoga predmeta u popisu bi bili zavedni po godinama kronološkim redom kako su nastajali i li pak abecednim redom po prezimenima osoba koje su davale ili podnosile određenu vrstu spisa. Osim kratkoga opisa predmeta s informacijam o suprotstavljenim strankama, navodila bi se oznaka u kojem je fasciklu pohranjen spis i pod kojim brojem. U prilogu donosimo faksimil dviju stranica jednog takvog popisa sudskih spisa. (Prilog 15.)

e) Izjavnice, opomene, zadužnice – pravni dokumenti vezani uz novčana pitanja

Unatoč nesumnjivom bogatstvu kojega je imao u obliku zemljišnoga posjeda i Kristofor Vojkffy se u nekim situacijama bio prisiljen zaduživati kako bi se domogao novčanih sredstava.

U listopadu 1765. godine priznanica koju je izdao i u ime pavlinskoga samostana u Remetama potpisao opat Andrija Šandorić (*Sandorich*) potvrđuje da je za spomenutu godinu Kristofor Vojkffy bio uplatio kamatu na svotu od pozajmljenih mu 200 rajnskih forinti. Godišnja kamata na ovu svotu bila je tada uobičajenih 5% i iznosila je 10 rajnskih forinti. Na istome

listu nalazi se i dodatak da je isti predstojnik samostana, od istoga dužnika primio istu svotu za godine 1766. i 1767. kao kamatu na gore spomenutu svotu od 200 rajnskih forinti.⁴¹⁶

Isti dokumenti dakle priznanice sačuvani su i za godine 1768. i 1769. te 1773., 1775. i 1778. tijekom kojih je Kristofor redovito uplaćivao godišnje kamate samostanu na pozajmljeni mu novčani iznos, a potomju mu je izdao prokurator samostana pater Julijan Juranić (*Juranich*).⁴¹⁷ Iz godine 1780. ostala je priznanica priora Franje Josipovića (*Josipovich*) na svotu u iznosu od 20 rajnskih forinti koje je u studenom Vojkffy platio za prošlu 1779. i tekuću godinu.⁴¹⁸

Čini se da ovu pozajmljenu svotu od 200 rajnskih forinti grof Vojkffy nikako nije uspijevao vratiti. Od godine 1765. kada se prvi puta javlja priznanica čitavo vrijeme kroz petnaestak godina Vojkffy je plaćao kamatu na relativno malu novčanu svotu koja do kraja života nije uspio vratiti. Zadnja priznanica izdana na Kristoforovo ime bila je godinu dana prije njegove smrti godine 1785. Jednako kao i prije radilo se o svoti od 10 rajnskih forinti koje je uplatio “gopodin grof Kristofor Vojkovch samostanu Remetskome iz reda moanha svetoga pavla opata godišnje od sume kapitalne u iznosu 200 Rajnskih forinti a uz kamatu od 5 posto.” Kamatu je svake godine morao platiti do 15. studenoga, a ovu zadnju priznanicu izdao je prior samostana pater Martin Šestak (*Sesztak*) u siječnju 1785. godine.⁴¹⁹

O priznanicama za uplaćene kamate ili vraćena novčana sredstva ili pak o potvrđama o posuđenom novcu drugim osobama, više smo govorili u prethodnoj cjelini kada smo analizirajući istu vrstu podataka došli do zaključka da je uobičajena godišnja kamata na posuđeni novac tijekom prve polovice 18. stoljeća iznosila 6 %. Analizirajući podatke iz građe obitelji Vojković-Vojkffy, ali i drugih plemićkih obitelji (ponajprije Čikulini-Sermage) saznajemo da se tijekom druge polovice 18. stoljeća kamata smanjila i uobičajeno je iznosila 5%. iako su postojale iznimke, osobito kada se radilo o većoj novčanoj svoti. Tada bi kamata bila 1 % veća kao što se to dogodilo u sljedećem slučaju.

U protokolu Zagrebačke županije iz ožujka 1768. u članku 30 bilo je zapisano kako se supruga grofa Kristofora Voikffya Ana Marija Rauch prema obveznici danoj supruzi grofa Ivana Draškovića, Eloeonori Malatinsky, obvezala vratiti pozajmljenu svotu u iznosu od 10 000 rajnskih forinti. Svota je pozajmljena uz kamatu od 6% dana 10. ožujka 1768 godine.⁴²⁰

⁴¹⁶ HDA, OJV, kut. 64, sign. 1765.

⁴¹⁷ HDA, OJV, kut. 64, sign. 1768.; OJV, kut. 64, sign. 1760. (kriva godina); OJV, kut. 64, sign. 1773; OJV, kut. 64, sign. 1775.; OJV, kut. 64, sign. 1778

⁴¹⁸ HDA, OJV, kut. 64, sign. Vojković/1780.

⁴¹⁹ HDA, OJV, kut. 64, sign. 1785.

⁴²⁰ HDA, BHSD, Z-25, film 1, kut. 58, 768. Act. Banal. No 28; ZŽ Prothocollum knj. 3, god. 1768. nema stranica. Dva gornja dokumenta govore isto. Jedan je pročitao na sjednici Zagrebačke županije, jedno je zabilježeno u Acta Banalis, a drugo u knjizi protokola Zagrebačke županije.

Ovdje se radi o obiteljskoj posudbi novca. Naime da podsjetimo, Eleonora je bila sestra Elizabete Malatinsky udane za grofa Sigismunda Voikffya. Jednako tako kad se radilo o pozajmljivanju većih novčanih iznosa potvrde kojima se stranka obvezivala drugoj strani, bez obzira je li to bila privatna osoba ili primjerice ustanova poput samostana ili kaptola, na vraćanje novčanih sredstava i uplaćivanje godišnje kamate, bile su javno proglašavane tijekom zasjedanja županijske skupštine i kao takve ulazile u službene zapisnike. U slučaju da je došlo do parnice zbog likvidnog duga između dviju stranaka čiji je ugovor bio ovako zabilježen, proces bi se vodio na županijskome sudu.

Potaknuti ovim ugovorom između dviju plemkinja napravili bismo malu digresiju i osvrnuli se na način na koji su ženske osobe bile zapisivanje i definirane u pravnim, ali i drugim dokumenatima iz obiteljske ostavštine Vojković-Vojkffyja i Čikulini-Sermagea.

Zanimljivo je primijetiti kako su žene uvijek bile definirane prema muškim članovima svoje obitelji. Uz njihovo ime dok su bile maloljetne ili neudane navodilo se očevo ime, u nekim slučajevima i srbnikovo ime, a nakon što su se udale njihov status označavao se uz imena njihovih muževa. To nije bio slučaj samo u službenim dokumentima već uobičajeni način kojim su se deklarirale i same žene kada su primjerice pisale pisma, potvrđivale ugovore, obvezivale se radi novčanih pozajmica ili primjerice svjedočile u pravnim procesima. U slučaju suprugove smrti, u dokumentima se uz ženino ime i prezime navodilo da je udovica te tko je bio njezin suprug. Ako je udovica imala djecu tada se deklarirala i kao zakonita skrbnica svoje djece, znači da ih je imala pravo zastupati u parnicama te u svoje vlastito, ali i u ime svoje djece u bilo kakvim pitanjima koja su se ticala njezine obitelji. U pravnim dokumentima, osobito oporukama ili onima koji su se na bilo koji način ticali nasljednoga prava u slučaju da su se nakon suprugove smrti preudale, žene bi se najprije definirale kao udovice određene umrle osobe, a zatim i kao supruge njihovih trenutnih muževa. Zanimljivo je to da su žene uvijek zadržavale svoje djevojačko prezime i kao takve bile su upisivane u službene dokumente ili su se i same tako predstavljale. Zbog toga se ime supruga i njegova titula te položaj i zanimanje uvijek navodilo uz ženino u službenim dokumentima. U osobnim dokumentima ili češće u korespondenciji na hrvatskome jeziku ženu se često oslovljavalo i suprugovim prezimenom i to tako da se prezime navodilo u ženskome rodu. Primjerice „barunica Sermašica“ tako su njezini suvremenici nazivali Julijanu Sermage dok se ona sama uvijek potpisivala kao Julijana Moscon.

Ovakvi načini zapisivanja ženskog imena i prezimena imali su naravno vrlo praktične razloge. Bio je to zapravo način da se definira ženin status, društveni položaj i obitelj iz koje je najprije potekla, a zatim i obitelj kojoj je udajom pripadala. Bio je ovo način da se prikaže

njezino pravo i prizna legitimitet osobito u slučaju polaganja prava na nasljedstvo u obitelji iz koje je potekla. Utjecalo je ovo vjerojatno i na položaj u društvu pojedine osobe, njezinih rođaka i potomaka u smislu da se uvijek moglo dokazati porijeklo i obiteljska prošlost. Međutim gornja zadužnica kao i druge dijelom navedene i u trećoj cjelini ovoga rada svjedoče da je žena samostalno mogla zaduživati se ili pak posuđivati novac te na taj način pribavljati novčanu korist za sebe i svoju obitelj, a njezin potpis i pečat imali su pravnu valjanost.

U travnju 1776. godine na sjednici Zagrebačke županije pročitana je zadužnica i u zapisnik je bilo uneseno kako su grof i grofica Vojkffy udovici gospodina Anatolia Maurovicha dužni uplatiti kamate na pozajmljenu svotu. Ista udovica u izjavi koju je dala u Oroslavju kazala je da je u različitim prilikama ili potrebama gospodin grof Kristofor Voikffy od nje posuđivao novac i da je njegov dug dosegao glavnice od 2375 forinti. Novac mu je pozajmljivala po kamati od 6% pa kamate koje je morao platiti dosegle iznos od 923 forinti. A i njegova supruga grofica Apolonija rođena Malatinszky pozajmila je u isto vrijeme 700 forinti po godišnjoj kamati od 5%.⁴²¹

Iz ove situacije proizlazi da je obitelj grofa Kristofora Vojkffyja bila u priličnim dugovima stoga ni ne čudi što godinama nije plaćao neveliku svotu koju je pozajmio od pavlinskoga samostana te da se osim kod drugi plemića ili samostana zaduživao i kod bogatih trgovaca.

Godine 1777. u zapisnicima županijskim iz mjeseca lipnja zabilježena je i pročitana obveznica grofa Kristofora Voikffyja gospodinu Kristoforu Domjaniću vezano uz 1000 rajnskih forinti koje je Vojkffy od spomenutoga plemića pozajmio uz kamatu od uobičajenih 5% dana 26. veljače navedene godine u Zagrebu.⁴²² Vojkffy opterećen dugovima imao problema s vraćanjem novaca jer dvije godine kasnije u *elenhima* sudskih procesa Zagrebačke županije stoji zabilježeno da je godine 1779. Kristofor Voikffy podigao protiv Kristofora Domjanića parnicu zbog tekućih dugova.⁴²³

Iz istoga razloga vjerojatno se na sudu ponovno našao početkom 80-tih godina. Naime godine 1781. pred županijskim sudom u Varaždinu parnica vezana uz novčana dugovanja bila je presuđena parnica u korist grofa Vojkffyja. Sljedeće godine pred sudom iste županije obitelj Zaverški (*Zaversky*) Josip i njegova supruga Katarina uložili su protest protiv presude donesene prethodne godine i tražili su reviziju cijeloga slučaja. Spor se nastavio i idućih

⁴²¹ HDA, ZŽ, Prothocollum, knj. 15, travanj 1776., str. 98, čl. 56.

⁴²² HDA, ZŽ, Prothocollum, knj. 16, lipanj 1777., str. 155, čl. 3

⁴²³ HDA, ZŽ, Procesualia pars I., sv. 193, fasc. 98, god. 1779., br. 2824

godina, a 1784. slučaj se našao pred Banskim sudom na kojem je Kristofor uložio prigovor i zatražio reviziju slučaja.⁴²⁴

Iz srpnja 1786. godine pred kraj Kristoforovog života ostale su sačuvane dvije priznanice vezane uz kupnju nekih posjeda u Oroslavju. U prvoj Franjo Pisačić (*Piszachics*) u Zagrebu potvrđuje da je primio novac iz ruku svoje maćehe, u iznosu od 30 rajnskih forinti koje je grof isplatio za otkup dijela posjeda u Oroslavju koje mu je ovaj slobodnjak prodao. Budući da su se nagodili za cijenu otkupa u iznosu od 50 forinti, Vojkffy mu je dugovao još 20 forinti. Priznanica je potpisana znakom križa jer Pisačić nije znao pisati.

U drugoj pak priznanici Pisačić potvrđuje istoga dana da je primio preostalih „20 rajničkih“ i to iz ruku samoga grofa, a koje mu je ovaj još bio dužan za otkupljenje njegovoga dijela zemlje u Oroslavju.⁴²⁵

f) Pravni dokumenti Sigismunda Vojkffyja

Već je ranije rečeno da je velika količina spisa pravne prirode, osobito onih vezanih uz zemljišne sporove, bila vezana uz djelovanje Kristofora Vojkffyja. Sigismund Vojkffy u svojem je posjedu držao polovicu imanja u Zaboku, dok je drugu polovicu uživao najprije njegov rođak Ignacije, a potom Ignacijeva supruga Ana Marija Depoczy te njihov nasljednik Josip Vojković. Oko tih posjeda nije se sporio sa svojim susjedima. Osim toga dvijema unosnim ženidbama došao je bio nakratko u posjed imanja koje su u miraz donijele njegove supruge međutim te posjede je, kao što je ranije spomenuto, vrlo brzo prodavao ili davao u najam vjerojatno cijeneći više novčana sredstva. Osim toga na svojem zabočkom obiteljskom imanju nije niti boravio već je, čini se veći dio godine boravio u Zagrebu.

Međutim i Sigismund je kao i Kristofor u različitim životnim situacijama bio vezan uz članove obitelji Sermage. Vojkffy je oženivši se Barbarom Sofijom Moscon, sestrom Julijane Moscon barunice Sermage zapravo je započeo dugogodišnji vrlo složeni odnos između pripadnika tih dviju obitelji. Njihov odnos, obilježen stalnim sudskim postupcima i različitim oblicima sporenja oko zemljišnih posjeda, kao što smo ranije imali prilike vidjeti, vrlo se plastično ocrtavao upravo u dokumentima pravne prirode. Sporenja su se nastavila i kasnije kada je obiteljske poslove baruna Sermage preuzeo Julijanin sin Petar Troillo, suvremenik braće Vojkffy i zapravo njihov suučesnik u vojnim i državnim službama. Njihov odnos bio je vrlo složen: u nekim trenucima prijateljski u nekima natjecateljski i suparnički. I nakon

⁴²⁴ HDA, BS, kut. 71, br. 801; BS, Ured banskog stola (Pisarna), 784 Tabula Banalis 198.

⁴²⁵ HDA, OJV, kut. 64, sign. 1786.

Sermageove smrti Vojkffyji su na različite načine bili vezani uz grofove Sermage bilo da se radilo o sporovima s Petrovom udovicom Anom Marijom ili pak kasnije u obliku interakcije s njezinom sinom Petrom Sermageom.

Nakon smrti Barbare Sofije, prestali su zemljišni odnosi i sporovi Sigismunda sa Sermageima, a nastavio ih je Kristofor Voikffy kao što je ranije prikazano i to već od 1746. godine kada je naslijedio očev posjed Orosavje.

Jedan od najranijih slučajeva interakcije Sigismunda sa Sermageima ostao je sačuvan iz godine 1742. u obiteljskoj ostavštini Čikulini-Sermage, u obliku sudske opomene koju je barunica Julijana Moscon podignula protiv tada mladog i tek oženjenog Sigismunda Vojkffyja. On je naime u ime svoje postarije supruge Barbare Sofije Moscon od barunice Julijane Marije Moscon Sermage tražio isplatu dijela miraza svoje supruge. Prema dokumentu iz kolovoza 1741. potvrđenom od suca varaždinske županije Ivana Jagušića (*Jagusich*) postojao je dogovor da barunica napiše Sigismundu potvrdu o svojem tekucem dugu. Bila je to *cartha alba* potpisana od strane barunice Moscon, prema kojoj se ona unaprijed obvezivala na izvršavanje određene obaveze, točnije isplatu dužnoga miraza u naturi ili u novcu. Dok isplata ne bude izvršena Sigismundu je u zamjenu bilo dano na korištenje 16 volova i tri zaprežna kola.

Ovaj dokument točnije obaveznicu Vojkffy je predao pred sudom 1741. koji je potvrdio autentičnost i dao nalog da se isplati dugovanje. Do isplate očito nije došlo budući da je Sigismund naknadno još godinu dana zadržao 16 volova i 3 zaprege. Tome se usprotivila barunica Sermage pa je spomenute 1742. godine preko svojega odvjetnika na sudu Grada Zagreba podigla opomenu protiv Vojkffyja i supruge mu Barbare Sofije Moscon radi povratka zamjene. Od tuda je ostalo sačuvan gore spomenuti dokument u kojemu je zabilježeno da je Sigismund Vojkffy pročitavši opomenu izjavio: „Jabi veliki norc bil dabi ja to dal, i vučinil, hoćemo predi videti kak nas pravica pogodi, i naj pred zadovolno vućini gospa Baronisa, dane od sebe cautie onda ju povernem.,, Očito ciljajući na to da će volove i kola koji su služili u zamjeni za obećanu isplatu vratiti onda kada budu namirene obaveze oko miraza prema njegovoj supruzi.⁴²⁶ Sa Sermageima se Sigismund sporio i vezano uz pravo svoje supruge Sofije Moscon na korištenje jedne sjenokoše. Na tu livadu pravo korištenja polagao je Vojkffy preko nasljedstva svoje supruge, a obitelj Sermage po Julijani Moscon. I ovaj spor našao se na sudu 1741. godine i pravo korištenja livade objema obiteljima bilo je zabranjeno sve dok se suprotstavljene stranke nisu nagodile. U ožujku 1744. pred podbanom

⁴²⁶ HDA, OČS, kut. 21, sign. 2039

Ivanom Rauchom sklopili su Sigismund Vojkffy i Julijana Moscon nagodbu prema kojoj Sigismund može koristiti livadu točnije sjenokošu zvanu *Muskonovchak* a koja se nalazi na posjedu *Trnovecz* u Varaždinskoj županiji od godine 1745. pa sljedećih 7 godina te da ju tada treba napustiti u korist obitelji Sermage, s čime se Sigismund složio. Potvrdu ovoga sporazuma izdao je protonotar Kraljevstva Adam Najšić.⁴²⁷

Nakratko je Sigismund ponovno imao sudskih poslova s grofovima Sermage i to gotovo tridesetak godina nakon prethodnog spora. Godine 1778. među obiteljske dokumente Sermagea dospio je izvještaj suca Pisačića kako je Vojkffyjev (Sigismundov) mlinar zasijao zemlju u Zaboku te je došao u sukob s groficom Sermage. Prema svjedočenju vice suca Zagrebačke županije u kolovozu iste godine mlinar iz Zaboka podložnik Sigismunda Voikffyja došao je kod suca nadajući se da će mu ovaj pomoći i posredovati u rješavanju njegovoga problema. Naime mlinar je uporno pohodio groficu Sermage jer je od grofa unajmio zemlju preko Krassine (Krapine?) i na njoj posijao kukuruz te je ogradio. Nije naime znao čija je to zemlja nego je kasnije čuo da na tome mjestu grofica Sermage želi pokositi travu, pa je shvatio da je ona očito polagala prava na isti komad zemlje. Dva puta je pokušao doći do grofice Sermage kako bi je zamolio da ne učini ono što je namjeravala i kako bi joj u zamjenu za urod na toj zemlji platio novčanu naknadu. „ (...) te ja njih gospodina lijepo prosio jesam da hoću radije platiti koliko je god potrebno nego činiti toliko kvara na što mi je gospođa grofica odgovrila da ako bi ona htjela pokositi to bi već bila pokosila.“ Molio je mlinar suca da mu pomogne da se njegovi usjevi ne pokose. Sudac ga je otpravio natrag k grofici i njezinom provizuru kako bi se još jednom pokušao nagoditi s njima.⁴²⁸ Nije poznato što se dalje događalo s mlinarom i njegovim usjevima na grofičinom komadu zemlje.

U arhivskoj građi novčano pravne prirode vezanoj uz Sigismunda obimnija je ona vezana uz novčane transakcije. Godine 1756. Sigismund je od Petra Troilla Sermagea pozajmio veliku svotu novaca u iznosu od 12 000 rajnskih forinti. Prema sačuvanoj priznatici u studenom sljedeće godine na tu je svotu Voikffy Sermageu uplatio kamatu u iznosu od 600 rajnskih forinti.⁴²⁹ Izgleda da je Sigismund vrlo brzo uspio vratiti dug Sermageu, a u međvremenu je isti posudio novac od Voikffyja. U zapisnicima Zagrebačke županije iz lipnja 1761. godine ostalo je zabilježeno da je tijekom zasjedanja pročitao dug koji je grof Sermage ima oprema Sigismundu Vojkffyju.⁴³⁰ Sedam godina kasnije u zapisnicima sa zasjedanja

⁴²⁷ HDA, OČS, kut. 22, sign. 2070 i OČS, kut. 22, sign. 2086

⁴²⁸ HDA, OČS, kut. 32, sign. 2588

⁴²⁹ HDA, OČS, kut. 26, sign. 2250

⁴³⁰ HDA, ZZ, Prothocollum congregatum Comtatus Zagrabinesis (1759.-1767.), str. 376; ZZ, kut. 258, fasc. 14, br. 225

skupštine Zagrebačke županije u travnju 1767. godine nalazi se prijepis obaveznice i pisma grofa Sigismunda Voikffyja kojom se obvezao svečano na vraćanje sume u iznosu od 7000 rajnskih forinti Zagrebačkome kaptolu.⁴³¹

Čini se da je Sigismund nakon stjecanja grofovske titule došao u mogućost i sam posuđivati novac drugim plemićim. Naime na ovoj spomenutoj sjednici u članku 11. bila su pročitana sva pisma zadužnice prečanosnoga Zagrebačkoga kaptola. Između ostalih naznačeno je da su pisma zadužnice Zagrebačkoga kaptola izdane grofu Krisotoforu Erdödyju, a kojima je Kaptol od grofa tražio povrat svote od 7000 rajnskih forinti s godišnjom kamatom od 6%. Svotu je od istoga kaptola grof Erdödy podigno dana 17. studenoga 1766. godine. Uz ovu zadužnicu nalazio se i aneks odnosno pridruženo pismo u kojemu Sigismund na sebe preuzeo obavezu vratiti spomenutu svotu Zagrebačkome kaptolu. Točnije, otkupio je dug grofa Erdödyja koji je sada umjesto kaptolu postao dužan Vojkffyju. Bez sumnje Vojkffy je od Erdödyjevog duga profitirao na kamatama ili je pak ovo dugovanje naplatio na neki drugi način.⁴³²

Istu stvar je učinio je Sigismund i po pitanju duga grofice Ana Marije Sermage grofici Katarini Patačić. U prosincu 1769. ostalo je u članku 15 zapisnika sa sjednice skupštine Zagrebačke županije zabilježeno da Sigismund Vojkffy duguje iznos od 8000 rajnskih forinti grofici Katarini Keglević. Naime grofica Ana Marija Drašković udana za Petra Troilla Sermagea kao skrbnica svojih potomaka, vjerojatno pritisnuta nestašicom u vrijeme dok joj je suprug boravio na ratištu, pozajmila je novac i potpisala *chartu albu* na dug od 8000 forinti, dakle potpisala je obveznicu da će dug jednom vratiti grofu Petru Kegleviću i njegovim nasljednicima. Po grofovoj smrti 1763. godine ova obveznica pala je u ruke njegove nasljednice Katarine Keglević udane Patačić koja je potraživala naplatu dugovanja. U međuvremenu Sigismund Vojkffy otkupio je ovaj dug grofice Sermage pa je grofica Patačić pravnim putem tražila ispunjenje obaveza. Svoj zahtjev za povratom novčanih sredstava njoj kao nasljednici svojega oca potkrijepila je i priloženim dokumentima koji su kako je to zabilježeno u zapisniku županijske sjednice, svjedočili o obavljenim transakcijama.⁴³³

U svibnju 1770. Godine Petar Sermage podnio je priziv na Banski sud protiv grofa Sigismunda vezano uz dug od 8000 forinti i Voikffy je isplatio posuđenu svotu koja je zajedno s kamatama i ukupnim troškovima iznosila 10 000 fornti.⁴³⁴

⁴³¹ HDA, ZŽ, Prothocollum (1759.- 1767.), str. 803.

⁴³² HDA, BHSD, Z-24, film 4, kut. 52, 767. Act. Banal. N° 171

⁴³³ HDA, ZŽ, Prothocollum, knj.4, god. 1769., čl. 15, 17. 12., nema stranica

⁴³⁴ HDA, BS, Z-315 Elenchus et repitorium actorum processualium, str. 58

I dok je sredinom 60-tih godina bio u mogućnosti graditi velebnu palaču u Zagrebu te otkupljivati tuđe dugove, početkom 80-tih godina Sigismund se i sam našao u potrebi ponovno pozajmiti veću novčanu svotu. U siječnju 1782. u obiteljskoj je ostavštini pronađena priznanica na svotu od 225 rajnskih forinti koliko je iznosila godišnja kamata na ukupnu sumu od 4500 forinti koju je Sigismund pozajmio 9. siječnja 1781. godine od Zagrebačke isusovačke akademije. Priznanicu je potpisao ravnatelj Akademije Josip Zaisperger.⁴³⁵ Budući da se početkom 80-tih godina Sigismund Vojkffy kao pokrovitelj župe i kapele svete Jelene Križarice u Zaboku spremao graditi crkvu posvećenu istoj svetici, moguće da je veliku pozajmljenu svotu bio namijenio upravo tome poslu. Pozajmljenu novčanu svotu nije vratio niti godine 1785. od kada je ostala sačuvana tiskana priznanica zakladne kuće Hrvatsko-ugarskoga kraljevstva Sigismundu Vojkffyju s potvrdom da je na svotu od 4500 rajnskih forinti za razdoblje od pola godine točnije za period od 9. siječnja do kraja mjeseca lipnja, u iznosu od 112 forinti i 30 krajcara. Priznanica je izda 22. srpnja 1785. godine u Budimu.⁴³⁶ Iz godine 1782. na sjednici Zagrebačke županije bio je iznesen i zabilježen dug Kristofora Bornemise Sigismundu Vojkffyju. Radilo se o obveznici na 1000 rajnskih forinti i to na dug učinjen u veljači 1774. godine.⁴³⁷ U istome je zapisniku zabilježena i priznanica grofa Petra Sermagea grofu Vojkffyju na iznos od 1000 forinti koje mu duguje.⁴³⁸

Najviše o dugovanjima, pozajmljivanju i posuđivanju novca saznajemo iz zapisnika sa sjednica skupštine Zagrebačke županije dakle posrednim načinom, a manje su ostali sačuvani originalni dokumenti koji govore o ovim transakcijama. Naime u obiteljskoj građi za razliku od građe koja je ostala iza Nikole Vojkovića i kasnije njegovoga sina, o ovoj, grofovskoj grani obitelji ostalo je vrlo malo građe ovoga tipa. Čini se da se velikaška grana Vojkffyja, osobito nakon smrti Kristofora i Sigismunda, odijelila od ostatka obitelji i zapravo je vjerojatno osnivala svoju vlastitu arhivu u kojoj su se čuvali i važniji osobni dokumenti začetnika te grane obitelji.⁴³⁹ Nakon smrti posljednjega člana arhiva se vjerojatno izgubila ili je bila uklopljena u neki drugi obiteljski arhiv.

U nešto manjoj mjeri nego njegov brat, Sigismund je na području svojih posjeda u Zagrebačkoj i Vraždinskoj županiji također vodio nekoliko većih sudskih parnica. Početkom 60-tih godina vodio je spor protiv nekog Baltazara Zoričića (*Zorichich*) vezano uz dobro koje

⁴³⁵ HDA, OJV, kut. 64, sign. 1782

⁴³⁶ HDA, OJV, kut. 64, sign. 1785

⁴³⁷ HDA, ZŽ, Prothocollum, god. 1782., str. 268-269.

⁴³⁸ HDA, ZŽ, kut. 29, god. 1790., nema stranica

⁴³⁹ O ovome svjedoči i sam Ulčnik u radu „Iz povijesti obitelji Vojković-Vojkffy“, 278. Navodi da se prilikom prikupljanja građe za svoj članak o obitelji koristio dokumentima koje mu je ustupio grof Kristof Vojkffy iz svog obiteljskog arhiva.

se u spisima naziva *Vino* i nalazilo se na području Varaždinske županije. Parnica je 1763. godine dospjela pred Banski stol gdje je parnicu prizivom ponovno pokrenuo Zoričić zbog tekćega duga odnosno nepodmirivanja obaveza. U dokumentima iz obiteljske ostavštine ostao je sačuvan račun sudskih troškova za pokretanje procesa na Banskome sudu u Varaždinu. Tako je primjerice pisanje priziva koštalo 2 rajnska forinta, za izdavanje toga dokumenta trebalo je izdvojiti 4 rajnska forinta. Ukupna svota za pokretanje sudskoga procesa na Banskome stolu iznosila je 41 forintu i 30 krajcara.⁴⁴⁰

U jednoj svojoj molbi za posao Sigismund je istaknu kako ima iskustva s radom sudbenoga aparata budući da se i sam često tijekom sudskih procesa opravdano pojavljivao kako na županijskim sudovima tako i na zasjedanjima Banskoga stola. Svakako najduži sudski proces u kojemu je Vojkffy sudjelovao bio je onaj za dio zemljišnoga posjeda i dobara na posjedu Brazovica kojega su tijekom 18. stoljeća držali grofovi Draškovići. Proces je u različitim fazama vođen od početka 70-tih godina 18. stoljeća i trajao je gotovo do Sigismundove smrti. No s prikupljanjem dokumenata i materijalnih dokaza za pravo na potraživanje dijela dobara u Brezovici Sigismund je započeo već sredinom 60-tih godina 18. stoljeća.⁴⁴¹ Podsjetimo u pismu svojoj šogorici Ani Mariji Depocy nakon smrti bratića Ignacija tražio je Sigismund prijepis obiteljskih dokumenata kojima bi dokazao na sudu, a povodom parnice protiv obitelji Drašković, pravo obitelji Vojković-Vojkffy na određeni dio posjeda u Brezovici. Sigismund je kao što je to vidljivo iz sljedećih parničkih postupaka i dokumenata sigurno bio vlasnik jednoga dijela brezovičkoga posjeda i držao je taj dio kao alodij. Ovaj njegov posjed toga dijela imanja čini se da su osporavali i Draškovići, ali i stanovnici i zakupci okolnih imanja stoga je tijekom 70-ih godina Vojkffy vodio nekoliko parnica protiv službenika na Draškovićevim imanjima koji su uporno činili štetu na ovim posjedima. U procesnim spisima Zagrebačke županije iz godine 1774. ostalo je zabilježeno da je Sigismund podigao tužbu u svibnju iste godine protiv Mate Mikašvića (*Mikassevica*) ekonomika i šumskoga upravitelja na imanju Brezovica u vlasništvu Ivana Nepomuka Draškovića od Trakošćana, kao i protiv Draškovićevih kolona i libertina Petra Maretića (*Maretich*) i Ivana Gerdošića (*Gerdossich*). Sigismund je proces podigao protiv gore navedenih osoba zbog nasilnih djela. Naime prema zapisanome svjedočenju Mikaševića, a koji se nakon što je bio obaviješten o optužbi izjašnjavao u svome domu u Kupincu, isti je bio zauzeo zemlju zvanu *Plessichka* koja je bila zasijana i nalazila se na alodijalnom dijelu

⁴⁴⁰ HDA, OČS, kut. 42, sign. 1.350

⁴⁴¹ Brezovica je naselje koje se nalazi na jugozapadnoj strani od centra Zagreba i danas pripada upravnom području grada Zagreba.

brezovačkoga imanja koje je bilo u vlasništvu Sigismunda odnosno obrađivao ju je Sigismundov podložnik Juraj Plešić, kojemu je rečena zemlja bila dana kao cenzus. Mikašević je prouzročio štetu prilikom ubiranja rabote jer ju je pokušao nametnuti i Sigismundovom podaniku. Štetu je nadoknadio plaćanjem novčane kazne.⁴⁴²

Iste godine početkom svibnja Sigismund Vojkffy je podigao i drugu parnicu pred županijskim sudom Zagrebačke županije i zamjenskim podžupanom Benediktom Arbanasnom i to protiv Andrije Lukačića (*Lukachich*) nekadašnjega upravitelja i ekonomika na Draškovićevom dijelu dobra *Brezovica*, a vezano uz događaj iz godine 1771. Slično kao i procesu protiv Mikaševića nastupio je Sigismund u ime svojih podložnika činženjaka Tomaša i Jurja Plešića koji su u miru uživali zemlju zvanu *Chuvely* koja se nalazila na Vojkovićevom alodiju posjeda *Brezovica*. Navedeni Lukačić i još 39 nabrojanih muškaraca i njihovih 31 žena godine 1771. na silu su zauzeli odnosno oružjem su napali i prisvojili ovaj zemljišni posjed. Ovo prisvajanje bez sumnje odigralo se pod vodstvom ekonomika i upravitelja posjeda Lukačića koji je rečeni posjed možda želio prisvojiti ili zauzeti za svojega zemaljskoga gospodara ili pak ubirati tlaku i dobit tj. urod s rečenoga dobra.⁴⁴³

Ova nasilja i napadaji zacijelo su bili u vezi s parnicom koja se istovremeno na Banskome stolu vodila između Sigismunda Vojkffyja i Ivana Draškovića za pravo na određeni udio u posjedu *Brezovica* kojega su u to vrijeme držali Draškovići. Moguće je da su službenici na imanjima po nalogu svojih zemaljskih gospodara Draškovića nasilno otimali posjede suprotne strane jer su ih zakonski smatrali svojima.

Vezano uz gornji slučaj i Lukačića u isto vrijeme u ožujku 1774. pred županijskim sudom Sigismund je podigao još jednu tužbu i to protiv Mihaela i Ivana Gracky. Sigismund je pritom ponovno nastupio kao legalni zastupnik svojih podložnika odnosno činženjaka Tome i Jurja Plešića, vezano uz nasilje nad obradivom zemljom pokraj šume na imanju u *Brezovici*.⁴⁴⁴ Ove procese Sigismund je podizao pred sudom Zagrebačke županije radi toga što je smatrao da će susjedni posjednici izvršiti nasilje nad njegovim činženjacima i posjedom.⁴⁴⁵

Parnica Sigismunda Vojkffyja za pravo na posjed dijela brezovičkih dobara koju je od 60-tih godina vodio pred županijskim sudom završila je 1781. odbacivanjem njegovih zahtjeva. On je stoga 30. studenoga 1782. pred Banskim stolom uložio zahtjev za reviziju slučaja. Pri tome je dobio poziv da do sljedećega zasjedanja Banskoga stola u siječnju u Zagrebu za potrebe daljnje razmatranja parnice predoči sve pravne dokumete i potvrđene izjave svjedoka

⁴⁴² HDA, ZZ, Procesualia pars I., sv. 190, fasc. 88, god. 1774., br. 2483

⁴⁴³ HDA, ZZ, Procesualia pars I., sv. 190, fasc. 88, god. 1774., br. 2485

⁴⁴⁴ HDA, ZZ, Procesualia pars I., sv. 190, fasc. 88, god. 1774., br. 2485

⁴⁴⁵ HDA, ZZ, Procesualia pars, I., sv. 190, fasc. 88, god. 1774., br. 2486

vezane uz parnicu oko dobara *Brezovica*. Odnosno sve one na kojima je temeljio svoje pravo na posjed dijela toga dobra. U dokumentu prilikom ulaganja zahtjeva za reviziju slučaja nabrojao je svoje pretke počevši od oca unazad sve do svoje davne rođakinje koja je živjela u 15. stoljeću i posjedovala *Brezovicu*. Učinio je to kako bi dokazao na kojoj osnovi odnosno po kojem nasljedstvu temelji svoj zahtjev. Predstavio se kao sin poštovanoga pokojnog Franje, sina Ivana, sina Baltazara Voikffya ili Vojković od Klokoča i žene njegove Eve, kćeri Mojsis, sina Ivana, sina Ludovika pokojnoga od Zaboka koji Ludovik je imao suprugu Katarinu, kćer Ivana Bedekovića kojoj je bila majka Barbara, kćer Nikole pokojnoga Ivanovića od Brezovice. Dakle svoje pravo na posjedovanje imanja temeljio je na nasljednom pravu pradjedove supruge Eve Zaboky čija je prabaka bila Barbara, kćer Nikole od Brezovice koji je posjedovao rečeno dobro tijekom 2. polovice 15. stoljeća. Zbog ovoga su obiteljskoga stabla i nasljedstva obitelj Drašković je pred Banskim sudom morala dokazati svoje pravno uporište temeljem kojega su držali posjed *Brezovicu* budući da u posjed imanja nisu došli obiteljskim nasljedstvom već darovnim ugovorom. Draškovići su naime *Brezovicu* dobili sredinom 17. stoljeća kada je Vuk Mrnjavčić, tadašnji vlasnik, ovo imanje oporučno ostavio Ivanu Draškoviću, budući da sam nije imao djece.⁴⁴⁶ Godine 1781. od cara Josipa II. grofovi Drašković dobili su na ovome posjedu i sajmeno pravo. Ovo je možda bio još jedan poticaj Sigismundu da se u svojoj poodmakloj dobi pokuša domoći vrijednoga imanja. Revizija cijeloga slučaja bila je riješena već tijekom sljedećega zasjedanja Banskoga stola 21. siječnja 1783. godine potvrdom ranije presude županijskoga suda Zagrebačke županije.⁴⁴⁷

Sredinom 80-tih godina, Sigismunda više ne nalazimo među zapisnicima gradskoga poglavarstva. O Sigismundovim obiteljskim prilikama i odnosu sa suprugom Elizabetom gotovo da i nema podataka, odnosno njezino ime vrlo se rijetko spominje u dokumentima pa se teško može zaključiti na koji je način ona djelovala unutar obitelji. Po svemu sudeći Sigismund se zadnjih godina život aktivnije angažirao oko gospodarenja svojim posjedima. Među sudskim spisima Zagrebačke županije 1789. nalazimo *testimonij* da se prilikom rasporedaje životinja i drugih stvari koje su pripadale samostanu netom ukinutoga reda pavlina u Remetama, natjecao odnosno kupio je šest goveda za ukupan iznos od 195 rajnskih forinti. Kupljene volove je kako stoji u dokumentu smjestio na imanje svojega podložnika Kukeca u mjestu Ravno.⁴⁴⁸ Sudjelovao je i u jednom projektu vezano uz obnovu šume

⁴⁴⁶ Milan Kruhek, „Posjedi, gradovi i dvorci obitelji Drašković, Kaj: časopis za kulturu i prosvjetu, 11 (1972.): 91.

⁴⁴⁷ HDA, BHSD, Z-31, film 5, kut. 69, 782 Act. Banal. Nº 51

⁴⁴⁸ HDA, ZZ, Testimoniales, kut. 254, fasc. 35, br. 32, god. 1786.

Bratinsky Lugh koja je u Brezovici graničila s posjedom Vojkovića i Draškovića, a koja je revitalizirana trebala služiti kao zajedničko dobro.⁴⁴⁹

Godine 1787. ostala je sačuvana priznanica o pozajmici novca kojom Petar i Ivek Matkon pozajmljuju novac od Andraša Kramarića, podložnika grofa Sigismunda Vojkffyja s time da istomu podložniku dužnici neće vratiti novac već će svoj dug odraditi.⁴⁵⁰

U studenom 1791. prema zapisima zagrebačke županije Vokiffyju je bilo zabranjeno je bilo preseljavati svoje podložnike koji su živjeli na selištu Pitntarovo na dobru Oroslavju i njegov zahtjev vezano uz kontribuciju bio je odbijen. Nije poznato o kakvoj se kontribuciji radilo.⁴⁵¹

⁴⁴⁹ HDA, Testimoniales, kut. 254, fasc. 37, br. 82

⁴⁵⁰ HDA, OČS, kut. 50, sign. 2.3

⁴⁵¹ HDA, ZŽ, Prothocollum, knj. 30, studeni 1791., čl. 50/2

5. NASLJEDE

5.1. Živjeti u zagrebačkoj palači

Osim arhivskih dokumenata Nikola Vojković i Sigismund i Kristofor Vojkffy materijalne tragove svojega postojanja i djelovanja ostavili su i na prostor u kojem su živjeli oblikujući ga i uljepšavajući izgradnjom.

Jedna od svakako najznačajnijih zgrada iz ostavštine obitelji Vojkffy barokna je palača na zagrebačkome Gornjem gradu u kojoj je danas smješten Hrvatski povijesni muzej. Kao što je spomenuto već ranije u tekstu palača je nastala sredinom 18. stoljeća kada su braća Vojkffy gotovo ukupan svoj angažman u društvenom i političkom životu premjestili iz vojne sfere Banske krajine prema civilnome društvu Banske Hrvatske.

O ovoj palači napisano je nekoliko studija i radova, a najzaslužnija za njezino istraživanje bila je povjesničarka i upravo nekadašnja kustosica Hrvatskoga povijesnog muzeja, Lelja Dobronić. U nekoliko je svojih radova i ulomaka u knjigama⁴⁵² rasvijetlila okolnosti nastanka ove građevine i njezinu najstariju povijest. Detaljno je temeljem pronađenih starih nacrtala palače opisala njezinu unutrašnjost i funkcije pojedinih prostorija. Osim njezinih istraživanja u prije spomenutim radovima Igora Karamana, Franje Buntaka i Marine Bregovac Pisk također se mogu pronaći korisni podaci o samoj palači i događajima koji su uz tu građevinu, ali i uz obitelj Vojkffy, bili usko povezani. Dragocijene povijesne podatke o okolnostima izgradnje palače zabilježio je i sveprisutni kroničar baroknoga Zagreba, Baltazar Adam Krčelić.

Povijest zagrebačke Vojkffyjeve palače započela je godine 1762. kada je Sigismund Vojkffy od zagrebačkoga građanina i plemića Sigismunda Ilijašića kupio funduš unutar gradskih zidina. Taj funduš nalazio se uz sjeverozapadni gradski zid koji je gledao prema Mesničkoj ulici i nalazio se u neposrednoj blizini zagrebačkoga kapucinskog samostana i crkve. Na tome su mjestu početkom 18. stoljeća prije velikoga požara 1731. godine, stajale su, prema podacima Lelje Dobronić, tri kuće. Dvije su bile drvene dok je samo jedna bila zidana. Ta zidana pripadala je plemićima Ilijašićima. Nakon požara na jednom je fundušu bila podignuta kuća ranarnika (kirurga) Ivana Barlea (*Varle*), dok je na četiri funduša u njegovom susjedstvu se prostirala zidana kuća plemića Adama Ilijašića. Godine 1758. na ovome mjestu

⁴⁵² Prije svega tu je već spomenuta knjiga *Palača Hrvatskog povijesnog muzeja*, zatim knjige: *O gospodskim palačama Gornjeg grada*, *Slobodni i kraljevski grad Zagreb te Zagrebački Kaptol i Gornji grad nekad i danas*.

posljednji put se spominje kuća koja je bila u vlasništvu obitelji Barle točnije udovice Barle. U već spominjanoj tabeli zagrebačkih kuća i njihovih vlasnika, zabilježeno je da 1762. godine tu istu kuću posjeduje Sigismund Vojkffy. Iste godine Vojkffy je odlučio kupiti i funduš i zidanu kuću obitelji Ilijašić. Međutim dogovor oko kupnje i prodaje ovoga posjeda nije tekao glatko, pa je kupnja konačno završila 1764. godine kada je grof Vojkffy Sigismundu Ilijašiću isplatio svotu od 3000 rajnskih forinti.⁴⁵³ Posjetimo u isto vrijeme od iste osobe Sigismunda Ilijašića Kristofor Vojkffy kupio je zemljišni posjed na imanju Cirkvišću u blizini rijeke Save. Naime, Ilijašić je odlučio otići i preseliti u Kranjsku pa je rasprodavao svoju imovinu u Hrvatskoj. Novcem kojega je prikupio te nakon vraćenih dugova, prema podacima koje donosi Krčelić, Ilijašić je znatno povećao svoj posjed kada se trajno naselio u Kranjskoj.⁴⁵⁴

Gradnja palače na zagrebačkom Gradecu gdje su sredinom 18. stoljeća još uglavnom prevladavale prizemnice i jednokatnice zagrebačkih građana, vjerojatno je bila rijetko viđeni prizor. Za potrebe gradnje svojega velebnog zdanja Sigismund je 1764. unajmio gradsku ciglanu na Tratinama (na područje današnje zagrebačke Trešnjevke). Naime, budući da su kuće tada uglavnom bile građene od drveta, i rijetke su bile one za koje je bila potrebna cigla, grof je morao unajmiti peć u ciglani iz koje su mu onda isporučivali građevni materijal. Prema zapisniku sa sjednice gradskoga magistrata, unajmio je ciglanu „da sagradi vrlo veliku kuću na doličan ukras i diku grada, za koju je potrebno mnogo stotina tisuća opeka” i obvezao se da će drva za paljenje opeke kupovati od gradske općine.⁴⁵⁵ Sigismund Vojkffy, ugledni časnik, čovjek srednjih godina, uspješan, bogat i kontroverzan velikaš, svu veličinu svojega društvenog uspjeha želio je pokazati gradnjom svojega novog doma u jednom od glavnih središta sveukupnog društvenog života Banske Hrvatske. Ili se pak poveo za novim trendom izgradnje gradskih palača i stanovanja unutar gradskih zidina koji se ubrzano širio među visokim plemstvom. Nesumnjivo je za ovakvu izgradnju, temeljem svojeg društvenog uspjeha, dobrih obiteljskih veza i velike količine gotovoga novca prikupljenog prodajom i davanjima u zajam posjeda dobivenih unosnim ženidbama, imao dovoljno sredstava.

Prema mišljenju Lelje Dobronić, asimetričnost palače (današnji sjeverni dio dulji je od južnoga dijela) moglo bi značiti da su u temelje palače ugrađeni zatečeni stariji objekti, odnosno, da je nekadašnja građevna linija tekla drugačije i da je palača bila izgrađena na temeljima kuća prijašnjih vlasnika Barlea i Ilijašića. Osobito je to vidljivo u podrumu palače gdje se razabiru zid i luk starije konstrukcije, odnosno, tragovi podrumskih prostorija starijih

⁴⁵³Usp. Dobronić, *Palača Hrvatskog povijesnog muzeja*, 11. i MCZ, sv. XX, 186-187.

⁴⁵⁴Krčelić, *Annuae*, 479.

⁴⁵⁵Dobronić, *Palača Hrvatskog povijesnog muzeja*, 11.

kuća, a kopanjem ispod pločnika pred sjevernim krilom godine 1969., naišlo se na stari kameni temelj.⁴⁵⁶

Gradnja palače započela je 1764. godine nakon najma ciglane. Čini se da su radovi na izgradnji ili pak dovršenju palače trajali još i u srpnju 1768. godine. Prema zapisniku sa sjednice gradskoga magistrata prisjednik Kristofor Bornemisa (*Bornemisa*) prosvjedovao je vezano uz zidare i ličioce koji su radili na Vojkffyjevoj kući u gradu. Naime prema običajima grada, zidari su trebali biti plaćani po 9 groša dnevno, međutim je grof svoje zidare plaćao 8 groša i uz to su svakodnevno dobivali 3 pinte vina. Ličiooci koji su radili kod grofa dobivali su dnevnicu u iznosu od 12 groša. Protiv ovakovih nadnica pobunio se u ime grada prisjednik Bornemisa. Gradski magistrat pozvao je na ispitivanje zidare i grofove službenike koji su upravljali radovima na njegovoj palači kako bi bili ispitani o uvjetima u kojima rade. Oni su potvrdili da rade za 8 groša i tri pinte vina. Tada je pod prijetnjom kazne gradskoga fiska zabranjeno grofu da svojim zidarima toči vino, a ličioce je morao plaćati po cijeni od 10 groša.⁴⁵⁷

Iz popisa zagrebačkih kuća iz godine 1769. u današnjoj Matoševoj ulici koja je u 18. stoljeću nosila naziv Kapucinska ulica vidljivo je da se tadašnja palača koju je grof Sigismund sagradio nalazila na kućnome broju 69. Prema istoj tabeli dvadeset godina kasnije palača je kućni broj 107. Sljedeći popis zagrebačkih kuća iz 1793. pokazao je da je palača imala kućni broj 141 a vlasnik joj je bio „Illmus d. comes Franciscus Voikffy“, Sigismundov sin a jednako je stanje sa kućnim brojem i vlasnikom prema popisu kuća četiri godine kasnije, 1797.⁴⁵⁸

Budući da je grof 1779. godine namjeravao ponuditi palaču na prodaju Zagrebačkoj županiji napravljen je nacrt i snimljeno stanje građevine za potrebe procjene njene vrijedosti i eventualno pregradnje prilikom kupnje. Do kupnje zgrade tada nije došlo, ali je zahvaljujući toj namjeri ostao sačuvan najstariji nacrt palače koji se danas čuva u Mađarskome državnom arhivu u Budimpešti.

Temeljem nacрта zgrade kojega je sastavio geometar Zagrebačke županije Giovanni Battista Bacchini a prema zapisima koje donose Lelja Dobronić i kasnije preuzima Marina Bregovac Pisk, saznajemo kako je izgledala njezina unutrašnjost godine 1780. Ne postoje nacrti zgrade u trenutku kada je ona nastajala i nepoznato je tko je bio njezin arhitekt i idejni začetnik. Nakon nekih promjena i pregradnji koje su poduzimali vlasnici koji u palačom

⁴⁵⁶Usp. Dobronić, *Slobodni i kraljevski grad Zagreb*, 150 i 152., Dobronić, *Palača Hrvatskog povijesnog muzeja* 11 i MCZ, sv. XX, 186-187.

⁴⁵⁷ DAZG, *Protocolum actorum magistratorum*, PGZ-858, str. 98.

⁴⁵⁸ MCZ, sv. XX, 186-187.

upravljali osobito u 19. stoljeću, ona je velikim dijelom ostala vjerna svojem originalnom izgledu.⁴⁵⁹

Veža palače je gotovo do kraja 19. stoljeća bila prolaz kojim su kola i kočije prolazili u dvorište iza palače u kojima su se nalazila spremišta te staje za konje. U veži s lijeve i desne strane nalazile su se stepenice koje su vodile na prvi kat. Ispod oba krila palače nalazili su se podrumi iz kojih se iz prizemlja spuštalo unutarnjim stepenicama, a iz dvorišta ulazilo kroz vrata na južnome krilu. Podrumi su služili kao spremišta. Prema nacrtu iz 1780. u sjevernome dijelu podruma nalazio se unutarnji bunar, a još jedan bunar nalazio se u vrtu uz južnu stranu palače. Unutarnji podrumski bunar vjerojatno je zatrpan (nema mu traga u nacrtu iz godine 1801. godine). Prilikom pregradnje palače godine 1931. koja je tada služila kao gradska vijećnica nekoliko metara ispod temelja zgrade bila je iskopana drvena bačva koja je služila kao najdonji dio bunara za koji je arheolog prisutan prilikom pregradnje i iskapanja, Josip Klemenac, zabilježio da je vjerojatno bio korišten od kasnorimskog do kasnosrednjovjekovnog vremena.⁴⁶⁰

Iz prizemlja stepenice su s lijeve i desne strane iz veže vodile na prvi kat palače kojim je dominirala velika dvorana. Dvorana se protezala ponad veže cijelim središnjim dijelom palače iznad glavnog ulaza i predvorja, odnosno, od uličnog do dvorišnoga pročelja.⁴⁶¹ Ta velika ili središnja dvorana i sama se uglavnom nazivala *palača* i bila je redovito u dvorcima i gradskim palačama veća od pokrajnjih prostorija (salona i soba). Služila je kao središnje mjesto okupljanja obitelji i društva, a bila je prikladna i za organiziranje većih društvenih događaja primjerice plesova ili, u barokno vrijeme osobito popularnih, kazališnih predstava.⁴⁶²

Prvi kat Vojkffyjeve palače osim središnje dvorane sačinjavalo je sedam prostorija u sjevernome i šest u južnome krilu palače. Sobe su u skladu s tadašnjim suvremenim arhitektonskim riješenjima bile prolazne. Na prvome katu stanovali su vlasnici palače dok su se u prizemlju vjerojatno nalazile prostorije za posluhu i zaposlenike.⁴⁶³

Čini se da je u vremenu kada je projektirana i nastala palača imala neka vrlo inovativna riješenja. Zanimljiv je podatak da se u palači 1780. godine nalazilo 6 zahoda: jedan u dvorištu uz sjeverni zid ograde, dva u prizemlju kod oba kraka stepeništa te tri na prvome katu. Jedini koji se nalazio u južnome dijelu prvoga kata do danas je ostao sačuvan po svojoj namijeni

⁴⁵⁹ Dobronić, *Palača Hrvatskog povijesnog muzeja*, 13.

⁴⁶⁰ Dobronić, *Palača Hrvatskog povijesnog muzeja*, 12.

⁴⁶¹ Bregovac Pisk, „Najljepša gornjogradska palača“, 14.

⁴⁶² Dobronić, *Slobodni i kraljevski grad Zagreb*, 150 i str. 152.

⁴⁶³ Bregovac Pisk, „Najljepša gornjogradska palača“, 14.

iako je, naravno, tijekom godina preuređivan.⁴⁶⁴ Otpadne vode iz ovih zahoda slijevale su se prema dvorišnome zahodu i završavale na otpadištu koje se nalazilo skroz u dubini dvorišta.

Grof Sigismund Vojkffy nastanio se krajem 60-tih godina u svojoj modernoj gornjogradskoj palači. No u njezinu susjedstvu i dalje su stanovali obični zagrebački građani. Postoji nekoliko zanimljivih zapisa kako je tekao život u palači i suživot između njezinih otmjenih vlasnika i njegovih prvih susjeda.

U zapisniku izjavnica gradskoga magistrata u siječnju 1772. godine upisana je izjava koju je dao Andrija Bezjak, pekar i građanin Slobodnoga kraljevskoga grada Zagreba u korist grofa Sigismunda Vojkffyja, a vezano uz Bezjakovu nadogradnju na grofovom dvorišnom zidu. Sudac Ivan Krstitelj Škrlec (*Skerlec*) potvrdio je kako je pred njega i još dvojicu članova komisije: kapetana i kosenatora grada sa svojim legitimnim zahtjevom istupio pekar Andrija Bezjak koji je stanovao u Mesničkoj ulici na broju 34 te je u njihovoj pristunosti dana 3. prosinca 1771. godine u domu presvijetloga grofa Sigismunda Vojkffyja konjaničkoga pukovnika Banske krajine, dao izjavu. Bezjakov posjed dodirivao se sa zapadnim zidom koji je omeđivao Vojkffyjev posjed. Na svojem hrvatskom narodnom jeziku spontano, slobodno i dobrovoljno a prije su mu bile prezentirani svi pravni fakti Bezjak je dao izjavu iz koje proizlazi da isti na svome dijelu podigao novi objekt. Tom prilikom podigao je tri zida i kao četvrti iskoristio je grofov dvorišni zid kojega je još nadogradio te ga na taj način podigao u visinu. Zbog toga je zaklonio prozore sjevernoga krila grofove palače. Grof je tom prilikom prijetio da će srušiti zid, međutim je ipak došlo do dogovora.

Na Bezjakovoj građevini zidovi će biti sniženi za 12 i pol stopa⁴⁶⁵ Pekar nikada nije smio podići rezinu krova te je morao kamin i krov od grofovoga prozora sagraditi na određenoj udaljenosti. Treći uvjet bio je taj da pekar na svojoj građevini ne stavlja prozore ili otvore koji bi gledali prema grofovoj palači te da su za nasljednike i Andrije Bezjaka i grofa Vojkffyja uvjeti ovoga ugovora obvezujući, dakle moraju ih poštovati i ubuduće. U slučaju da se ne bi poštovao ovaj ugovor tada grof ima pravo zid svoj vezan uz građevinu te krov na njega naslonjen razoriti.⁴⁶⁶

U rujnu sljedeće 1773. godine Sigismund je započeo sporenje sa gradskim senatorom Jurjem Igerčićem (*Igerchich*) vezano uz neki funduš, odnosno, posjed koji se nalazio u neposrednom susjedstvu i jednoga i drugoga, odnosno nalazio se između njihovih dviju kuća i

⁴⁶⁴ *Isto*, 14.

⁴⁶⁵ Stopa ili „cipeliš“ je bečka ili donjoaustrijska mjera za dužinu koja je u 18. stoljeću iznosila je 315,8-315,10 mm. Vidi u Herkov, *Naše stare mjere i utezi*, 80.

⁴⁶⁶ DAZG, Protocolla fassionum, PGZ-1664 (1768.-1773.), str. 302-304, ovaj slučaj spominje i Lelja Dobronić u: Dobronić, *Palača Hrvatskog povijesnog muzeja*, 14.

do tada je služio kao javna površina. Čini se da je rasprava oko spornoga imanja ili gradskoga funduša koja se nalazila u neposrednom susjedstvu Igerčičeve kuće započela nešto ranije pred gradskim magistratom. Prvi puta u zapisu gradskoga magistrata vijest o ovome sporenju koje će se u različitim svojim fazama protegnuti sljedeće dvije godine, nalazimo u rujnu 1773. godine.

Prema zapisniku gradsko je poglavarstvo, kako bi moglo donijeti i pravilno odlučiti u slučaju sporenja oko posjeda između grofa Vojkffyja i senatora Jurja Igerčiča, poslalo komisiju koja je izašla na uviđaj na licu mjesta pa je temeljem njihovoga izvješća utvrđeno da niti grof niti senator nisu na zadovoljavajući način mogli utvrditi i dokazati svoje pravo i vlasništvo nad rečenim posjedom.⁴⁶⁷ Već dva dana poslije ovoga zaključka na Igerčičev zahtjev oko funduša na koji je pretendirao Vojkffy stranke su dobile rok od dva tjedna za utvrđivanje prava na vlasništvo i iznošenje činjenica o pripadnosti funduša u svoju korist.⁴⁶⁸ U tom je periodu svi poslovi vezani uz sporno zemljište bili su obustavljeni.⁴⁶⁹

Sjedeći zapis o tome kako je tekao ovaj spor oko zemljišta nalazimo tek početkom veljače 1774. Naime čini se da se u rješavanje spora uključilo i Hrvatsko kraljevsko vijeće. Na sjednici gradskoga poglavarstva bilo je odlučeno da gradski notar u ime magistrata za sljedeću sjednicu podnese odgovor vezano uz pitanja Kraljevskoga vijeća oko ove istrage. Također je zabilježeno da je Juraj Igerčič, tada gradski senator odn. član magistrata, svoj odgovor magistratu vezano u svađu s Vojkffyjem promaknuo svojim privatnim kanalima.⁴⁷⁰ U veljači je Poglavarstvo Kraljevskome vijeću podnijelo traženi izvještaj nakon čega je sredinom travnja izdan i kraljevski reskript koji je pričitao na sjedinici gradskoga poglavarstva. Prema tome reskriptu odlučeno je da stvar oko spornoga gradskoga posjeda ostane neriješena, odnosno dok se ne odluči o daljnjim pregovorima objema strankama bilo je po ovom pitanju zabranjeno daljnje djelovanje. Također je zagrebačkom gradskom fisku bilo naloženo čim se ukaže prilika riješi spor legitimirajući pravo jedne ili druge strane na ovaj posjed.⁴⁷¹ Spor oko prava na posjed koji je nekada bio javno dobro, odnosno, pripadao gradu, riješen je konačno 15. lipnja 1775. godine. Naime iz predstavke Kraljevskoga vijeća koja je bila pročitana na sjednici magistrata saznajemo da se Sigismund žalio na presudu koja je bila donesena početkom lipnja iste godine, odnosno tražio je njezinu odgodu. Sigismund je naime smatrao kako je gradski fisk namjerno dodijelio pravo na sporni posjed Igerčiču koji je i sam bio

⁴⁶⁷ DAZG, Protocolum actorum magistratorum, PGZ-859, str. 88.

⁴⁶⁸ DAZG, Protocolum actorum magistratorum, PGZ-859, str. 89.

⁴⁶⁹ DAZG, Protocolum actorum magistratorum, PGZ-859, str. 90.

⁴⁷⁰ DAZG, Protocolum actorum magistratorum, PGZ-859, str. 123.

⁴⁷¹ DAZG, Protocolum actorum magistratorum, PGZ-859, str. 134-135.

članom gradskoga poglavarstva. Vojkffy je smatrao da je Grad Igerčiću nepravedno ustupio posjed „za povećanje, ukras i ljepotu njegovoga doma“. Kako bi dobio reviziju svojega slučaja, odnosno spriječio odluku gradskoga fiska koja je za njega ispala nepovoljna grof se žalio i o tome je kraljevski konzilij bio izvjestio gradski magistrat.⁴⁷² Čini se da je ova odluka Gradskoga poglavarstva bila konačna budući da o ovome slučaju, barem u zapisnicima sa sjednica magistrata, više nema spomena.

Osim nevolja sa susjedima čini se da su novu Vojkffyjevu palaču pratile i druge nezgode koje su velikim dijelom bile prouzročene nemarom njezinoga vlasnika. U zapisnicima Poglavarstva sredinom kolovoza 1773. ostalo je zabilježeno da je „(...) desetoga dana kolovoza 1773. godine u kući presvijetloga gospodina grofa Sigismunda Voikffyja izbio požar, a ljudi i svi stanovnici grada izašli su u strahu“. Ovo je bilo objavljeno kako bi se javno opravdali akti fiska.⁴⁷³ Naime na istoj je sjednici istoga dana zabilježeno kako „(...) gospodin grof Sigismund Voykffy u kući svojoj u kojoj stanuje u gradu tri godine već nije prihvatio čišćenje peći i kamina. Zbog toga je nedavno i izbio požar.“⁴⁷⁴ Ovaj podatak također je kao i vijest o požaru bila zabilježena u odlukama sa sjednica gradske skupštine kako bi se opravdali postupci gradskoga fiska odnosno vjerojatno tužba i kazna koja je grofu bila propisana zbog njegovih postupaka.

A da je problem s neredovitim čišćenjem kamina i peći, odnosno, dimnjaka u Vojkffyjevoj palači mogao biti veliki problem za sigurnost grada i građana govori i podatak da se u spomenutoj palači ukupno nalazilo 16 peći te dva velika kamina u svečanoj dvorani. Palača je 1780. u južnome krilu imala 5 peći u prizemlju i 5 na prvome katu, dok su u sjevernome dijelu palače postojale dvije peći u prizemlju i četiri na prvome katu. U velikoj dvorani nalazila su se dva kamina jedan duž sjevernog a drugi duž južnoga zida.⁴⁷⁵ U južnom krilu palače postojale su uske stepenice koje su služile posluži za prolaz između podruma, prizemlja te prvog kata i tavana te za loženje peći koje su se ložile izvana, s hodnika ili stepeništa.

Emilij Laszowski u svojem je zborniku o prošlosti grada Zagreba, zabilježio jednu zgodu vezanu uz najraniju povijest palače. Naime, u Zagrebu je u periodu od 1770. do 1775. godine boravio Ivan Nepomuk Ettinger „carski i kraljevski tumač istočnih jezika“. Prisutnost takvoga tumača bila je nužna jer je tijekom 18. stoljeća u Zagreb, na sajmove, ali i dopremajući raličitu luksuznu robu s istoka, dolazilo sve više turskih trgovaca. Osim toga u

⁴⁷² DAZG, Protocolum actorum magistratorum, PGZ-859, str. 289.

⁴⁷³ DAZG, Protocolum actorum magistratorum, PGZ-859, str. 73.

⁴⁷⁴ DAZG, Protocolum actorum magistratorum, PGZ-859, str. 76.

⁴⁷⁵ Bregovac Pisk, „Najljepša gornjogradska palača“, 14.

Zagrebu je bio sjedište zapovjedajućega generala u Banskoj krajini koji je po prirodi posla često komunicirao s Osmanskim Carstvom. Spomenuti Ettinger „(...) vrlo dobar i miran čovjek i zbog toga u gradu vrlo obljubljen(...)“ stanovao je u kući grofa Sigismunda Vojkffyja u Kapucinskoj ulici. Zabilježio je da je spomenuti tumač istočnih jezika bio oženjen vrlo ljutitom suprugom koja ga je stalno grdila, tjerala ga kuhati kavu dok je ona počivala u krevetu, bacala na njega noževe, cipele i jednom kostitrenu noćnu posudu, te je bila sklona piću.⁴⁷⁶

Iz ovog izvještaja nije jasno je li u tome periodu i grofovska obitelj povremeno boravila u palači ili su je koristili samo u zimskome periodu. Međutim jasno je da je Sigismund Vojkffy u prvoj polovici 18. stoljeća iznajmljivao svoju palaču jer je održavanje ovakvoga doma zacijelo iziskivalo značajna novčana sredstva. Možda su materijalna sredstva bila u pitanju i kada je Sigismund Vojkffy 1779. započeo pregovore, a 1780. godine ponudio svoju palaču na kupnju Zagrebačkoj županiji. Županija naime nije imala dovoljno prostora u dotadašnjoj kraljevinskoj zgradi na Markovu trgu. Tom prilikom i u tu svrhu, kako je već spomenuto, geometar Zagrebačke županije Baccini načinio je nacrt Vojkffyjeve palače kako bi se, ukoliko zgrada bude kupljena mogla načiniti odgovarajuća adaptacija za potrebe Zagrebačke županije. U zgradu je naime trebalo smjestiti urede, županijski arhiv i blagajnu, ali i zatvor. Grof je za palaču tražio iznos od 33 000 rajnskih forinti uz rok otplate na jedanaest godina. Međutim Županija je u tom trenutku odustala od kupovine palače.⁴⁷⁷

Nakon ove neuspjele prodaje Sigismund je i dalje palaču nudio državnim i vojnim vlastima. U palači je tijekom 1783. godine bila smještena kvarterijska kancelarija, odnosno ured za časnike i vojsku koja je zimovala u okolici Zagreba. Prema zapisniku sa sjednice gradskoga magistrata od 12. prosinca 1783. pročitano je Sigismundovo pismo gradskome kapetanu Nikoli Šošariću (*Sostarich*) nudeći mu da ga se oslobodi plaćanja zimovanja vojske odnosno kvarterija za prošlu i tekuću godinu, a on od grada neće zauzvrat zahtijevati plaćanje boravka kancelarije Mappatronijea u njegovoj palači.⁴⁷⁸ Početkom svibnja pak 1785. godine prosvjedovao je Sigismund protiv odluke gradskoga magistrata koji ga je obavijestio da je za smještaj kraljevskoga povjerenika gospodina grofa Szechenyja u Zagrebu odlučeno da će stanovati u palači grofa Sermagea, a ne u Vojkffyjevoj palači koju je ovaj također nudio na iznajmljivanje.⁴⁷⁹

⁴⁷⁶ Emilij Laszowski, „Ivan Ettinger: tumač istočnih jezika i njegov kućni zmaj (1770.-1775.)“ u *Stari i novi Zagreb*. Zagreb:Školska knjiga, 1994., 102-103.

⁴⁷⁷ Dobronić, *Palača Hrvatskog povijesnog muzeja*, 14-15.

⁴⁷⁸ DAZG, *Protocolum actorum magistrorum*, PGZ-863, str. 312.

⁴⁷⁹ DAZG, *Protocolum actorum magistrorum*, PGZ-864, str. 139-140.

Postavlja se pitanje je li zaista Sigismund sa svojom obitelji stanovao u palači odnosno koliko je vremena uopće provodio tamo. Grof je iznajmljivanjem svoje vrijedne i lijepe nekretnine čini se pokušavao nakonaditi troškove njezina održavanja, ili pak jednostavno doći do potrebnih novčanih sredstava. Međutim vjerojatno je da su grof i njegova obitelj barem određeni dio godine sigurno boravili u gradu. U prilog ovoj tezi ide i vrlo aktivno Vojkffyjevo sudjelovanje na sjednicama gradske skupštine, a osobito upravo u periodu prve polovice 70-tih 80-tih godina 18. stoljeća.

Palača Vojkffy uskoro nakon svojega nastanka postala je okupljalište i, usudimo se reći, centar kulturnog i društvenog života zagrebačkoga plemstva. Tome je zasigurno pridonijela i činjenica da su nakon velikog požara u Varaždinu 1776. sve institucije vlasti prenesene upravo na zagrebački Gradec pa je vjerojatno i ta činjenica dodatno rasplamsala zagrebački društveni život. Zagreb je sa ukupnim državnim aparatom postao stjecište najvišega hrvatskoga plemstva koje je sa sobom iz različitih dijelova Kraljevstva, ponajprije iz Beča donosilo nove i mondene oblike društvene zabave.

Vojkffyjeva palača, kićena i velika, sa svojom raskošnom i prostranom centralnom dvoranom postala je idealno stjecište društvenoga života zagrebačke elite i to upravo u periodu od sredine 70-tih godina pa sve do početka 90-tih godina 18. stoljeća, kada su se u njoj velikoj dvorani organizirali javni balovi te kazališne predstave. Pri tome treba naglasiti da organizaciju ovih javnih događanja nije potaknula niti je u njoj sudjelovala sama grofovska obitelj koja je vjerojatno organizirala nešto skromnije oblike druženja prema načinu na koji su bili navikli zabavljati se u svojim ladanjskim dvorcima. Grof Vojkffy zapravo je iznajmljivao svoju palaču onima koji su bili zainteresirani za taj prostor kao prikladno i dovoljno prostrano mjesto javnoga okupljanja. Balovi su se i dalje bili organizirali uglavnom zimi kada je u gradu i boravilo najviše plemićkih obitelji, točnije, bilo je to vrijeme poklada od početka siječnja do sredine veljače.

Najranije bilješke o organizaciji javnih plesova u Vojkffyjevoj palači dolaze iz zapisnika gradskoga magistrata od sredine siječnja 1777. godine. Tada je naime zabilježeno da se u domu Vojkffyja priprema održavanje zabava i plesova. Tom prilikom za povjerenika gradskoga magistrata koji će nadgledati događaje bio je postavljen gradski vijećnik Franjo Macan (*Maczan*) sa dnevnom plaćom od 45 krajcara.⁴⁸⁰ Nije zabilježeno jesu li ovim zabavama prisustvovati samo pripadnici plemstva ili je pak pristup bio otvoren za cjelokupnu javnost. Prema sljedećem zapisu iz gradskoga protokola od 14. veljače 1777. saznajemo da je

⁴⁸⁰ DAZG, Protocolum actorum magistrarum, PGZ-860, str. 9.

u Vojkffyjevoj palači ukupno bilo održano 11 zabava. Tom prilikom zadatak gradskoga povjerenika bio je prikupljati dio novca u iznosu o 3 krajcara po svakoj prodanoj ulaznici. Prema Macanovome izvještaju ukupno je tijekom trajanja plesova prikupio iznos od 45 forinti i 35 krajcara. Budući da je on po danu odnosno po plesu bio plaćen 45 krajcara, njegova ukupna plaća izdvajala se od svote koju je prikupio i iznosila je 8 forinti i 15 krajcara. Preostalih 37 forinti i 20 krajcara bilo je predano upravitelju gradske ubožnice Nikoli Huzjaku za njezino uzdržavanje.⁴⁸¹

Kontinuitet održavanja javnih plesova nastavio se i u novom desetljeću. Zabilježeno je da jedino godine 1780. u vrijeme poklada nije bilo plesova zbog korote, povodom smrti kraljice Marije Terezije, ali su plesovi ponovno nastavljani sljedeće godine.

Osim plesova u Vojkffyjevoj palači gdje su vjerojatno uglavom zalazili viši društveni slojevi, i obični zagrebački purgeri mogli su dobiti svoj dio zabave. Naime običan puk mogao se također u vrijeme poklada zabavljati na plesovima koji su bili organizirani u dvorani gradske vijećnice ili u kavanama gdje su zabavu organizirali glavni kavanari. Jedna od takvih bila je kavana Valentina Hora i te kavana Franje Pleya, a plesati se moglo i u gostionici koju je držao barun Magdalenić.⁴⁸²

Nešto više pojedinosti o organizaciji, ali i izgledu javnih plesova, možemo saznati iz zapisa gradskoga poglavarstva o djelatnosti kavanara Pleya koji je godine 1786. u periodu do 1. siječnja do 28. veljače u zagrebačkoj Vojkffyjevoj palači organizirao elitne plesove (*noble baal*). Međutim svoju interes isti kavanar nije usmjerio samo na visoko društvo već je u isto vrijeme u dvorani gradske vijećnice organizirao i plesove za građanstvo (*burger baal*) koji su bili osobito popularni i vrlo posjećeni. O zagrebačkim javnim plesovima, osobito onima koje je organizirao Pleyl pisao je i Emilij Laszowski.⁴⁸³ Naime Pleyl je za poklade godine 1786. želio dobiti isključivo pravo organiziranja plesova na zagrebačkom Gornjem gradu pa je vezano uz to najprije uputio molbu banu grofu Franji Balassi. Zanimljivo je da je kao prilog svojoj molbi priložio i popis s cjenikom hrane i pića koje je namjeravao nuditi na balovima. „Bile su to kafa sa skorupom, čaj, čokolada s "kiflom", baroise, limunada, mlijeko od badema, sladoled u svim vrstama, punč, rozolija, francuski likeri, zamotak, naranče, limuni, slatkiš u omotima i po komadu.“ Cijene okrepe kretale su se od jednog do deset krajcara. Ban je zamolbu uputio na zagrebački gradski magistrat, koji je, zadovoljan s dotadašnjim Pleylovim iskustvom u organizaciji državnih balova, kako navodi Laszowski, odlučio, ugovoriti ovaj

⁴⁸¹ DAZG, Protocolum actorum magistratorum, PGZ-860, str. 23

⁴⁸² Buntak, *Povijest Zagreba*, 495.

⁴⁸³ Emilij Laszowski, „Zagrebački javni plesovi u XVIII. vijeku“ u *Stari i novi Zagreb*. Zagreb: Školska knjiga 1994., 308.

posao. Pleyl se je obvezao priredjivati ove *noble baal* u Vojkffyjevoj palači uz ulazninu od 34 krajcara po osobi, a za građanstvo u dvorani gradske vijećnice uz ulazninu od 20 krajcara po osobi.⁴⁸⁴ Budući da je u to vrijeme Sigismund još uvijek bio član gradski vijećnik, a s obzirom na njegove aktivnosti i prijašnjih godina tijekom kojih je iznajmljivao svoju palaču u različite svrhe, moguće je da je i sam grof utjecao na odluku magistrata da se balovi održavaju i ovaj puta u njegovoj palači. Elitni balovi trebali su se održavati svake srijede i nedjelje, a građanski utorkom i nedjeljom. U Vojkffyjevoj palači za potrebe organizacije balova bile su korištene četiri sobe i središnja velika dvorana koje su trebale biti prigodno uređene i namještene sofama i divanima. Osobito se trebalo birnuti za čistoću i red, te u skladu s određenim estetskim zahtjevima visokoga društva, u dvorane Vojkffyjeve palače nisu smjele uzlaziti ružne krabulje. Od svake naplaćene ulaznice Pleyl je gradu za „kasu siromaha“ odnosno u korist blagajne zagrebačke ubožnice (bolnice) također morao uplaćivati 3 krajcara. Zanimljivo je da se krajem prosinca 1785. Pleyl žalio na gradskome magistratu kako za potrebe organizacije javnoga bala za građane ne može pronaći dovoljno prikladnih glazbenika u Hrvatskoj stoga je morao dovođiti glazbenike čak iz Češke.⁴⁸⁵ Naime, Pleyl se prema ugovoru morao obvezati da će za balove angažirati domaće glazbenike. Bio se obratio čak i Varaždskom generalatu kako bi dobio vojne glazbenike, a kad mu to nije uspjelo tražio je i od bana dopuštenje za dovođenjem stranih glazbenika. Na njegovu molbu bilo mu je otpisano da su domaći glazbenici dobri i za građanske plesove, ako se njima zadovoljavaju i gospoda. Međutim uz ponovnu intervenciju zagrebačkoga magistrata, jer da će strani glazbenici svoj honorar ionako potrošiti u Zagrebu dok tu budu boravili, uspio je ishoditi dozvolu za dovođenje čeških glazbenika. Prema podacima koje donosi Laszowski u dvorani vijećnice te 1786. godine održano je 14 plesova koje je posjetilo 1105 osoba, dok je elitnih balova bilo organizirano 16 tijekom kojih je kroz dvorane Vojkffyjeve palače prošla 1451 osoba.⁴⁸⁶

Vjerojatno ohrabren uspjehom dotadašnjih balova i za sljedeću je sezonu 1787. godine kavanar Pleyl tražio od gradskoga magistrata dozvolu za organizaciju balova. Ovoga puta pridružio mu se i ugostitelj kavanar Augustin Schnepf. Pleyl je međutim ipak odlučio preseliti u Graz, a Schnepf je dobio dozvolu organizacije *burger balova*. Tradiciju organizacije pokladnih plemićkih balova u Vojkffyjevoj palači prihvatio je Johann Weilhamer, voditelj njemačke kazališne družine koja je tada boravila u Zagrebu. U njegovoj organizaciji

⁴⁸⁴ Isto, 308.

⁴⁸⁵ DAZG, Protocolum actorum magistratorum, PGZ-864, str. 516

⁴⁸⁶ Laszowski, „Zagrebački javni plesovi u XVIII. vijeku“, 309.

održavani su tako plemićkih plesovi i kazališne predstave u sezoni 1788. i 1790. godine.⁴⁸⁷ Tradicija održavanja plesnih i kazališnih događaja u palači zamrla je početkom 90-tih godina nakon smrti njezinoga graditelja grofa Sigismunda Vojkffyja, a Zagreb je dobio i svoj prvi pravi kazališni prostor u Amadeovom kazalištu koje se nalazilo u zgradi današnjega Prirodoslovnoga muzeja na Gradecu.

Po uzoru na svojega oca nasljednik titule, imanja i palače grof Franjo Vojkffy, početkom 1801. godine također je obnovio ponudu Zagrebačkoj županiji za kupnju palače po istoj cijeni od 33 000 forinti. Tom prilikom procjenu objekta izvršilo je nekoliko sturčnjaka između ostalogi i Ivan Eyther, zidarski majstor koji je izradio arhitektonske crteže cijele palače te njezinoga pročelja. Osim onoga što je prikazano na najstarijem arhitektonskom prikazu palače iz godine 1780. na ovom novijem ističe se južno dvorište koje je zapravo bilo vrt uređen na francuski način sa strogo geometrijski oblikovanim travnjacima koji su bilo obrubljeni ukrasnim grmljem, te izbočene umjetnički kovane rešetke na prizemnim prozorima zgrade.⁴⁸⁸ Palača je uskoro promijenila svojega vlasnika i od toga trenutka nestala je njezina javna funkcija popularnog okupljanja zagrebačke elite s kraja 18. stoljeća i bila je namijenjena isključivo za stanovanje svojih novih vlasnika. Godine 1806. njezin vlasnik postao je grof Adam Oršić čija je prva supruga, u ovo vrijeme s početka 19. stoljeća već pokojna, bila kćerka Kristofora Vojkffyja te Sigismundova nećakinja. Budući da u gradskim Zapisnicima izjava ne postoji zabilježena bilo kakva izjava o kupnji i prodaji ovoga objekta, moguće je da, budući da se radilo o obiteljskoj transakciji, ovaj događaj nije zabilježen, točnije nije za njegovu kupnju tražena potvrda gradske uprave ili je palača u vlasništvo obitelji Oršić došla nasljednim putem i to preko Leonarde Vojkffy. Udajom Josipe Oršić, Adamove i Leonardine kćerke za baruna Ferdinanda Kulmera prešla je palača u vlasništvo spomenute obitelji da bi 1870. dospjela u ruke baruna Levina Raucha.⁴⁸⁹ Godine 1931. kupilo ju je gradsko poglavarstvo te je služila kao sjedište gradonačelnika da bi od godine 1959. u njoj bio smješten Hrvatski povijesni muzej.⁴⁹⁰

Zanimljivo je da je dosta dugo postojalo pitanje tko je zapravo izgradio ovu palaču. Godinama se smatralo da su originalni graditelji palače bili zapravo grofovi Oršić. Međutim upravo je Lelja Dobronić svojim istraživanjima povijesti palače dokazala da su je Oršići samo

⁴⁸⁷Laszowski, „Zagrebački javni plesovi u XVIII vijeku“, 309. Isto donosi i Buntak, *Povijest Zagreba*, 495., te Bregovac Pisk, „Najljepša gornjogradska palača“, 15. O boravku ove kazališne družine i njezinom angažmanu oko organiziranja zabavnih događanja u Zagrebu pisala je i poznavateljica kazališne prošlosti Antonija Kassowitz-Cvijić u člancima „Zagrebačke poklade sredinom osamnaestog vijeka“, 17. i „Prve javne pozornice u Zagrebu 1780.-1800“, 64-65.

⁴⁸⁸Više o nacrtu palače iz godine 1801. vidi u Dobronić, *Palača Hrvatskog povijesnog muzeja*, 26.

⁴⁸⁹ Isto, 28.

⁴⁹⁰ Dobronić, *O gospodskim palačama Gornjeg grada*, 182.

naslijedili. Jedan od glavni kamen spoticanja u detektiranju prošlosti ove građevine bio je grb uklesan iznad ovalnog tavanskog prozora na zabatu središnjega dijela pročelja palače. Grb se sastoji od ruke koja drži mač i izlazi iz oblaka, a iznad nje nalaze se tri krune. Taj grb vrlo je sličan grbu obitelji Oršić u kojem se ruka koja drž mač oslanja na troglavo brdo. Grb bez brda, dakle prikaz na kojem se nalazi samo ruka s mačem i tri krune iznad nje dobila je plemićka obitelj Vojkffy od Klokoča i Vojkovića godine 1763. kao središnje polje svojega novog grofovskog grba o čemu je više bilo riječi u drugome poglavlju ovoga rada.⁴⁹¹ Prvi vlasnik palače grof Vojkffy dao je uklesati svoj grb na pročelje palače kao pečat vlasništva i izraz svojega novog društvenog položaja. Na istome mjestu grb je ostao sačuvan do danas.

⁴⁹¹ Dobronić, *Palača Hrvatskog povijesnog muzeja*, 26- 28. Ivan Bojnić u *Der Adel* napominje da je središnje polje grofovskog grba Vojkffyja, odnosno ispravnije: Vojkovića Klokočkog, grb grofa Oršića. Podrobniju analizu o tome zašto Oršići nisu mogli biti originalni vlasnici i graditelji Vojkffyjeve palače napravila je L. Dobronić u knjizi *Slobodni i kraljevski grad Zagreb*, 152. i 154. te u knjizi *Palača Hrvatskog povijesnog muzeja* na stranicama 6-10. Ona je ustvrdila da se u blizini palače u 18. stoljeću Oršići ne spominju, oni su u prvoj polovici stoljeća. imali kuću u Basaričekovoj ulici, a od sredine stoljeća i kuću u Opatičkoj ulici 14 (dakle na suprotnom dijelu Gornjega grada) dok je 80-tih godina Adam Oršić posjedovao kuću u današnjoj Ćirilometodskoj ulici i kao vlasnik Vojkffyjeve palače prvi puta spominje se tek 1806. godine. Dobronić je spomenula kako u gradskim knjiga kupoprodajnih i posjedovnih ugovora odn. fasija ne postoji nikakav ugovor iz kojega bi bilo vidljivo da je kuću Oršić kupio od Vojkffyja, pa je vjerojatno da je kupoprodaja bila obavljena bez potvrde gradske uprave.

5.2 Dvorac u Oroslavju i Stubičke toplice

I dok je Sigismund svojim građevinskim pothvatom uvelike utjecao na vizuru i društveni život grada Zagreba, Kristofor Vojkffy to isto učinio je za Oroslavje sagradivši dvorac na svojem imanju početkom 70-tih godina 18. stoljeća. Točna godina početka gradnje dvorca nije poznata, međutim dvorac je sigurno bio izgrađen u dovoljnoj mjeri da bi se u njemu moglo stanovati već 1777. godine. Naime, za vrijeme parnice zbog odvoženja vina iz njegove krčme, koju je protiv grofice Sermage i njezinih podložnika podigao Kristofor Vojkffy svjedoci, u tome slučaju svjedočili su sredinom srpnja u dvorcu (*Arce Oroslavje*) grofa Vojkffyja u Oroslavju.⁴⁹² Upravo je taj dokument i prvi koji spominje novoizgrađeni dvorac na imanju Oroslavju Donjem. U drugome pak dokumentu, iz svibnja 1778. godine grof Kristofor navodi se kao vlasnik svojega novoga doma u Oroslavju Donjem („in nova Arce sua Oroslavje“).⁴⁹³ Vjerojatno se na izgradnji i ukrašavanju dvorca radilo još uvijek sredinom srpnja 1778. godine, kada je u zapisnicima Poglavarstva grada Zagreba je bila zabilježena žalba graditelja Gregora Vinklera (*Gregorius Vinkler*) kako je radio na različitim mjestima, najprije kod gospodina grofa Kristofora Vojffyja, pa i u Konjšćini na biskupovom imanju i kod župnika te također u drugim različitim mjestima i za taj posao bio je iz grada Zagreba doveo mnoge zidare i pomoćnike. Negodovao je kako je prije bilo moguće pronaći takve majstore, a sada zbog redukcije od strane zidarskoga ceha i smanjenju radne snage postoji problem u osiguranju dovoljno majstora.⁴⁹⁴ Moguće da su upravo ovi majstori zajedno s Vinklerom radili na izgradnji dvorca. Čini se da se isti majstor Vinkler nešto kasnije nastanio u Zagrebu. Naime, u svome radu o građevinskom cehu i zidarskim majstorima u Zagrebu u 18. stoljeću, Ljelja Dobronić donosi podatak da je Gregorius Winkler, katolik, porijeklom iz Klagenfurta postao u travnju 1786. godine građaninom grada Zagreba.⁴⁹⁵ Osim ovoga sredinom srpnja sljedeće 1779. godine, u članku 6. zapisnika gradskoga poglavarstva grof Kristofor Vojkffy je Vilibaldy Batthofferu stanovniku grada Zagreba i kovaču željeza dao dva tjedna za dovršenje ili dogotovljenje poslova u njegovome dvorcu, ali tom prilikom nije bilo naznačeno što je točno kovač morao dovršiti.⁴⁹⁶

Svi zapisi kao i raniji dokumenti nedvojbeno potvrđuju da je dvorac u Oroslavju Donjem dao sagraditi vlasnik toga imanja grof Kristofor Vojkffy. Naime, u većini literature ili pak radova

⁴⁹² HDA, ZZ., Procesualia pars I. sv. 193, fold 95, god. 1777., br. 2736

⁴⁹³ HDA, OJV, kut. 64., sign. Vojkffy 1778.

⁴⁹⁴ DAZG, Protocolum actorum magistratorum, PGZ-860, str. 323

⁴⁹⁵ Dobronić, „Zagrebački graditelji i građevinski ceh u XVIII. stoljeću“, 69.

⁴⁹⁶ DAZG, Protocolum actorum magistratorum, PGZ-861, str. 124

koji na bilo koji način spominju obitelj Vojkffy⁴⁹⁷ navodi se kao činjenica da je građevinu koja se i danas nalazi u tom zagorskom gradiću dao podići Sigismund Vojkffy i to u periodu između sedmog i devetog desetljeća 18. stoljeća. Bez sumnje, zahvaljujući zapisnicima gradskoga magistrata, ili još više, zahvaljujući memoarima Baltazara Adama Krčelića, upravo je Sigismund Vojkffy bio prikazan kao glavni nositelj grofovskoga odvetka obitelji Vojkffy i glavni začetnik većine ostavštine toga dijela obitelji stoga je lako bilo moguće zaključiti da je njegovim zalaganjem izgrađen i dvorac u Oroslavju. Pomnijim uvidom u dokumente, osobito one pravne prirode iz arhivskoga fonda Zagrebačke županije u čijem se teritorijalnom okviru tijekom 18. stoljeća i ranije, nalazilo spomenuto imanje, ili pak temeljem ostavštine iz obiteljskoga fonda Josipović-Vojković, danas možemo sa sigurnošću tvrditi da je dvorac dao podići grof Kristofor Vojkffy te da je izgradnja započela već u prvoj polovici 70-tih godina 18. stoljeća i vjerojatno većim dijelom bila završena tijekom istoga desetljeća.

O samome originalnom izgledu građevine nema podataka odnosno nije sačuvan nacrt. Iz gore spomenutoga zapisa zagrebačkoga poglavarstva moguće je dvorac izgradio majstor Juraj Vinkler i to pomoću radne snage odnosno majstora, zidara i naučnika iz ceha zagrebačkih zidara.

Dvorac je sagrađen u klasicističkom stilu, a sastoji se od tri krila čiji se tlocrt prostire u obliku slova U koji je zatvarao unutrašnje dvorište. Kasnije su u stražnjem dvorištu dvorca izgrađene konjušnice i nadogradnje bočnim krilima dvorca koje su na taj način zatvorile unutrašnje dvorište. Dvorac se uzdiže u visinu od jednoga kata, a osobito obilježje glavnoga pročelja daju prozori ukupno njih 21 koji su u prizemlju oblikovani jednostavnije dok su oni na prvome katu raskošniji. Obilježje glavnome pročelju daje i središnji trokustasti zabat koji se nalazi ponad ulaznog portala. Za razliku od tadašnjega načina izgradnje baroknih zagorskih dvoraca, dvorac *Oroslavje Donje* u svojoj unutrašnjoj strukturi donio je jednu novinu. Većina baroknih dvoraca Hrvatskoga zagorja umjesto hodnika s unutrašnje strane krila (ona koja su gledala prema dvorištu) imali su nadsvođene i otvorene arkade iz kojih se ulazilo u prostorije dvorca. Međutim grof Kristofor Vojkffy svoj je dvorac dao izgraditi na način da se hodnik prostire unutar glavne zgrade cijelom njezinom dužinom što je omogućilo gradnju prostorija s obje strane hodnika. Do unutrašnjeg dvorišta dolazi se dugačkom vežom koja se prostire cijelom širinom glavnoga krila. Iz veže stubište, koje se nalazi s desne strane, vodi do velikoga predvorja odakle se ulazi u središnju dvoranu na prvome katu dvorca koja se prostire

⁴⁹⁷ Informaciju da je Sigismund Vojkffy bio graditelj dvorca u Oroslavju prvi donosi Ivan Ulčnik u svom pregledu povijesti obitelji Vojković-Vojkffy, a kasnije tu informaciju preuzimaju i drugi već spomenuti autori: Dobronić, Bregovac Pisk, Obad Šćitaroczy, Čičko.

na sredini glavnoga krila ponad veže. Svod glavne dvorane (*palače*) na prvome katu oslikan je zidnim slikama alegorijskoga sadržaja (grčko-rimski bogovi, motivi prirode, životinja i pejzaža), a te zidne slike nastale su potkraj 18. stoljeća, vjerojatno prilikom završne faze izgradnje same zgrade. Tu se nalazi i kasnobarokno-klasicistička peć ukrašena cvjetnim i voćnim viticama. I ostale sobe prvoga kata bile su oslikane zidnim slikama međutim su one nestale u 19. stoljeću vjerojatno u skladu s ukusom i željama novih vlasnika dvorca.⁴⁹⁸

Nakon smrti graditelja i prvotnoga vlasnika dvorca grofa Kristofora Vojkffyja, ova građevina je zajedno s posjedom *Oroslavje Donje* prešla u skladu s običajem njihove obitelji i oporučnom željom samoga grofa u ruke preostalih muških članova te obitelji. Točnije, zakratko se dvorac našao u vlasništvu Sigismunda Vojkffyja, odakle je prešao u ruke njegovoga nasljednika grofa Franje Vojkffyja i njegovih sinova te je ostao središtem obiteljskoga života Vojkffyjevih sve do potkraj 19. stoljeća. Grof Janko Vojkffy prodao je imanja obitelji Vojkffy *Oroslavje Donje* te imanje *Zabok* Ugarskoj hipotekarnoj banci pa su ona dalje posredstvom konzorcija usitnjena i rasprodana seljacima. Dvorac je prodan odvojeno od imanja i od kraja 19. stoljeća do danas bio je u rukama nekoliko vlasnika od kojih bismo osobito istaknuli zagrebačkoga industrijalca Milana Prpić koji je ga je kupio 1920. godine zajedno sa susjednim dvorcem, *Oroslavjem Gornjim*, nekadašnji vlasništvom obitelji Sermage. Potonji je dvorac 1946. godine izgorio u požaru.⁴⁹⁹ Tragovi toga dvorca danas su vidljivi jedino u perivoju koji ga je nekada okruživao. Danas taj perivoj u koji se ulazi kroz barokni portal kao jedini ostatak nekadašnje građevine, nosi naziv *Park Vraniczany* po jednom od nekadašnjih vlasnika dvorca, Ljudevitu Vraniczanyju. Dvorac *Oroslavje Donje* ostao je sačuvan do danas, ali se usljed nebrige i propadanja nalazi u vrlo lošem stanju. (Prilog 16).

Nakon gradnje dvorca *Oroslavje Donje*, objekt je bio okružen vrtovima na što ukazuju „barokno-klasicistički elementi“ vrtne arhitekture oko dvorca. Najraniji prikaz vrtne arhitekture vidljiv je na staroj katastarskoj karti iz druge polovice 19. stoljeća. Na njoj je prikazana i aleja dužine 230 metara koja je vodila do ulaza u dvorac. Na ulazu u aleju nalazio

⁴⁹⁸ Podaci o arhitektonskim obilježjima dvorca, njegovom izgledu te izgledu perivoja dvorca pregledani su na internetskom portalu Dvorci.hr <http://www.dvorci.hr/page.aspx?PageID=789> (pregledano dana 31. ožujka 2013.) Podatke o arhitektonskim obilježjima dvorca te njegovom povijesti, izgledu obilježjima perivoja koji okružuje dvorac pronašli smo i u knjigama: Obad Šćitaroci, *Dvorci i perivoji Hrvatskoga zagorja*, 214. te Marković, *Barokni dvorci Hrvatskog zagorja*, 26. i 74-75.

⁴⁹⁹ Podaci o vlasnicima dvorca i njegovoj sudbini u 19. i 20. stoljeću dvorca pregledani su na internetskom portalu Dvorci.hr, Dvorac Oroslavje Donje <http://www.dvorci.hr/Page.aspx?pageID=782> (pogledano 10. lipnja 2013.) te na portalu grada Oroslavja, Povijest Oroslavja http://www.oroslavje.hr/index.php?content=Povijest_Oroslavja (pogledano 10. lipnja 2013.)

se (i danas tamo stoji) barokni portal. Ispred južnoga pročelja dvorca nalazio se „dekorativni parterni vrt“, a prema jugozapadu perivoj se nastavljao na šumu. Lijevo od perivoja, a ispod ukrasnoga vrta nalazila se prostrana livada, na kojoj se danas prostire nogometno igralište. Originalni izgled perovoja iz 18. stoljeća bio je preoblikovan krajem 19. stoljeća, a današnji perivoj ima obilježje “pejzažnog parkovnog prostora (...)”. Istočno pročelje dvorca donedavno su krasila dva barokna kamena kipa iz 18. stoljeća *Satir* i *Flora*. Ovi kipovi međutim nisu se originalno nalazili u perivoju ovoga dvorca već su ovdje dopremljeni iz vrta dvorca Oroslavja Gornjeg u vremenu između dva svjetska rata kada je oba dvorca posjedovao industrijalac Prpić.⁵⁰⁰ O načinu života prvotnog vlasnika dvorca i o različitim životnim situacijama u kojima se nalazio, a osobito o njegovome odnosu prema susjednom posjedu i dvorcu obitelji Sermage razloženo je ranije u tekstu.

Izgradnjom svojega doma u Oroslavju Kristofor Vojkffy pridružio se brojnim plemićkim obiteljima iz okolice Zagreba te Hrvatskoga zagorja koji su ponajprije svojom tradicijom i načinom života obogatili i trajno obilježili graditeljsku i kulturnu baštinu tog nevelikog dijela hrvatskoga teritorija. Osim izgradnje dvoraca, kurija, palača, crkava i kapela graditeljska baština i društveni značaj pojedinih plemićkih obitelji do danas su ostali sačuvani i u jednoj posebnoj vrsti objekata namijenjenih sasvim drugačijem obliku društvene aktivnosti od uobičajenih formi. Bio je to zdravstveni turizam koji se odvijao u toplicama.

Kristofor Vojkffy je naime ženidbom sa svojom prvom suprugom Anom Marijom Rauch došao u posjed nekih dobara na području današnje Donje Stubice. Na tome posjedu nalazili su se izvori tople vode koji su se vjerojatno i ranije koristili kao kupalište ili u zdravstvene svrhe. Na tom je imanju grof podigao kupališnu zgradu i uredio bazen koji se punio iz termalnih izvora. Bio je to začetak kupališnoga i zdravstvenoga turizma na području današnjih Stubičkih Toplica.

Prvi opis termalnih izvora potječe iz 1622. godine kada je mađarski povjesničar Nikola Istvanffy zapisao da kod Donje Stubice izvire ljekovita voda kojom se pune Stubičke toplice.⁵⁰¹

U vrijeme intenzivne graditeljske djelatnosti i društvenoga angažmana obitelji Vojkffy u Zaboku, Oroslavju i Stubici, u Varaždinu je boravio i djelovao liječnik i stručnjak za porodništvo Ivan Krstitelj Lalangue (*Joannis Baptistae Lalangue*). Na djelatnost ovoga poznatog liječnika i stručnjaka, osobito njegovu strast prema zdravstvenoj edukaciji običnoga

⁵⁰⁰ Obad -Šćitaroci, *Dvorci i perivoji Hrvatskoga zagorja*, 214.

⁵⁰¹ Dumbović Bilušić-Jakša Borić, „Stubičke toplice – arhitektonska struktura“, 173.

puka u nekoliko je svojih radova ukazao Alojz Jembrih.⁵⁰² Lalangue je između ostalih svojih edukativnih izdanja godine 1779. napisao i izdao djelo pod nazivom *Tractatus de Aquis medicatis Regnorum Croatiae et Sclavoniae etc, etc. illiti Izpizavanyje vrachtvenih vod horvatzkoga y slavonzkoga orszaga y nachina nye vsivati za potrebochu lyudih.*⁵⁰³ U ovome svojem traktatu o ljekovitim vodama Kraljevine Hrvatske i Slavonije i o načinu na koji se one koriste u različitim ljudskim potrebama opisuje osam toplica te načine na koji su se ljudi u njima liječili. Među opisanim toplicama nalaze se i Vojkffyjeve Stubičke toplice.⁵⁰⁴

Osim opisa svojstava i kvalitete pojedinih termalnih izvora i njihove primjene u liječenju i ublažavanju različitih stanja i bolesti, Lalangue je u svojem djelu donio i dragocjene podatke o izgledu tih toplica te o njihovim vlasnicima. Iz njegovoga opisa saznajemo da su i druge plemićke obitelji posjedovale neke hrvatske toplice (primjerice *Lipik* u Slavoniji bio je u vlasništvu obitelji Janković, terme *Slavetić* ili *Szlabotich*, kako ih naziva Lalangue, posjedovali su Oršići, dok je grof Erdödy posjedovao *Szmerdeche toplice* tj. današnje Sutinske toplice) te da je liječilišni turizam u 18. stoljeću bio vrlo živ i popularan oblik društvenoga života, ali i način brige za očuvanjem zdravlja te olakšavanjem različitih bolesti.

Kao i u slučaju izgradnje dvorca u Oroslavju Donjem, točan podatak o godini izgradnje odnosno adaptacije termalnih izvora u Stubici za sada ostaje nepoznat. Lalangueovo djelo o termalnim vodama izdano je 1779. godine i tada su spomenute Toplice upravo zalaganjem Kristofora Vojkffyja već dobro opremljene i čini se, dosta poznate. U rasvjetljavanju približnoga vremena izgradnje toplica moglo bi poslužiti nekoliko dokumenata iz građe Zagrebačke županije. Naime, u zapisnicima Zagrebačke županije iz travnja 1776. godine zabilježeno je u članku 78. da gospodin grof Kristofor Voikffy za nastavak obnavljanja, poboljšanja i uljepšavanja Stubičkih toplica traži 300 manualnih radnika. Njegov zahtjev za radnicima pročitao je na sjedinici županije i pri tome je u protokole unesen i komentar kako je za očekivati da će se povodom ovog grofova oglasa javiti veći broj prikladnih radnika između kojih će onda podsudac županije Pisačić (*Piszachich*) odrediti koji će od njih ući u kvotu od

⁵⁰² Alojz Jembrih, „Ivan Krstitelj Lalangue“ i njegovo djelo, *Hrvatsko zagorje* 2 (2000): 59-82. te Alojz Jembrih: „Ivan Krstitelj Lalangue (1743.-1799.) u službi zdravstva hrvatskoga orszaga u 18. stoljeću“, *Gazophylacium* 1/ 2 (1999): 74-85.

⁵⁰³ NSK, Zbirka rukopisa i starih knjiga, R II D-8⁰-10 Lalangue, Jean Baptiste, *Joanis Baptistae Lalangue medicinae doctoris artis obstetriciae magistri; suae excellentiae Banalis una et incltyti comitatus Warasdinensi medici.. Tractatus de aquis medicatis regnorum Croatiae et Sclavoniae etc. etc. Illiti Izpizavanyje vrachtvenih vod horvatzkoga y slavonzkoga orszaga y od nachina nye usivati za potrebochu lyudih.* Vu Zagrebu, Stampana po Ivanu Thomassu plem. od Trattner, 1779.

⁵⁰⁴ Lalangue, *Tractatus de aquis medicatis*, 99. Vezda pogleimo vsze kupelyi toplichneh Vod po redu. Daruvar vu Slavony. Krapina vu Hrvatzkom orszagu. Lipick vu Slavony. (Janković-vlasnik). Szlavetich, iliti Szlabotich vu Horvatzkom orszagu. (Oršić). Szmerdeche toplicze vu Horvatzkom orszagu (Januss Erdoedy). Szutinzka vu Hrvatzkom or. Sztubicza vu H.o. (Vojković). Toplika, iliti Toplicze vu H.o. Topuzka vu H. O.

300 radnika koje je tražio Vojkffy.⁵⁰⁵ U studenome iste godine bio je na županijskoj skupštini podnesen izvještaj o dotada učinjenim radovima iz kojega je vidljivo da je grof bio podigao jedno kupalište te da za završetak kupališta i zgrade i nadalje traži radnike. Toplice su prema svemu sudeći podignute uz pomoć Zagrebačke županije odnosno javnih radova. Stoga i na kraju ovoga izvještaja stoji napomena da bi ove toplice i podignuto kupalište trebali biti javni te da će temeljem izvještaja na teren biti poslana komisija koja će utvrditi napredak radova.⁵⁰⁶ Čini se da su radovi na termama tekli na zadovoljavajući način, a njihovo je stanje i održavanje tri godine kasnije u svome traktatu vrlo pozitivno opisao i Lalangue.

U predgovoru koji je u djelu prethodio pojedinačnom opisu svakih od navedenih toplica, Lalangue je dao dragocjene podatke i uvid kako su zapravo izgledale jedne hrvatske toplice u drugoj polovici 18. stoljeća, na koji način su se koristila pri liječenju i kakva su uopće bila saznanja tadašnjih liječnika općenito o bolestima, a onda i mogućnostima liječenja. Naime Lalangue je u prilog svojem zagovaranju liječenja u toplicama smatrao kako toplice čine čudnovato dobro ljudskom organizmu. Budući daje termalna voda poradi svoje prirodne topline mnoga tanja od obične vode i sadrži mnogo najmanjih i najtanjih mineralnih čestica (*rudni delczy*) i budući da je bolje razrađena, lakše ulazi u tijelo kroz rupice na koži. U tijelu se čestice miješaju s krvlju i uz pomoć srca odnosno krvotoka dolaze do svih dijelova tijela i tu čine svoj posao: liječe i otklanjaju i najtvrdokornije bolesti koje se nisu mogle liječiti niti dugotrajnim uzimanjem različitih lijekova.⁵⁰⁷

Lalangu je bilo dobro poznato kako mora izgledati zgrada u kojoj se nalazi bazen za kupanje. Napominje kako „krop za priproszte, y szíromaske“ mora biti okružen zidom ili dobro ograđen daskama kako se ne bi svaki prolaznik navirivao na gola tjelesa što bi bilo suprotno čedosti i stidljivosti dapače bilo bi strašno pogibeljno, po njegovome mišljenju više puta strancima gledati ljudi različite dobi i spola kako se svi kupaju u jednom te istom bazenu, stare i mlade te gole žene i djevojke (...). Osim toga budući da siromašni nemaju prikladnu opravu za kupanje niti drugu opravu u koju bi se kasnije presvukli zbog potrebe čednosti i sramežljivosti, njihov bazen ili drugačije zvani javni bazen mora biti razdvojen s dvama različitim vratima, to jest mora postojati jedan bazen za muškarce a drugi pak za žene. Također navodi da bi u svakim toplicama bilo potrebno imati jednoga kirurga (*barbera*) učenoga i savjesnoga posebice u poznatijim toplicama koji bi podučavao priprosti i siromašan puk koji je dolazio u kupelj na koji način se moraju ponašati. Primjerice, na molbu kupača

⁵⁰⁵ HDA, ZŽ, Prothocollum, knj. 15, travanj 1776., str. 121, čl. 78

⁵⁰⁶ HDA, ZŽ, Prothocollum, knj. 15, studeni 1776., str. 199, čl. 52

⁵⁰⁷ Lalangue, *Tractatus de aquis medicatis*, 88.

nije se smjela puštati krv ili stavljati *roge*⁵⁰⁸ dok to brijač ne dopusti učiniti i pri tome točno ne odredi mjeru i vrijeme jer, kako je zaključio Lalangue, preveliko puštanje krvi i stavljanje *rogova* ili *kupicz*, a osobito u neprikladno vrijeme, mnoge je koštalo života ili uzrokovalo neizlječivu bolest. Nadalje toplice su morale biti opremljene odgovarajućom zgradom koja nije smjela biti daleko od bazena za veću udobnost i sigurnost kupaca, jer na ovaj način kada bi kupaci izašli iz kupelji mogli bi brže doći u svoju sobu kako bi se što manje kretali. Za primjer kako bi trebale izgledati Toplice koje su po njegovome mišljenju napravljene po svim potebnim pravilima, spomenuo je Lalangue upravo Stubičke toplice. „(...) vu koih (ne morem zadozta prehvaliti Goszpodina Groffa Kristopha Voikffi)...“ koji je dao izgraditi lijepu prostranu zgradu s prostranom kupelji ili bazenom obzidanim čistim kamenom, „z-jednum rechjum za kupanye najprikladnessega“, a također i kuću u kojoj se gostima vrijedno, snažno i dobro služilo. Navodi kako je grof kompleks podignuo prethodnih godina i stalno ga dalje nadograđuje, širi i uljepšava.

U dijelu u kojem je potanko opisao svake od toplica koje spominje u uvodu Lalangue je najprije naznačio da su Stubičke toplice smještene na pola sata udaljenosti od grada Oroslavja te šest sati udaljenosti od Zagreba. Nadalje toplice su prema njegovome opisu bile smještene na području Zagrebačke županije „vu nai vugodnessem meztu z-prelepem, y prilichnem ztanyem ozkerblene, koje povekssava hvalu preszvetloga Goszpodina Groffa Kristopha Voikfi zpomenutoga vu predgovoru.“⁵⁰⁹ Kao temeljni kemijski sastav koji je karakterističan za vode ovih termi spominje kao prvo vapnenac i željezo te drugo umjerno gorku sol. Navodi da je istraživanje provedeno u studenom 1772. godine od strane Baruna Cranz-a. Budući da su na termalnim izvorima godine 1772. provedena istraživanja kemijskoga sastava, potvrđuje da su Stubičke toplice, već tada bile u funkciji u nekom obliku, a da ih je Vojkffy samo modernizirao. Ovakav kemijski sastav vode, smatrao je Lalangue bio je prikladan za liječenje zakrčenja te šepavosti i „tvrdoga oticanja“ jednako kao i u Sutinskim toplicama, ali su ove zbog veće temperature termalnih izvora bile ljekovitije. Uz napomenu da sve toplice spomenute u ovome traktatu imaju svoju manju ili veću snagu i ljekovitost na prvo mjesto Lalangue je stavio je Varždinske toplice koje su po svojoj ljekovitosti slične Bečkim (*Baderzkemi Bechkemi*) toplicama te je smatrao da se umjesto odlaska u Beč bolesniku s pravom moglo preporučiti liječenje u Varaždinskim toplicama. Na drugom i trećem mjestu

⁵⁰⁸ Način liječenja s čašama ili drugačijim posudama koje zagrijane pod vakuumom budu postavljene bolesniku na kožu.

⁵⁰⁹ Toplice su smještene na najugodnijem mjestu opskrbljene prelijepom i doličnom zgradom što povećava slavu presvijetloga gospodina grofa Kristofora Voikffyja spomenutoga u predgovoru. Lalangue, *Tractatus de aquis medicatis*, 109. (prev. a.)

nalazile su se toplice u Lipiku i Topuskom, a četvrto mjesto po ljekovitosti, prema njegovome mišljenju dijelile su Daruvarske i Stubičke toplice.⁵¹⁰

Godine 1784. Kristofor je i dalje brinuo o uređivanju Subičkih toplica. U zapisnicima Zagrebačke županije zabilježeno je u veljači iste godine prigovor radnika koji su kod Vojkffyjevih termi kupili sijeno. Bilo je previše radnika koji su došli i radili na košnji i kupljenju sijena pa ih grof nije sve mogao platiti. Protiv toga su prigovorili na županijskom sudu.⁵¹¹

Nakon Kristoforove i Sigismundove smrti, 1806. godine grof Franjo Vojkffy prodao je posjed na kojem su se nalazile Stubičke toplice zagrebačkome biskupu Maksimilijanu Vrhovcu. Vrhovac je naime u to vrijeme u neposrednoj blizini Toplica imao dobro i dvorac Golubovec kojega je kupio 1804. godine od nasljednika obitelji Domjanić za svotu od 100 tisuća forinti.⁵¹² Pregovori oko kupovine nisu dugo trajali, a u svojem glasovitom *Dnevniku* Vrhovac je zabilježio: „14. dan: Sestra je otišla po mene. Počeli su pregovori s grofom Woykffyjem o Stubičkim Toplicama. 15 dan: Kupio sam Stubičke Toplice od grofa Woykffyja za 8000 forinti.“⁵¹³ Vrhovac je toplice nakon kupnje nadgradio i osuvremenio.

⁵¹⁰ Isto, 109.

⁵¹¹ HDA, ZŽ, Prothocollum, knj. 23, god. 1784., str. 99

⁵¹² Maksimilijan Vrhovac, *Dnevnik (Diarium)* sv. I. (1801. - 1809.). Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1987., 71.

⁵¹³ Isto, 139.

5.3 Na slavu Božju i za spas duše

Obitelj Vojković-Vojkffy je kao i velika većina plemstva sjeverozapadne Hrvatske bila pokroviteljica samostana, crkava i kapela. Svojim sredstvima te su obitelji omogućavale izgradnju sakralnih objekata i njihovo ukrašavanje. Njihove nadarbine najčešće su bile u obliku novčane potpore, ili pak darivanja pojedinih predmeta primjerice tkanina, srebrnoga posuđa ili opreme. Takva praksa imala je i svoju praktičnu namjenu jer su se te crkve obično nalazile na posjedima obitelji koje su ih darivale i u kojima su onda iste te obitelji često gradile svoje grobnice. Uobičajeni izraz pobožnosti i utjecaja zagovoru pojedinoga sveca ocrtavao se u darivanju sredstava za izradu i ukrašavanje njima posvećenih oltara. Postojale su i misne zaklade koje su se uobičajeno ostavljale u obliku naputaka u oporukama za „refrigerio anima“, odnosno za brigu o dušama, svojoj vlastitoj i članova svoje obitelji. Iz tih zaklada svećenici i redovnici često su upravo na oltarima koje su podigle plemićke obitelji služili mise za pokojne. Takva praksa ocrtavala je materijalni izraz duhovnosti tih pojedinaca i obitelji, bila je znak okajanja grijeha te zalog za olakšanje muka i brzi prelazak u život vječni.

Sakralni objekti baroknoga razdoblja, osobito u Hrvatskome zagorju bili su relativno skromne građevine, ladanjske crkve koje su rijetko kada bile ponovno iz temelja građene. Češća je praksa bila već postojeće starije, obično jednobrodne zgrade pregrađivati, proširivati i oblikovati ih u skladu s onovremenim arhitektonskim i estetskim rješenjima. U 17. i 18. stoljeću u skladu s umjetničkim srednjoeuropskim strujama crkve se počinju bogatije opreмати i to u prvom redu zahvaljujući već spomenutim plemićkim legatima. Osobito zavjetne crkve i proštenjarska središta spadala su u red bogato opremljenih objekata. Najčešće su to u Sjeverozapadnoj Hrvatskoj bila marijanska svetišta.⁵¹⁴

Kao jedan od značajnijih objekata kojega su svojim nadarbinama hrvatski plemići potpomognuli u izgradnji i opremanju bila je crkve Svete Marije Snježne u Belcu. U početku to je bila skromna ladanjska crkva, nekada jednobrodna kapela izgrađena u 17. stoljeću sa zvonikom podignutim 1674. godine⁵¹⁵. Upravo se zahvaljujući, kulturi i običaju pokroviteljstva raširenog među plemstvom, postala je jedna od najljepših baroknih crkava u kontinentalnoj Hrvatskoj.

⁵¹⁴Goranka Kovačić, „Radovi kipara 17. i 18. st. u proštenjarskim crkvama Hrvatskoga zagorja“, 25.

⁵¹⁵Cvitanović, „Proštenjarske crkve Zagorja“, 17-18.

Nadogradnja župne crkve Blažene Djevice Marije u Belcu dovršena je godine 1758. Tom prilikom župnik Pavao Kunek napisao je djelo s opisom novoga izgleda crkve. Originalni župnikov opis crkve prenio je Vjekoslav Noršić u *Starinama HAZU*-u.⁵¹⁶ Iz istoga opisa vidljivo je da su oltare u crkvi darivale značajnije plemićke obitelji. Čikulini je darovao novac za izgradnju oltara Svetoga Josipa (ali je umro 10-ak godina prije završetka izgradnje crkve), plemićka obitelj Bedeković, tadašnji podban kraljevstva i njegova supruga Rosalia Somogy darovali su sredstva za izgradnju glavnoga oltara, dok je obitelj Patačić darovala oltar posvećen Svetoj krunici. Budući da se Nikola Vojković, pokojni u vrijeme dovršetka izgradnje crkve, bivši podžupan i plemić Zagrebačke županije našao u tako probranom društvu očito je imao i moć i dovoljno materijalnih sredstava da bude jedan od dobrotvora crkve u opremanju njezine unutrašnjosti. Vojković je darovao novac, odnosno ostavio legat za potrebe izrade oltara i kipa Svete Barbare u iznosu od 242 rajnska forinta kao što to u svojim priznanicama svjedoči župnik Kunek.

U obiteljskoj ostavštini Vojkovića, naime, ostala je sačuvana župnikova priznanica napisana u Rakitju na imanju Vojkovića 22. veljače 1747. godine. Budući da je Nikola umro gotovo godinu dana ranije priznanicu je u ime svoje obitelji primio Ignacije Vojković. „Dolje potpisani priznajem presvijetlom gospodinu Ignaciju Voikovichu za oltar Svete Barbare u Novoj crkvi pod utvrdom Bellecz podignutoj ispravljam, da prema legatu blago pokojnoga presvijetloga gospodina Nikole Voikovicha, za kip i oltar florena dvjesto trideset i dva sam primio. Deset florena sam pribrojio sumi florena 55 u svemu primio sam sumu od mene podignutu 242 florena.“⁵¹⁷

Gore spomenuta suma od 55 florena vjerojatno se odnosi na legat odnosno zadužbinu za služenje svetih misa za pokojnika u novosagrađenoj crkvi. U svojem opisu novoizgrađene crkve na koju je očito bio vrlo ponosan, župnik Kunek o oltaru svete Barbare je zabilježio: „Po sredini uzdignut je oltar svete Barbare djevice i mučenice kao dar pokojnoga Nikole Vojkovića, nekada podžupana redovnoga Zagrebačke županije koji još nije bio posvećen u trenutku smrti pokojnoga darivatelja. Bogato su ju ukrasili graditelji, a strukturirana je simetrično ima mnogobrojne kipove anđela koji su ravnomjerno raspoređeni i po broju ravnomjerno na obje strane (simetrično). U sredini nalazi se statua svete Barbare koja u lijevoj ruci drži mač i krunu kao znak svojega mučeništva, a u desnoj sebi naginje toranj. Iznad kipa između oblaka nalazi se kip Krista gospodina koji u zatvoru posvjećuje spomenutu sveticu. Iznad oltara na sredini nalazi se insignija ili grb dobrotvora odnosno darovatelja oltara. Iznad

⁵¹⁶ Noršić, „Opis nove župne crkve Blažene Djevice Marije u Belcu g. 1758.“, 7.

⁵¹⁷ HDA, OJV, kut. 16, sign. 1747.

toga nalazi se anđeo i kalež s Presvetim iz kojega izviru zrake svjetla. Ispod toga smješteni između stupova nalaze se sveti Luka i sveti Marko Evanđelist.,⁵¹⁸

Grb Vojkovića kao pokrovitelja crkve nalazi se prikazan i na ogradi kora, zajedno s oznakama ostalih plemićkih obitelji koje su potpomogle ovu izgradnju.

Osim ove znamenite građevine, Vojkovići su bili pokrovitelji i darivatelji i drugih crkava i svetišta. Tako u zapisima o povijesti obitelji postoji podatak da je Ivan II. Vojković bio kolator isusovačke crkve Sv. Barbare na zagrebačkom Gornjem gradu u kojoj je i pokopan.⁵¹⁹

I supruga Nikole Vojkovića, Barbara Elizabeta, nastavila je tradiciju pokroviteljstva. Ona je bila pokroviteljica crkve Svetoga Martina u današnjem naselju Ščitarjevo. U toj crkvi bio je pokopan njezin prvi suprug Franjo Črnkoci te njezin sin Kristofor. Godine 1721. među dokumentima obitelji Vojković pronađen je ugovor koji je Elizabeta Barbara načinila s umjetnikom Ignacijem Littom. Prema tome ugovoru on je bio dužan na dostojan način oslikati i ukrastiti oltar svetoga Martina u istoimenoj crkvi.⁵²⁰ Također je godine 1721. istoj crkvi darovala dva srebrna svijećnjaka za koje je od svećenika crkve dobila priznanicu.⁵²¹

Kanonske pak vizitacije iz u župi Donja Stubica koja je između ostaloga obuhvaćala i mjesto Oroslavje te gospodske posjede Golubovec, Oroslavje Gornje, Legrad i td. bilježe da su njihovi vlasnici bile različite plemićke obitelji pa je tako župa krajem 18. stoljeća imala i različite kolatore. Bile su to obitelji: Sermage, Adamović, Plepelić, Domjanić, a među njima i obitelj Woikffy.⁵²²

Od godine 1740. postojale su u župi četiri misne zaklade (Čikulini, Vukmerović, Gereci i Vojković), a u kapeli svete Katarine u Kapelšćaku od 1749. nalazila se kripa za pripadnike tri plemićke obitelji: Vojković, Malakoczi i Mlinarić.⁵²³ Kapela je kao i groblje oko nje bila napuštena sredinom 19. stoljeća.

U zapisnicima grada Zagreba iz svibnja 1765. godine spominje se vezano uz pozajmljivanje novaca Ivanu Škrlecu (*Skerleczu*) i njegovoj supruzi Katarini Zaverški (*Zaversky*), oltarska prebendarska zaklada pri zagrebačkoj prvostolnici obitelji Vojković, a kojom je upravljao gospodin Brezovački (*Brezovaczký*), a odakle je spomenutoj obitelji pozajmljen novac.⁵²⁴ Iz

⁵¹⁸ Noršić, „Opis nove župne crkve Blažene Djevice Marije u Belcu g. 1758.“, 12-13.

⁵¹⁹ Ulčnik, Iz prošlosti obitelji Vojković-Vojkffy“, 282.

⁵²⁰ HDA, OJV, kut 14, sign. 1711.

⁵²¹ HDA, OJV, kut. 14. sign. 1721

⁵²² Josip BUTURAC, *Stubica: Gornja i Donja (1209.- 1982.) - iz povijesti obiju župa*. Stubica Gornja i Stubica Donja: Župni ured; Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1982., 13-14.

⁵²³ Isto, 14.

⁵²⁴ DAZG, Protocolum actorum magistrorum, PGZ-858, str. 202.

iste je zaklade obitelji Vojković pozajmljen je novac Jurju Bužanu u listopadu 1770. godine.⁵²⁵

Tijekom 17. i 18. stoljeća u mjestu Brdovec djelovala je Bratovština svete Barbare. Bratovština je bila osnovana 1675. godine u crkvi Svetoga Vida s dozvolom zagrebačkoga biskupa Martina Borkovića. Nosila je naziv „Bratovchina sz. Barbare devicze i muchenicze za doztoyne zpovedi i sz. pricheschanya na szmertnom vremenu". Dakle svrha bratovštine bila je da niti jedan njezin član ne umre bez ispovijedi i pričesti te da se Isusu u Presvetom oltarskom sakramentu daje dostojna počast. Papa Klement X. bratovštinu je nadijelio raznim oprostima, a svoje djelovanje započela je po zagrebačkom kanoniku Vuku Gabrielu Križaninu, u runju 1676. godine. Ostala je sačuvana matica članova bratovštine, a popis nekih odličnijih članova te bratovštine objavio je u *Arhivskom vijesniku* Janko Barle.⁵²⁶

Kako se daje razabrati iz matice članova, bratovština Sv. Barbare bila je vrlo cijenjena. Njezini članovi dolazili su iz različitih krajeva Banske Hrvatske pa čak i iz susjedne Kranjske i Štajerske. Članovi Bratovštine pripadali su i različitim društvenim slojevima, od srednjega plemstva, preko građana i purgera do seljaka i kmetova, a članovi su podjednako bili i muškarci i žene.⁵²⁷ Zanimljivo je da je bratovština djelovala sve do početka 19. stoljeća.

Među članovima bratovštine bili su tako i neki članovi obitelji Vojković i obitelji Črnkoci. Njihovo članstvo ne čudi s obzirom da su obje obitelji posjedovale imanja u Brdovcu, a Vojkovići su posjedovali i kuriju *Stari Dvor*. Prvi član obitelji Vojković čije ime nalazimo zapisano u matici članova bio je Josip Vojković (*Voikovich de Klokoch*), brat Nikole Vojkovića. Članica bratovštine bila je od godine 1697. i Ana Vukmerović tada još „domicella“ iz Stubice koja je kasnije postala supruga drugoga Nikolinog brata Franje Vojkovića te majka Sigismunda i Kristofora Vojkffyja. Od godine 1713. član bratovštine bio je i „generosus dominus“ Nikola pl. Vojković. Njega je na članstvo u bratovštini možda potaknula i njegova druga supruga Elizabeta Barbara Gereczy, udovica Črnkoci koja je zajedno sa sinom Kristoforom primljena u bratovštinu 1711. godine.⁵²⁸ Čini se da je sveta Barbara bila osobito štovana u obitelji Nikole Vojkovića budući da je bio član istoimene bratovštine, a u župnoj crkvi u Belcu istoj svetici dao je podići i oltar.

Osim same bratovštine kolatori crkve Svetoga Vida u Brdovcu bile su plemićke obitelji koje su u njezinoj okolini imale posjede među njima bili su Sermage i Vojkovići-Vojkffyji, pa su i mnoge životne situacije članova tih obitelji (rođenja, vjenčanja, smrti i sahrane) neraskidivo

⁵²⁵ DAZG, Protocolum actorum magistrorum, PGZ-858, str. 326

⁵²⁶ Barle, „Nekoji odličniji članovi bratovštine sv. Barbare“, 59.

⁵²⁷ Isto, 59.

⁵²⁸ Isto, 61-63.

bile povezane s tom crkvom i ponekad kao jedini tragovi o životima tih pojedinaca ostali upisani u maticama te župne crkve. Popis članova matica brdovečke župe objavio je Vjekoslav Noršić u *Vjesniku* 1939. godine.⁵²⁹ Tu je zabilježeno i vjenčanje Ane Marije Rauch i Kristofora Vojkovića godine 1749., te punih deset godina kasnije u matici rođenih upisano je rođenje i krštenje jedinoga preživjelog potomka toga para, Leonardine-Suzane, rođene 6. studenog i krštene 16. studenog 1759. godine.⁵³⁰

Tradiciju pokroviteljstva nastavila je i grofovska obiteljska linija. Kao što je već ranije spomenuto grof Sigismund Vojkffy po ocu je naslijedio polovicu obiteljskoga posjeda u Zaboku. Drugu polovicu držala je Ana Marija Depoczy udovica Ignacija Vojkovića te kasnije njezin sin Josip. U Zaboku je Sigismund, vlasnik najljepše zagrebačke barokne palače, početkom 80-tih godina počeo graditi župnu crkvu. Ranije je područje Zaboka pripadalo župi Svetoga Križa u Začretju, a sredinom 17. stoljeća osnovana je župa u Zaboku. Kada je Baltazar Vojković oženio Evu Zaboky pokroviteljstvo te obitelji nad zabočkom župom došlo je u ruke obitelji Vojković. Prema zaključcima sa sjednice sabora održanoga u Varaždinu u kolovozu 1772. godine zabilježeno je prema izuvještaju podžupana da je pokroviteljstvo, odnosno supokroviteljstvo zabočke župe pri Svetoj Heleni bilo vraćeno grofu Sigismundu Vojkffyju te udovici Ignacija Vojkovića Ani Mariji Depoczy.⁵³¹

Vjerojatno je ovo ponukalo Sigismunda da godine 1782. započne i financira izgradnju župne crkve Svete Helene. Do trenutka kada je grof umro 1792. godine, gradnja crkve još nije bila dovršena. Na zabatu iznad ulaza u crkvu kao trajni spomen i oznaka tko ju je sagradio nalazi se, kao i na Sigismundovoj palači u Zagrebu obiteljski grb Vojkffyja – ruka koja izvire iz oblaka i drži mač, a iznad nje nalaze se tri krune. U crkvi su bile sagrađene i dvije kripte odnosno grobnice. Jedna koja se nalazi ispod glavnoga oltara i u kojoj su sahranjivani svećenici, te druga koja je postala obiteljskom grobnicom obitelji Vojković i obitelji Vojkffy. Kripta se nalazi ispod današnjih oltara sv. Valentina i sv. Josipa na istočnoj strani crkve. U ovu obiteljsku grobnicu nekada se moglo ući izvana, a ulaz se nalazio s desne bočne strane

⁵²⁹ Noršić, "Genealoški podaci o plemićkim porodicama iz matica župe Brdovec", 165.-167 Zabilježena je i smrt i ukop baruna Josipa Sermagea u listopadu 1746. Godine, te smrt kolatorice crkve barunice Julijane Sermage u srpnju 1760. godine čiji ukop u kapucinskoj crkvi u Zagrebu je vodio brdovečki župnik Baltazar Mulih. Te također smrti Petra Troilla Sermagea u travnju 1771. godine, kolatora brdovečke crkve, pokopanoga u kripti župne crkve u Stenjevcu. Njegova udovica Ana Marija Sermage umrla je u svibnju 1782. godine u Zagrebu i bila je pokopana pokraj svojega supruga u kripti župne crkve u Stenjevcu.

⁵³⁰ Isto, 160. Zanimljivo je da je za Leonardu upisan i datum rođenja što se rijetko događalo, osim ako djeca nisu krštena isti dan kada su rođena.

⁵³¹ HDA, BHSD, Z-27, film 3, kut. 62, god. 1772., 772 A.B. ad N° 45

crkve. Međutim nakon nekoliko provala koje su se dogodile 60-tih godina 20. stoljeća ulaz u kriptu bio je zazidan i danas se više u nju ne može ući.⁵³² (Prilog 17.)

Grof Sigismund Vojkffy umro je 20. lipnja 1792. godine u 12 sati u noći „(...) pod svodom naslijeđenim od obitelji Sermage, primivši sakramente (...) dvorski komornik i glavni zapovjednik dvorske straže, prisjednik Banskoga stola, utemeljitelj zabočke crkve, otac siromaha.“ – zabilježio je u župnu spomenicu tadašnji zabočki župnik Lovro Kocijančić.⁵³³ Ne zna se točno na što je župnik mislio govoreći o „svodu naslijeđenom od obitelji Sermage“. Moguće da se radi o nekom imanju te obitelji kojega je u okolici Zaboka stekao još u vrijeme ženidbe s Barbarom Sofijom Moscon. Isto tako sintagma bi se mogla odnositi na dvorac u Svetom Križu Začretju u kojemu je tada stanovao Kristoforov sin Franjo Vojkffy sa svojom suprugom Rebekom Sermage. Naime, u dvorcu *Oroslavje Donje* kojega je Sigismund po smrti svojega brata Kristofora oporučno naslijedio, imala je pravo stanovati i koristiti ga sve do smrti druga Kristoforova supruga, Apolonija Malatinszky. Stoga je maknuvši se iz Zagreba i svoje velebne palače, moguće da je Sigismund zadnje dane proživio na imanju u Začretju. Sigismund je u obiteljsku grobnicu ukopan, prema zabilješci zabočkoga župnika dana 26. lipnja u 11 sati prije podne.

U istu obiteljsku kriptu bio je ukopan i Kristofor Vojkffy koji je umro 6 godina prije Sigismunda, 9. prosinca 1786. godine.⁵³⁴ Prema oporuci koja je za razliku od Sigismundove, ostala sačuvana u obiteljskoj ostavštini, a koja je bila načinjena u travnju i nadopunjena u studenome 1786. godine Kristofor je želio biti pokopan u jednostavnoj odjeći odnosno donjoj haljini i habitu kakav nose franjevci, uz jednostavan obred i ukop bez ikakve kićene ceremonije. Za svoje posljednje počivalište u oporuci je odredio obiteljsku grobnicu u Donjoj Stubici u crkvi Svetoga Trojstva ili novu obiteljsku grobnicu u crkvi Svete Heleneu Zaboku, a koju je izgradio njegov brat Sigismund. U oporuci brata naziva „fratrum meum carissimum.“ Oporučnom odredbom ostavio je za pokoj svoje duše i služenje misa na dan njegove smrti po 200 rajnskih forinti franjevačkim samostanima u Krapini, Zagrebu, Kostajnici, Samoboru, Brdovcu i Gorici, te samostanu kapucina u Zagrebu.⁵³⁵

Kripta u crkvi sv. Helene u Zaboku postala je posljednje počivalište i drugih u radu spomenutih članova obitelji Vojkffy.

⁵³²Internetske stranice župe Svete Jelene Križarice u Zaboku, Povijest župe <http://www.zupa-zabok.org/povijest%20zupe.htm> (pogledano 25. travnja 2013.)

⁵³³ Isto.

⁵³⁴ Matična knjiga umrlih župa Donja Stubica 1749.-1790., M- 310, knj. 1202, str. 137. Zabilježeno je: „Mortus est provisus sacramentis Illustrissimus DComes Christophorus Voykffy et sepulhrus die 11 ejusdem mensis i ecclesia Parochialis S Helena in Zabok.“

⁵³⁵ HDA, OJV, kut. 64, sign. 1786.

5.4 Život kao inspiracija za roman

Svim čitateljima ciklusa povijesnih romana *Grička vještica* Marije Jurić Zagorke poznata je činjenica da se glavni muški lik u tome romanu zove kapetan Siniša Vojkffy. Prema vlastitoj izjavi Zagorka je ovaj lik oblikovala na temelju činjenica i događaja iz života grofa Sigismunda Vojkffyja.⁵³⁶

Iako je Marija Jurić Zagorka, novinarka, urednica, književnica, aktivistica, scenaristica u svojem živopisnom i burnom životu bavila mnogim aspektima javnoga djelovanja, u današnjoj javnoj percepciji ponajprije je ostala prepoznatljiva kao spisateljica povijesnih romana u nastavcima te kao najpoznatija i najčitanija hrvatska književnica. Iako je po svojoj prvotnoj vokaciji Zagorka bila novinarka, u periodu od 1911.-1912. godine počela je pod pritiskom uredništva časopisa *Obzor* pisati romane koji su u tim novinama izlazili u nastavcima i tako im podizali nakladu, a Zagorki osiguravali egzistenciju. Zagorkini povijesni romani temeljili su se na nekim stvarnim povijesnim događajima i osobama, bili su nabijeni patriotskim zanosom i modernim idejama, poput primjerice feminizma. Junakinje njezinih romana uvijek su bile snažne, lijepe, pametne, poštovane i uspješne žene koje su u različitim situacijama stajale ravnopravno uz bok muškim likovima, a radnju je često obogaćivala romantičnim ljubavnim pričama pojedinih svojih junaka. Njezini romani uskoro su privukli brojno hrvatsko čitateljstvo koje je do tada činilo čitalačku publiku takozvanih njemačkih „šund romana“. Zagorkini romani često su dosizali milijunske naklade i tiskali se u ponovljenim izdanjima, ali su se na njima okoristili drugi dok je sama autorica često živjela vrlo bijedno, iz dana u dan smišljajući, pišući ili diktirajući nove zaplete svojih romana i drama. „Moj život uz pisanje romana bio je neopisiva bijeda. Dan i noć nove studije, dan i noć piši i diktiraj.“- izjavila je jednom prilikom.⁵³⁷ Književna kritika nije bila osobito sklona Zagorkinom književnom izričaju pa su njezina djela nosila obilježje „šund-literature za kravarice“ iako je Zagorka istraživala pojedine arhive i povijesne dokumente na kojima je često temeljila radnju u svojim djelima. Većina njezinih povijesnih romana nastala je u godinama između dva svjetska rata.⁵³⁸ Svoj radni vijek, nedaće i teškoće, nerazumijevanje i

⁵³⁶ Marija Jurić Zagorka, *Kako je bilo*. Beograd: izd. red. Zabavnog romana, 1953., 73.

⁵³⁷ NSK, Zbirka rukopisa i starih knjiga, Zagorka (Marija Jurić), Što je moja krivnja?!, autoapologija, 1955.g. R 7601, str. 29.

⁵³⁸ Biografija Marije Jurić Zagorke na portalu Zagorka.net <http://zagorka.net/category/biografija/> (pogledano 21. veljače 2013.)

neprihvaćanje okoline s kojima se susretala gotovo tijekom cijeloga života, sažela je Zagorka u 60-ak stranica autoapologije pod nazivom *Što je moja krivnja?!⁵³⁹*

Upravo u svojoj autoapologiji progovorila je Zagorka o načinu na koji je dolazila do građe i povijesnih podataka prilikom pisanja *Gričke vještice*. „Nakon svestranog studija od više mjeseci pod vodstvom ravnatelja arhiva dra. Bojničića, iskoristila sam i privatne korespondencije raznih obitelji kao i službenih spisa iz drugog dijela XVIII. stoljeća.“⁵⁴⁰ Svjedočila je da je uz stručnu pomoć samoga ravnatelja arhiva proučavala i čitala ostavštinu iz arhiva pojedinih obitelji te da se služila i građom i ostalih fondova koji su sadržavali službene spise 18. stoljeća. Osim toga svjedoči da je poduzimala i terenska istraživanja, a sve u svrhu preciznijeg iznošenja povijesnih činjenica. „Zato se žurim studirati za novi roman pa odem u neke crkve, da vidim grobnice onih koje opisujem.“ U svojim je prisjećanjima u knjizi *Kako je nekad bilo* opisala: “U Budimpešti posredstvom društveno uglednog Nikole Szemere-a (...)Szemere mi prevađa engleska pisma iz 18. stoljeća o događajima u vezi s progonima vještica na Griču, o spletkama na dvoru Marije Terezije. Kao dopisnik iz Beča nalazim mogućnost poručavati ovu epohu dvorskom arhivu, te prepoisivati lična pisma carice i članova njezine obitelji. U zagorskom dvorcu Šanjugovo stoji mi na raspolaganju bogata bibliografija privatnih pisma, dokumenata i slika iz 18. vijeka, vlasništvo bivše banice grofice Sermage-Rauch. U Zagrebu dr. Bojničić pokazuje mi zapisnike o suđenjima tzv. vještica koje su zapisnike još na Hedervaryjevu odredbu izbacili iz arhiva na želju nekih aristokratskih obitelji u Hrvatskoj. Tako steknem potpuno jasno dokaze da su postojali Marija Keglević-Malatinski (Nera), Sigismund grof Vojković Vojkffy (Siniša), Suzana pl. Ratkaj i td. pa onda na temelju proučenih svjetskih historija pišem roman *Grička vještica*.”⁵⁴¹

Iz svega gore navedenog nesumnjivo je dakle da se autorica koristila relevantnom i dostupnom joj građom u pisanju svojih povijesnih romana uključujući ovdje i *Gričku vješticu*. Nemoguće je međutim na temelju njezinog šturog svjedočenja odrediti kojim se točno arhivskim fondovima koristila. Budući da okosnicu prvih nekoliko dijelova romana *Gričke vještice* čini borba protiv praznovjerja i raširenog običaja spaljivanja vještica, vjerojatno je konzultirala građu sačuvanu u fondovima današnjega Državnog arhiva u Zagrebu, primjerice, zapisnike gradskoga magistrata sa suđenja i sudskih procesa koji su se na Griču vodili protiv „vještica“, a o kojima su pisali i građu objavljivali njoj suvremeni povjesničari. U njezinim je prisjećanjima u knjizi *Kako je bilo* zabilježeno da su povjesničari ustali u Zagorkinu obranu

⁵³⁹ NSK, Zbirka rukopisa i starih knjiga, *Što je moja krivnja?!*, sign. R 7601

⁵⁴⁰ *Isto*, 17.

⁵⁴¹ Jurić Zagorka, „Kako je bilo“, 73.

kada je bila otpušena da narod nagovara na praznovjerje. U jutarnjem listu tako dr. Horvat izjavljuje „Autorica je dolazila u Arhiv dok je još bio gore u Banskim dvorima u prizemlju pa je tražila i dobivala podatke od dr. Bojničića, Laszovskog i mene. Mi smo je uputili na znanstvena djela, koja rade o tome pitanju (progonu vještica u Hrvatskoj i čitavoj Europi) i moram priznati da je Zagorka dala sebi mnogo truda da to prouči. Ona je pročitala bezbroj rasprava koje smo pisali ne samo nas trojica nego i Ivša Tkalčić, odličan historičar. Autorica je sa historijskog gledišta unijela u radnju punu istinu. Naravno da njoj kao piscu pripada „licencia poetica“ ali gospoda krivo misle da je radnja izmišljena. Pozadina njezinih romana je apsolutno vjerno historijski ocrtana. Vrlo štujem Zagorku što svojim romanima populizira hrvatsku historiju, pa zato i kao čovjek i kao historičar štujem njen rad.“⁵⁴²

Osim toga u Arhivu bili su joj zasigurno dostupni i materijali iz sudskih parnica Zagrebačke županije u kojima se mogla susresti s brojnim postupcima i parničkim procesima koje su tijekom 18. stoljeća vodile plemićke obitelji u Zagrebu i Zagrebačkoj županiji iz kojih je mogla zabilježiti i upotrijebiti neke zanimljive događaje, osobe, imena, mjesta, svjedočanstva i dokumente. U *Starinama* HAZU 80-tih godina 19. stoljeća prvi puta je Matija Mesić objavio raspravu o Krčelićevim *Annuae* da bih ih desetak godina kasnije prepisao i objavio Smičiklas.⁵⁴³ U tom izdanju doduše na latinskome jeziku, Zagorka je mogla pronaći dovoljno bilježaka i crtica o Vojkffyjima, ali i ostalim njegovim suvremenicima koje je Krčelić detaljno opisivao.

Iako se danas *Grička vještica* čini kao cjelina zanimljivo je je Zagorka to djelo pisala u periodu od 1911. kada nastaje prvi povijesni roman iz toga ciklusa *Tajna Krvavog mosta* koji izlazi u *Malim novinama*, sve do godine 1926. kada nastaje roman *Dvorska kamarila Marije Terezije*. Dakle romani odnosno ciklus *Grička vještica* koji se danas sastoji od sedam romana nastajao je u vremenu od 15-ak godina. Tijekom toga perioda Zagorka je pručavala povijesnu građu i nju je onda koristila kao okosnicu radnje romana. Budući da su romani uskoro stekli veliku popularnost, temeljem njih nastajale su i predstave koje su bile vrlo posjećene. Prvi romani u kojima je radnju temeljila na liku Sigismunda Vojkffyja bili su *Kontesa Nera* i *Malleus Maleficarum* koji su u malim novinama u nastavcima izlazili tijekom 1912. i 1913.

⁵⁴² Jurić Zagorka, „Kako je bilo“, 76.

⁵⁴³ Matija Mesić, „O Krčeliću i njegovih *Annuae*“, *RAD Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, knj. XXXII. (1875.): 1-82. i Tadija Smičiklas, „Balthasari Adami Kercselich: *Annuae* 1748-1767.“, *Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium* vol. XXX. *Scriptores* Vol. IV, Zagrabiae, 1901., sv. 1. i 2.

godine. Tek po završetku Prvog svjetskog rata u *Novostima* i *Večeri* izlaze novi nastavci ciklusa Gričke vještice *Suparnica Marije Terezije* i *Buntovnik na prijestolju*.⁵⁴⁴

Zagorka je radnju cijeloga ciklusa romana smjestila u period druge polovice 18. stoljeća, a sama radnja ciklusa završava smrću Josipa II. Želeći progovoriti o razdoblju kada u Hrvatskoj dolazi do najžešćih progona vještica iskoristila je povijesne podatke koje je pronalazila u arhivskoj građi te činjenicu da je Marija Terezija 1756. godine pod utjecajem ideja prosvijećenoga apsolutizma donekle ublažila stav prema progonima naredbom da se kazne spaljivanjem koje budu izrečene na hrvatskim sudovima u slučajevima osude za vještičarenje, ne smiju izvršavati prije nego li ona pregleda i potvrdi njihovo izvršenje. Fenomen spaljivanja vještica smanjio se i počeo opadati u Hrvatskoj kada je 1758. godine odredila da niti jedan sud u Hrvatskoj i Slavoniji ne smije pokrenuti kazneni postupak protiv osoba osumnjičenih za čarobnjaštvo bez njezine posebne dozvole koja se morala tražiti putem Kraljevske ugarske kancelarije. Međutim ove odredbe nisu mogle dokinuti stoljetna vjerovanja i praznovjerja u vještice. Ovo je bio osnovni motiv Zagorkinoga najpozantijega ciklusa povijesnih romana.

Glavni ženski lik u romanu, Nera Keglević, mlada je prelijepa i pametna djevojka koja se uporno bori protiv zadrnosti puka ali i učenih ljudi i pokušava dokazati kako vještica nema i da je sve to veliko praznovjerje. Pri tome i sama se nađe u situaciji da bude zajedno sa svojom prijateljicom lijepom zagrebačkom pekaricom Baricom Cindek optužena i zatočena kao vještica. Iz tog zatočeništva spašava je naočiti mladi kapetan i pripadnik Trenkovih pandura, Siniša Vojkffy. Zajedno nastoje dokazati da vještica u Zagrebu nema, pri tome razvija se njihova romantična ljubavna priča. Na kraju prvih dvaju romana u kojima se javljaju ovi likovi oni se unatoč svim nedaćama kroz koje su prošli vjenčavaju i nastavljaju svoj životni put na dvoru Marije Terezije i kasnije Josipa II. gdje se uglavnom odvija radnja ostalih dijelova *Gričke vještice*. Siniša postaje zapovjednikom dvorske straže, Nera dvorska dama koja boravi u neposrednoj blizini same kraljice Marije Terezije i kasnije Josipa II. U nastavcima se spominje i rat protiv Osmanlija u kojemu sudjeluje Siniša te nakon smrti Josipa II. povratak glavnih likova u domovinu u dvorac u Hrvatskome zagorju.

Niz je zapravo prilika u kojima možemo u Zagorkinome Sininiši prepoznati život stvarnoga Sigismunda Vojkffyja. Pojedine fragmente iz života stvarne osobe na koje je nailazila u dokumentima uzimala je i u svojoj ih autorskoj slobodi postavljala onako kako su njoj

⁵⁴⁴ Biografija Marije Jurić Zagorke na portalu Zagorka. net <http://zagorka.net/category/biografija/> (pogledano 21. veljače 2013.)

odgovarali prilikom oblikovanja radnje. Osim prezimena Vojkffy svojem glavnom liku Zagorka je dala i slično ime, Siniša. Zagorkin Siniša na početku radnje romana u zagrebačko mondeno društvo koje je svoje vrijeme provodilo u plesovima, razuzdanoj zabavi i spletkama došao je kao mlad, markantan, drzak i hrabar konjanički kapetan. Doduše Zagorka ga smješta među Trenkove pandure, kamo je pobjegao kao siromašan i progonjen mladić, gotovo dječak, a ne kao časnika u Banskoj krajini gdje je svoju vojnu karijeru gradio Sigismund Vojkffy. Sinišinu odvažnost Zagorka je mogla temeljiti na Vojkffyjevom ratnom putu u Austrijskom nasljednom i Sedmogodišnjem ratu te njegovome iskustvu vojnoga zapovjenika. Također u romanu Sinišin lik prije susreta s Nerom nije bio imun na čari i društvo starijih i bogatijih žena. Ovo je Zagorka mogla izvesti iz činjenice da se Sigismund kao mladić dva puta oženio starijim i bogatijim damama čiji je utjecaj i bogatstvo iskoristio za uspon u društvu. Osim toga Sinišin lik u prvome dijelu romana opisan je kao mladić bez obitelji i smatramo da je podrijetlom neki niži plemić, da bismo tijekom radnje saznali da mu je pravi otac, grof Vojkffy. Dakle u romanu Siniša od običnog mladog pustolova i odvažnog ratnika postaje velikaš s grofovskom titulom. Osim toga nasljeđuje i palaču na zagrebačkom Gornjem gradu. Nakon vjenčanja likovi u romanu bili su pozvani na dvor Marije Terezije gdje je Siniša boravio kao zapovjednik dvorske straže. Dužnost je to koju je kao general u drugoj polovici 70-tih godina obavljao i Sigismund Vojkffy. Nakon smrti Josipa II. bračni par Vojkffy vraća se u Hrvatsku i nastanjuje u svojem zagorskom dvorcu gdje odgajaju svojega sina.

Gdje je u cijeloj priči Nera? Prema Zagorkinoj izjavi ovaj lik ona je utemeljila na stvarnoj osobi, Mariji Keglević, koja je bila udana u obitelj Malatinsky ili koja je dolazila iz obitelji Malatinsky.⁵⁴⁵ Jednako tako i lik Nerine bake, grofice Suzane Ratkaj, Zagorka je utemeljila na stvarnoj osobi. Jedina pripadnica obitelji Rattkay koja je nosila ime Suzana živjela je sredinom 17. stoljeća.⁵⁴⁶ Koliko je pak ove likove utemeljila na životima stvarnih osoba, a što od njihovoga djelovanja je bilo plod Zagrokinе mašte i njezinih vlastitih stavova, pitanje je koje zahtijeva zasebno istraživanje. U svakom slučaju navedeno je da je Marija Keglević bila članica obitelji Malatinsky iz koje su potjecale i sestre Elizabeta Malatinsky, Sigismundova treća supruga, Apolonija Malatinsky Kristoforova druga supruga te Suzana Malatinsky najprije udana za grofa Draškovića, a zatim za grofa Nadasdyja. Spomenute sestre Malatinsky

⁵⁴⁵ U rodoslovlju obitelji Malatinskzy koje se čuva u HDA, Obitelj Malatinskzy (HR-HDA-744), N^{ro} 7 ne navodi se osoba imenom Marija. Međutim ovdje se možda misli na Anu Mariju, jednu od 6 sestara Mlatinskzy (u rodoslovlju se spominje samo Ana), ali ju Krčelić u Annuama naziva Ana Marija koju ubraja među sestre Malatinskzy zajedno sa: Apolonijom, Suzanom, Kristinom, Elizabetom i Eleonorom. Usp. Krčelić, *Annuae*, 514.

⁵⁴⁶ Ante Gulin, *Povijest obitelji Ratkaj: genealoška studija i rodoslovlje (1400-1793.)*. Zagreb:Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 1995., obiteljsko stablo

imale su još dvije sestre Eleonoru i Anu Mariju kako to navodi Krčelić. Moguće da je upravo zadnja postala temelj Zagorkinom zamišljenom liku.

Osim dvoje glavnih likova čija je imena malo izmijenila u odnosu na izvorne osobe, mnogo je ostalih likova u romanu Zagorka temeljila na stvarnim osobama koje smo spomenuli i pri izradi ovoga rada. Bili su to, primjerice, banski namjesnik grof Adam Batthyany i njegova supruga Terezija Illeshazy koju je Zagorka, nazivajući je „lijepa Terka“ prikazala kao jedno od glavnih organizatorica društvenoga života, spletkaricu i pokretača zbivanja u plemićkim krugovima. Spominje Zagorka i baruna Skerleca, mladoga plemića koji se trebao oženiti lijepom Nerom, njega je možda oblikovala po stvarnim osobama braći Petru i Nikoli Škrlec (*Szkerlec*), zatim u grupu mladih ljudi koji se zajedno s Nerom bore protiv praznovjerja uključuje Zagorka i lik mladog i boležljivog grofa Čikulinija iako je pravi grof Ivan Franjo Čikulini umro u postarijoj životnoj dobi kao posljednji od svojega roda još 1746. godine. Od sporednih likova javljaju se i grof Krsto Oršić, kao prijatelj i zaštitnik Nerine obitelji, zatim ban Franjo Nadasdy i grofica Suzana Drašković, čiju je stvarnu ljubavnu priču u svoj roman uklopila i Zagorka.

Imena nekih svojih zagrebačkih vještica Zagorka je pronašla u zapisnicima sa suđenja stvarnim ženama optuženima krajem 17. i početkom 18. stoljeća za vještičarenje. Poznati je bio slučaj, o kojemu je pisao i Ivan Krstitelj Tkalčić, zagrebačke pekarice Barice Cindekoviće koja je bila osuđena da je vještica, ali kada je u sudskom postupku dokazano da ju je lažno optužio zagrebački odvjetnik Ladislav Szalle, Barica je bila oslobođena optužbi i puštena.⁵⁴⁷ Jednako tako i lik zagrebačkoga suca Petra Krajačića kojega je Zagorka opisala kao jednoga od pokretača progona vještica u Zagrebu, bio je stvarna osoba. Radio je kao sudac grada Zagreba sredinom 18. stoljeća isto kao i odvjetnik Ladislav Szalle te se njihova imena nalaze na mnogim tadašnjim parničnim spisima. Ovo su samo neke od stvarnih osoba koje je Zagorka koristila u oblikovanju svojih likova. Naravno, ona ih je u svojim djelima oblikovala i smještala onako kako su joj trebali za stvaranje radnje, a u skladu s time mijenjala je često i njihove osobine ili ih pak smještala u vrijeme kada one fizički u stvarnome životu više nisu postojale. Osim toga i radnja romana iz ciklusa Grička vještica, osobito prvih triju romana, odvijala se na stvarnim lokacijama od kule Kamenitih vrata te jezuitskog i kapucinskog samostana do plemićkih palača i kurija u Zagrebu i Hrvatskom zagorju.

⁵⁴⁷ Ivana Levstek, „Zagorka i povijesni izvori u Gričkoj vještici“ u *Neznana junakinja- nova čitanja Zagorke. Radovi sa znanstvenog skupa „ Marija Jurić Zagorka- život, djelo, nasljeđe“ održanog 30.11. i 1. 12. 2007. u Zagrebu u okviru Dana Marije Jurić Zagorke*. Zagreb: Centar za ženske studije, 2008. 119-120

Bez Sigismunda Vojkffya i njegovoga životnog puta, dovoljno intrigantnog da zainteresira jednu književnicu, ostali bismo bez jednog od omiljenih likova i bez jedne od najljepših ljubavnih priča hrvatske književne baštine. Tu činjenicu svakako možemo smatrati dijelom, ne materijalnoga, već duhovnoga nasljeđa grofovske obitelji Vojkffy.

6. ZAKLJUČAK

Početna teza ovoga rada bila je ukazati na značaj i utjecaj plemićke obitelji Vojković-Vojkffy u izgradnji njihovoga društvenog i kulturnog okružja te u oblikovanju prostora na kojem su živjeli kako u gradu Zagrebu tako i u njegovoj okolini. Kao osnovno sredstvo u istraživanju o tome kakav je sadržajno bio život trojice pripadnika spomenute obitelji u 18. stoljeću poslužila je njihova obiteljska ostavština u obliku arhivske dokumentarne građe, ali i ona koju su iza sebe ostavili u prostoru. Osim toga analizom dokumenata onih obitelji i njihovih pripadnika s kojima su Vojković-Vojkffyji dijelili svoju svakodnevicu, zatim analizom građe institucija lokalnih i državnih vlasti s kojima je obitelj Vojković-Vojkffy svakodnevno dolazila u doticaj i konačno analizom dosada objavljenih izvora i spoznaja o djelovanju spomenute obitelji i drugih njihovih suvremenika, definirali smo nekoliko osnovnih tema kroz koje smo prikazali kakav je bio odnosno mogao biti život mnogih pripadnika srednjega, ali i visokoga plemstva Banske Hrvatske u 18. stoljeću. S druge strane nastojali smo prikazati način na koji su, prvenstveno obitelj Vojković-Vojkffy, a moguće i ostale plemićke obitelji istoga društvenog položaja djelovale unutar političkih, gospodarskih, zakonski i običajnih odredbi svojega doba. Definirali smo i prikazali neke od tih običajnih i zakonskih okvira koji najviše do izražaja dolaze u prikupljenoj građi te koji su prema našem mišljenju najsnažnije bili prisutni u svakodnevnom životu plemstva. Na kraju pokušali smo definirati je li obitelj Vojković-Vojkffy, ali i ostali njihovi suvremenici izlazila iz zadanih okvira svojega svakodnevnoga okruženja te na koji način je to bilo vidljivo.

Želeći izbjeći mogućnost da se rad pretvori u biografski zapis o životima Nikole Vojkovića te Sigismunda i Kristofora Vojkffyja, rad smo podijelili u nekoliko većih cjelina unutar kojih su tematski obrađeni pojedini aspekti njihovoga djelovanja.

U uvodnome dijelu prikazali smo dosadašnje spoznaje i autore koji su se bavili obitelji Vojković-Vojkffy pri čemu smo upozorili da je postojeća literatura nevelika.

U drugoj cjelini rada temeljem podataka prikupljenih na osnovu dosadašnjih spoznaja o obitelji ukratko smo predstavili povijesni put i istaknuli nekoliko značajnijih predstavnika i grana obitelji Vojković-Vojkffy. Istaknuli smo ponajprije Ivana II. Vojkovića u čije je vrijeme obitelj dobila plemićku darovnicu i stekla brojne posjede u Banskoj Hrvatskoj zahvaljujući darovnici baruna Moscona. Osim Ivana II. istaknuli smo i značaj grofa Franje Vojkffyja koji je živio na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće a spomenuli smo i dvojicu drugih pripadnika iste obitelji u 19. stoljeću Sigismunda i Janka Vojkffyja. Ovim prikazom željeli smo ukratko

predstaviti kontinuitet obitelji i povijesni značaj nekih njezinih pripadnika od njezinih začetnika krajem srednjega vijeka do izumrća obitelji s posljednjim njezinim članovima u prvoj polovici 20. stoljeća. Učinili smo to kako bismo prikazali podrijetlo trojice izlučenih pripadnika obitelji i smjestili ih u obiteljski kontekst te prikazali na koji način su potomci Sigismunda Vojkffyja koristili ostavljenu im baštinu i na kojim su se poljima isticali. Prikazom povijesnoga hoda obitelji temeljem dosadašnjih spoznaja ukazali smo na pitanje različite interpretacije najranije obiteljske povijesti i uloga pojedinih njezinih pripadnika ili njihov izostanak iz rodoslovnih prikaza obitelji za razdoblje 15. i početkom 16. stoljeća.

U prilogu radu donijeli smo postojeću rodoslovnju tablu napravljenu prema obiteljskom stablu obitelji Vojković-Vojkffy, a ukazali smo i donijeli u prilogu faksimil još jednog prikaza obiteljskoga rodoslovnog stabla pronađenog u Zbirci rodolovlja Hrvatskog državnog arhiva.

Istraživanjem i analizom građe u obiteljskom fondu došli smo do nekih novih spoznaja vezanih uz podatke i odnose među članovima obitelji Vojković-Vojkffy u 18. stoljeću. Temeljem tih saznanja na dijelu obiteljske table koju smo izdvojili iz prikaza rodoslovlja kako ga je interpretirao Laszowski, unijeli smo nove podatke za neke članove obitelji. Unijeli smo godinu smrti Nikole Vojkovića (godina 1745.), unijeli smo godinu smrti Ignacija Vojkovića (1767.) i ispravili prezime njegove supruge, Ane Marije Depoczy. Unijeli smo ime prve supruge Sigismunda Vojkffyja te nadopisali jednog novog člana obitelji. Bila je to Apolonija Malatinszky koja je poslije smrti Ane Marije Rauch postala druga supruga Kristofora Vojkffyja. Naime do tada se smatralo da su Apolonija Malatinsky i Elizabeta Malatinsky treća supruga Sigismunda Vojkffyja jedna te ista osoba. One su zapravo bile sestre udane za braću grofove Vojkffy. Kristoforu Vojkffyju ispravljena je i godina smrti. Većina autora koji ga spominju godinom njegove smrti smatrali su 1806. Kristofor je umro dvadeset godina ranije. Spomenimo još da smo analizom rodoslovnih tabli i tekstova o povijesti obitelji uvidjeli da se osobna imena muških članova obitelji Ivan i Nikola najčešće javljaju u ranijim razdobljima obiteljske povijesti i protežu se gotovo kroz čitavo obiteljsko stablo, dok se imena Franjo, Kristofor i Sigismund javljaju u 18. stoljeću i postaju obiteljska nasljedna osobna imena do kraja 19. stoljeća.

U istoj cjelini bavili smo se pitanjem obiteljskoga prezimena koje su tijekom različitih razdoblja različiti pripadnici obitelji pisali u dva različita oblika: Vojković i Vojkffy. Ukazali smo da se u prvoj polovici 17. stoljeća ogranak obitelji koji je dobio plemićku darovnicu od kralja na čelu s Ivanom II. po tom službenom dokumentu nazivao Vojkffy od Vojkovića i Klokoča iako taj oblik prezimena čini se sam Ivan II. nije koristio. U službenim dokumentima ili osobnoj komunikaciji uvijek se potpisivao samo sa Vojković, a tako su ga oslovljavali i

drugi. Nećak Ivana II. na kojega se također odnosila plemićka darovnica kralja Leopolda I. u istome je dokumentu nazvan samo Vojković od Vojkovića i Klokoča, a tako su se nazivali i njegovi potomci, odnosno, sinovi na čelu s Nikolom i Franjom Vojkovićem u prvoj polovici 18. stoljeća. Grana obitelji Vojković-Vojkffy je izumrla, a obiteljsku lozu nastavili spomenuti Nikola i Franjo Vojković. Sinovi Franje Vojkovića, Sigismund i Kristofor, sredinom 18. stoljeća kraljevskom darovnicom dobili su titule grofova te se od tada taj ogranak obitelji ponovno naziva prezimenom Vojkffy (ovaj put bez oblika Vojković) od Klokoča i Vojkovića. Zanimljivo je da su se spomenuti članovi obitelji i prije nego su kraljevskom darovnicom s novom titulom dobili i novo prezime, koristili i potpisivali oblikom Vojkffy u svojoj korespondenciji. Ova magnatska grana nastavila je obiteljsku lozu sve do početka 20. stoljeća, dok je plemićka grana obitelji kojoj se na čelu nalazio Nikola Vojković izumrla krajem 18. stoljeća.

Osim obiteljskoga prezimena ukratko smo interpretirali i obiteljski grb Vojkovića-Vojkffyja te prikazali njegov izgled i razvitak u tri peroda povijesti obitelji, a slikovni prikaz grba kakvoga su posjedovali grofovi Vojkffy u drugoj polovici 18. stoljeća donijeli smo u prilogu ovoga rada.

Trećom cjelinom započinje središnji dio rada. U ovoj cjelini donijeli smo viđenje načina života hrvatskoga srednjega plemstva kroz djelovanje vlastelina i podžupana Zagrebačke županije Nikole Vojkovića u prvoj polovici 18. stoljeća.

Nakon kratkog uvoda o općim prilikama u Banskoj Hrvatskoj i u gradu Zagrebu tijekom prve polovice 18. donijeli smo biografske podatke o Vojkoviću i njegovoj obitelji te pratili njegov uspon u političkome i društvenom životu Zagrebačke županije. Nikolu Vojkovića ne spominje niti jedan do sada objavljeni pregled povijesti obitelji Vojković-Vojkffy, a u nekoliko je publikacija djelomice vezanih uz obitelj spomenut tek imenom. Biografski podaci te javno djelovanje Nikole Vojkovića prvi puta su usustavljeni i prezentirani u ovome radu.

Kao plemić Vojković je sudjelovao u radu Hrvatskoga sabora i na sjednicama Zagrebačke županije. Iako je kratko vrijeme obavljao službu vojvode utvrde Kamensko u Karlovačkoj vojnoj krajini, najznačajnija njegova javna dužnost bila je ona podžupana Zagrebačke županije. Osim objavljenih izvora kao što su već spomenuti zapisnici sa zasjedanja Hrvatskoga sabora ili Kraljevske konferencije u kojima možemo pratiti javno djelovanje ovoga plemića, mnogo različitih dokumenata iz njegovoga vremena ostalo je sačuvano i u obiteljskome arhivu. Međutim sačuvana građa je specifična jer u njoj pretežu pisma. Kao podžupan Zagrebačke županije, vlastelin i plemić Nikola Vojković sačuvao je veliku količinu vlastite korespondencije s mnogim osobama različitih staleža i funkcija, ali i nacрте nekih

pisama koje je i sam slao. Dopisivao se s plemićima i plemkinjama, pripadnicima visokog društvenog staleža te čitavim nizom državnih i vojnih dužnosnika posebice u periodu dok je obavljao službu podžupana. Nakon toga slijedi prijepiska sa podložnicima kao što su upravitelji imanja, plemići jednoselci, ali i građani i slobodnjaci. Dopisivao se sa župnicima u crkvama svojim posjedima ili u obližnjim mjestima, a osobito je zanimljiva i njegova prepiska s upraviteljicama samostana sv. Klare Zagrebu te opatima muških samostana u Zagrebu i Samoboru. U nešto manjoj mjeri ostala su sačuvana privatna pisma članova obitelji i prijatelja. Pri analizi ove građe koja broji više od 500-tinjak pisama osobita pozornost bila je posvećena izgledu pisama te njihovome sadržaju u smislu načina komunikacije. Iz bogate ostavštine Nikole Vojkovića pred istraživačem se otvorio jedan novi uvid u svijet plemstva prve polovice 18. stoljeća. Ova korespondencija ne donosi samo osobne podatke o onima koji pišu i kojima je namijenjena već donosi i niz situacija u mikropovijesti Zagreba i njegove okolice. Mjesta iz kojih stižu pisma i u koja odlaze te sadržaj tih pisama direktno su vezani uz svakodnevicu Zagreba, Rakitja, Samobora, Jastrebarskog, Karlovca, Varaždina, Stubice, Oroslavja, Krapine, Susedgrada, Stražimana kod Požege. Donose dijelove povijesti tih mjesta i načina na koji se u njima odvijao svakodnevni život njihovih stanovnika. Pisma također svjedoče o glavnim preokupacijama svojih autora, ali i osoba kojima su bila upućena, donose probleme i pitanja koja su za njih bila od egzistencijalne važnosti i napokon otkrivaju kojim su se vrijednostima te osobe vodile u svojem životu i što su određivali kao prioritete.

Osobito se ističe da je gotovo većina sačuvanih pisama, ali i veliki dio ostale građe, zadužnice i priznanice ili osobne zabilješke, bio pisan na hrvatskome jeziku. Zaključili smo da je hrvatski jezik bio uobičajeni jezik svakodnevne komunikacije pa čak i među pripadnicima najviših plemićkih krugova.

Iz korespondencije, ali i ostale sačuvane građe prvenstveno sudskih spisa i građe vezane uz novčane transakcije, izlučili smo nekoliko apsekata života ovoga hrvatskog plemića s osobitim osvrtom na njegovo ponašanje u ulozi „zemaljskoga gospodara“. Pratili smo značenje sudova i sudskih postupaka u plemićkoj svakodnevici zatim način života plemstva u trajnoj potrazi za novčanim sredstvima te obiteljski život.

Zemljišni posjed bio je osnova plemićkoga statusa te glavni izvor prihoda i egzistencije. Stoga je stalna dužnost i osnovna briga i zadaća svakog zemaljskoga gospodara bila zaštita posjeda i briga za podložnike na njima, zatim očuvanje i prosperitet tih dobara te stjecanje novih. Ostavština Nikole Vojkovića kao i obiteljski arhivi drugih plemićkih obitelji korišteni u ovome radu, te sudski spisi i županijskih zapisnici puni su dokumentacije kojim se dokazivalo

pravo na posjedovanje određenih dobara ili pak sudskih spisa iz brojnih zemljišnih parnica koje su bile vođene upravo sa svrhom pribavljanja i nasljeđivanja novih posjeda i dobara.

Kao zemaljski gospodar Nikola Vojković sastavljao je kupoprodajne ugovore u ime svojih kmetova i podložnika. Imao je i sudbeno pravo, odnosno pravo posredovanja u sporovima među svojim kmetovima. Kao zemljoposjedniku dužnost mu je bila da se brine o svim poslovima na svojim imanjima koji su bili vezani uz obradu zemlje i dobivanje uroda. U ostavštini Nikole Vojkovića brojna pisma upravitelja njegovih posjeda svjedoče da se osobno brinuo o svim poljoprivrednim i ostalim gospodarskim radovima na svojim posjedima. O zemlji i njenim plodovima, osobito dobrome urodu žita ovisilo je njegovo bogatstvo. Jednako važni bili su i podložnici koji su bili nerazdvojni dio posjeda svakog zemaljskog gospodara. Plemić se prema svojim kmetovima odnosio pokroviteljski i zaštitnički u odnosu na druge susjedne zemaljske gospodare i njihove podložnike. To ga međutim nije sprječavalo da svojega podložnika maksimalno iskoristi u korist svojih alodija ili drugih nameta te kazni svaki oblik njemu neprihvatljivoga ponašanja. U radu smo istaknuli običaj da se kmetove, u nedostatku gotovoga novca često zalagalo drugim zemljoposjednicima kako bi odradili dugove svojih zemaljskih gospodara ili kako bi poslužili kao zalog vraćanja duga.

Iako je plemstvo uglavnom obilovalo materijalnim dobrima bili su nerijetko deficitarni u novčanim sredstvima. Naime u nedostatku novčanih sredstava plemići su se često zaduživali bilo kod drugih plemića ili kod crkvenih institucija kakve su primjerice bile samostani ili kaptoli. Pozajmljeni novac vraćao se uz kamatu, a temeljem analiza brojnih zadužnica ili priznanica za uplaćenu kamatu iz ostavštine Nikole Vojkovića uobičajena kamata na pozajmicu iznosila je u prvoj polovici 18. stoljeća 6 posto. Takav način namicanja novčanih sredstava često je dovodio do velike zaduženosti pa je nerijetko bio slučaj da se dužniku umjesto povratka duga pravnim putem rekvirira ili oduzme dio njegovoga posjeda sve dok se prihodima i iskorištavanjem toga posjeda ne podmiri dug. Dugovi su se često nasljeđivali generacijama, a bile su nerijetke i sudske parnice kojima se nastojalo utjerati podmirenje novčanih sredstava.

Jedan od osnovnih načina namicanja novčanih sredstava bila je trgovina viškovima proizvoda sa plemićkih alodija kojom se plemstvo čini se nije skanjivalo baviti. O tome svjedoče brojna pisma sačuvana u među Vojkovićevom korespondencijom, a koja su mu često stizala kako od njegovih podložnika tako i od drugih plemića te njegove supruge. U tim dokumentima vidljivo je da se Vojković osobito bavio prodajom žita.

Iz ostavštine Nikole Vojkovića ponešto možemo saznati i o obiteljskome životu hrvatskoga plemstva Zagrebačke županije. Do sredine 18. stoljeća plemstvo uglavnom nije boravilo i

trajno se nastanjivalo u gradu Zagrebu. U grad se, kao sjedište županijskih i crkvenih institucija išlo obavljati poslove. Iako su neki od njih posjedovali kuće u gradu, život plemstva ako društveni tako i obiteljski odvijao se u njihovim kurijama i dvorcima na posjedima izvan grada.

Među retcima izdašne Vojkovićeve ostavštine moguće je rekonstruirati i neke trenutke iz njegovoga svakodnevnog i obiteljskoga života. Čini se da je bio privržen bratu Franji Vojkoviću, sinu Ignaciju te bližim rođacima. Čini se da je bio ugledan član svoje zajednice i cijenjen u plemićkim krugovima. U mladosti i sam je često bio u novčanim neprilikama, ali mu se situacija znatno popravila u poznijoj dobi kada su mu se mnogi obraćali za novčanu pomoć i pokroviteljstvo. Jednako kao i ostali članovi njegovoga društvenog kruga bio je pokrovitelj crkava i samostana, a osobito je bio povezan privatno i poslovno sa samostanom Svete Klare na zagrebačkom Griču.

Među njegovom ostavštinom ističe se nekoliko sačuvanih pisama Elizabete Barbare Gereczy, druge Vojkovićeve supruge iz kojih, kao i iz druge sačuvane građe te dokumenata pisanih ženskom rukom, saznajemo ponešto o tome kakav su život vodile plemkinje u prvoj polovici 18. stoljeća. Život se na imanjima odvijao u krugu obitelji koje su često pogađale smrti djece. Zbog velike stope smrtnosti i odraslih, udovice i udovci nisu bili rijetkost, a gotovo u pravilu svaka je osoba imala barem jedan brak iza sebe. Većina plemkinja je jednako kao i muškarci njihovoga doba bila pismena. Iako je većina njih vjerojatno poduku primala kod kuće, ne smijemo zanemariti činjenicu da je veliku ulogu u opismenjavanju plemićkih djevojaka odigrao i samostan opatica svete Klare u Zagrebu. Nadalje iz pisama je vidljivo da su se plemkinje (srednje plemstvo) uglavnom služile hrvatskim jezikom pri čemu ne isključujemo mogućnost da su neke od njih poznavale i druge jezike. Iako nisu mogle sudjelovati u javnim poslovima bile su vrlo zainteresirane i angažirane u skrbi za vlastite i obiteljske posjede i dobra. Osobito se to očitovalo u ravanju gospodarskim poslovima na imanjima o čemu svjedoče ponajprije spomenuta pisma Elizabete Barbare, ali i druga sačuvana pisma u Vojkovićevoj ostavštini. Jednako tako u skrbi za dobrobit obitelji često su se samostalno zaduživale ili pak posuđivale novac, a kao udovice samostalno su nastupale i u pravnim pitanjima kao skrbnice svoje djece. Položaj žena i plemkinja te njihov utjecaj u razdoblju novovjekovne povijesti tema je koja do sada nije pobudila veći znanstveni interes, a za čije daljnje istraživanje, obiteljski arhivi plemićkih obitelji pružaju izdašan izvor građe.

U četvrtoj cjelini rada pozornost je bila usmjerena na život i djelovanje Sigismunda i Kristofora Vojkovića, dvojice nećaka Nikole Vojkovića koji su jednu granu obitelj Vojković-

Vojkffy u drugoj polovici 18. stoljeća uzdigli među najutjecajnije magnatske obitelji Banske Hrvatske.

Za razliku od ostavštine Nikole Vojkovića, u obiteljskome arhivu postoji znatno manje građe iz vremena braće Vojkffy i ona je znatno drugačije vrste, odnosno većim se dijelom sastoji od dokumenata pravne i novčane prirode. Budući da je Nikolu Vojkovića naslijedio njegov sin Ignacije preko čije je unuke građa Vojković-Vojkffy dospjela u ruke obitelji Josipović i kasnije bila darovana Hrvatskome državom arhivu, moguće da dio obiteljske ostavštine koja se odnosi na začetnike grofovске grane Vojkffy nije nikada dospio u ovaj arhiv te je ostao u rukama njihovih nasljednika trajano izuzet iz postojećeg obiteljskog arhiva. Vojkffyji su međutim bili vrlo aktivni u javnim službama pa se njihovo djelovanje može pratiti u zapisnicima sa sjednica Zagrebačke i Varaždinske županije te u zapisnicima Poglavarstva grada Zagreba. Osim toga obojica braće cijeli su život gradili vojnu karijeru u Banskoj vojnoj krajini, a u ovom okviru osobito su značajni banski spisi, odnosno građa iz fonda Ban Hrvatske, Slavonije i Dalmacije u Hrvatskom državnom arhivu. Zbog snažnih obiteljskih veza s grofovskom obitelji Sermage u fondu te obitelji sačuvan je znatan broj dokumenata koji se odnose na Sigismunda i Kristofora Vojkffyja. Osobito su aktivni Vojkffyji bili u sudskim parnicama pa je u sudskim spisima sudbenog stola Zagrebačke županije te Banskoga stola Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije sačuvano mnogo građe vezano uz njihovu djelatnost. Osim toga Vojkffyji su pljenili pozornost i svojih suvremenika osobito sveprisutnoga kroničara Baltazara Adama Krčelića koji donosi obilje podataka upravo o toj obitelji.

U drugoj polovici 18. stoljeća dogodile su se korjenite promjene u načinu života u Hrvatskoj Kraljevini potaknute upravnim i gospodarskim reformama Marije Terezije, a te promjene utjecale su i na svekoliki život plemstva. Osim toga došlo je i do značajnijih društvenih promjena osobito u odnosu na grad Zagreb u kojega sve više od sredine 18. stoljeća pristižu i naseljavaju plemićke obitelji, a i sam grad nakon 1776. godine postaje i glavni grad Hrvatske te stjecište mnogih institucija i stjecište rastućeg broja činovničkoga plemstva, ali i ljudi drugih zanimanja. Pristiglo plemstvo u Zagrebu je počelo podizati svoje gradske palače koje su sve više istiskivale male purgerske kuće, a i zagrebačko podgrađe naglo se počelo širiti i izgrađivati. Sa sobom je plemstvo donijelo i neke nove običaje i način života prvenstveno što se tiče zabave i društvenoga života pa su plemićke palače i saloni postali stjecište zabave, plesa i krajem stoljeća osobito popularnih kazališnih predstava. Rastući sloj građanstva prihvatio je ovu vrstu zabave pa je tako Zagreb od uspavanoga trgovačkog i obrtničkog

gradića u drugoj polovici 18. Stoljeća postao središte kulturnoga i društvenoga života Sjeverozapadne Hrvatske.

Međutim, posjedi izvan grada još uvijek su bili sjedišta i središta obiteljskoga života osobito magnatskih obitelji. Iako je velika većina pripadnika plemićkih i velikaških obitelji sudjelovala u radu državnoga aparata i lokalnih vlasti ili su zauzimali vojne službe u Banskoj krajini, prihodi s posjeda još uvijek su bili temelj njihove ekonomske sigurnosti, a veličina posjeda i broj imanja pokazatelj obiteljske moći.

Sigismund i Kristofor Vojkffy kao siromašni plemići na društvenoj ljestvici uzdignuli su se prvenstveno zahvaljujući obiteljskim vezama odnosno ženidbama bogatim nevjestama iz društveno utjecajnih obitelji. Novac i obiteljske veze prvenstveno s obiteljima Sermage, Rauch i Drašković bile su osnovno sredstvo njihovoga napredovanja i u vojnoj službi. Služili su kao časnici u Banskoj vojnoj krajini gdje su se zahvaljujući vlastitoj snalažljivosti, ali i gore spomenutim utjecajima uspele službe nižih časnika do položaja generala. Sigismund je u vrijeme dobivanja grofovske titule bio na mjestu pukovnika Petrinjske pukovnije, a Kristofor Vojkffy na mjestu potpukovnika Glinske pukovnije. U tom svojem napredovanju i načinu stjecanja vojnih službi nisu se razlikovali od svojih suvremenika. Zahvaljujući snalažljivosti i novčanim sredstvima koje je posudio kraljevskoj blagajni u vrijeme ratnih sukoba u Sedmogodišnjem ratu, po završetku rata kraljica je braći Vojkffy i njihovim potomcima podijelila grofovski naslov.

S novim društvenim statusom braća Vojkffy posvetila su se i novome načinu života. Sigismund Vojkffy izgradio je palaču na zagrebačkom Gradecu i od kraja 60- tih sve do početka 80- tih godina 18. stoljeća aktivno je kao predstavnik magnata djelovao u radu Gradskega vijeća Poglavarstva grada Zagreba, ali i radu Zagrebačke županije gdje je najprije postao prisjednik Sudbenog stola, a u poznim godinama postao je prisjednik i Banskoga stola. Za razliku od starijega brata Kristofor se povukao na obiteljski posjed Oroslavje i upravljajući tim, ali i drugim svojim posjedima povremeno sudjelovao u radu Zagrebačke i Varaždinske županije.

Djelovanje braće Vojkffy u radu smo sagledali u nekoliko tematskih poglavlja. U prvome poglavlju donijeli smo biografske podatke te podatke iz njihovoga obiteljskoga života. U drugome poglavlju bavili smo se njihovim usponom u vojnim službama i činovima. Analizirali smo građu koja je donijela podatke o njihovom sudjelovanju najprije u Austrijskom nasljednom, a potom i u Sedmogodišnjem ratu. Iz ovoga razdoblja osobito su zanimljiva bila pisma grofa Sermagea koji se borio zajedno sa Sigismundom Vojkffyem, a

koji osim nastojanja iskorištavanja ratnih zbivanja za vlastiti probitak i napredovanje, prikazuje i način života časnika tijekom ratnih sukoba.

U ovome ulomku istaknuli smo također neke trenutke iz života braće Vojkffy kao časnika i vojnih zapovjednika u smislu dužnosti koje su kao časnici i vojni zapovjednici obavljali odnosno dužnosti koje je njihov posao nosio sa sobom.

U sljedećem poglavlju kroz djelovanje braće Vojkffy nastojali smo izlučiti neke segmente života visokoga plemstva u smislu državnih i javnih službi. Prikazali smo u kojim su sve državnim i javnim službama djelovali Sigismund i Kristofor Vojkffy, te kako je zapravo izgledalo njihovo sudjelovanje u radu tih službi; čime su se bavili, na koje su dužnosti bili birani i što je sve bilo u sastavni dio njihove službe.

Slijedili su trend stanovanja u Zagrebu i gradnje zagrebačkih palača. Sigismund Vojkffy je kao predstavnik magnata bio izabran u vijeće zagrebačkoga gradskog poglavarstva i sudjelovao na sjednicama gradskoga magistrata. Također je kao posjednik dobara u Zagrebačkoj županiji sudjelovao na sjednicama županijskih skupština, a povremeno je bio pozivan i na sjednice hrvatskoga sabora. Osamdesetih godina 18. stoljeća Sigismund je postao sudski prisjednik Sudbenog stola Zagrebačke županije, a početkom 90-tih godina i prisjednik Banskoga stola. Kristofor nije sudjelovao u radu javnih službi iako se nekoliko puta natjecao za njih. Međutim je u radu županijskih skupština bio vrlo angažiran osobito kao član različiti odbora ili poslanstava.

Kad su kupili nekretnine u gradu Zagrebu postali su i njegovim građanima kako prema gradskome statutu ne bi morali plaćati naknadu. U tom smislu osobito je zanimljiva građa – Knjiga izjavnica odnosno fasija gdje možemo pratiti kako su se razvijali imovinski odnosi u Zagrebu i okolici. U toj knjizi bili su bilježeni ugovori o kupoprodaji ili zamjeni posjeda i nekretnina.

U četvrtom poglavlju cjeline pod nazivom „Contra et adversus“ po uzoru na na pojam koji se nalazio u pravnim i parničnim dokumentima a označavao je osobu ili stranku protiv koje se podizao sudbeni proces, analizirali smo veliku količinu pravosudne građe nastale djelovanjem braće Vojkffy u brojnim sudskim parnicama i procesima. Većina parnica vodila se radi zemljišnih odnosa i posjedovnih prava, međutim, bilo je i onih koje su se vodile kao krivične parnice. Utvrđeno je da je više ovakvih dokumenata nastalo djelovanjem Kristofora Vojkffyja i to vezano uz njegove zemljišne posjede ponajviše Oroslavje i Konjšćinu. Dok je Sigismund boravio u Zagrebu, Kristoforov život bio je vezan uz njegove posjede gdje je osobito vodio parnice protiv susjedne obiteji Sermage s čijim je posjedima graničio u Oroslavju te radi posjeda Konjšćine kojega je na kraju je izgubio od strane kraljevskoga fiska.

Utvrđili smo da se odnos prema vrijednosti zemljišnoga posjeda nije promijenio u odnosu na život i razdoblje Nikole Vojkovića. Osobito je to bilo vidljivo u velikoj parnici koju zbog prava na posjed dijela imanja Brezovice protiv grofova Drašković i njegovih podložnika godinama vodio Sigisund Vojkffy. Iz pravnih dokumenata braće Vojkffy vidljivo je da i oni poput Nikole Vojkovića, a osobito Kristofor, nastupa i kao zemaljski gospodar u parnicama gdje zastupa prava svojih podložnika, također ga se u nekim parnicama spominje, odnosno njegove se podložnike definira upravo prema pripadnosti Vojkffyjevim posjedima. Osim toga otkriva nam da se u svrhu boljšega iskorištavanja svojih dobara niti Kristofor Vojkffy iako je bio grof nije skanjiao sudjelovati u trgovini dobrima i plodovima sa svojih posjeda. Nije se trgovinom bavio kao zanimanjem, ali je trgovina svakako bila jedan do načina stjecanja novaca i materijalne dobiti u koju je kao vlastelin osobno bio u ključen.

Pravni spisi progovaraju i o osobnim i susjedskim odnosima između pripadnika plemićkih obitelji. Temeljem znatne količine građe sačuvane u obliku potvrda, priznanica ili zadužnica vezanih uz novčane transakcije, uvrđili smo da iako su Sigismund i Kristofor Vojkffy bili pripadnici visokoga plemstva pitanje gotovoga novca odnosno njegov nedostatak također je kao i u prvoj polovici stoljeća bilo vrlo aktualno pa su se i grofovi Vojkffy baš poput svojega strica zaduživali za manje ili veće novčane iznose i zatim godinama uplaćivali kamate. Zanimljivo je da se za razliku od prve polovice 18. stoljeća kamatna stopa smanjila za jedan posto i u drugoj polovici 18. stoljeća novac se, ukoliko se radilo o manjim poszajmicama pozajmljivao pod kamatanom stopom od 5 posto.

Značajno je bilo i da se na županijskim sjednicama proglašavalo i javno objavljivalo potvrde koje bi bile dane stranama koje su međusobno posudile ili pozajmile novac. Ovakvi proglasi bili su bilježeni u zapisnicima županijskih skupština i davani su u slučaju da su svote koje su pozajmljivane bile većih iznosa i brojale se u tisućama rajnskih forinti.

Parnice su se vodile na županijskim sudovima koji su za plemstvo bili sudovi prve instance. U slučaju nepovoljnoga ishoda plemić se mogao žaliti na instancu drugoga stupa koja je bila Banski stol. Banski stol je revidirao parnicu i dosnosio vlastitu presudu, ili pak određivao pokretanje novoga postupka. Na temelju analizirane građe i parničkih spisa u radu smo donijeli i kratak pregled načina rada županijskoga suda i Banskoga stola odnosno prikazali kako je izgledalo pokretanje parnice ili priziva na jednoj od tih sudskih instanci.

Kako bismo dočarali zapravo svijet grofa Kristofora Vojkffyja i njegov način života u kojemu je gotovo svake godine sudjelovao u nekoj vrsti sudskoga postupka u privitku smo donijeli nekoliko stranica popisa sudskih parnica braće Vojkffy koje su bile podignute na Zagrebačkoj županiji, a ostale su zabilježene u popisu (elenhima) parničkih postupaka.

Budući da je među sačuvanom pravnom dokumentacijom i spisima bilo mnogo dokumenata koji se odnosio na žene, odnosno, plemkinje, bilo da su pozajmljivale ili posuđivale novac ili pak pokretale sudske procese ili same bile tužene, napravili smo malu digresiju i među pravnim temama osvrnuli smo se ukratko i na način na koji su imena i status tih žena bio zabilježen u takvim dokumentima. Plemkinje su se uvijek potpisivale u službenim dokumentima svojim djevojačkim prezimenima, ali se njihova pripadnost novoj obitelji kada je bila udana dokazivala tako da je uz njezino ime i djevojačko prezime stajao podatak o imenu i položaju ili pak zanimanju i službi njezinoga supruga. Ukoliko je bila neudana, uz njezino ime bilježilo se ime njezinoga oca ili majke, koji su joj bili zakoniti skrbnici sve do trenutka dok se nije udala i prešla u drugu obitelj kada joj je“ skrbnikom“ postajao suprug. Međutim isto smo tako temeljem već ranijih saznanja o ulozi žene osobito u gospodarskim sferama života stekli dojam kako su žene u velikoj mjeri bile samostalne. Od samostalnog nastupanja na sudovima preko novčanih transakcija i vođenja poslova na svojim imanjima.

U petoj cjelini rada posvetili smo pozornost kulturnom i društvenom utjecaju te nasljeđu koje je nastalo djelovanjem Nikole Vojkovića te grofova Sigismunda i Kristofora Vojkffyja, odnosno njihovom doprinosu hrvatskoj baroknoj baštini. Tu smo sabrali osnovne ostatke materijalne i nematerijalne baštine koje su su Vojković i Vojkffyji ostavili iza sebe. Ponajprije je utjecaj Nikole Vojkovića bio vidljiv po njegovom pokroviteljstvu i vezama s redovničkim zajednicama. Bio je usko vezan uz samostan klarisa u Zagrebu ne samo kao osoba koja je klarise opskrbljivala živežnim namirnicama nego i kao osoba od povjerenja kojoj su se obraćale razne nadstojnice tijekom godina. Jednako tako bio je Vojković vezan uz red franjevacu osobio samostan i crkvu franjevacu u Samoboru kojima je darivao određene novčane iznose. U skladu s općim trendom svojega doba svojim je novčanim prinosom sudjelovao dogradnji i moderniziranju crkve Marije Snježne u Belcu gdje je dao podići oltar svete Barbare. Uz ovu je sveticu čini se bio osobito vezan budući da je bio i član bratovštine svete Barbare u Brdovcu.

Braća Vojkffy pak svaki su na svoj način ostavili traga u prostoru gdje su djelovali. Sigismund Vojkffy podigao je jednu od najljepših baroknih palača zagrebačkoga Gornjega grada Palaču Vojkffy danas smještenu u Matoševoj ulici, koja mu je tijekom 70-tih i 80-tih godina služila kao gradsko prebivalište. Njegova palača postala poprište društvenoga i prvenstveno zabavnoga života Zagreba iako sam grof i njegova obitelj nisu osobno bili zaslužni za društvena događanja u palači. Čini se da je palača bila prikladna za organiziranje većih događanja kao što su bili balovi ili pak kazališne predstave zbog toga što je imala prostrane sobe i osobito prostranu dvoranu. No ovo nije bio jedini slučaj da je grof ustupao

svoju palaču u javne svrhe a u građi smo naveli da je bila iznajmljivana kako privatnim osobama tako i za potrebe vojske. Osim palače izgradio je Sigismund u Zaboku kao supokrovitelj crkvu Svete Jelene Križarice koja je i danas središnja gradska župna crkva. U crkvi čiju je gradnju započeo, ali nije doživio njezino dovršenje bio je i ukopan u obiteljskoj kripti u kojoj se i danas nalaze ukupani brojni članovi ove obitelji.

Kristofor Vokffy pak je također svojim graditeljskim pothvatima zadužio povijest Oroslavja gdje je na svojem posjedu izgradio dvorac u klasicističkom stilu koji tamo stoji i danas. Iako je poznato da su graditelji oroslavskoga dvorca bili iz obitelji Vokffy svim pregledanim radovima koji se tiču povijesti Oroslavja pa i povijesti njegovoga dvorca, ali i svim radovima koji se bave poviješću obitelji navodi se kako je graditelj dvorca Sigismund Vokffy. U radu smo pokazali kako je upravo na posjedu *Oroslavja Donjega* Sigismund Vokffy postao vlasnik tek oporukom nakon bratove smrti. Do toga trenutka njegovi posjedi nalazili su se u Zagrebu i neposrednoj zagrebačkoj okolini i podgrađu, a u Zagrebačkoj županiji posjedovao je polovicu nekadašnjega zabočkoga gospodarstva te nije imao mnogo veze sa Oroslavjem. Pravi vlasnik toga posjeda bio je njegov brat Kristofor koji je na tom mjestu živio i početkom 70-tih godina 18. stoljeća i tu je podigao i dvorac.

Nedaleko dvorca nalaze se i Stubičke toplice, koje su također bile u vlasništvu Kristofora Vokffyja. On ih je obnovio i osuvremenio pa u tako krajem 70-tih godina 18. stoljeća postale primjer kako ustanove toga tipa trebaju izgledati. O zdravstvenoj ulozi toplica i liječenju uz pomoć mineralnih voda vrlo živu sliku ostavio je u svojem djelu varaždinski liječnik Lalangue. Iz njegovoga djela saznajemo kako je ovaj oblik liječenja bio čini se popularan u 18. stoljeću jer u djelu opisuje i ostalih toplica koje su mahom se nalazile na posjedima lokalnih vlastelina, a navodi i imena njihovih vlasnika.

Poglavlje smo zaključili jedim nematerijalnim ostatkom baštine obitelji Vokffy. Odnosno spomenuli smo činjenicu kako je Sigismund Vokffy i njegov životopis poslužio kao inspiracija za formiranje glavnoga lika u romanu Marije Jurić Zagorke *Grička Vještica*. Naglasili smo i činjenicu kako je Zagorka i ostale likove ovoga romana temeljila na stvarnim osobama budući je za potrebe pisanja romana istraživala u državnome i privatnim arhivima. Tu se susrela s dokumentima u kojima je pronašla inspiraciju u stvarnim ljudima za svoje likove, a mnoge od njih, ne samo glavne nositelje radnje, temeljila je upravo na osobama s kojima su se u stvarnom životu i radu susretali i Nikola Vojković i braća Vokffy, poput gradskih sudaca, odvjetnika i pripadnika drugih plemićkih obitelji. U ovom ulomku se, osim osobe Sigismunda Vokffyja, nismo pobliže bavili definiranjem povijesnih osoba na temelju kojih je Zagorka osmislila likove svojih romana jer bi to iziskivalo opširniju i detaljniju

studiju. U okviru ovoga rada željeli smo samo upozoriti na ovu činjenicu i možda potaknuti na razmišljanje o životu, djelovanju i osobnosti stvarne osobe Sigisunda Vojkffyja u odnosu na izmišljeni lik u romanu.

Ono što je osobito zanimljivo jest da do zaključivanja ovoga rada nije pronađen niti jedan portret koji bi prikazivao Nikolu Vojkovića ili pak Kristofora i Sigismunda Vojkffyja tako da unatoč brojnoj građi i detaljno analiziranim njihovim životima i navikama, ne znamo kako su ti ljudi zaista izgledali. U muzejskom postavu grada Zagreba čuva se jedan portret osobe iz obitelji Vojković, a vjeruje se da prikazuje Ivana II. Vojkovića. U dvorcu Oroslavje nalaze se pak u središnjoj dvorani na freskama u dva medaljona slike muškarca i žene. Moguće je da su to bili originalni vlasnici dvorca i njegovi prvi stanovnici, Kristofor Vojkffy i njegova supruga Ana Marija Rauch ili možda čak Apolonija Malatinsky, koji su na freskama prikazani u vrijeme njegove gradnje, odnosno nastanka središnje dvorane. Ovu pretpostavku iznjeli su već neki autori koji su se bavili poviješću dvorca i obitelji, a možda će neka buduća istraživanja donijeti više pomaka i na ovome polju.

Željeli bismo istaknuti i činjenicu da je građa obiteljskih fondova hrvatskih plemićkih obitelji još uvelike neistražen izvor koji pruža obilje informacija i novih istraživačkih tema ne samo onima koji se bave poviješću određene plemićke obitelji ili mjesta u kojemu je ista djelovala već i istraživačima drugih područja, osobito onima koji se bave pravnim, ekonomskim, socijalnim, demografskim i drugim temama iz hrvatske prošlosti. Građa obiteljskih fondova može biti zanimljiva i s jezične strane u smislu da je velika količina građe u obiteljskim fondovima Josipović-Vojković te Čikulini-Sermage ostala sačuvana na hrvatskome jeziku kajkavskoga narječja.

Na kraju željeli bismo istaknuti nekoliko ključnih elemenata o životu plemićke obitelji Vojković-Vojkffy i o njihovome utjecaju na okružje u kojem su živjeli, odnosno, o njihovome načinu života u skladu s vremenom u kojemu su živjeli. Članovi obitelji Vojković-Vojkffy svojim su graditeljskom i mecenatskom djelatnošću svakako trajno obilježili dio hrvatske kasnobarokne kulturne baštine. Jednako tako djelujući na vojnom i političkom planu te u javnim službama ostavili su traga u društvenim zbivanjima prostora u kojemu su živjeli.

Analizirajući sveukupno njihovo djelovanje i način života razlučili smo i prepoznali određene običaje, pravila i društvene norme vremena u kojemu su živjeli: rad u javnim i vojnim službama, pozajmljivanje i posuđivanje novca, vječita briga za posjede i dobra, velika količina sudskih parnica, briga oko vođenja gospodarstva na svojim posjedima.

Hrvatski plemić i hrvatski velikaš 18. stoljeća živio je u pomalo robusnom i grubom okruženju u kojemu su se sa baršunom plemićkih odora i svilenim damskim haljinama često

miješao miris zemlje koju se nastojalo očuvati po svaku cijenu, a s njom i svoj status i povlastice. Takvo nastojanje podrazumijevalo je konstantnu brigu za prosperitet vlastitih posjeda, stalnu prisutnost u svim gospodarskim i upraviteljskim poslovima na tim posjedima, stalnu budnost u odnosu na rodbinu i susjede kako bi se na vrijeme reagiralo u sprječavanju povrede posjeda. U nebrojenim parničkim spisima i dokumentima oživljava plemićki svijet u konstantnoj prisutnosti na sudovima u traženju zadovoljštine ili nasljednih prava. Upravo sudski dokumenti i parnični spisi čuvaju izjave svjedoka ili pak upozorenja i sudske opomene za teške, ali i najbezazlenije povrede nečijega posjedovnoga prava te oslikavaju vrlo živi svijet u kojemu se kretao i kojega je poznavao hrvatski plemić druge polovice 18. stoljeća.

Život u statusu dužnika zbog nedostatnih novčanih sredstava, obilježavalo je pozajmljivanje novca, vraćanje kamata i otplaćivanje dugova. Takav način prakticirali su svi bez obzira je li se radilo o visokome plemstvu ili pak svećenstvu i plemićima jednoselcima. Admonicije i kvijetancije (priznanice i zadužnice) postale su jednako brojne i važne kao bilo koji službeni dokument. U nastojanju za pribavljanjem novčanih sredstava prihvatljiva je postala i trgovina proizvodima s vlastitih imanja. Živeći i družeći se uglavnom na svojim posjedima hrvatski plemići, čak i pripadnici višeg staleža, govorili su i dopisivali se na živoj hrvatskoj kajkavštini.

Pa ipak u toj nervoznoj borbi za očuvanjem imetka i povlastica te nimalo finim nastojanjima za pridobivanjem državnih službi i društvenoga položaja, djelovao je i duh i svijest vlastite važnosti i vrijednosti te pripadnosti srednjoeuropskome kulturnom okruženju. Okićeni grofovskim i barunskim titulama i kupljenim položajima, rijetko okruženi skupim stvarima u usporedbi s pripadnicima svojega staleža u drugim zemljama Monarhije hrvatski plemići gradili su crkve i zlatili oltare, oporučno ostavljali zaloge samostanima i crkvenim redovima. Gradili su palače i dvorce, a perivoje u njihovoj okolini uređivali u skladu s najnovijim hortikulturnim stilovima koji su stizali iz srednje Europe ili pak obnavljali stare obiteljske kurije u novome baroknom rokoko i kasnije klasicističkom stilu. Sudjelovali su u radu tijela javne uprave, raspravljali na županijskim sjednicama ili sastancima gradskoga magistrata. Živo su sudjelovali u organiziranju društvenoga života na svojim imanjima ili u plemićkim palačama u Zagrebu gdje su se u drugoj polovici 18. stoljeća sve više okupljali. Njihovi sinovi školovali su se u *Teresianumu* i stanovali u hrvatskome kolegiju u Beču.

Svakodnevicu plemićkoga svijeta činilo je i razračunavanje sa susjedima i rodbinom oko povrede nekih prava, milosrđe ili fizičko nasilje spram podložnika i kmetova ili pak pogranični krajiški svijet časnika Vojne krajine koji u blatu i trošnim kućama čeških ili njemačkih seljaka čekaju borbene okršaje u službi presvijetle vladarice.

7. PRILOZI

Prilog 1. Obiteljsko stablo obitelji Vojković-Vojkffy⁵⁴⁸

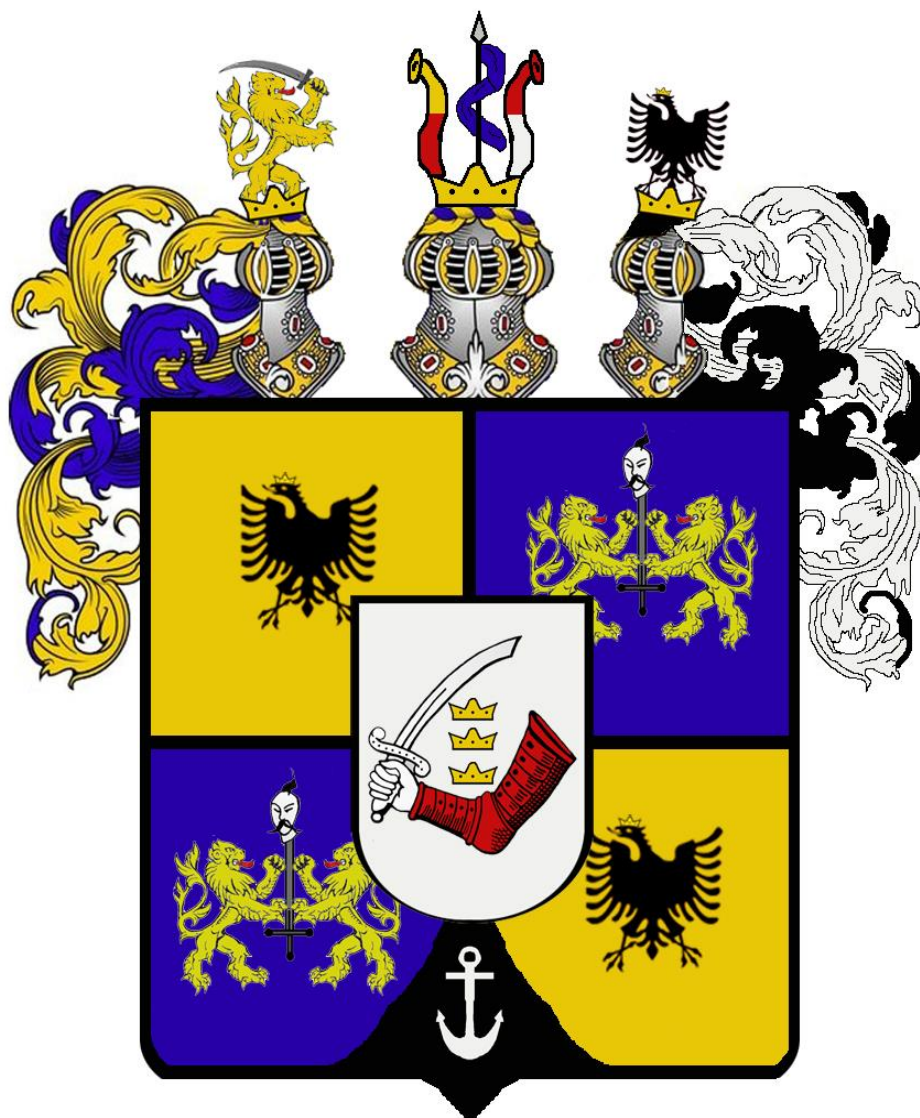
⁵⁴⁸ Podaci su preuzeti iz obiteljskoga stabla kojeg je objavio Ivan Ulčnik u sklopu članka „Iz povijesti obitelji Vojković-Vojkffy“, *Zagreb: mjesečnik Društva Zagrebčana*, 7-9 (1943.): 277-299.

A complex genealogical chart showing the lineage of the House of Habsburg, with names in circles connected by lines. The chart includes names like Charles V, Philip II, and various European monarchs. A small box at the bottom contains a note about the lineage of Charles V.

218

Prilog 3. Obiteljsko stablo obitelji Vojković-Vojkffy u kojemu su unesena neka nova saznanja o članovima obitelji u 18. stoljeću

Prilog 4. Grb obitelji Vojkffy od Klokoča i Vojkovića⁵⁵⁰

⁵⁵⁰ Za potrebe ovoga rada sliku grba ustupio je doc. dr. sc. Hrvoje Kekez na čemu mu najsrdačnije zahvaljujem.

Prilog 5. Pismo Sigismunda Vojkffyja ujaku Nikoli Vojkoviću iz godine 1743⁵⁵¹

30. I. 1743

Szlasen moja poniznu vnu Milosdu Dr
jnu stricu spornedam.

Ja ova presytnu postu Sakal iskam ad
jnu stricu formulare Divisionis
kajetu i pred menum bili rekli.
Jozseph stric, da tote kmete na pa
per poslaiviti, kterici menaj jnu
stricu dopali i onak da imenum
Comunicerati tote, kai ako napraviti
ieku, pregtim jnu stricu da micam
privikum dostlati dostoiain, i tulilai
akoci Jozseph stric stami na thron

⁵⁵¹ HDA, OJV, kut. 63, sign. 30. I. 1773. Pismo Sigismunda Vojkffyja stricu Nikoli Vojkoviću iz siječnja 1743. godine (netočna je signatura) vezano uz razdiobu imanja u Zaboku i pitanja podjele kmetova s imanja.

11
Primo dosli bimi drade bilq ar ako jostpon
stie i Inega. Sakali oudu, Sakidoru
Simu neunde vu Labokly a meonje
vinder vstaki dan mudu y interes
mi pces Isani raste, a jostpon stie
vu divain, tulikui dobare vu serpin
vstaki dan delati y lata proptin
Et Ina stie. Da ako stami nebi
mogli editi, dabi koncedimor k. n. n. n.
signatu informat^{fin} dabi y n. n. n.
vu Labog Inguu proptali dabi n. n. n.
nehoi kmeti odkalali kibimika
liho.

223

Prilog 6. Dvije priznanice o uplaćenju kamati na pozajmljenu svotu⁵⁵²

1720 die 27 Julij. Ja doli podpisana (HDA)
 svojim doprem u Hemaniki i Vroške pro
 Pomeri Egeri Elizabethke barbare
 Gereti namadni interes 200 na 100
 forinti od sume Capitala 200.
 interesa i danih iz uelini duvanosti
 za koji interes njega milosti miini
 haim datum Elizabethke barbare yelobu
 kati gozi HDA

elizabetha uukmerovich
 udova znika

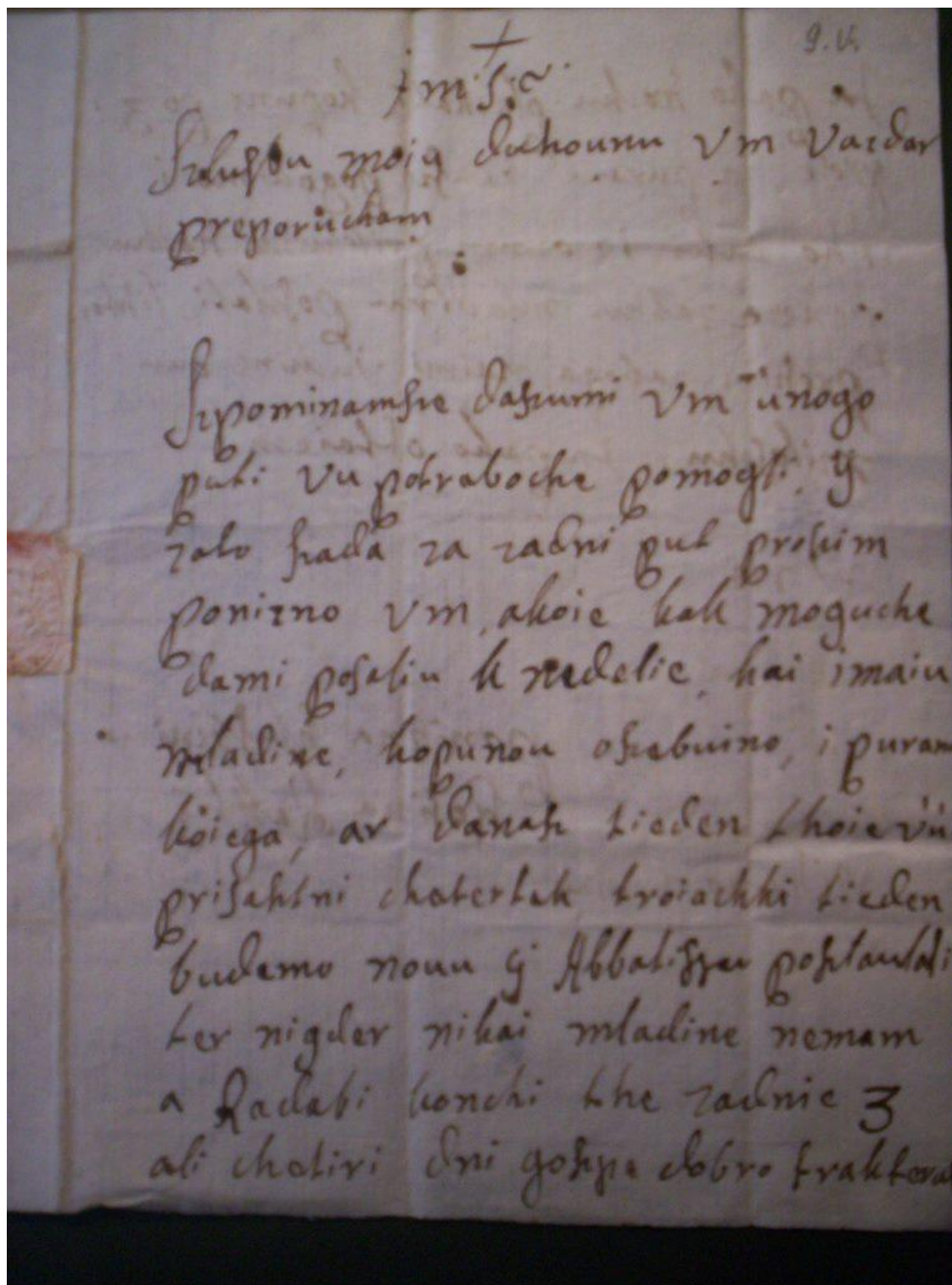
Quintana Vojković 1780

Spisani HDA, OJV, kut. 14, sign. 1720. Priznanica je dana Elizabeti Barbari Gereci od strane Elizabete Znika kao potvrda o uplaćenju kamati na svotu u iznosu od 200 forinti i HDA, OJV, kut. 64, sign. Vojković 1780. Priznanica nadstojnika pavlinskoga samostana u Remetama da je Kristofor Vojkffy za godinu 1779. i 1780. uplatio kamatu na pozajmljenu svotu u iznosu od 200 rajnskih forinti.

DRŽAVNI ARHIV
 U ZAGREBU

⁵⁵² HDA, OJV, kut. 14, sign. 1720. Priznanica je dana Elizabeti Barbari Gereci od strane Elizabete Znika kao potvrda o uplaćenju kamati na svotu u iznosu od 200 forinti i HDA, OJV, kut. 64, sign. Vojković 1780. Priznanica nadstojnika pavlinskoga samostana u Remetama da je Kristofor Vojkffy za godinu 1779. i 1780. uplatio kamatu na pozajmljenu svotu u iznosu od 200 rajnskih forinti.

Prilog 7. Pismo predstojnice zagrebačkog samostana Svete Klare, Rosine Ratkaj, Nikoli Vojkoviću⁵⁵³

9. V.

Ime S. V.

Isposu moja duhovnu u m. Vardar
preporučam

Isposinamste dajumi u m. u nogo
puti u u potroboche pomogti. y
zato hada za radni put poslim
ponizno u m. akoie kak moguche
dami posetu u nedelje, hai imain
mladine, kopunou oshabino, i puram
koiega, ar danak tieden i hoie u u
prihvatni chaterek troiacki tieden
budemo nouu y Abbat. su postavljeni
ter nigder nihai mladine nemam
a kadabi konchi tke radnie 3
ali chatiri dni gotye dobro frakteru

⁵⁵³ HDA, OJV, kut. 30, sign. 9. V. Pismo abatise Rosine Ratkaj iz zagrebačkog samostana svete Klare Nikoli Vojkoviću s molbom da ih opskrbi mesom peradi koju bi pripremile prilikom postavljanja nove nadstojnice.

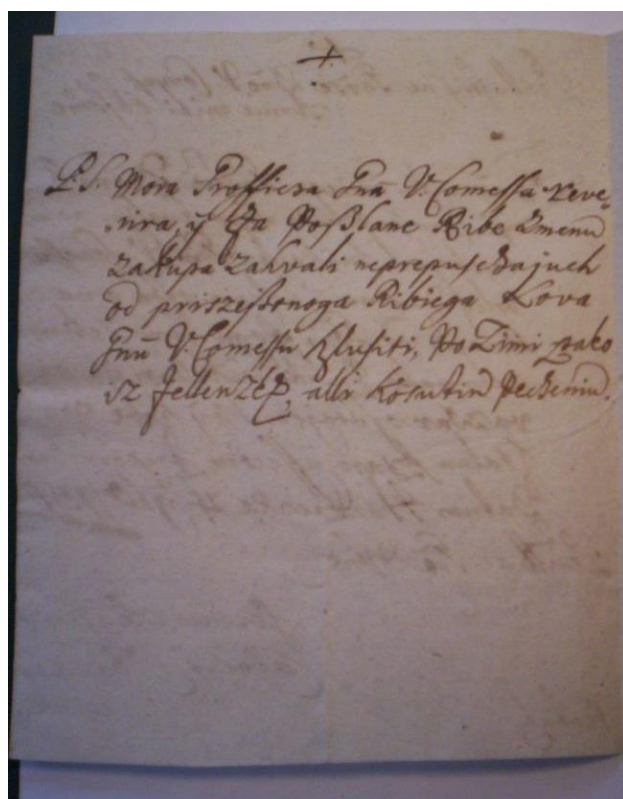
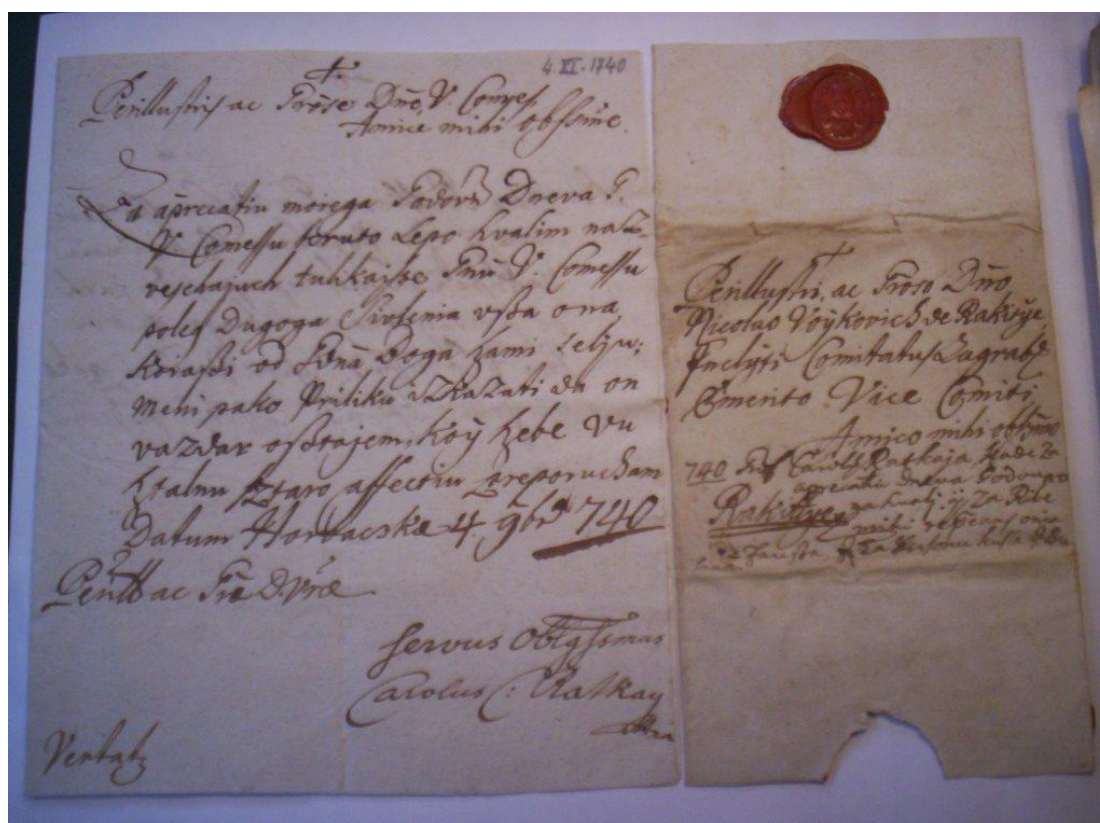
Ja pako hochu plachati: kopune po 3
groše, a purane kachice pogodimo i
tako zahi iz onum prilichum hochu
penere zalku mladim poslati, listov
prohim zaboga naimi vuchine onu
miloschn. Ja pako ostaiem

V m

panizna klasbenina
P. Kotina Lattaj

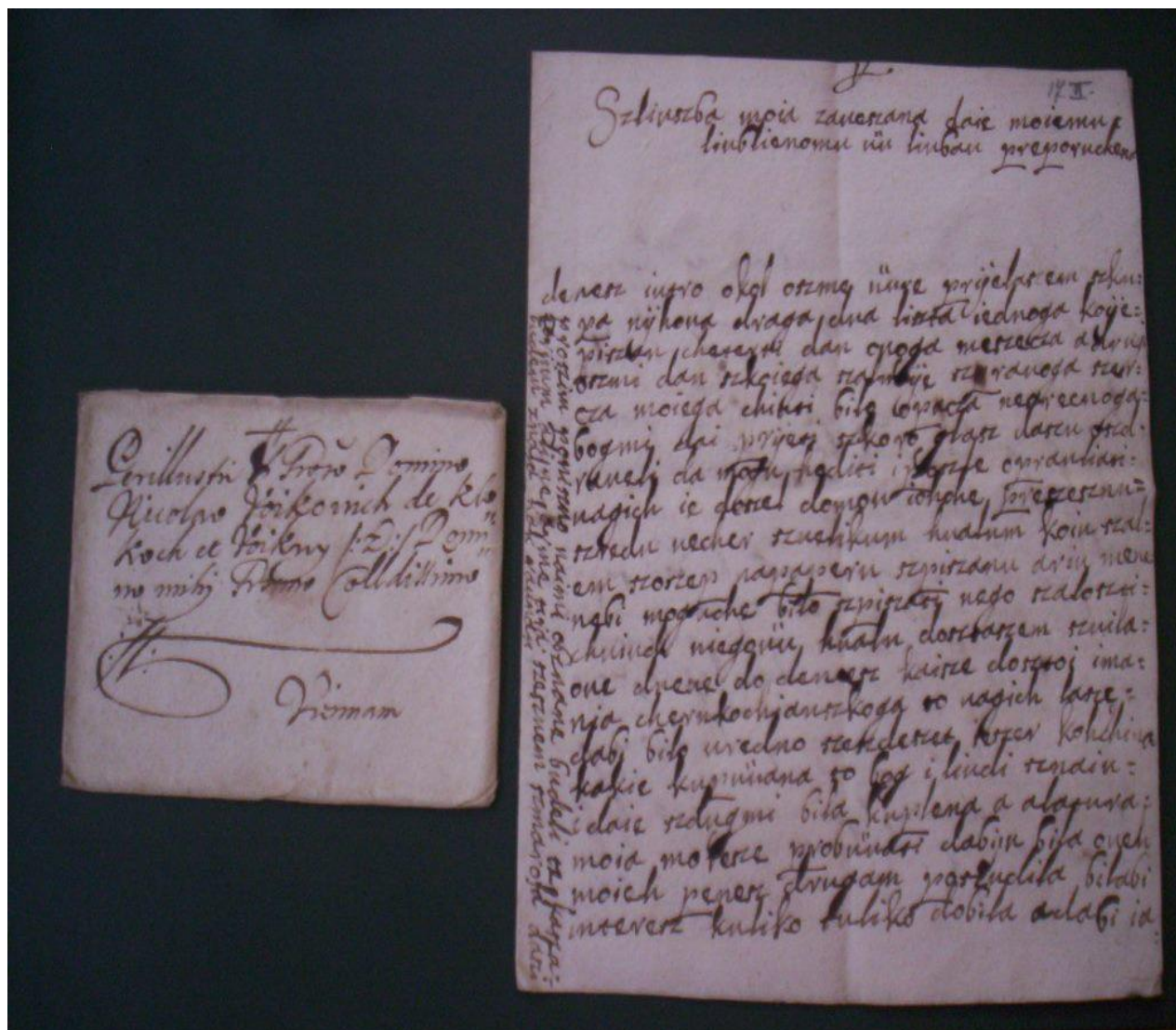
prilano g maj

Prilog 8. Pismo grofa Karla Ratkaja Nikoli Vojkoviću⁵⁵⁴

⁵⁵⁴ HDA, OJV, kut. 28, sign. 4. XI. 1740. Ratkaj zahvaljuje Nikoli Vojkoviću na čestitkama povodom rođendana i na poslanim ribama. Na dijelu pisma koje je služilo kao kuverta osim adrese vidljiva je i Nikolina bilješka o pošljatelju pisma, sadržaju i datumu kada je pismo nastalo.

Prilog 9. Pismo Elizabete Barbare supruhu Nikoli Vojkoviću u Beč⁵⁵⁵

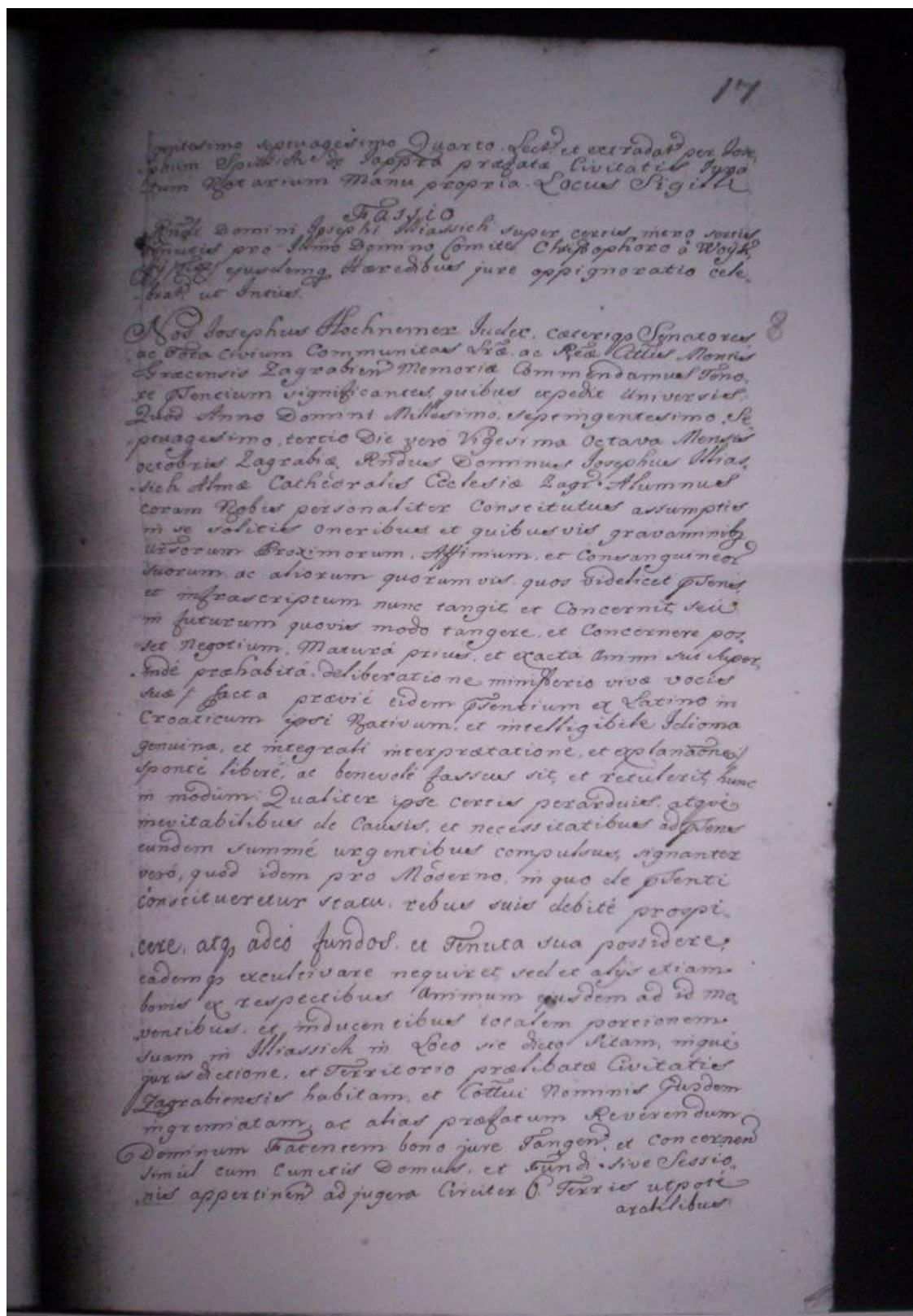

⁵⁵⁵ HDA, OJV, kut. 29, sign. 7. II. Pismo Elizabete Barbare Gereci supruhu Nikoli u Beč vjerojatno oko 1720. godine u kojemu ga izvještava o obiteljskim prilikama i poljoprivrednim radovima koja je poduzela na njihovim imanjima u njegovoj odsutnosti.

morala kakone rakhune dauagi kopyume
 neruprandiaise dabiye paruo bilgma dauati
 nedbie moi tyn nadobu sevare bil injemye
 tem tzuu yizma i popizang uñ tuka dala
 kamteem kai dala takai rekoie mi nekai mi
 yizmi i puke ictuore nabijale zato paruo
 negobi ja morala kakone rakhun dauati kai
 re koiu nekonechinn apatovun opetovun
 yako karatovinma neude mochi dobiti
 takie naibotie naratvan moiu tenei mandan
 um za moiu daturu i gibucha rei roga
 itkazi sia nekonechinn necepi yilekone
 proclad niri za doblenia fukachenoga toie
 tye krino kaiten oni shak kesno, Goye itli
 daie on i uñ poruna i uñ bezhu hudi nata
 naratvan tptim preoprepiut nanyouinpak
 obznanieneh koieta chudnomite lepo unalim
 kaita mane nidi dato nato pelit da fuchi
 onak tziñ uñ kakone tzuatvan ili forme
 icse ono tye tye toptindie prindat nati
 sala tenei hudi buchu tziñ Gobe i oratla

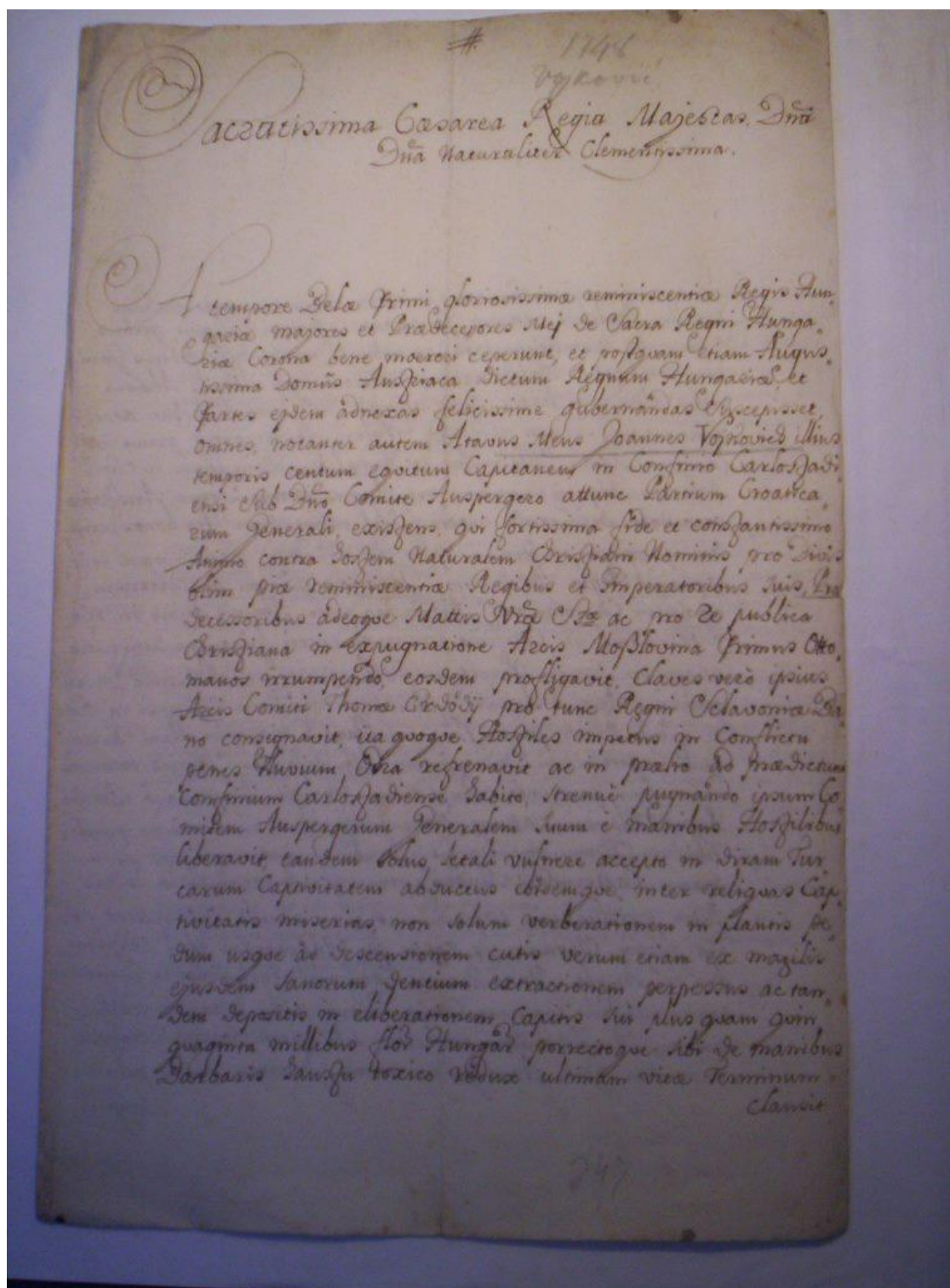
scialti aŭn chernkoncech nistav neby la-
 ni nistav ouo leto nistav nerndam kai se-
 mene i ninteraren bude luga hora ruc-
 opustiti niti za imanie uchi nemdram da-
 kote luge opustiti ili fuydaji ramsiz pui-
 ali dan odkon memorial dai nakoncheldy-
 in kaknogaie i nakomoyu potzupitku dal-
 ghinrokgia gore organit, ku bechin namem-
 sebe ada kam poide taki po uusemni gore
 komu terminusny koi bude uŭ aprilu to-
 ya naj nemeynu labi uagich nebit uoscy
 uozelo obrusozana nachivariena oue dne-
 de farenoshe i rnoiem raryoy zadoroz-
 uozelo uŭ chernkoncechru hoditi potzueh
 hirtah za gore: uarnicha raryelarem rto-
 ny piten alitsem pagda chup ponedaiuch
 dote gore: uarnich tako nud i daren idko:
 rzhakali lindi rypodniaga rakra toya boym
 kabi potlam zachela fuyozemni feli nego-
 dabye prok ruc onakbijs dala konachich
 hochin chuviniti pizdit ruc onak kakmi

oni pisen mironaie nanday zinem da
na zokachicha mihech, pshchitce rade.
lom kulikorce more koltiga nrogo n. n. n.
koiega ima tcechi ionche za dudarai no
zob kaigae bilo narzechano togaie ne-
zgg zokachich vatsprikasat u nede
alchak ie kolia zapetiano kai zvirmai
da doreta bude viteru gonie i gornanila
zgg fakie lom ypal nego nanday, liza no be-
chke, porce poehing lar gnda ionche netzem
tenala za nishon odrersek u nede tamga
naidu hada tam zaidu zato rade nepb
naupiam, za yaduk i gnderian tylophetie
idko bil zachal da yreptoy nprend kai taim
zachet nakoeie bit yobolral naroeie obetoral
serie rade besezan apavikar iszonichki fan-
icnu hodi idko fshetu uan hiedy uina nre-
me piri niri fshetoga jetti. ponochi fshetoga
inbeteru budeza rade yvmar yvichinid-
oudemi nach namore nrogo zato zokoniari moran
i orradem yu vashitii day 17. februara
Moiega ljubienoga zeliubanica zangzand i yu-
ayuticca uaina Elizabetha Bde
vashitii

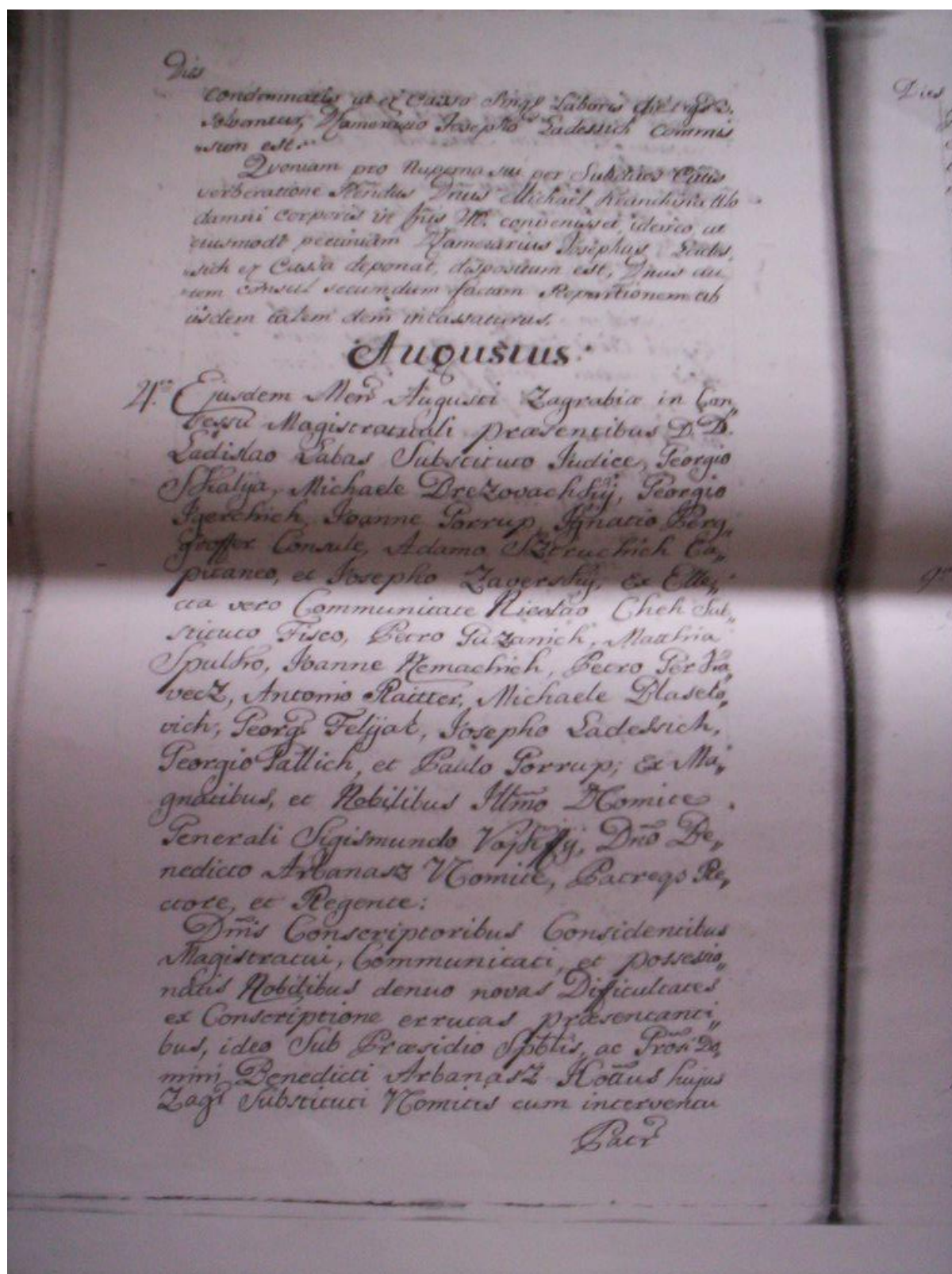
⁵⁵⁶ DAZG, PGZ-1665 (1774.-1777.), Protocolla fassionum, str. 17-18. Izjava Josipa Ilijašića potvrđena u siječnju 1773. godine vezano uz određene posjede koje je založio grofu Kristoforu Vojkffyju i njegovoj supruzi te nasljednici za svotu od 263 rajnska forinta i 22 krajcara.

Prilog 11. Naslovna stranica molbe za mjesto prisjednika Sudbenog stola Kristofora Vojkffyja⁵⁵⁷

⁵⁵⁷ HDA, OJV, kut. 64, sign. 1748. Vojković

Prilog 12. Zapisnik sa sjednice magistrata i vijeća građana grada Zagreba iz kolovoza 1773. godine⁵⁵⁸

⁵⁵⁸ DAZG, PGZ-859, Protocolum actorum magistratorum, str 70-71. Sigismund Vojkffy prisustvuje radu gradskoga poglavarstva kao član vijeća.

Dies

71
Pater Accoris, et Regens DD. item Pauli Thausky
et Michaelis Plasekovich ordinata est Depuratio
eius in praesentia DD. Conscriptor in resolutio-
ne eandem difficultatem commissa, et opus su-
um in publico relatura.

Erga Instantiam Crediti Bohemianor. ut Sub-
stantia ejusdem Crediti exponatur, dispositum
est.

Erga Reflexorium Ecclesiae Camerae in meri-
to Picti frumenti Sub 20° Julii emanata
Secretum, ut Relationes de tempore in tempus
submitterentur, dispositum est.

Secundo demum sunt duplicis ordinis alterum in meri-
to Relationis circa pratum ferri de 20° Julii alie-
rum vero in puncto transfugorum elisium de 25° ejus-
dem emanata Intimata quae etiam pro omnium notitia
publicata sunt, ac ut informatio circa Ferrum submitteretur
dispositum est.

9° Ejusdem Mensis Augusti Ingravia in Consensu Al-
goraguali Patribus L. J. Ludovico Labas sub-
tuto Iudice, Georgio Herdich Joanne Porrupe et Alano
Stouchich Capitaneis

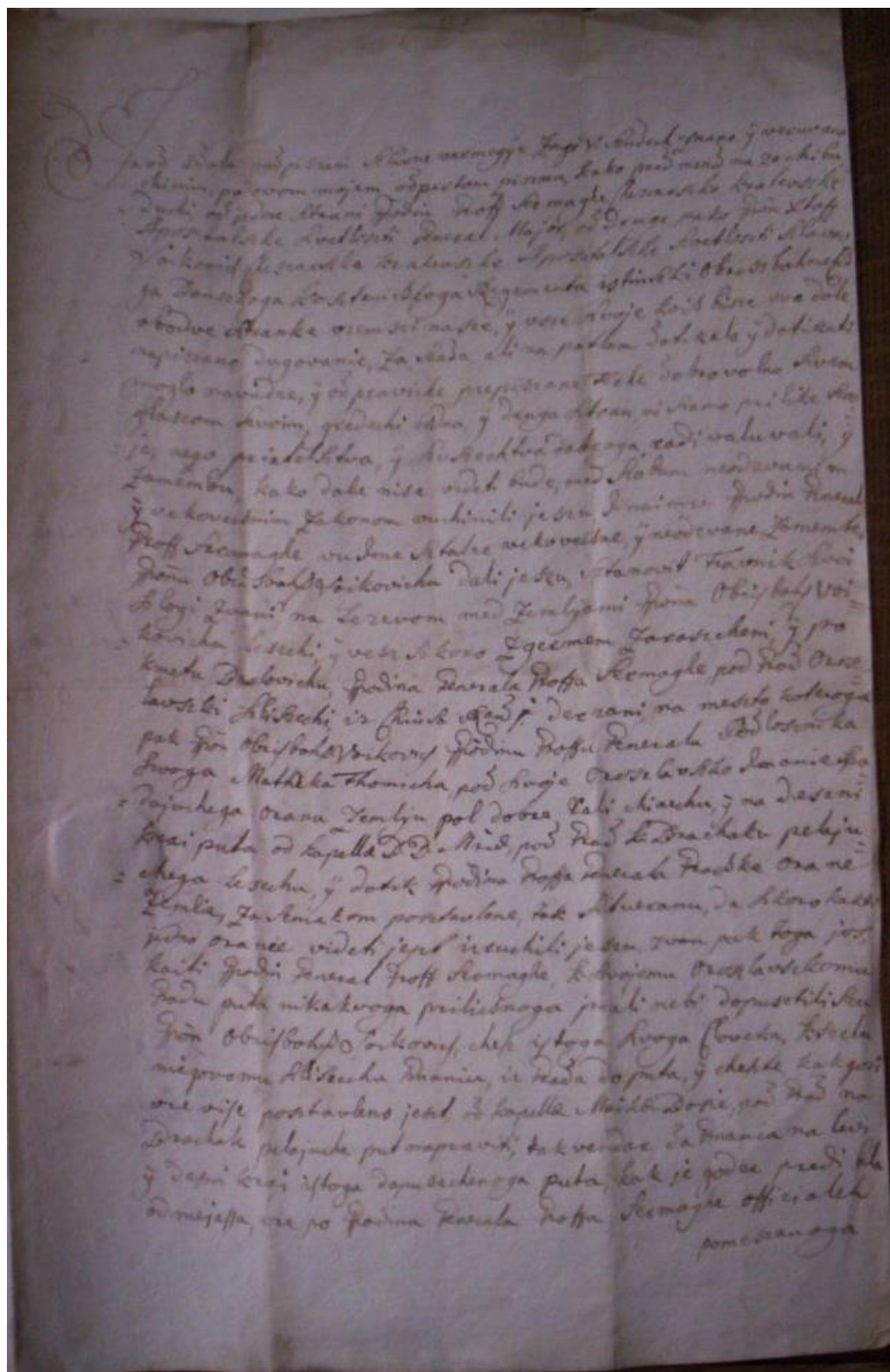
Siquidem Nobilis Joannes Frankovich sub 7° modo
habentis mensis Augusti ad Officiam Castellani per
Iuram Iudicem repositus fuit et ideo id ipsum pro ejus-
dem securitate et Determinatione Magistratus improbo-
latum est.

Septimum & Publicatum est Innotisum Ecclesiae Regii
in merito profugi Josephi Hierch ex circulo aliorum diver-
sorum exaribus implicata de 25° mensis Julii emanatum
Intimatum in effectum cuius etiam, ut Eadem intelligatur
et deprehensus comprehendatur dispositum est.

Octavum item est aliud quoque pfati Ecclesiae Consilii
Regii in merito fiende relationis circa venditionem Ar-
senici de 27° ejusdem emanatum Intimatum, quod etiam
ut submitteretur dispositum est.

Decimum Lectum est Item quoque Ejusdem Ecclesiae
Regii in merito promotionis Graeci Petri Vnias
ad Publica Officio sub 29. ejusdem mensis de Remigio
Iusta

Prilog 13. Ugovor na hrvatskome jeziku između grofa Kristofora Vojkffyja i grofa Petra Sermagea o zamjeni zemlje u Oroslavju ⁵⁵⁹

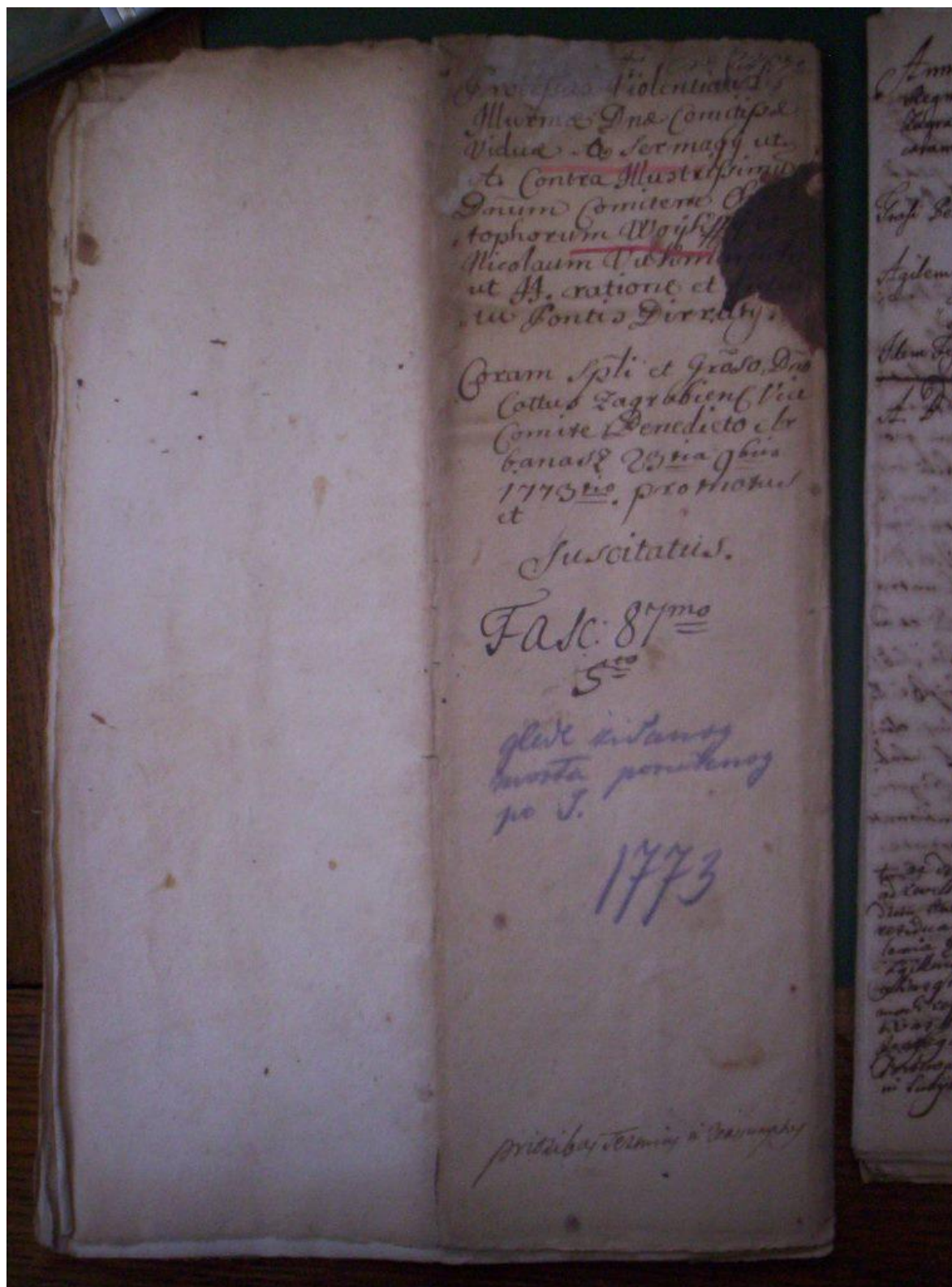
poručanoga, i pukovnoga, venice, po Družek, Gudek, i po Dobro, Guranoga
 i Znovih pred mojim, i Officialah Krasni obodnih plošna
 i teroga za podložnika Druha Obij bohd slobodna, kako je
 i vtrigati bila ostane, mihi se on obu Zamembu nikat
 am machinom nezaznava, i da Druha Hoff Deraht, na ne
 lto onih Druha Krasnoga, kotih Officiali Krasni, na ystih Druha
 ni ne Kloboda posreht, i pod prepoved ad putati jestu, Druha
 jednake Krasnoga na Druha Krasnoga (Krasnoga Druha Obij bohd)
 za Kloboda posreht od karati vnuhine Krasnoga, ali pak
 Krasnoga potek prechambe irplate, Krasnoga kak obodni
 Krasnoga privatiti bi bile, tak, i na Druha onih, kako je
 goi napiseano panta, Krasnoga iz ladanja, i kak Krasnoga Druha
 vkrvstam, i nuzovane Zamembu, predaju, i izvashije
 tak takai pred mena Druha Zamembu, i izvashije jestu, vch
 na vech, Supra qiribuf Druha Krasnoga meap pro futura
 portis fantele portibuf Supra Krasnoga propia mea lube
 ptione, i lubeali meo sigillo munitus ex tradidi, in finem
 mea oratorie Druha Druha Monty 163.

Nihilus Vukmanis Habes Druha
 Vrie de Druha

Supra scripta Druha abores quereine, per Officiali Druha (Druha)
 Druha vechte x abores, per eundem Druha Druha
 Druha, Homini vchly Druha Druha Druha
 Druha Druha per salute Druha

Supra scripta Vukmanis
 Druha Druha

Prilog 14. Zadnja stranica omota i naslovna stranica sudskoga spisa sa Sudbenog stola Zagrebačke županije iz parnice grofice Ane Marije Sermage protiv grofa Kristofora Vojkffyja godine 1773.⁵⁶⁰

⁵⁶⁰ HDA, ZŽ, sv. 189 br. spisa 2429-2475, god. 1773-1774, sign. fasc. 87mo 5to

Anno 1778to Die 23ra Mensis Julij Sagrabii
in Domo Regniolari Coram Illi. et Groso
Dno Benedicto Tabanach & Julijti Celler
Fidei Monito

Levata est Causa

Illustrissimo Dno Comiti de Linde Mariae
Natae Draschovich de Traustain Illustri
olim Dni P. S. C. R. et. M. Camerarii Regalis
Vigiliarum Praefecti, et Illi Banalis Apodis
Lici Trullia Domage Relictae Viduae, quae Proli
um ex eodem Dno Comite et Mariis suo iussu
et progenis Legitimae atque naturalis Tutelae
et Administrationis subest.

Contra et Adversus

Illustrissimum Dnum Comitem Christophorum Wajty
f. alt. facta sua Mattis p. m. Camerarium
et Colnellam, sangvini, potentem, et assumen
um ad hoc magis, qui non Schillustrom, et
Drover Dnum Nicolaum Vrsinmarchti
bati (adus Sagrabii, Vici Judicium, ubi op
sumptum, ita et Joannem Formich ad Dona sua
Drover laque, spectantem subditum, ego missus
destinatum, et assumptum ad hoc minus sim
cipales ff.

Pro Antelata Illma Dna Comitissa A. Nobilitate Georgius
Lukajich cum Capitularibus, et Agitationali
bus Litteris Procuratoriis, ad hoc sufficienti
Juris benevole, et Causis ingenuis Legitimis
advocatus, congruere, producitque Originale Actio
nis Violentiae subest, superius autem pa
rum parti magis de qua polidit, quoad modum
et Dubitatur Judicium Al. Kmanich Legitime facta
et signatione Testimonialis Litteras sub D. et C.
quorum continentis fuisse in herendo p. p. via
Factum de solis proclamata, et per salutem In
re Transactione, illi in disformitate producta
stationis, Judicium Illi fuisse cum Fidei et fide
vondet, reseruo.

Pro Illma praeterea Parte d. et altero app. prodeclarato p.
10/10

[illegible]

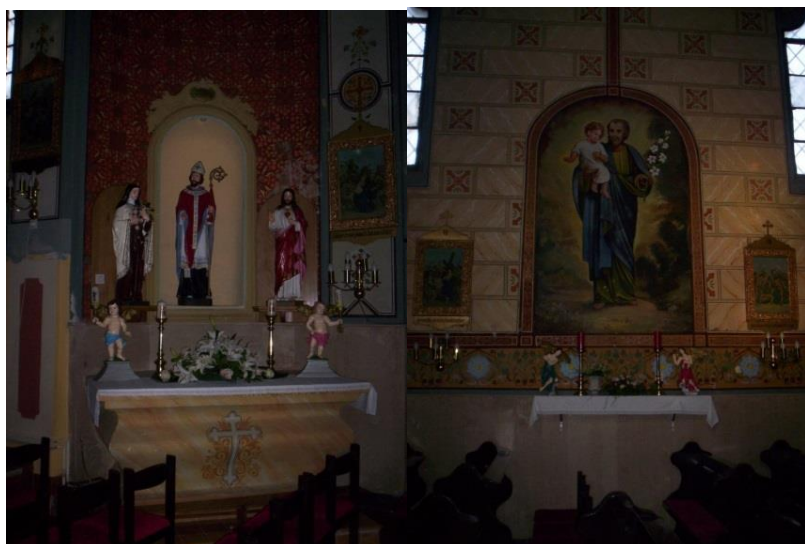
241

- 100
Fata. 180
negus Inqui
Fata. 180
Fata. 180
- Index Inquisitionum sub U. V.
Pag. 130ma
- Voikovick Ignatium Contra, Machek Nicolai ra
thone deenda deuma a Vinea in Bromontko. 31. 1770.
1771.
Voikovick Contra, Kondenana Nata Condorki Horva,
ithiano, ratione Antonum Colonendi, et Mon
stantianum in Distinctu inferiori Subiecta. 31. 1780
1778.
Voikovick Xorhorum Contra, Orstich Xorhorum in Me
nto lugisdam Occasionis Inquisitionis. 32. 1819
1780.
Verbanec Contra, Gellachich Antonii ratione in
vagiak Bony Inquisitionis. 32. 1877.
- Uchakietchel Nicolai Contra, Rauch Bauli ra
thone invasionis Domus Georgii Bokupets. 33. 1898.
1781.
Voikovick Comitem Contra, Kormelich Stepani ratio
one Ferris Quabilis, Vinea, ac plura Kormelich. 33. 1910
- Voivodich aliter Remenar Contra, Boldrugach
Georgii in Mento franspressionis Metatium
et defalcationis Herbam foedit. Musfinita. 33. 1922.
1782.
Tranepich, Steffulich, et Orlich Contra, Fisi. Magaly
in Mento lugisdam Occasionis Inquisitionis. 34. 1909.
- 1775 Verbovicensis subditos Contra. 344-2.

Prilog 16. Ulazni portal i dvorac grofa Kristofora Vojkffyja u Oroslavju

Prilog 14. Crkva Svete Jelene Križarice u Zaboku i oltari svetoga Valentina i svetoga Josipa na jugoistočnoj strani crkve ispod kojih se nalazi grobnica obitelji Vojković-Vojkffy

8. POPIS PRILOGA

Prilog 1. Obiteljsko stablo obitelji Vojković-Vojkffy	217
Prilog 2. Faksimil obiteljskoga stabla obitelji Vojković-Vojkffy kojega je dao izraditi Josip Vojković-Vojkffy krajem 18. stoljeća	218
Prilog 3. Obiteljsko stablo obitelji Vojković-Vojkffy u kojemu su unesena neka nova saznanja o članovima obitelji u 18. stoljeću	219
Prilog 4. Grb obitelji Vojkffy od Klokoča i Vojkovića	220
Prilog 5. Pismo Sigismunda Vojkffyja ujaku Nikoli Vojkoviću iz godine 1743.	221
Prilog 6. Dvije priznanice o uplaćenju kamati na pozajmljenu svotu	224
Prilog 7. Pismo predstojnice zagrebačkog samostana Svete Klare, Rosine Ratkaj, Nikoli Vojkoviću.....	225
Prilog 8. Pismo grofa Karla Ratkaja Nikoli Vojkoviću	227
Prilog 9. Pismo Elizabete Barbare supruge Nikoli Vojkoviću u Beč	228
Prilog 10. Zapisnik iz Knjige fasija Poglavarstva grada Zagreba	232
Prilog 11. Naslovna stranica molbe za mjesto prisjednika Sudbenog stola Kristofora Vojkffyja.....	234
Prilog 12. Zapisnik sa sjednice magistrata i vijeća građana grada Zagreba iz kolovoza 1773. godine	235
Prilog 13. Ugovor na hrvatskom jeziku između grofa Kristofora Vojkffyja i grofa Petra Sermagea o zamjeni zemlje u Oroslavju	237
Prilog 14. Zadnja stranica omota i naslovna stranica sudskoga spisa iz pisarnice Banskoga stola iz parnice grofice Ane Marije Sermage protiv grofa Kristofora Vojkffyja.....	239
Prilog 15. Dvije stranice iz Popisa sudskih istraga (Index Inquisitionum) Zagrebačke županije.....	241
Prilog 16. Ulazni portal i dvorac grofa Kristofora Vojkffyja u Oroslavju	243
Prilog 17. Crkva Svete Jelene Križarice u Zaboku i oltari svetoga Valentina i svetoga Josipa na jugoistočnoj strani crkve ispod kojih se nalazi grobnica obitelji Vojković-Vojkffy.....	244

9. POPIS LITERATURE

Izvori

Hrvatski državni arhiv, fond Obitelj Josipović-Vojković, signatura fonda: HR-HDA-726, kutije: 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 63, 64

Hrvatski državni arhiv, fond Obitelj Čikulini-Sermage, signatura fonda: HR-HDA-706, kutije: 21, 22, 23, 26, 30, 31, 32, 42, 50, 60

Hrvatski državni arhiv, fond Zagrebačka županija, signatura fonda: HR-HDA-34, Prothocollum congregationum Comitatus Zagrabienensis knjige: 1 (1759-1767.) 3, 4, 15, 16, 18, 23, 30; Procesualia pars I. svežnji: 171 (fasc. 29), 173 (fasc. 48), 189 (fasc. 87), 190 (fasc. 88), 191 (fasc. 90), 193 (fasc. 91, 95, 96, 98); Testimoniales svežanj 254 (fasc 1, 29, 34, 35 36, 37); Publico-politica svežanj 3; Iuridica Miscellanea kut. 249 (fasc. 17), kut. 250 (fasc. 20, 21, 22,), elenhi na mikrofilomovima role: Z-402, Z-403, Z-404

Hrvatski državni arhiv, fond Banski stol, signatura fonda: HR-HDA-386, kutije: 6, 12, 36, 45, 47, 55, 60, 71, elenhi mikrofilomovima role: Z-310, Z-311

Hrvatski državni arhiv, fond Ban Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, signatura fonda: HR-HDA-10, mikrofilomovi role: Z-16 (kut. 34, 35) Z-20 (kut. 42), Z-22 (kut. 46, 47), Z-24 (kut. 52), Z- 25 (kut. 58), Z-26 (kut. 59), Z-27 (kut. 61,61), Z-28 (kut. 63, 64), Z-30 (kut. 67), Z-31 (kut. 69)

Hrvatski državni arhiv, Protonotar Kraljevstva, signatura fonda: HR-HDA-11, mikrofilm rola Z-314, Z-315

Hrvatski državni arhiv, Zbirka matičnih knjiga, Župa Brdovec (mikrofilm M-23, M-24), Župa Donja Stubica (mikrofilm M-309 i M-310, M-312), Župa Okić-Sveto Trojstvo (M-335), Zabok (M – 1941)

Hrvatski državni arhiv, Zbirka grbovnica, signatura fonda: HR-HDA-885, Obitelj Vojković

Hrvatski državni arhiv, Zbirka rodoslovlja, signatura fonda HR-HDA-888, Obitelj Vojkffy

Hrvatski državni arhiv, Kraljevski plemićki konvikt, signatura fonda HR-HDA-516., kut. 4, Cathaogus Alumnorum et convictorum Seminary Societatis Jesu ab anno 1678. (1678.-1752.), fasc. I.

Državni arhiv u Zagrebu, fond Poglavarstvo Slobodnog kraljevskog grada Zagreba, signatura fonda: HR-DAZG-1 , Upravni spisi poglavarstva, kut. 109, 111 i 112; Zapisnik prosvjeda, zabrana i prigovora (1768-1769.); Protocolum actorum magistratorum knjige: PGZ- 857,

PGZ-858, PGZ-859, PGZ- 860, PGZ-861, PGZ-862, PGZ-863, PGZ- 864; Protocolla fassionum knjige: PGZ-1662, PGZ-1663, PGZ-1664 i PGZ-1665

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Zbirka rukopisa i starih knjiga, R II D-8⁰-10

Lalange, Jean Baptiste, *Joanis Baptistae Lalange medicinae doctoris artis obstetriciae magistri; suae excellentiae Banalis una et incltyti comitatus Warasdinensi medici.. Tractatus de aquis medicatis regnorum Croatiae et Sclavoniae etc. etc. Illiti Izpizavanye vrachtvenih vod horvatzkoga y slavonzkoga orzsaga y od nachina nye usivati za potrebochu lyudih.* Vu Zagrebu, Stampana po Ivanu Thomassu plem. od Trattnern, 1779.

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Zbirka rukopisa i starih knjiga, Zagorka (Marija Jurić), *Što je moja krivnja?!*, autoapologija, 1955. g. R 7601

Objavljeni izvori

Građa za istoriju Vojne granice u XVIII. veku, knj. II (priredio Slavko Gavrilović). Beograd: Srpska akademija nauka i umetnosti, 1997.

Hrvatske kraljevske konferencije (Conferentiae regnorum Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae) sv. 2 (1717.-1728.) (za tisak priredili J. Kolanović, A. Lukinović, V. Šojat). Zagreb: Arhiv Hrvatske, 1987.

Hrvatske kraljevske konferencije (Conferentiae regnorum Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae) sv. 3 (1728.-1741.) (za tisak priredili J. Kolanović, A. Lukinović, V. Šojat). Zagreb: Arhiv Hrvatske, 1988.

Hrvatske kraljevske konferencije (Conferentiae regnorum Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae) sv. 4 (1742.-1792.) (za tisak priredili J. Kolanović, A. Lukinović). Zagreb: Arhiv Hrvatske, 1992.

Baltazar Adam Krčelić, *Annuae ili Historija 1748.-1767.* Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1952.

Adam Oršić, „Uspomene Adama grofa Oršića Slavetičkoga od godine 1725. do godine 1814.“, *Rod Oršića*. Zagreb: Hrvatski izdavačko bibliografski zavod, 1943.

Povijesni spomenici grada Zagreba (Monumenta historica civitatis Zagrabiae. Zapisnici sjednica, prosvjedi i odluke od 1701. do 1742.; Knjiga zagrebačkih građana od 1733. do 1799.; Vlasnici zagrebačkih kuća u XVIII. stoljeću (tabele) sv. XX (građu pripremili Emilij Laszowski i Lelja Dobronoić). Zagreb: Povijesni muzej Hrvatske, 1971.

- Povijesni spomenici grada Zagreba (Monumenta historica civitatis Zagrabiae. Zapisnici sjednica, prosvjedi i odluke 1743.-1834. sv. XXI (građu pripremila Lelja Dobronić). Zagreb: Povijesni muzej Hrvatske, 1975.*
- Maksimilijan Vrhovac, *Dnevnik (Diarium) sv. I. (1801. - 1809.). Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1987.*
- Zaključci Hrvatskog sabora (Prothocolla generalium congregationum statuum et ordinum regnorum Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae) (pripremili Josip Buturac, Mirko Stanisavljević .. (et. al.) sv. II (1693.-1713.). Zagreb: Državni arhiv NR Hrvatske 1958.*
- Zaključci Hrvatskog sabora (Prothocolla generalium congregationum statuum et ordinum regnorum Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae) (pripremili Josip Buturac, Mirko Stanisavljević .. (et. al.) sv. III (1714.-1735). Zagreb: Državni arhiv NR Hrvatske, 1961.*
- Zaključci Hrvatskog sabora (Prothocolla generalium congregationum statuum et ordinum regnorum Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae) (pripremili Josip Buturac, Mirko Stanisavljević .. (et. al.) sv. IV (1935.-1943.). Zagreb: Državni arhiv SR Hrvatske, 1964.*
- Zaključci Hrvatskog sabora (Prothocolla generalium congregationum statuum et ordinum regnorum Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae) (pripremili Josip Buturac, Mirko Stanisavljević .. (et. al.) sv. VII (1753.-1758.). Zagreb: Državni arhiv SR Hrvatske, 1970.;*
- Zaključci Hrvatskog sabora (Prothocolla generalium congregationum statuum et ordinum regnorum Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae) (pripremili Josip Buturac, Mirko Stanisavljević (et. al.) sv. VIII (1759.-1773.). Zagreb: Državni arhiv SR Hrvatske, 1971.;*
- Zaključci Hrvatskog sabora (Prothocolla generalium congregationum statuum et ordinum regnorum Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae) (pripremili Josip Buturac, Mirko Stanisavljević (et. al.) sv. IX (1777.-1808.), Zagreb: Državni arhiv SR Hrvatske, 1974.*

Literatura

- Josip Adamček, „Ekonomsko-društveni razvoj u Hrvatskoj i Slavoniji u 18. stoljeću“ u *Društveni razvoj u Hrvatskoj: (od 16. stoljeća do početka 20. stoljeća)*. Zagreb: Sveučilišna naklada Liber, 1981., 59-82.
- Ivan Beuc, *Povijest institucija državne vlasti Kraljevina Hrvatske Slavonije i Dalmacije: pravnopovijesne studije*. Zagreb: Pravni fakultet, Centar za stručno usavršavanje i suradnju s udruženim radom, 1985.

- Janko Barle, "Nekoji odličniji članovi bratovštine svete Barbare u Brdovcu", *Vjestnik Kraljevstva hrvatskog-slavonsko-dalmatinskoga zemaljskoga arkiva* 14 (1912.): 59-64.
- Janko Barle, „Zagreb i njegovi žitelji godine 1742. i 1743.“, *Vjestnik Kraljevskog hrvatskog-slavonsko-dalmatinskoga zemaljskoga arkiva* 11 (1909): 91-99.
- Slavko Batušić, „Osnova za prvo kazalište u Zagrebu“, u *Iz Starog i Novog Zagreba* sv. V. Zagreb: Muzej grada Zagreba, 1974., 107-112.
- Alexander Buczynski, „Vojna krajina u 18. stoljeću“ u *Povijest Hrvata. Od kraja 15. stoljeća do kraja Prvoga svjetskog rata*, knj. 2. Zagreb: Školska knjiga, 2005., 274-287.
- Franjo Buntak, *Povijest Zagreba*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske, 1996.
- Josip Buturac, *Stubica: Gornja i Donja (1209.- 1982.) - iz povijesti obiju župa*. Stubica Gornja i Stubica Donja: Župni ured; Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1982.
- Ivan Bojničić, *Der Adel von Kroatien und Slavonien*. Neustadt an der Aisch: Bauer&Raspe, 1986.
- Ivan Bojničić, *Series nobilium quorum literae armales in general. congregationibus Regnorum Croatiae, Slavoniae et Dalmatiae publicatae et acceptatae sunt a 557-1848./collegit et edidit Joannes Bojničić de Tininio (Popis plemića proglašenih na Saboru Kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije: g. 1557.- 1848./ sabrao Ivan Bojničić Kninski)*. Zagrabiae: Ex taberna Libraria Leop. Hartman (Kugli et Deutsch), 1896.
- Marina Bregovac Pisk, „Najljepša gornjogradska palača“ u *Život u palači: od 1764. do 2004.=Life in the Palace: from 1764 to 2004*. Zagreb: Hrvatski povijesni muzej, 2004., 12-29.
- Marina Bregovac Pisk, „Obitelj Vojković/Vojkffy“ u *Život u palači: od 1764. do 2004.=Life in the Palace: from 1764 to 2004*. Zagreb: Hrvatski povijesni muzej, 2004., 27-29.
- Đurđica Cvitanović, „Proštenjarske crkve Zagorja“ u *Proštenjarske crkve Hrvatskog zagorja: Muzeji Hrvatskog zagorja i Muzej seljačkih buna, Gornja Stubica, 7. VII.-5. VIII. 1995*. Gornja Stubica: Muzej Hrvatskog zagorja, 1995., 16-19.
- Branko Čičko, „Oroslavje do kraja 18. stoljeća“, *Hrvatsko zagorje: časopis za kulturu* 1 (2001.): 7-32.
- Kamilo Dočkal, *Hrvatski kolegij u Beču=Collegium Croaticum Viennense: 1624.-1784*. Beč = Wien: Hrvatski povijesni institut = Kroatisches historisches Institut; Zagreb: Arhiv HAZU, 1996.
- Biserka Dumbović Bilušić i Viki Jakaša Borić, „Stubičke toplice – arhitektonska struktura termalnog sklopa iz razdoblja Maksimilijana Vrhovca“ u *Biskup Maksimilijan Vrhovac i njegovo djelo: zbornik referata sa Znanstvenoga skupa „Biskup Maksimilijan Vrhovac u*

- svome vremenu“ u organizaciji društva Kajkaviane održanoga 28. studenog 2003. u Dvorcu Stubički Golubovec. Donja Stubica: Kajkaviana, 2006., 171-186.*
- Lelja Dobronić, *Biskupski i kaptolski Zagreb*. Zagreb: Školska knjiga, 1991.
- Lelja Dobronić, *O gospodskim palačama Gornjeg grada*. Zagreb: Hrvatski povijesni muzej, 1967.
- Lelja Dobronić i Ankica Pandžić, *Palača Hrvatskog povijesnog muzeja=The Palace of the Croatian History Museum: 1764.- 2004*. Zagreb: Hrvatski povijesni muzej, 2004.
- Lelja Dobronić, *Slobodni i kraljevski grad Zagreb*. Zagreb: Školska knjiga, 1992.
- Lelja Dobronić, *Zagrebački graditelji i građevinski ceh u XVIII. stoljeću*. Zagreb: Muzej grada Zagreba, 1974., 51-71.
- Dean Duda, „Hrvatska književnost u 18. stoljeću – barok, klasicizam, prosvjetiteljstvo, *Povijest Hrvata. Od kraja 15. stoljeća do kraja Prvoga svjetskog rata*, knj. 2. Zagreb: Školska knjiga, 2005., 322-327.
- Vlatka Filipčić Maligec, „Žene galantnog stoljeća“ u *Historijski zbornik* 59 (2006): 53-60.
- Predrag Finci, *Govor prepiski*, Sarajevo: Svjetlost, 1980.
- Ante Gulin, *Povijest obitelji Ratkaj: genealoška studija i rodoslovlje (1400-1793.)*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 1995.
- Zlatko Herkov, *Statut Grada Zagreba od god. 1732. i Zbornik statuta Grad Zagreba od godine 1773*. Zagreb: Arhiv grada Zagreba, 1952.
- Zlatko Herkov, *Naše stare mjere i utezi: uvod u teoriju povijesne metrologije i njezina praktična primjena pri poručavanju naše gospodarske povijesti*. Zagreb: Školska knjiga, 1973.
- Ivana Horbec, „Upravne reforme Marije Terezije“, u *Povijest Hrvata. Od kraja 15. stoljeća do kraja Prvoga svjetskog rata*, knj. 2. Zagreb: Školska knjiga, 2005., 242-252.
- Hrvatska i Europa: kultura, zanost i umjetnost. Barok i prosvjetiteljstvo: (XVII.-XVIII. stoljeće)*, ur. Ivan Golub. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti: Školska knjiga, 2003.
- Alojz Jembrih, *Grof Sermage u zrcalu svojih pisama*. Zagreb: Multiart: Udruga Pinta, 2000.
- Alojz Jembrih, „Ivan Krstitelj Lalangue“ i njegovo djelo, *Hrvatsko zagorje* 2 (2000): 159-182.
- Alojz Jembrih: „Ivan Krstitelj Lalangue (1743.-1799.) u službi zdravstva hrvatskoga orsaga u 18. stoljeću“, *Gazophylacium* 1/ 2 (1999): 74-85.
- Ivan Kampuš, Igor Karaman, *Tisućljetni Zagreb: od davnih naselja do suvremenog velegrada*. Zagreb: Školska knjiga, 1994.

- Igor Karaman, *Privredni život banske Hrvatske od 1700 do 1850*. Zagreb: Sveučilišna naklada Liber, 1989.
- Antonija Kasowicz –Cvijić, „Zagrebačke poklade sredinom osamnaestog vijeka“, *Novosti* br. 39 (1930.): 17.
- Antonija Kasowicz-Cvijić, „Prve javne pozornice u Zagrebu 1780.-1800.“, *Hrvatsko kolo* br. XIV (1933): 64-65.
- Karl Kaser, *Slobodan seljak i vojnik. Rana krajiška društva (1545.-1754.)*. Zagreb: Naprijed, 1997.
- Mira Kolar-Dimitrijević, „Demografska i društvena kretanja“ u *Povijest Hrvata. Od kraja 15. stoljeća do kraja Prvoga svjetskog rata*, knj. 2. Zagreb: Školska knjiga, 2005., 214.-218.
- Mira Kolar-Dimitrijević, „Gospodarske reforme carice Marije Terezije na području cijele Hrvatske i Slavonije“, u *Povijest Hrvata. Od kraja 15. stoljeća do kraja Prvoga svjetskog rata*, knj. 2. Zagreb: Školska knjiga, 2005., 259-269.
- Mira Kolar-Dimitrijević, „Uprava i općedruštvene prilike do Marije Terezije“ u *Povijest Hrvata. Od kraja 15. stoljeća do kraja Prvoga svjetskog rata*, knj. 2. Zagreb: Školska knjiga, 2005., 225-227.
- Mira Kolar-Dimitrijević „Promjene nastale u društveno-upravno području kroz reforme Josipa II., odnosno kako Hrvatska i Slavonija dočekuju 19. stoljeće“ u *Povijest Hrvata. Od kraja 15. stoljeća do kraja Prvoga svjetskog rata*, knj. 2. Zagreb: Školska knjiga, 2005., 269-273.
- Mira Kolar-Dimitrijević, „Zemljišni odnosi u Hrvatskoj u 18. stoljeću i problemi poljoprivrede“ u *Povijest Hrvata. Od kraja 15. stoljeća do kraja Prvoga svjetskog rata*, knj. 2. Zagreb: Školska knjiga, 2005. 218.-225.
- Mira Kolar, „Što se dogodilo s plemstvom u Hrvatskoj i Slavoniji u 19. stoljeću?“ u *Izabrane teme iz hrvatske povijesti: zbornik radova sa znanstvenih kolokvija Dies Historiae 2004.-2006*. Zagreb: Hrvatski studiji Sveučilišta, 2007., 199-245.
- Mijo Korade, „Školstvo u Hrvata od 16. do 18. stoljeća“, *Povijest Hrvata. Od kraja 15. stoljeća do kraja Prvoga svjetskog rata*, knj. 2. Zagreb: Školska knjiga, 2005., 331-338.
- Goranka Kovačić, „Radovi kipara 17. i 18. st. u proštenjarskim crkvama Hrvatskoga zagorja“ u *Proštenjarske crkve Hrvatskog zagorja: Muzeji Hrvatskog zagorja i Muzej seljačkih buna, Gornja Stubica, 7. VII.-5. VIII. 1995*. Gornja Stubica: Muzej Hrvatskog zagorja, 1995., 25-30.
- Stjepan Krivošić, *Zagreb i njegovo stanovništvo od najstarijih vremena do sredine XIX. stoljeća*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1981.

- Milan Kruhek, „Posjedi, gradovi i dvorci obitelji Drašković“, *Kaj: časopis za kulturu i prosvjetu* 11 (1972.): 82-95.
- Ivan Kukuljević Sakcinski, "Dva Ivana Vojkovića", *Kaj: časopis za kulturu i prosvjetu* (posebno izdanje) (1975.): 55-67.
- Ivan Kukuljević Sakcinski, „Hrvati za nasljednoga rata“, *RAD Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, knj. 38 (1877.): 79-176.
- Ljudevit Ivančan, „Buna Varaždinskoga generalata i pograničnih kmetova godine 1755 I. i II.“, *Vjestnik Kraljevskog hrvatskog-slavnonosko-dalmatinskog zemaljskoga arkiva* 4 (1902.): 151-173. i 240-259.
- Ljudevit Ivančan, „Potomci plemena Aka“, *Vjestnik Kraljevskog hrvatskog-slavnonosko-dalmatinskoga zemaljskoga arkiva* 7 (1905.): 73-83.
- Marija Jurić Zagorka, *Kako je bilo*. Beograd: izd. red. Zabavnog romana, 1953.
- Marija Jurić Zagorka, *Grička vještica*. Zagreb: Jutarnji list: Gloria, 2012.
- Stjepan Laljak, „Brdovec: postanak i značenje naziva“, *Zaprešićki godišnjak* 3 (1993.): 35-40.
- Emilij Laszowski, „Ivan Ettinger: tumač istočnih jezika i njegov kućni zmaj (1770.-1775.)“ u *Stari i novi Zagreb*. Zagreb: Školska knjiga, 1994., 102-103.
- Emilij Laszowski, „Opatice sv. Klare ili klarise u Zagrebu“ u *Stari i novi Zagreb*. Zagreb: Školska knjiga, 1994., 161-187.
- Emilij Lasowski, „Prinosi za povijest sjemeništa (konvikta) sv. Josipa u Zagrebu (1653. - 1752.)“, *Vrela i prinosi* 9 (1939.): 61-110.
- Emilij Laszowski, „Vojković-Vojkffy“, *Vitezović: mjesečnik za genealogiju, biografiju, heraldiku i sfragistiku* 9 (1904.): 140.
- Emilij Laszowski, „Zagrebački javni plesovi u XVIII. vijeku“ u *Stari i novi Zagreb*. Zagreb: Školska knjiga, 1994., 306-309.
- Ivana Levstek, „Zagorka i povijesni izvori u Gričkoj vještici“ u *Neznana junakinja- nova čitanja Zagorke. Radovi sa znanstvenog skupa „ Marija Jurić Zagorka- život, djelo, nasljeđe“ održanog 30.11. i 1. 12. 2007. u Zagrebu u okviru Dana Marije Jurić Zagorke*. Zagreb: Centar za ženske studije, 2008., 111-142.
- Olga Maruševski, „Sadržaji i iskazi života hrvatskog društva u 17. i 18. stoljeću“ u *Od svagdana do blagdana=From everyday to holidays: barok u Hrvatskoj=Baroque in Croatia (kultura življenja u 17. i 18. stoljeću u Hrvatskoj=cultural life of 17th and 18th century in Croatia): Muzej za umjetnosti i obrt, Zagreb, 25. 5.- 26. 9. 1993*. Zagreb: Muzej za umjetnost i obrt, 1993., 32-90.

- Josip Matasović, *Die Briefe des Grafen Sermage aus dem Sebenjahrigen Kriege*. Zagreb: „Narodna starina“, 1923.
- Josip Matasović, *Iz galantnog stoljeća: (kulturno historijski fragmenti)*. Zagreb: Dora Krupićeva, 2008;
- Josip Matasović, „Nekoji fragmenti historije XVIII. stoljeća“, *Narodna starina: nepovremeni časopis za povjest kulture i etnografiju Južnih Slovjena* 26 (1931.): 97-107. i 267-272.
- Josip, Matasović, *Zagrebački kućni namještaj polovinom 18. stoljeća*. Zagreb: posebni otisak iz „Narodne starine“, 1925.
- Lujo Margetić, *Hrvatsko srednjovjekovno obiteljsko i nasljedno pravo*. Zagreb: Narodne novine, 1996.
- Vladimir Marković, *Barokni dvorci Hrvatskog zagorja*. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna biblioteka, 1995.
- Mirko Marković, *Zagrebačke starine: prilozi poznavanju prošlosti grada Zagreba*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, 2006.
- Fedor Moacanin, "Vojna krajina do kantonskog uređenja 1787." u *Vojna krajina: povijesni pregled-historiografija-rasprave*. Zagreb: Liber: Centar za povijesne znanosti Sveučilišta, Odjel za hrvatsku povijest, 1984., 44-55.
- Vjekoslav Noršić, „Genealoški podatci iz matica župe Brdovec“, *Zaprešićki godišnjak ... : za grad Zaprešić i općine Brdovec, Bistra, Dubravica, Luka, Marija Gorica i Pušća*, 9 (2000.): 254-282.
- Vjekoslav Noršić, „Genealoški podatci o plemićkim porodicama matica župe Zlatar“, *Vjesnik Hrvatskog državnog arhiva* 11 (1945.): 187-232.
- Vjekoslav Noršić, Opis nove župne crkve Blažene Djevice Marije u Belcu godine 1758.“ u *Starine* knj. 44, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1952., 7-24.
- Vjekoslav Noršić „Franjevački samostan u Samoboru“, *Vjesnik Kraljevskog državnog arkiva u Zagrebu* 4 (1929.): 106-141.
- Mladen Obad-Šćitaroci, *Perivoji i dvorci Hrvatskoga zagorja*. Zagreb: Školska knjiga, 1990.
- Snježana Paušek-Baždar, „Znanost u Hrvata u 18. stoljeću“, *Povijest Hrvata. Od kraja 15. stoljeća do kraja Prvoga svjetskog rata*, knj. 2. Zagreb: Školska knjiga, 2005., 327-331.
- Nada Premerl, „Ples kao oblik društvenog života u prošlosti Zagreba“ u *Iz Starog i Novog Zagreba* sv. V. Zagreb: Muzej grada Zagreba, 1974., 139-149.
- Kruno Prijatelj, „Likovne umjetnosti, graditeljstvo, skulptura i slikarstvo u 18. stoljeću“ u *Povijest Hrvata. Od kraja 15. stoljeća do kraja Prvoga svjetskog rata*, knj. 2. Zagreb: Školska knjiga, 2005., 316-322.

Zvezdana Sikirić „Građani Slobodnog i Kraljevskog Grada Zagreba prema Knjizi građana (1733.-1799.)“, *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest* 1 (1996.): 103-128.

Franjo Šanjek, „Crkva u Hrvata u 18. stoljeću“, *Povijest Hrvata. Od kraja 15. stoljeća do kraja Prvoga svjetskog rata*, knj. 2. Zagreb: Školska knjiga, 2005., 338-341.

Zvezdana Sikirić Assouline, *U obranu hrvatskih municipalnih prava i latinskoga jezika: govori na hrvatskom jeziku u saboru 1832. godine*. Zagreb: Srednja Europa, 2006.

Ivan Ulčnik, “Iz prošlosti obitelji Vojković-Vojkffy“, *Zagreb: mjesečnik Društva Zagrebčana*, 7-9 (1943.): 277-299.

Milan Vrbanus „Vlastelinstva u Hrvatskoj u 18. stoljeću“ u *Povijest Hrvata. Od kraja 15. stoljeća do kraja Prvoga svjetskog rata*, knj. 2. Zagreb: Školska knjiga, 2005., 252-258.

Bartol Zmajić, *Heraldika, sfragistika, genealogija, veksikologija, rječnik heraldičkog nazivlja*. Zagreb: Golden marketing, 1996.

Elektronički izvori

Internetske stranice župe Sv. Jelene Križarice u Zaboku, Povijest župe,
<http://www.zupa-zabok.org/povijest%20zupe.htm>

Internetske stranice grada Oroslavja, Povijest Oroslavja,
http://www.oroslavje.hr/index.php?content=Povijest_Oroslavja

Internetske stranice portala Dvorci.hr, Dvorac Oroslavje Donje,
<http://www.dvorci.hr/Page.aspx?pageID=782>

Internetske stranice Hrvatskog državnog arhiva, Arhivski vjesnik 1899.-2018. on-line
<http://nfo.arcanum.hu/vjesnik/opt/a090929.htm?v=pdf&a=start> (za radove navedene u popisu literature)

Internetske stranice Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Digitalna zbirka, Knjižnica Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, RAD HAZU, <http://dizbi.hazu.hr/?sitetext=107> (za radove navedene u popisu literature), Starine HAZU, <http://dizbi.hazu.hr/?sitetext=121> (za radove navedene u popisu literature)

Internetske stranice portala Zagorka.net, Biografija Marije Jurić Zagorke,
<http://zagorka.net/category/biografija/>

10. ŽIVOTOPIS

Valentina Janković rođena je 20. siječnja 1980. godine u Zagrebu. Pohađala je opću Gornjogradsku gimnaziju po čijem je završetku 1998. godine upisala jednopredmetni studij povijesti na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu. Diplomirala je u siječnju 2003. godine.

Nakon završetka studija 2004. godine položila je državni stručni učiteljski i nastavnički ispit, a iste godine zaposlila se u izdavačkoj kući Profil International kao asistentica u Odjelu za edukaciju. U ožujku 2006. godine upisala je Poslijediplomski doktorski studij povijesti na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu.

Od 2008. godine Valentina Janković radila je kao izvršna urednica na seriji gimnazijskih udžbenika i drugih nastavnih sredstava za povijest u Uredništvu za povijest i geografiju u spomenutoj izdavačkoj kući.

U studenom 2011. godine zaposlila se na Hrvatskom katoličkom sveučilištu gdje trenutno radi kao asistentica na Odjelu za povijest. Glavni interesi su joj novovjekovno razdoblje hrvatske povijesti, povijest plemićkih obitelji te kulturna i društvena povijest sjeverozapadne Hrvatske. Iz tih područja do sada je objavila nekoliko radova te je 2012. svojim izlaganjem o načinu života jedne hrvatske plemkinje iz 18. stoljeća sudjelovala u radu IV. kongresa hrvatskih povjesničara.